

สถาบันพระปกเกล้า

เอกสาร
การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕
(โดยสภาผู้แทนราษฎรชุดแรก)

เขียนคำอธิบายโดย

รองศาสตราจารย์พรนิติ เศรษฐบุตร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961184693

63928

วันที่ 22 ก.ค. 2554
เลขทะเบียน ป 23919
KD
เลขหมู่ 21/2475
ว 2170 282

เอกสาร

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕
(โดยสภาผู้แทนราษฎรชุดแรก)

เขียนคำอธิบายโดย
รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สถาบันพระปกเกล้า

พฤษภาคม ๒๕๕๒

เอกสารการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๔ (โดยสภาผู้แทนราษฎรชุดแรก)

รองศาสตราจารย์นรินทร์ เศรษฐบุตร

สงวนลิขสิทธิ์ © ๒๕๕๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
นรินทร์ เศรษฐบุตร.

เอกสารการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๔.
นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒.

๒๕๔ หน้า.

๑. รัฐธรรมนูญ--ไทย. ๒. กฎหมายรัฐธรรมนูญ--ไทย I. ชื่อเรื่อง.

๓๔๒.๕๕๓

ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๔๔๙-๔๓๘-๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑

พฤษภาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า อาคารศูนย์สัมมนา ๓ ชั้น ๕

ในบริเวณสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๗-๗๘๓๐-๕ โทรสาร ๐-๒๕๖๘-๕๑๔๔

<http://www.kpi.ac.th>

พิมพ์ที่

บริษัท เอ.พี. กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด

๗๔๕ ถนนนครไชยศรี แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ - ๒๔๓ - ๕๐๔๐ - ๔, โทรสาร ๐๒ - ๒๔๓ - ๓๒๒๕

นายเอนก ตาดอุไร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

คำนำของผู้เขียน

เอกสารรายงานการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๗๕ ของสภาผู้แทนราษฎร ขึ้นนี้ นับเป็นเอกสารสำคัญที่เก็บกันไว้ในแฟ้มนาน โดยไม่ได้เผยแพร่ให้มีการศึกษาอย่างกว้างขวาง จนเมื่อ ๑๐ ปีก่อน ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยได้จัดพิมพ์ขึ้น และผู้เขียนได้เขียนบทนำ และสรุปให้ เพื่อผู้อ่านได้เข้าใจภาพรวมของเรื่องได้ดีขึ้น

บัดนี้เวลาผ่านมามาก ๑๐ ปี เอกสารฉบับนี้ได้เผยแพร่ไปจนหมด ไม่มีให้นักศึกษาได้อ่าน ทั้งๆ ที่เป็นข้อมูลชิ้นแรกที่เหมาะสมจะใช้ในการศึกษาเรื่องความเป็นมา และเจตนาในการสร้างประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความคิดเห็นของผู้ที่มีบทบาทในเวลานั้น

สรทกนพวงปกกนท

ฉะนั้นการที่สำนักฝึกอบรมของสถาบันพระปกเกล้า
จะได้นำไปพิมพ์เผยแพร่อีก จึงเป็นเรื่องที่น่ายินดี เพื่อจะ
ทำให้มีคนอ่านเอกสารและวิเคราะห์จากเนื้อแท้มากกว่าจาก
คำบอกเล่า

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา
เรื่องประชาธิปไตยของไทย

นรินทร์ เศรษฐบุตร

เมษายน ๒๕๕๒

คำนำสถาบันพระปกเกล้า

สถาบันพระปกเกล้า มีพันธกิจหลักอย่างหนึ่ง คือการเป็นแหล่งข้อมูลวิชาการ และการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในด้านการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยสู่ประชาชน

สำนักฝึกอบรม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ สถาบันพระปกเกล้า มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้นำเอกสารรายงานการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ของสภาผู้แทนราษฎร มาจัดพิมพ์และเผยแพร่ โดยเอกสารชิ้นนี้นับว่าเป็นข้อมูลสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย รวบรวมและสรุปเพื่อความเข้าใจ โดยรองศาสตราจารย์นรินทร์ เศรษฐบุตร ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ของประเทศไทย

สถาบันพระปกเกล้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่าน และผู้สนใจใฝ่รู้สามารถย้อนกลับไปศึกษาความเป็นมา และความตั้งใจในการวางรากฐานประชาธิปไตย ตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรก เพื่อเสริมความเข้าใจด้านประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

(ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ)

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

สถาบันพระปกเกล้า

สารบัญ

	หน้า
บทนำ ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕	๓
การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎรชุดแรก	
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๔/๒๕๖๕ (วิสามัญ)	๑๗
● คำแถลงประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรสยาม	๒๑
● สำเนาลายพระราชหัตถเลขาเรื่องเจ้านายเหนือการเมือง	๒๙
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๕/๒๕๖๕	๓๑
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๖/๒๕๖๕	๕๕
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๗/๒๕๖๕	๑๐๓
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๘/๒๕๖๕	๑๓๙
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๙/๒๕๖๕	๑๖๙
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๐/๒๕๖๕	๑๘๙
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๑/๒๕๖๕	๒๐๓
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๒/๒๕๖๕	๒๒๑
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๓/๒๕๖๕ (วิสามัญ)	๒๒๙
● รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๔/๒๕๖๕	๒๓๕
บทสรุป แนวความคิดในด้านการปกครองแผ่นดิน ที่มีขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕	๒๓๙

บทนำ

ความเป็นมาร่างรัฐธรรมนูญ
๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕

การที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการใช้อุ่ยาวนาน
การศึกษาถึงการเมืองไทยตลอดเวลา
ที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้อยู่ก็จะเห็นภาพ
การเมืองไทยในยุคนี้ว่าถูกกำหนด
โดยรัฐธรรมนูญอย่างไร
และผลที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างนั้น
มีจุดเด่นและจุดด้อยอย่างไร
การศึกษาในเรื่องนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์
แก่ผู้เฝ้าศึกษาถึงระบบการเมืองของไทย
ในระบอบประชาธิปไตย
ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
อย่างแน่นอน

บทนำ

ความเป็นมาร่างรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕

 รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕ นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่สำคัญที่สุดของไทยหากเราต้องศึกษาเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยในยุคเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว รูปแบบโครงสร้างของสถาบันทางการเมืองที่ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้หากเราพิจารณาดูโดยรายละเอียดก็จะได้เห็นรูปร่างของการปกครองไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่าเป็นระบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขซึ่งระบบนี้ก็ได้อำรงอยู่ต่อมาถึงขณะนี้ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญทั้งโดยการยกเลิกร่างใหม่ แก้ไขเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามโครงสร้างของระบอบการปกครองยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป

คณะราษฎรซึ่งเป็นคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองและเป็นผู้มีอำนาจและอิทธิพลในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องการให้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕ เป็นแม่บทกฎหมายของแผ่นดินที่อยู่ตลอดไปเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญของประเทศประชาธิปไตยทางตะวันตก บางคนจึงเรียกรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า

“รัฐธรรมนูญฉบับถาวร” และถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะไม่ได้อยู่อย่างถาวร ได้ถูกยกเลิกเพราะมีการร่างฉบับใหม่ขึ้นมาใช้ใน พ.ศ. ๒๕๘๙ ก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ก็เป็นรัฐธรรมนูญของไทยที่บังคับใช้ยาวนานมากที่สุดมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่เคยมีมาเพราะใช้เวลานานเกือบ ๑๔ ปี

การที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการใช้เวลานาน การศึกษาถึงการเมืองไทยตลอดเวลาที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ย่อมก็จะเห็นภาพการเมืองไทยในยุคนี้ว่าถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญอย่างไร และผลที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างนั้นมีจุดเด่นและจุดด้อยอย่างไร การศึกษาในเรื่องนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใฝ่ศึกษาถึงระบบการเมืองของไทยในระบอบประชาธิปไตยยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างแน่นอน

สำหรับที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ นั้น ก็เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้นเอง ผลของการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ คณะบุคคลผู้ทำการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยมาเป็นประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ต้องการมีกติกากการปกครองแนวใหม่ไว้เป็นหลักให้ราษฎรทั้งหลายยึดถือ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครองต่อไป อันจะทำให้การปกครองรูปแบบใหม่อยู่ได้ยั่งยืน โดยเป็นที่ยอมรับของราษฎรทั้งหลายในประเทศ และแก่นานาประเทศด้วย

เมื่อคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ยึดอำนาจจากการปกครองได้เพียง ๓ วันในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ตามชื่อก็น่าจะบอกแล้วว่า จะใช้เป็นกติกากาการเมืองของแผ่นดิน เพียงในระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นธรรมนูญฉบับนี้ก็ เป็นบทบัญญัติที่คนของคณะผู้ก่อการฯ ได้ร่างกันขึ้นมาเอง และมีข้อความที่คล้ายกับประกาศของคณะผู้ยึดอำนาจโดยทั่วไป*

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่างรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นมา ขณะนั้นการปกครองประเทศเพิ่มมีรัฐบาลใหม่ขึ้นมา ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน เมื่อคณะราษฎรสามารถประชุมสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการแต่งตั้งได้แล้ว สภาผู้แทนราษฎรก็ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์เลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร ต่อจากนั้นประธานสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอให้เลือกหัวหน้ารัฐบาล ตามมาตรา ๓๓ ของธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราว ตำแหน่งนี้ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองฯ เรียกว่า "ประธานคณะกรรมการราษฎร" ที่ประชุมได้เลือกพระยามโนปกรณนิติธาดา บุคคลนอกคณะผู้ก่อการเป็นประธานคณะราษฎร และหัวหน้ารัฐบาลได้เลือกคณะกรรมการราษฎร จำนวน ๑๔ คนตามความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรเข้าบริหารประเทศ

* ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ - ๒๕๐๒ เล่ม ๑ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร-กรุงเทพฯ-ไม่มีปีที่พิมพ์)

ในวันเดียวกันนั่นเอง คือวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ อธิบดีบดีตรี หลวงประดิษฐมนูธรรม บุคคลสำคัญฝ่ายพลเรือนในคณะราษฎรได้เสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับนี้เป็นธรรมนูญชั่วคราว เพราะได้สร้างขึ้นมาด้วยเวลากระทันหัน อาจมีข้อบกพร่องได้ จึงควรจะได้ตั้งผู้มีความรู้ความชำนาญตรวจแก้ไขเพิ่มเติมเสียใหม่”^๖ ปรากฏว่าที่ประชุมเห็นชอบตั้งอนุกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ^๗ จำนวน ๗ คน รวมทั้งหลวงประดิษฐมนูธรรมด้วย ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา
๒. พระยาเทพวิฑูร
๓. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
๔. พระยาปริदानฤเบศร์
๕. หลวงประดิษฐมนูธรรม
๖. นายพันตรี หลวงสินาดโยธารักษ์

ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยามโนปกรณนิติธาดาประธานคณะกรรมการราษฎรได้เสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ตั้งพระยาวิศาลวาจา ซึ่งเป็นคณะกรรมการคณะราษฎรคนหนึ่ง กับนายพลเรือโท พระยา

^๖ ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์ รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕-๒๕๑๗) (กรุงเทพฯ-ชุมนุมการช่าง-๒๕๑๗) หน้า ๒๔.

^๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ในคำปรารภ หน้า ๒๔ ใช้คำเรียกว่า “อนุกรรมการ” ดู รัฐธรรมนูญเล่ม ๑.

ราชวังสัน เป็นอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพิ่มเติม ดังนั้น
กรรมการชุดนี้จึงมีด้วยกันจำนวนทั้งหมด ๕ ท่าน

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการร่าง
รัฐธรรมนูญมาก่อนข้างรวดเร็วพอสมควร ปรากฏว่าในตอน
ต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ร่างเรียบร้อยแล้ว และได้
เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อสภาผู้แทน
ราษฎรในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ “ สมัยนั้นประชุม
ตอนเย็น ดังจะเห็นได้ว่าเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อเวลา
๑๖.๑๕ นาฬิกา โดยมีการพิจารณาเรื่องต่างๆ ๒ เรื่องก่อนถึง
การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรสยาม และหลังจาก
นั้นก็ได้ออกให้สมาชิกรัฐสภามีเวลาไปอ่านร่างประมาณ ๑๐
วัน โดยกลับมาพิจารณารายละเอียดอีกทีในวันที่ ๒๕
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยหลวงประดิษฐมนูธรรมได้
เสนอให้พิจารณาทุกวันตั้งแต่เช้าจนเย็นเพื่อให้แล้วเสร็จภายใน
สิ้นเดือนพฤศจิกายน เพราะได้กำหนดฤกษ์วันประกาศใช้ไว้
แล้วเป็นวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

สำหรับกลุ่มผู้ก่อการหรือสมาชิกคณะราษฎร มีดังนี้

๑. พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)
ผู้ช่วยจเรทหารบก สำเร็จวิชาโรงเรียนนายร้อย
ทหารบกสยามและเยอรมันสมัยพระเจ้าไกเซอร์
วิลเลียมที่ ๒

“ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๗๕
(พระนครโรงพิมพ์อักษรนิติ บางขุนพรหม-๒๔๗๕) หน้า ๓๔๖.

๒. พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) สำเร็จ
โรงเรียนนายร้อยทหารบกสยามและเยอรมัน
สมัยพระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียมที่ ๒ อาจารย์ใหญ่
ฝ่ายวิชาทหารโรงเรียนนายร้อยทหารบก
๓. พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมศิริ) ผู้บังคับการ
กรมปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์
๔. พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูถิ่น) สำเร็จ
โรงเรียนนายร้อยทหารบกวิสฯ นายทหารฝ่าย
เสนาธิการ
๕. หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ) สำเร็จ
วิชาโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโรงเรียนเสนา-
ธิการสยาม และโรงเรียนทหารปืนใหญ่ฝรั่งเศส
๖. หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)
๗. หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิณ) สำเร็จ
วิชาโรงเรียนนายเรือสยามและเดนมาร์ก อาจารย์
โรงเรียนนายเรือสยาม
๘. หลวงนฤเบศร์มานิตย์ (สลวน จุฑะเทมีย์) อดีต
ครูโรงเรียนราชวิทยาลัย
๙. หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) สำเร็จโรงเรียน
นายเรือและโรงเรียนนายทหารเรือ และนายทหาร
ฝ่ายยุทธการ
๑๐. หลวงธำรงค์นาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์)
สำเร็จโรงเรียนนายเรือและและนายทหารเรือ และ
เนติบัณฑิต

๑๑. หลวงสุนทรเทพหัสติน (สพรั่ง เทพหัสติน ณ
อยุธยา) สำเร็จวิชาวิศวกรรมโยธา อังกฤษ
๑๒. หลวงเดชาติวงศ์รวาวัฒน์ (มล.กรี เดชาวงศ์)
สำเร็จวิศวกรรม อังกฤษ
๑๓. หลวงสรอรรถสารประสิทธิ์ (ทองเย็น หลีละเมียร)
เนติบัณฑิตสยาม
๑๔. หลวงอรรถกิติกำจร (กลิ้ง พนมยงค์) เนติบัณฑิต
สยาม
๑๕. หลวงชำนาญนิติเกษตร (อุทัย แสงมณี) เนติ
บัณฑิตสยาม
๑๖. หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์) สำเร็จวิชา
วิศวกรรมฝรั่งเศส
๑๗. นายตั้ว ลพานุกรม ดุษฎีบัณฑิตวิทยาศาสตร์
สวีเดน
๑๘. นายประจวบ บุนนาค ดุษฎีบัณฑิตวิทยาศาสตร์
สวีเดน
๑๙. ม.ล.อุดม สนิทวงศ์ สำเร็จวิศวกรรมช่างกล สวีเดน
๒๐. นายประยูร ภมรมนตรี นายทหารกองหนุน เคย
ศึกษาโรงเรียนรัฐศาสตร์ ประเทศฝรั่งเศส
๒๑. นายทวี บุญยเกตุ สำเร็จวิชาเกษตร อังกฤษ
๒๒. นายจรรยา สืบแสง สำเร็จวิชาเกษตร ประเทศ
ฟิลิปปินส์

๒๓. นายชอุณห์ ปิณฑานนท์ นักเรียนกฎหมายและ
นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท
๒๔. นายวิลาศ โอสถานนท์ สำเร็จวิชาภาคเกษตร
ประเทศอังกฤษ
๒๕. นายแนบ พหลโยธิน เนติบัณฑิตอังกฤษ
๒๖. นายดิเรก ชัยนาม เนติบัณฑิตสยาม
๒๗. นายวิเชียร สุวรรณทัต เนติบัณฑิตสยาม
๒๘. นายยล สมานนท์ เนติบัณฑิตสยาม
๒๙. นายสงวน ตุลารักษ์ เนติบัณฑิตสยาม
๓๐. นายซิม วีรไวทยะ เนติบัณฑิตสยาม
๓๑. นายหงวน ทองประเสริฐ เนติบัณฑิตสยาม
๓๒. นายสวัสดิ์ โสทธิทัต สำเร็จวิชาออมสิน ประเทศ
ออสเตรเลีย
๓๓. นายบรรจง ศรีจรรยา ปริญาโทมหาวิทยาลัยโคโร

ส่วนที่เหลืออีก ๓๗ คนที่มีใช้ผู้ก่อการฯ หรือสมาชิก
คณะราษฎร มีดังนี้

๑. เจ้าพระยาวางศานุประพันธ์ (ม.ร.ว.สะท้าน
สนิทวงศ์) อดีตเสนาธิการทหาร, อดีตเสนาบดี
เกษตรราชการ และอดีตเสนาบดีคมนาคม
๒. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ
อยุธยา) สำเร็จจุฬารศาสตร์จากอังกฤษ, อดีต
เสนาบดีธรรมการ
๓. เจ้าพระยาพิชัยญาติ (ดั่น บุนนาค) อดีตอธิบดี

ศาลฎีกา,อดีตเสนาบดียุติธรรม

๔. พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตาบดี (บุญช่วย วณิกกุล) เนติบัณฑิตอังกฤษชั้นที่ ๑, อธิบดีศาลฎีกา
๕. พระยามโนปกรณ์นิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เนติบัณฑิตอังกฤษ, อธิบดีศาลอุทธรณ์
๖. พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เนติบัณฑิตอังกฤษ, อธิบดีกรมอัยการ
๗. พระยาศรีวิสารวาจา (เทียน ชุนตระกุล) B.A., LL.B. (Oxford), ปลัดทูลฉลอง กระทรวงการต่างประเทศ
๘. พระยาไชยยศสมบัติ (เสริม กฤษณามระ) A.C.A. อังกฤษ, อธิบดีกรมบัญชีกลาง
๙. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรमान) เนติบัณฑิตสยามและอังกฤษ, อดีตอธิบดีกฤษฎีกา อธิบดีศาลอาญา
๑๐. พระยามนธาดุราช ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๑๑. พระยาอิทธิวิธิต
๑๒. พระยาประเสริฐสงคราม ปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหม
๑๓. พระยาปรีชาชลยุทธ ผู้บัญชาการกองเรือรบ
๑๔. พระยาปรีชานุสาสน์ (เสริม บันยารชุน) ผู้บัญชาการวชิราวุธวิทยาลัย
๑๕. พระยาศรยุทธเสนี (กระแสร์ ประระหนาวิน)

๑๖. พระยาอุดมเพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว. ประยูร อิศรพงศ์)
ผู้ตรวจการกระทรวงมหาดไทย
๑๗. พระยาวิชัยราชสุนทร กรรมการศาลฎีกา
๑๘. พระยาปรีदानฤเบศร์ อดีตที่ปรึกษากฎหมาย
กระทรวงวัง
๑๙. พระยาบุเรศผดุงกิจ (รวย พรหมโมบล) ผู้บังคับ
การตำรวจนครบาลเหนือ อธิบดีกรมตำรวจ
๒๐. พระยาอนุমানราชชน (ยง เสถียรโกเศศ)
๒๑. พระยาประมวลวิชาพลู (วงศ์ บุญ-หลง) อาจารย์
ใหญ่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร
๒๒. พระประพิณพญูท
๒๓. พระเรียบวิรัชชพากย์ (เรียบ ทรรทรานนท์) ดุษฎี
บัณฑิตอักษรศาสตร์ ประเทศฝรั่งเศส
๒๔. พระสุธรรมวินิจฉัย (ชม วณิกเกียรติ) อดีต
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๒๕. หลวงแสงนิติศาสตร์ อาจารย์โรงเรียนนายร้อย
ตำรวจ
๒๖. พระวุฒิศาสตร์เนติญาณ (सान โชติกเถียร) เนติ
บัณฑิตอังกฤษ, ผู้พิพากษาศาลต่างประเทศ
๒๗. หลวงสินาดโยธารักษ์ (ชิต มั่นศิลป์)
๒๘. หลวงคหกรรมบดี (ชม จารุรัตน์) สำเร็จวิชา
รัฐศาสตร์จากปารีส

๒๙. หลวงเดชาสทกรณ ("ม.ล.เดช สนิทวงศ์")
เศรษฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สวิสฯ
๓๐. หลวงดำรงอิศรานุวรรต (ดำรง อิศจางกูร ณ อยุธยา)
A.C.A. อังกฤษ
๓๑. หลวงบรรณกรโกวิท (เปา จักกะพาก) เนติบัณฑิต
สยาม
๓๒. หลวงอภิรมย์โกศการ (ดิษฐ์ ณ สงขลา) สำเร็จวิชา
การคลังจากอังกฤษ
๓๓. นายมานิต วสุวัต เจ้าของหนังสือพิมพ์ศรีกรุง
๓๔. นายจรูญ ณ บางช้าง เนติบัณฑิตสยาม, ผู้ก่อการ
ร.ศ. ๑๓๐
๓๕. นายเนตร พูนวิวัฒน์ ผู้ก่อการ ร.ศ. ๑๓๐
๓๖. นายมังกร สามเสน ทนายความ
๓๗. นายชุ่มใช้ ดุตระกุล พ่อค้า^๕

^๕ ปรีดี พนมยงค์, แนวความคิดประชาธิปไตยของปรีดี พนมยงค์ (กรุงเทพ-มูลนิธิปรีดี พนมยงค์ และโครงการ ๖๐ ปี ประชาธิปไตย-๒๕๓๕) หน้า ๕๖-๕๘

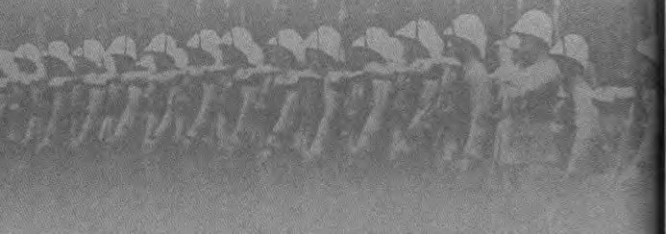
รายงานการประชุม
สภาผู้แทนราษฎร
สมัยที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๗๕

ในที่สุดข้าพเจ้าขอกล่าวเพิ่มเติมว่า
มีคำอยู่หนึ่งคำในร่างที่
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทัก คือคำว่า
คณะกรรมการราษฎร กับ กรรมการราษฎร
ทรงรับสั่งว่า คำไม่เพราะ
และไม่ค่อยจะถูกเรื่องตามแบบ
ราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ
และทรงติเช่นนี้
จึงขอนำเสนอให้ทราบด้วย

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๔/๒๔๗๕ (วิสามัญ)

วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เปิดประชุมเวลา ๑๖.๑๕ นาฬิกา

มีสมาชิกมาประชุม ๖๒ นาย

ประธานสภากล่าวว่าวันนี้คณะกรรมการราษฎรได้
เสนอญัตติเพื่อให้สภาวินิจฉัย ๒ เรื่อง คือ ๑) ประกาศจัดวาง
โครงการถาวรกรมตำรวจ ๒) ร่างพระราชบัญญัติราชองครักษ์
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ๓) ร่างรัฐธรรมนูญ
ราชอาณาจักรสยาม

ประธานคณะกรรมการราษฎร แถลงอธิบายร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ตั้งคำแถลงที่แนบท้าย
รายงานนี้พร้อมด้วยสำเนาลายพระราชหัตถเลขาเรื่องเจ้านาย
เหนือการเมือง

อนึ่งความสุดท้ายที่จะขอกล่าวคือ รัฐธรรมนูญนี้ได้
เสนอสภาวันนี้ ต่อไปอีก ๑๐ วันเราจะประชุมกันใหม่คือใน
วันศุกร์ที่ ๒๕ เดือนนี้ ฉะนั้นถ้าสมาชิกผู้ใดจะมีข้อความที่

สงวนลิขสิทธิ์

อยากเปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้ว ขอให้เสนอเป็นญัตติมายัง
ประธานสภาฯ สามวันก่อนถึงวันประชุม

พระวุฒิสาสตร์ฯ ถามว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะถือ
เป็นความลับหรือไม่ ?

ประธานคณะกรรมการราษฎรตอบว่าตามที่ได้กล่าวมา
แล้วว่า ร่างรัฐธรรมนูญนี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะอิสรภาพ
สันติภาพและเสรีภาพของราษฎร ๑๒ ล้านคนอยู่ใน
รัฐธรรมนูญนี้ เพราะฉะนั้นจึงไม่ยากถือเป็นความลับ

นายจรรยา ฒ บางช้าง กล่าวว่าเมื่อมีกฎหมายนี้เป็น
สิ่งสำคัญยิ่งอันความสันติสุขของประชาชนทั้งสิ้นอยู่ในนี้แล้ว
เห็นว่าที่ให้เวลาไปพิจารณาเพียง ๒๕ วันเท่านั้นสั้นไป ควรจะ
ผ่อนเวลาไปอีกสักอาทิตย์หนึ่ง เพื่อสมาชิกจะได้ไตร่ตรอง
ให้ดีแล้วจึงมาประชุมกัน เชื่อว่าละเอียดละออและได้ผลดียิ่ง
ขึ้น

หลวงประดิษฐมนูธรรม ตอบว่าที่ ประธานคณะ
กรรมการราษฎรได้กล่าวมาแล้ว ได้กล่าวในฐานะที่เป็น
อนุกรรมการของสภา (๔ คน) ซึ่งสภาได้มอบอำนาจไปร่าง
รัฐธรรมนูญฉบับนี้ มิใช่พูดในฐานะที่เป็นประธาน
คณะกรรมการราษฎร และการที่มาแสดงเช่นนี้ก็โดยที่วก่อนที่
จะแจกร่างรัฐธรรมนูญสมควรจะอธิบายชี้แจงให้ทราบความ
เป็นเลาๆ ไว้ก่อน และที่ว่าจะผ่อนเวลาไปอีกนั้นก็ซ้ำเกินไป
ส่วนที่ให้เวลา ๑๐ วันก่อนประชุมนั้นก็เชื่อว่าสมาชิกทั้งหลาย
คงจะมีโอกาสได้ไตร่ตรองเพียงพอแล้ว และการที่จะพิจารณา
นั้นเราก็ได้ปรึกษากันเป็นมาตราๆ ไป

ประธานคณะกรรมการราษฎร กล่าวว่าเมื่อได้นำร่างรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตรทรงมีรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัยและได้ทรงแนะนำว่าการประกาศรัฐธรรมนูญนั้นเป็นของสำคัญยิ่งใหญ่ควรมีพิธีต้อง จึงโปรดเกล้าฯ ให้โทรหลวงหาฤกษ์ยาม ได้ ๓ ฤกษ์ ฤกษ์ ๑ ตกวันที่ ๑ ธันวาคม ฤกษ์ ๒ ตกวันที่ ๑๐ ธันวาคม ฤกษ์ ๓ ไปตกกลางเดือนมกราคม จึงได้คิดว่าสำหรับฤกษ์หนึ่งนั้นเวลากระชั้นเกินไปคงไม่ทัน จึงได้กำหนดไว้เป็นวันที่ ๑๐ ธันวาคม คือฤกษ์ที่ ๒ ส่วนฤกษ์ที่ ๓ นั้นเวลานานไป ฉะนั้นจึงอยากรีบเร่งการพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยเร็วเพื่อให้ทันในวันที่ ๑๐ ธันวาคม โดยหวังว่าจะแล้วเสร็จจากสภาภายในวันที่ ๓๐ เดือนนี้ โดยเราประชุมกันตั้งแต่ ๔ โมงเช้าเรื่อยๆ ไปทุกวัน จนกว่าจะเสร็จเพื่อให้แล้วก่อนฤกษ์ ๑๐ วัน โดยที่ทรงเห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์และเป็นของที่ควรระวัง เพราะฉะนั้นต้องการเขียนลงใส่สมุดไทยซึ่งจะกินเวลาหลายวัน ฉะนั้นจึงใคร่รีบประชุมเสียให้เสร็จก่อนกำหนดดังกล่าว

พระยานิติศาสตร์ไพศาล กล่าวว่าร่างรัฐธรรมนูญนี้ที่หัวเรื่องเขียนว่า “ลับ” แต่เมื่อตะกี้นี้ประธานคณะกรรมการราษฎรว่า “ไม่ลับ” ฉะนั้นจะให้ถือเอาข้างไหนจะให้แก้หนังสือพิมพ์ได้หรือไม่ในเมื่อเขามาขอรับและจะส่งไปอ่านวิทยุกระจายเสียงหรือไม่ ซึ่งปกติเขามาขอรับเมื่อเสร็จประชุม

ประธานสภาฯ กล่าวว่าคำว่าลับที่หัวเรื่องนั้นได้พิมพ์ขึ้นก่อนที่จะนำเข้ามาสู่สภา และบัดนี้ก็ได้ออกมาแล้วว่า ไม่ถือเป็นการลับ ส่วนการที่ว่าจะให้แก้หนังสือพิมพ์ได้หรือไม่

ขอให้เป็นที่หน้าที่ของผู้เป็นพนักงานในเรื่องนี้จะพิจารณาและ
ตัดสินใจเอง

หนึ่งในวันศุกร์ที่ ๑๘ เดือนนี้ เราจะไม่มีประชุมกัน
เพราะฉะนั้นเป็นอันงดและไปมีต่อในวันที่ ๒๕ เวลา ๑๐
นาฬิกา ซึ่งเราจะได้ปรึกษากันด้วยเรื่องรัฐธรรมนูญนี้

เลิกประชุมเวลา ๑๘.๑๐ นาฬิกา

3961184693

สภานิติบัญญัติ

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

คำแถลงประธานอนุกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรสยาม

ในนามของกรรมการ ซึ่งสภานี้ได้ตั้งให้ไปพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ บัดนี้ได้ทำเสร็จแล้ว ดังที่เจ้าพนักงานได้แจกไปแล้วนั้นจึงนำมาเสนอต่อสภา เพราะเหตุที่ร่างใหม่นี้แลดูแต่เผินๆ แล้ว จะเห็นว่าผิดกับพระธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ใช้อยู่บัดนี้มากๆ แต่ข้าพเจ้าขอเสนอว่าถ้าอ่านไปจนตลอดแล้วในหลักการสำคัญนั้นไม่ได้มีข้อผิดเพี้ยนไปเลย กล่าวคือร่างใหม่นี้ก็เป็นรูปพระธรรมนูญอย่างราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับเดิม เว้นแต่ว่าจะได้จัดรูปเสียใหม่ เติมข้อความลงไปบ้างที่เห็นว่าควรเพิ่มเติม ตัดข้อความออกเสียบ้างที่เห็นว่าควรตัด ในการจัดตั้งรูปก็ตาม ในการเพิ่มเติมหรือตัดข้อความก็ตาม อนุกรรมการได้ค้นคว้าหาแบบแผนรัฐธรรมนูญที่เขาทำมากันแล้วในนานาประเทศ เพื่อเป็นแบบอย่างและดัดแปลงเสียบ้างในข้อที่เห็นว่าไม่เหมาะสมแก่ฐานะในเมืองเรา

อนึ่งข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ทำติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา คนถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำข้อความตลอด ในร่างที่เสนอมานี้ได้ทูลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่า ทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่

เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป
ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก บัดนี้ข้าพเจ้าขอโอกาส
กล่าวถึงข้อความในรัฐธรรมนูญนี้บ้างเพียงเป็นข้อความนำ
ความคิดของท่านทั้งหลายที่จะไปพิจารณาและจะได้มาได้เถียง
กันในวันหน้า

ความเบื้องต้น อนุกรรมการได้ตรึงตรองอยู่หนักหนา
คือรัฐธรรมนูญของเราควรจะบัญญัติให้มี ๒ สภา คือสภา
ผู้แทนราษฎรเป็นสภาล่าง กับสภาอีกสภาหนึ่ง หรือควรมี
สภาเดียว เมื่อได้ตรึงตรองโดยรอบคอบแล้วเห็นว่า เราจะตั้ง
รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ไม่มีประเพณีที่จะบังคับเราการมีสภาเดียว
นั้นกิจการดำเนินได้รวดเร็ว การมีสองสภานั้นอาจต่างกันซักซ้า
โตรงตรง และกล่าวว่าที่ข้าพเจ้าได้สังเกตและได้พบได้ยินมาบาง
ประเทศที่มีสภา ๒ สภานั้น กิจการงานเดินช้านัก แต่ว่ามีบาง
ประเทศที่ต้องมี ๒ สภา เพราะเป็นประเพณีบังคับแต่ในรัฐ
ธรรมนูญใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นสมัยเร็วๆ นี้ก็มักจะมีแต่สภาเดียว
เมื่อตกลงใจตั้งนี้จึงได้ดำเนินการในทางให้มีสภาเดียว อันเป็น
วิธีที่ใช้อยู่ในพระราชบัญญัติธรรมนูญชั่วคราว

ใจความสำคัญของรัฐธรรมนูญแบ่งได้เป็น ๔ ภาค
คือว่าด้วยอำนาจพระมหากษัตริย์ ภาคหนึ่ง ว่าด้วยอำนาจใน
การออกกฎหมาย คืออำนาจนิติบัญญัติภาคหนึ่ง อำนาจ
บริหารราชการแผ่นดินภาคหนึ่ง อำนาจศาลภาคหนึ่ง นอกนั้น
ก็ข้อความประกอบ แต่ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญที่ปรากฏอยู่เป็น
๗ หมวดนั้นเป็นวิธีเขียนเท่านั้นเอง

ขึ้นต้นด้วยบททั่วไป มาตรา ๑ ที่ว่าสยามประเทศเป็น
ราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว ซึ่งจะแบ่งแยกออกจากกันมิได้
ประชาชนชาวสยามไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดย้อมอยู่ใน
ความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน อาจเป็นข้อความที่
สะกิดใจว่า ทำไมต้องเขียนดั่งนั้น ราชอาณาจักรก็เป็น
ราชอาณาจักรหนึ่งอยู่แล้ว ความคิดที่เขียนลงไปก็เพราะเหตุว่า
ราชอาณาจักรเป็นหนึ่งในอยู่แล้วก็ดี แต่ว่าอยากจะล้างเสียซึ่ง
ความรู้สึกในหมู่ประชาชนพลเมืองที่เห็นเป็นเขาเป็นเรา เช่น
เรียกพวกเดียวกันว่าเป็นแขกเป็นลาวเป็นตัน ความรู้สึกใน
เรื่องศาสนาอีกอย่างหนึ่งที่ชวนให้คนแบ่งพวกแบ่งหมู่ก่อให้เกิด
ความรู้สึกเป็นเขาเป็นเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเลย
เราควรเป็นชาติหนึ่งชาติเดียวกันเพื่อแสดงและย้ำข้อความ
ว่าเราควรและต้องเป็นชาติหนึ่งชาติเดียวกัน อนุกรรมการจึง
เห็นควรเริ่มรัฐธรรมนูญด้วยบทมาตรานี้ **แสดงว่าประชาชนใน**
ราชอาณาจักรนี้ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดย้อมอยู่ใน
ความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน สิทธิเสรีภาพของ
ประชาชนในการถือศานานั้นมีอยู่บริบูรณ์ตั้งบัญญัติใน
มาตรา ๑๓ เว้นแต่พระมหากษัตริย์เท่านั้น จักต้องเป็น
พุทธมามกะและเป็นอัครศาสนูปถัมภก คือทรงให้ความ
อุปถัมภ์ศาสนาของชาวสยามอยู่โดยทั่วๆ ไป

มาตรา ๒ ว่าด้วยอำนาจอธิปไตย อันที่จริงความ
ตอนต้นในมาตรานี้ว่าโดยลักษณะสำคัญแล้วก็เป็นกรยกเอา
ประเพณีของเราแต่โบราณขึ้นกล่าวซ้ำเท่านั้นเอง คือ ถ้าเราค้น
ดูหนังสือโบราณพระนามพระเจ้าแผ่นดินก็ตามขนมธรรมเนียม
ราชประเพณีราชาภิเศกก็ตามจะปรากฏว่าความตอนหนึ่งใน

พระนามพระเจ้าแผ่นดินนั้นชื่อว่า อเนกนิกรสโมสรสมมต และในพิธีบรมราชาภิเษกก็มีพราหมณ์ และข้าราชการผู้ใหญ่ถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงว่า พระมหากษัตริย์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติด้วยประชาชนอันเชิญเสด็จขึ้นหาได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติโดยพระราชอำนาจที่มาจากสวรรค์อย่างต่างประเทศบางแห่งเข้าใจไม่ ทั้งนี้ก็เป็นการแสดงว่าอำนาจอธิปไตยนั้นมาแต่ปวงชน ความตอน ๒ ในมาตรานี้เป็นข้อความที่แสดงลักษณะของการปกครองว่าเป็นราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขแห่งปวงชนทั้งหลายทรงใช้พระราชอำนาจแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ข้อความสำคัญในส่วนพระมหากษัตริย์ต่อไปอยู่ในมาตรา ๖, ๗, ๘, คือว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติคือออกกฎหมาย แต่โดยที่สภาผู้แทนราษฎรกราบบังคมทูลแนะนำและยินยอม พระราชอำนาจในทางบริหารก็จะทรงใช้แต่โดยทางคณะกรรมการราษฎร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในทางบริหาร พระราชอำนาจในทางตุลาการก็จะทรงใช้โดยทางศาลที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย

ความสำคัญอีกมาตราหนึ่งในหมวดนี้คือมาตรา ๑๑ กล่าวถึงพระบรมวงศานุวงศ์ ความขื่อนีอนุกรรมการรู้สึกลำบากใจอยู่มากในตอนต้นกล่าวคือ พระบรมวงศานุวงศ์เป็นบุคคลที่ควรจะอยู่เหนือความติเตียนทั้งหลาย ควรอยู่แต่ในฐานะที่เป็นพระคุณทั้งสิ้น ควรอยู่ในฐานะอันประชาชนพึงเคารพนับถือ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วก็ไม่ควรที่จะอยู่ในฐานะทางการ

เมือง เพราะเหตุว่า ในทางการเมืองนั้น ถ้ามีชมก็ย่อมมีติ หรือ ถ้ามีติก็ย่อมมีชม มีทั้งในทางพระเดชและในทางพระคุณ หลักการที่รู้สึกว่าคุณค่าควรมีอยู่ในใจดังนี้ แต่จะบัญญัติลงไปก็ มีความรู้สึกในความต่ำสูงอยู่เหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงได้นำความกราบบังคมทูลเรียนพระราชปฏิบัติก็ได้มีพระราชหัตถเลขาพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยลงมาว่า ทรงเห็นชอบด้วยตามหลักการที่ได้กราบบังคมทูลขึ้นไป อนุกรรมการรู้สึกโล่งใจ และรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง

หมวด ๒ แสดงเสรีภาพ สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม ข้อความในหมวดนี้ อันที่จริงก็เป็นสิ่งที่รู้กันอยู่แล้ว ในใจประชาชน แต่ว่าเป็นข้อสำคัญที่ควรจะตราตรึงไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อความเช่นนี้ในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศก็มีเหมือนกัน

หมวด ๓ ว่าด้วยสภาผู้แทนราษฎร ในหมวดนี้ มีลักษณะสำคัญอยู่ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะก่อให้เกิดขึ้นซึ่งสภา ความเป็นอยู่ของสภา สิทธิและหน้าที่ของสภา กำเนิดของสภามาแต่ราษฎรซึ่งแสดงอยู่ในชื่อแล้วว่า สภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ ราษฎรเลือกตั้งผู้แทนของตน ผู้แทนเหล่านั้นมารวมกันเข้าเรียกว่าสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมการทำงานของแผ่นดิน คณะกรรมการราษฎรผู้มีหน้าที่ในทางบริหารก็มาแต่สภานี้ นโยบายใดๆ ของราชการก็อยู่ในความควบคุมของสภานี้ กรรมการราษฎรทั้งคณะจักต้องลาออกจากหน้าที่เมื่อสภาสิ้นความไว้วางใจตั้งปรากฏอยู่ในมาตรา ๕๐, ๕๑

หมวด ๔ ว่าด้วยคณะกรรมการราษฎรซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการของแผ่นดิน แต่คณะกรรมการราษฎรเหล่านั้นถ้าไม่ได้รับความไว้วางใจของสภาแล้ว จักต้องออกจากหน้าที่หมด เพราะฉะนั้นผู้ที่จักกล้าเข้ามารับตำแหน่งก็คือผู้ที่สภาเห็นชอบด้วยเท่านั้นเอง ดังบทบัญญัติในมาตรา ๕๐ และ ๕๑ ข้างพเจ้าขอกล่าวถึงมาตรา ๕๒ เป็นพิเศษ เพราะมีข้อความที่อาจสะกิดใจคือ การออกกฎหมายในเมื่อสภามีได้ประชุมกัน ความข้อนี้จำเป็นต้องมีทุกบ้านทุกเมืองเขาก็มี เพราะเหตุว่าราชการดำเนินอยู่ทุกๆ วัน แต่สภาหาได้มีการประชุมทุกๆ วันไม่ ในระหว่างที่สภามีได้ประชุม ถ้าหากจำเป็นจะต้องออกกฎหมายก็ต้องมีวิธีที่จะออกได้ มิฉะนั้นอาจเป็นการเสียหายแก่การงานของแผ่นดิน แต่ว่าเมื่อออกไปแล้ว ถึงเวลาที่สภาประชุมกัน สภามีอำนาจบริบูรณ์ที่จะตัดสินว่ากฎหมายเหล่านั้นให้คงเป็นกฎหมายต่อไปหรือให้เลิกเสีย ความในมาตรานี้กำหนดไว้ว่า พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้ดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในหมวดสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม ในหมวดคณะกรรมการราษฎรก็ตามมีข้อความอยู่หลายมาตราที่กำหนดว่า พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติกิจการต่างๆ เหล่านั้น หมายความว่า ทรงปฏิบัติด้วยคำแนะนำของคณะกรรมการราษฎร กำหนดในข้อนี้มีอยู่ในมาตรา ๕๗ ซึ่งบัญญัติว่า บทกฎหมายพระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน กรรมการราษฎรจะต้องลงนามรับพระบรมราชโองการทุกเรื่องทุกรายไป

ในหลักการปกครองราชาธิปไตยโดยอำนาจจำกัดนั้น พระมหากษัตริย์ไม่ต้องทรงรับผิดชอบในกิจการใดๆ เพราะฉะนั้น การกระทำราชการจึงต้องลงชื่อรับพระบรมราชโองการ แปลว่าเป็นผู้รับผิดชอบ

หมวด ๕ ว่าด้วยเรื่องอำนาจตุลาการในการพิพากษา อรรถคดี

หมวด ๖ ว่าด้วยข้อความที่ต่างลักษณะกับในหมวดอื่นๆ ความสำคัญของหมวดนี้มีอยู่ ๒ มาตรา คือ มาตรา ๖๒, ๖๓ มาตรา ๖๒ บัญญัติว่า สิทธิในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่แก่สภาเป็นการเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะเหตุว่าธรรมนูญการปกครองนั้นหาเหมือนกฎหมายอื่นๆ ไม่ ต่างประเทศหลายประเทศเขาให้อำนาจนี้แก่สภาเหมือนกัน มาตรา ๖๓ กำหนดวิธีการที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ รัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายสำคัญใหญ่ยิ่งกว่ากฎหมายทั้งหลาย ดูจว่าเป็นกฎหมายที่เป็นบ่อเกิดแห่งกฎหมายทั้งหลาย เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรที่จะแก้ไขได้ง่ายๆ ดังเช่นกฎหมายธรรมดา

หมวด ๗ เป็นบทเฉพาะกาล ในพระราชบัญญัติธรรมนูญชั่วคราวกำหนดเวลาไว้เป็น ๓ สมัย คือ สมัย ๑ สมัย ๒ สมัย ๓ บทเฉพาะกาลนี้เป็นบทบัญญัติเฉพาะระวางเวลาที่ก่อนถึงสมัยที่ ๓ อันเป็นสมัยสุดท้าย ความสำคัญของหมวดนี้มีอยู่ในมาตรา ๖๕ มาตรา ๖๕ บัญญัติลักษณะแห่งการก่อตั้งสภาขึ้นให้มีสมาชิกประเภทที่ ๑ ราษฎรเลือกตั้งขึ้น สมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น ที่มีสมาชิก ๒ ประเภทนี้ก็เพราะเหตุว่า เราเพิ่งมีรัฐธรรมนูญขึ้น ความ

สภานิติบัญญัติ

คุ้นเคยในการปฏิบัติกรตามรัฐธรรมนูญยังไม่แพร่หลาย
ทั่วถึง ฉะนั้นจึงให้มีสมาชิกประเภทซึ่งเห็นว่าเป็นผู้ที่คุ้นเคย
การทำงานแล้วช่วยพยุ่งกิจการทำร่วมมือกันไปกับสมาชิกประเภท
ที่ ๑ ที่ราษฎรเลือกตั้งมา

การทำเช่นนี้ ถ้าแม้เราอ่านรัฐธรรมนูญที่มีใหม่แล้ว
เขามืออย่างนี้เสมอ เมื่อต่อไปสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งทำงานไป
ได้เองแล้วก็จักดำเนินการต่อไป

ในที่สุดข้าพเจ้าขอกล่าวเพิ่มเติมว่า มีคำอยู่หนึ่งคำใน
ร่างที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทัก คือคำว่า คณะกรรมการ
ราษฎร กับ กรรมการราษฎรทรงรับสั่งว่า คำไม่เพราะ และไม่
ค่อยจะถูกเรื่องตามแบบราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ และทรง
ติเช่นนี้จึงขอนำเสนอให้ทราบด้วย

สำเนาลายพระราชหัตถเลขาเรื่อง เจ้านายเหนือการเมือง

(สำเนา) ที่ ๑๐๑ รัับวันที่
๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ที่ ๑/๖๐

สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร

หนังสือที่ ๑๑๒/๑๓๐๘ ลงวันที่ ๑๑ เดือนนี้ว่าในการ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามมีความข้อหนึ่งล้งเลใจ
อยู่ คือ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องแก่พระบรมวงศานุวงศ์จะควรดำรง
อยู่ในฐานะอย่างใดในทางการเมือง กล่าวโดยหลักการพระบรม
วงศานุวงศ์ย่อมดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพเหนือความที่
จะพึงถูกติเตียน ไม่ควรแก่ตำแหน่งการเมืองซึ่งเป็นการงานที่
นำมาทั้งในทางพระเดชและพระคุณย่อมอยู่ในวงอันจะต้องถูก
ติถูกชม อีกเหตุหนึ่งจะนำมาซึ่งความขมขื่นในเมื่อเวลาทำ
electoral campaign อันเป็นเวลาต่างฝ่ายหาโอกาส
attract ซึ่งกันและกัน พระยามโนฯ เห็นว่า เพื่อความสงบ
เรียบร้อยสมัคสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระวางเจ้านาย
กับราษฎรควรถือเสียว่าพระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้า
ขึ้นไปย่อมดำรงอยู่เหนือการเมืองทั้งหลาย ส่วนในทางที่
เจ้านายจะช่วยทะนุบำรุงประเทศบ้านเมืองก็ย่อมมีโอกาส

ลลิตกษัตริย์พงษ์ปกเกล้า

บริบูรณ์ในทางตำแหน่งประจำและตำแหน่งอันเกี่ยวแก่วิชา
เป็นพิเศษอยู่แล้ว จึงหารือมานั้น ฉันเห็นด้วยตามความคิดของ
พระยามโนฯ ทุกประการ

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก พร.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๕/๒๕๗๕

วันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๗๕

(ตอนเช้า)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๒๕ น.

สมาชิกมาประชุม ๖๔ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอให้ที่ประชุมปรึกษาว่าด้วยรัฐธรรมนูญที่ตั้งที่ได้แจกในคราวประชุมครั้งที่ ๓๔/๒๕๗๕ และในการที่จะพิจารณาครั้งนี้มีสมาชิกหลายนายได้เสนอญัตติขอให้แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตราต่างๆ ตั้งที่ได้พิมพ์แจกให้ทราบทั่วกันนั้นแล้ว และการที่จะพิจารณาครั้งนี้จะได้ปรึกษากันไปที่ละมาตราหรืออย่างไร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า ควรพิจารณาเป็นมาตราๆ ซึ่งอนุกรรมการจะได้อธิบายกำกับไปด้วย และถ้ามาตราใดมีสมาชิกเสนอญัตติให้แก้ไข ก็จะได้รวมปรึกษาไปในคราวเดียว

นายสงวน ตุลารักษ์ รับรองในการที่จะพิจารณาเป็นมาตราๆ ไป

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในการที่จะพิจารณาครั้งนี้มี ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอขอให้พิจารณากันไปทีละมาตรา ซึ่งมีสมาชิกนายหนึ่งรับรอง ฉะนั้นจึงถามที่ประชุม สมาชิกทั้งหมดเห็นชอบด้วย เป็นอันว่าที่ประชุมรับพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญทีละมาตรา

นายสงวน ตุลารักษ์ เสนอขอให้เปลี่ยนภาวการณ์ประชุมเป็นอนุกรรมการเต็มสภา

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า ก่อนที่จะเริ่มพิจารณาถึงข้อความ อยากจะขอแถลงต่อที่ประชุมว่า เมื่ออนุกรรมการได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาเมื่อ ๑๐ วันที่แล้ว ก็ยังมานึกสงสัยในถ้อยคำที่จะใช้เพราะเราจะต้องพยายามให้เกลี้ยงเกลาและสละสลวยที่สุดที่จะทำได้ จึงได้เชิญผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในทางภาษาและหนังสือมาช่วยกันพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง คือ เสนาบดีกระทรวงธรรมการและพระธรรมนิเทศทวยหาญ เป็นต้น ครั้งนี้ได้พิจารณาถึงถ้อยคำและไวยากรณ์ ก็ตกลงกันแล้วว่าเรียบร้อย แต่มีตัดคำออกบ้างเป็นบางคำ และโดยมากก็เป็นคำเช่น ซึ่ง อัน กับ แต่ จึงหวังว่าเนื่องจากที่ท่านผู้ชำนาญการได้พิจารณาแล้วคงจะไม่มีโต้เถียงกันในเรื่องถ้อยคำนัก อีกข้อหนึ่งอยากจะเสนอต่อที่ประชุมว่าในทางราชการอยากให้รัฐธรรมนูญนี้แล้วเร็วที่สุดที่จะทำได้ เพราะได้กำหนดงานในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ซึ่งโทรหลวงได้คำนวณแล้วว่าฤกษ์งามยามดี และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงทราบและโปรดเกล้าฯว่าจะให้ออกได้ในวันนั้น และในการนี้มีใช้ว่าเมื่อเราปรึกษากันเสร็จก็จะออกได้

ทันที แต่ต้องไปเขียนในสมุดไทย ๓ เล่ม จึงต้องการให้เวลา
เหลืออย่างมากที่สุดที่จะเป็นไปได้ จึงตั้งใจจะรีบปรึกษาเสียแต่เช้า
ไปตลอดวันและถ้าสามารถก็จะให้จนถึงกลางคืนด้วย ส่วน
ข้อความในรัฐธรรมนูญก็ได้ชี้แจงมาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อคราว
ประชุมครั้งที่ ๓๔/๒๕๖๕ แต่อยากจะพูดพอให้เข้าใจความ
แจ่มแจ้งอีกครั้งหนึ่ง และหวังว่าจะตัดข้อโต้เถียงได้บ้าง ซึ่งจะ
เริ่มด้วยมาตรา ๑

มาตรา ๑ มีความว่า “สยามประเทศเป็นราช-
อาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวซึ่งจะแบ่งแยกออกจากกันมิได้
ประชาชนชาวสยาม ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใดย่อมอยู่
ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

ที่เขียนทั้งนี้ก็เพราะเรามีความประสงค์อย่างที่ได้เสนอ
ไว้แล้ว ว่าเราจะรวมคนไทยซึ่งเวลานี้มีบางคนนึกว่าตัวเป็นไทย
เรียกพวกอื่นว่าไม่ใช่ไทยทั้งมีคนที่ถือศาสนาต่างกัน เช่นคนนี้
ถือศาสนาหนึ่ง อีกคนหนึ่งถือศาสนาหนึ่ง คิดแตกพวกกันว่า
ต่างศาสนากัน ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้เป็นของไม่พึงปรารถนา เมื่อ
เราเป็นราชอาณาจักร อันมีพลเมืองน้อย ถ้าแยกหมู่เหล่าออกไป
ก็จะมีน้อยลง ฉะนั้นจึงหวังที่จะรวมให้เป็นปึกแผ่นแน่น
หนาอันหนึ่งอันเดียวเป็น ราชอาณาจักร มีพระเจ้าแผ่นดินทรง
ปกครองอำนาจจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ และในมาตรานี้ขอตัด
คำว่า ซึ่ง ออก คงให้อ่านเป็นว่า “สยามประเทศเป็นราช
อาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกออกจากกันมิได้” และ
ถ้าไม่มีผู้ใดอภิปรายก็ขอให้ลงคะแนนรับรอง

พระยาพหลพลพยุหเสนา เสนอว่า ในมาตรา ๑ บรรทัด ๒ ควรจะตัดคำว่า “ออกจากกัน” ออก คงให้อ่านเป็นว่า “สยามประเทศเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้”

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญรับรอง

นายจรูญ ณ บางช้าง เสนอขอให้คำว่า “กัน” คงใช้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ แกลงว่า คำที่ว่า จะแบ่งแยกมิได้ กับ จะแบ่งแยกกันมิได้ อ่านแล้วมีความหมายต่างกัน คำว่า จะแบ่งแยกกันมิได้ นั้นแปลว่า จะแบ่งกันเอามิได้ หรือว่าผู้หนึ่งผู้ใดจะมาแบ่งก็มิได้ ส่วนคำว่า จะแบ่งแยกกันมิได้นั้น แปลว่า จะแบ่งกันเองมิได้ แต่ว่ามีผู้อื่นมาแบ่งได้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดทักท้วงอย่างใดอีกแล้ว ขอให้ลงมติตามที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอขอตัดคำว่าซึ่งออก และพระยาพหลพลพยุหเสนา เสนอขอให้ตัดคำว่า “ออกจากกัน” สมาชิกส่วนมากเห็นชอบในการที่ขอตัดออกนั้น เป็นอันว่าที่ประชุมสภาฯ รับรองมาตรา ๑ ว่าใช้ได้

มาตรา ๒ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แกลงว่า ตามความในมาตรา ๒ ที่ว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นโดยพันธัญญิตีแห่งรัฐธรรมนูญนี้” นั้น ความหมายของมาตรานี้ได้อธิบายไว้พอควรแล้วในคำชี้แจง คือหมายความว่า อำนาจอธิปไตย ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า “Sovereignty” คืออำนาจสูงสุดในทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร

และทางตุลาการนั้นมาจากปวงชน มิใช่มาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มาจากชาติ คือราษฎรรวมกัน แต่อำนาจนี้ราษฎรรวมกันทุกคนจะต่างคนต่างใช้ไม่ได้ เราเอาอำนาจนั้นมารวมกันเป็นอันหนึ่ง แล้วพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้น แม้พระมหากษัตริย์ทรงใช้ก็จริง แต่ว่าท่านมิได้ทรงใช้ตามพระทัย ทรงใช้ตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

หลวงคหกรรมบดี เลขาธิการสภาฯ เสนอว่า ในมาตรา
นี้ นายสงวน ตุลารักษ์ ขอให้เติมคำว่า **“สูงสุด”** ต่อท้ายคำว่า **“ประมุข”**

นายสงวน ตุลารักษ์ แถลงว่าในการที่ขอเติมคำว่า **“สูงสุด”** ต่อท้ายคำว่า **“ประมุข”** นั้นก็โดยเหตุว่า คำว่าประมุขนี้อาจจะเป็นหลายคนก็ได้ ฉะนั้นพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดที่ชาวเรานับถือจึงอยากให้เติมความลงไว้ให้แจ่มแจ้งชัดเจน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ว่าเรื่องนี้เกี่ยวกับศัพท์แต่ว่าความคิด (idea) นั้นก็มุ่งอย่างเดียวกัน และคงเข้าใจกันดีแล้วว่า ประมุขนั้นจะมีมากกว่าหนึ่งคนไม่ได้ ขอเชิญเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ อธิบายความข้อนี้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ แถลงว่า ในทางภาษา คำว่า **“ประมุข”** ก็แปลว่าสูงสุดอยู่แล้ว **“มุข”** แปลว่า **“หน้า”** ฟังดูตามชื่อแล้วก็แปลว่าสูงสุด เพราะเหตุว่าจะมีหลายคนไม่ได้ อย่างประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชี้แจง และคำว่าประมุขนี้ก็แปลตามศัพท์ก็เป็นคนๆเดียวเท่านั้น ไม่ต้องการคูณศัพท์มาแสดงอีกว่าประมุขสูงประมุขต่ำ

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า บัดนี้ได้ฟังคำอธิบายเป็นที่เข้าใจแล้ว ขอถอนคำเสนอนั้น

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เสนอว่า เนื่องจากในคำแถลงการณ์ของอนุกรรมการ หน้า ๒ ตอนสอง บรรทัดสุดท้ายมีความว่า ใช้พระราชอำนาจแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่ในตัวของพระราชบัญญัตินี้กล่าวแต่เพียงว่า “ทรงใช้อำนาจนั้นโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งอาจจะหมายความว่า บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เป็นแต่เพียงเครื่องมือของพระมหากษัตริย์เท่านั้น มีหมายว่าท่านก็ทรงผูกมัดด้วยบทบัญญัตินี้ เช่นเดียวกัน จึงควรเติมคำว่า “แต่” ลงหน้าคำว่า “โดย”

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เรื่องนี้ก็เช่นเดียวกันอย่างคำว่าสูงสุด คือมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกัน กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยตามที่จำกัดไว้เท่านั้น ท่านจะทรงใช้วิธีอื่นไม่ได้ แต่ที่เกี่ยวกับภาษาเช่นนี้ขอเชิญเจ้าพระยาธรรมศักดิ์อธิบาย

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ แถลงว่า เท่าที่ได้อ่านดูความในที่นี้ก็เข้าใจว่า ทรงใช้อำนาจโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหมายความว่า จะทรงใช้ทางอื่นไม่ได้อยู่แล้ว เพราะในนี้บอกชัดว่าจะทรงใช้อำนาจโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะใช้อย่างอื่นไม่ได้ คือจำกัดอยู่แล้ว จะมีหรือไม่นั้นก็ได้ความอย่างเดียว แต่ถ้าวัดจะใส่คำว่าแต่ลงไปนั้นได้ความชัดดี

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า เมื่อสมาชิกมีความมุ่งหมายจะตีความให้ชัดเช่นนั้นก็ขอรับรอง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ว่าไม่ขัดข้อง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๒ นี้ มีสมาชิกขอเสนอให้เติมคำว่า “แต่ลงไว้หน้าคำว่าโดย” คงอ่านว่า “ทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ถ้าไม่มีขัดข้องแล้วขอให้ลงคะแนนรับรอง ที่ประชุมลงมติเห็นชอบเป็นอันว่ามาตรา ๒ ใช้ได้ตามที่พิจารณาแก่มานั้น

มาตรา ๓ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรา ๓ นี้ อ่านว่า “พระองค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพผู้ใดจะละเมิดมิได้” ซึ่งได้แสดงความหมายของมาตรานี้โดยย่อแล้วว่าพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งชาติและปวงชนทั้งปวงและดำรงอยู่ในฐานะอันพึงพ้นจากความติเตียนในทางใดๆ เพราะฉะนั้นในรัฐธรรมนูญของบ้านเมืองใดที่ปกครองโดยกษัตริย์และมีรัฐธรรมนูญ เขาก็วางหลักการไว้เช่นเดียวกันนี้ทุกแห่ง และในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น คำว่า (sacred) ซึ่งทำให้นักแปลคนหนึ่งได้แปลว่า เคารพ ก็ถูกอยู่ แต่ถ้าจะให้ถูกต้องแล้วก็ควรมีคำว่า **สักการะ** ด้วย ซึ่งอนุกรรมการได้เห็นชอบด้วยแล้ว คำว่าผู้ใดจะละเมิดมิได้นี้เราหมายว่า ใครจะไปละเมิดฟ้องร้องว่ากล่าวไม่ได้ ถ้าอาจจะมีการสงสัยว่าถ้าฟ้องร้องท่านไม่ได้แล้วจะอย่างไร เมื่อมีใครได้รับความเสียหาย ประการหนึ่งเราต้องนึกกว่าที่ว่าเป็นประมุขนั้น ตามแบบเรียกว่า “**รัฐบาล**” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ศาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิจารณาตัดสินความในนามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะฉะนั้นถ้าจะพูดถึงหลักกฎหมายในบางประเทศแล้ว ฟ้องร้องท่านไม่ได้

ทั้งทางอาญาและประมุขรัฐร้ายส่วนแบ่ง แต่มีว่าถ้าท่านต้องทรง
รับผิดชอบในเรื่องเงินแล้วก็ฟ้องร้องได้ทางพระคลังข้างที่ และ
ที่เขียนมานี้ไม่กะทบกระเทือนสิทธิและความเสียหายของ
ราษฎรใดๆ เลยจึงขอเติมคำว่า “**สักการะ**” ต่อคำว่า “**เคารพ**”

นายสงวน ตุลารักษ์ ว่าที่กล่าวว่า “**พระองค์**” แคบเกินไป
ไป อาจจะเสนอให้ตัดออกเสีย เพราะเราไม่ได้เคารพแต่
เฉพาะพระองค์เท่านั้น เราเคารพถึงพระบรมรูป พระเกียรติยศ
ฯลฯ อีกด้วย

หลวงประดิษฐมนูธรรม วิจารณ์

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ตาม
หลักนั้นหมายถึง person of the King คือตัวท่าน แต่ใน
ภาษาไทย จะใช้คำว่า “**พระมหากษัตริย์**” เฉยๆ จะได้รับความ
หรือไม่นั้นขอเชิญเจ้าพระยาธรรมศักดิ์โปรดอธิบาย

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ กล่าวว่า ถ้าความหมายอย่างที่ว่า
person ที่เขียนก็ได้ความแล้ว แต่ถ้าจะหมายเป็น body แล้ว
ก็จะเป็นจริงอย่างที่นายสงวนว่า จึงคิดว่าเอาคำว่า “**พระ**” ออก
คงเหลือแต่ “**องค์พระมหากษัตริย์**” ก็จะได้

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ วิจารณ์

นายสงวน ตุลารักษ์ เห็นชอบ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๓ นี้ มีแก้ไข ๒
แห่งคือ เติมคำว่า “**สักการะ**” ต่อท้ายคำว่า **เคารพ** และตัดคำ
ว่า “**พระ**” ออก คงอ่านได้ในมาตรา ๓ ว่า “**พระมหากษัตริย์**
ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่**เคารพสักการะ** ผู้ใดจะละเมิดมิได้”

สกสท. พ. ๖๖/๒๕๖๕

เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านก็ขอให้ลงคะแนน สมาชิกทั้งหมดลงมติเห็นชอบ เป็นอันว่ามาตรา ๓ นั้น ใช้ได้ตามแก้ไขมานั้น

มาตรา ๔ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรานี้อ่านว่า **“พระมหากษัตริย์จักต้องเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก”** ความสำคัญในตอนนี้มี ๒ ตอน คือว่า พระมหากษัตริย์จักต้องเป็นพุทธมามกะนั้นก็โดยเหตุว่า ท่านเป็นผู้นับถือพุทธศาสนา แต่ในทางที่เป็นผู้อุปถัมภ์นั้นก็จะต้องทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนาไม่เฉพาะแต่ศาสนาพุทธ คือว่า ศาสนาใดที่ประชาชนนับถืออยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ อันเรียกว่าอัครศาสนูปถัมภก

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่าที่ว่าเป็น อัครศาสนูปถัมภก นั้นมีศาสนาอย่างใดบ้าง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เป็นศาสนาที่ประชาชนนับถือทั่วไปเช่น สุลเลาะห์อิสลาม ก็อยู่ในความอุปถัมภ์ ตลอดจนวัดจีน วัดญวนก็อยู่ในความอุปถัมภ์ด้วย และทั้งโรมันคัทธอลิกก็อยู่ในอุปการะเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นราชประเพณี เพราะฉะนั้น เราจึงมิได้ใส่ลงไปว่า พุทธศาสนูปถัมภก

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่าในฉบับภาษาอังกฤษมีความว่า The King shall profess the Buddhist religion and is the Upholder of the Faith ซึ่งดูความยังไม่กลมเกลียวกันกับภาษาไทย

พระยาศรวิศาลวาจา กล่าวว่า ภาษาอังกฤษนั้นเขียนเป็นกลางๆ ซึ่งจะแก้ภายหลัง แต่ภาษาไทยนี้เป็นต้นฉบับซึ่งจะต้องพิจารณากันให้ละเอียด

พระเรียมวิรัชชพากย์ กล่าวว่า สำหรับคำสุดท้ายที่ว่า **“อัครศาสนูปถัมภก”** นั้น เห็นว่าไม่ชัดเจน เพราะถ้าจะทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ทั่วไปแล้ว ควรจะต่อท้ายลงไปเสียว่า ทรงอุปถัมภกศาสนาแห่งลัทธิใดๆ ทั้งปวง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ไม่ควรต้องเพิ่ม เพราะเป็นราชประเพณีอยู่แล้ว และหนังสือที่เขียนอย่างนี้ก็เข้าใจความได้อย่างนั้น พูดถึงการเขียนเห็นว่า ถ้าเป็นการเข้าใจได้แล้วก็พอ จึงไม่ควรเติม

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรานี้มีปัญหาที่จะลงคะแนนมติคือที่พระเรียมเสนอขอให้เติมความท้ายมาตรานี้ว่าควรจะมีหรือไม่ ที่ประชุมลงมติไม่เห็นชอบด้วย คงให้เอาไว้ตามร่างเดิม

มาตรา ๕ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในมาตรานี้ความว่า **“พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม”** ซึ่งพูดถึงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ในทางกำลังกองทัพ จึงขอเชิญเสนาบดีกระทรวงกลาโหมอธิบาย

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า ความในข้อ ๕ นี้ ตามปกไม่มีข้อพิเศษอะไร เพราะปกติไม่มีข้อพิเศษอะไร เพราะเป็นแบบที่ต่างประเทศเขาทำกัน ยกท่านเป็นประมุขของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทหารใดๆ ที่จะตั้งขึ้น แต่ในเรื่องการบริหารนั้นต้องทำผ่านคณะกรรมการราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ

สรกวันพรพภกภ

อำนาจจึงผิดกับพระเจ้าแผ่นดินปกครองโดยอำนาจเด็ดขาด

พระประพิณฯ กล่าวว่า คำว่า “**จอมทัพสยาม**” นั้นสงสัยว่าจะใส่คำว่า **สยาม** ทำไม เพราะรัฐธรรมนูญนี้เป็นของสยามและท่านก็จะทรงดำรงแต่จอมทัพของสยามเท่านั้น เห็นว่าควรตัด**สยาม** ออกเสีย

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ไม่ขัดข้อง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ รับรอง

พระเรียมวิรัชชพากย์ กล่าวว่า ในมาตรา ๓ มีคำว่าดำรง เฉยๆ ไม่มีคำว่า **ทรงดำรง** เหมือนในมาตรา ๕ นี้ จึงเสนอว่าควรจะให้เหมือนกัน

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ว่า คำว่า “**ดำรง**” ไม่ใช่ราชาศัพท์ จึงไม่เอาคำว่า ทรง มาใส่เพื่อประกอบ เห็นว่าควรให้เหมือนกันทั้ง ๒ แห่ง

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ในการที่จะใช้คำว่า ทรงหรือไม่นั้น เห็นว่าไม่จำเป็น เช่นจะใช้คำว่าพระกร ทรงหักก็ยอมใช้ไม่ได้ จึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแก้ไข

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เห็นด้วย

พระเรียมฯ ไม่ติดใจต่อไป

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๕ นี้คงมีปัญหาที่จะลงคะแนนคือ จะตัดคำว่า สยาม ออกหรือไม่ ที่ประชุมทั้งหมดลงมติ เป็นอันว่า มาตรา ๕ คงอ่านความว่า “**พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพ**”

มาตรา ๖-๗-๘

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอว่า อยากจะขอให้รวมปรึกษาไปทั้ง ๓ มาตรา คือ ๖-๗-๘ เพราะความเช่นเดียวกัน ซึ่งบัญญัติถึงอำนาจอธิปไตย ที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขจะทรงใช้ มาตรา ๖ ว่าทรงใช้พระราชอำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๗ ว่า ทรงใช้พระราชอำนาจบริหารทางคณะกรรมการราษฎร มาตรา ๘ ทรงใช้พระราชอำนาจตุลาการทางศาลที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย และเสนอเพิ่มเติมว่า ตามร่างที่เขียนนั้นมีว่า ในมาตรา ๖-๗-๘ ว่า ทรงใช้พระราชอำนาจนิติบัญญัติ พระราชอำนาจบริหาร พระราชอำนาจตุลาการ ขอตัดคำว่า **“พระราช”** ออก เพราะอำนาจนี้มีใช้ของพระองค์เอง เป็นอำนาจที่มีมาจากประชาชนชาวสยาม

พระยาพหลพลพยุหเสนา รับรอง

พระเรียมวิรัชชพากย์ กล่าวว่า ใน ๓ มาตรานี้มีคำแปรญัตติของหลวงแสงฯ ซึ่งควรพิจารณาไปในโอกาสเดียวกัน

หลวงประดิษฐ์มนูธรรม กล่าวว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับคำคณะกรรมการราษฎรควรไว้พิจารณาที่หลัง มิเช่นนั้นจะมากเรื่อง คือว่าเวลานี้เราพิจารณาถึงหลัก Principle เสียก่อน ส่วนคำว่า คณะกรรมการราษฎรนั้น เอาไว้ช่วยกันคิดที่หลัง

หลวงแสงนิติศาสตร์ รับรอง

พระยาพหลพลพยุหเสนา กล่าวว่า ขอให้พิจารณาไปเสียทีเดียวกัน

นายประยูร ภมรมนตรี รับรอง

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า ในคำชี้แจงของประธานอนุกรรมการที่เกี่ยวกับคำ “คณะกรรมการราษฎร” พระเจ้าอยู่หัวท่านทรงทักมา ส่วนมาตรานี้มีใช้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับถ้อยคำๆนี้ แต่ว่าปัญหาอันเป็นประเด็นสำคัญของมาตรานี้ขึ้นอยู่กับอำนาจ จึงควรพิจารณาก่อนตามแบบพิจารณาความ ส่วนคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” นั้นควรรอไว้พูดเมื่อถึงบทที่ว่าด้วยคำนี้ คือหมวด ๔ มาตรา ๔๖

หลวงเดชาติวงศ์ฯ รับรอง

พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าวว่า ควรที่จะพิจารณาถึงถ้อยคำก่อนที่จะพูดถึงหลักการ มิฉะนั้นความจะเขวไป

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า รัฐธรรมนูญนี้จะใช้ถาวรไป ซึ่งอาจจะถึงร้อยๆ ปี เพราะฉะนั้นปัญหาเรื่องคำ นับว่าสำคัญอย่าให้ผิดพลาด มิฉะนั้นจะถูกตำหนิ จึงเห็นว่าในขั้นนี้พิจารณาในเรื่อง Principle ไปก่อน เมื่อหมดแล้วจึงจะพิจารณาถึงข้อความในความหมายอันเดียวกัน

นายประยูร ภมรมนตรี กล่าวว่า ในขั้นแรกก่อนพิจารณาที่ประชุมได้ตกลงกันไปแล้วว่า จะพิจารณาไปที่ละข้อซึ่งน่าจะหมดปัญหา และได้ลงมติเด็ดขาดกันไปแล้ว

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า ในการที่เสนอไม่มีความหมายที่จะให้ถ้อยคำเสียมิได้ กล่าวคือ จะขอสงวนไว้แต่คำ “คณะกรรมการราษฎร” แต่ว่าถ้าคำไหนจะทำให้เสียความไปเองจากการที่รอไว้พิจารณานั้นก็จักต้องพิจารณาไปพร้อม

สภานิติบัญญัติ

กันอยู่เอง ส่วนคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” ไว้ขอพิจารณาเมื่อถึงคราวของเรื่องนั้น เพราะไม่ทำให้เสียความอย่างไรเลย

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่า คำว่า “กรรมการราษฎร” นี้เป็นศัพท์ควรเอาไว้พิจารณาภายหลังเมื่อถึงหมวดว่าด้วยคณะกรรมการราษฎร ถ้าจะพิจารณาเวลานี้ มิได้เตรียมตัวมาเพราะเข้าใจว่าจะพิจารณาภายหลัง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้จะขอให้ลงมติ คือว่าในที่นี้มีปัญหาอยู่ว่า ควรจะสงวนคำที่เป็นศัพท์เฉพาะไว้พิจารณาทีหลัง คือคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” ในเมื่อถึงคราวพิจารณาถึง หรือจะพิจารณาไปในโอกาสเดียวกันดังที่ตกลงไว้ จึงขอให้ที่ประชุมลงคะแนน ที่ประชุมได้ลงมติได้คะแนนข้างละ ๒๖ เท่ากัน ที่ประชุมจึงขอให้ประธานสภาชี้ขาดประธานของสภาชี้ขาดว่าให้รอไว้พิจารณาทีหลัง เป็นอันว่าที่ประชุมให้รอคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” ไว้ปรึกษาเมื่อถึงบทที่เกี่ยวข้อง

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า ในการที่จะตัดคำว่า **พระราช** ออกเสียจาก ๓ มาตรานั้นใครจะขอเชิญเจ้าพระยาธรรมศักดิ์อธิบาย เพราะเหตุว่าอำนาจเมื่อเราได้ถวายไปแล้วก็ต้องเป็นพระราชอำนาจ เช่น ถวายเสื่อ ก็ต้องเรียกเสื่อนั้นว่า “ฉลองพระองค์” ดังนี้ จึงเห็นว่าควรจะคงคำว่า **พระราช** ไว้

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในมาตรา ๒ เราก็ใช้แต่เพียงว่า อำนาจ เท่านั้น

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า ในมาตรา ๒ นั้น เรายังมิได้ถวายเป็น แต่ในมาตราเหล่านี้เราได้ถวายเป็นให้ท่านแล้ว จึงน่าจะเรียกว่า**พระราชอำนาจ**

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า อำนาจในมาตรานี้แปลว่า อำนาจในทางนิติบัญญัติ (Legislative power) ไม่ใช่อำนาจอย่างอื่นใด คืออำนาจในการออกกฎหมาย จึงเห็นอย่างไม่จำเป็นต้องมี **พระราช** ก็ได้

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ วิจารณ์

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า เพื่อให้เข้ารูปกับ มาตรา ๒ ควรเติมคำว่า “แต่” เสียอีกทุกแห่งในมาตรา ๖-๗-๘

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ว่าไม่จำเป็นสำหรับที่นี่

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้เมื่อฟังตามที่ได้อภิปรายกันมาก็คงชัดเจนพอแล้ว อำนาจนี้คือ อำนาจแผ่นดิน ไม่ใช่ส่วนที่ออกมาจากพระองค์ท่าน ความหมายของท่านสมาชิกผู้หนึ่งที่จะให้คงคำว่า **พระราช** ไว้ซึ่งกล่าวว่า ถึงแม้เป็นอำนาจแผ่นดินก็ได้ถวายเป็นไปแล้ว ก็คือว่าเป็นเสมือนอำนาจที่มาจากพระองค์ท่าน ที่จริงถ้าหากว่านึกถึง sentiment ซึ่งเป็นความคิดอย่างสุภาพอ่อนโยนแล้วก็เป็นการงดงาม แต่ว่า sentiment อาจขัดกับ fact ได้ในบางประการ ในที่นี้มีว่าเป็นส่วนพระองค์หรือเป็นส่วนแผ่นดิน เช่น การเงินพระคลังข้างที่และห้องพระคลังหลวง ซึ่งเรียกเงินในพระคลังข้างที่ว่า

พระราชทรัพย์ผิดกับเงินในท้องพระคลังหลวง ฉะนั้นอำนาจโดยตรงของพระองค์ท่านจึงเป็นพระราชอำนาจ แต่อำนาจการใช้อำนาจนี้เป็นอำนาจกลาง คืออำนาจแผ่นดินนี้เป็น fact แล้วก็ควรใช้ ถ้าหากว่า sentiment ขัดกับ fact แล้วก็ควรรักษา fact ไว้ดีกว่า และคำ แต่ ก็อย่างเดียวกัน และถ้าไม่มี แต่ ก็จำกัดความพอแล้ว เห็นว่าไม่จำเป็นที่จะเติมซึ่งอาจขัดกับทาง sentiment ได้

นายติเรก ชัยนาม เสนอว่า ในมาตรา ๗ นั้น ถ้าเข้าใจไม่ผิดที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะกรรมการราษฎรนั้น คงหมายความว่า จะใช้อำนาจทางบริหารได้ก็ด้วยความแนะนำและยินยอมของคณะกรรมการราษฎร เช่นนั้นหรือไม่ ? ถ้ามีความหมายเช่นนั้น เห็นควรจะใช้ถ้อยคำให้ harmonise กับมาตรา ๖ ด้วย คือพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารด้วยความแนะนำและยินยอมของคณะกรรมการราษฎร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ความประสงค์อันยิ่งใหญ่ของเรานั้น พระเจ้าแผ่นดินท่านเป็นหัวหน้าในทาง Executive แต่ในทาง Absolutism กับ Constitutionalism นั้นผิดกัน ในทาง Absolutism นั้นการบริหารใดๆ เป็นพระราชอำนาจ แต่ในทาง Constitutionalism นั้นอำนาจบริหารท่านทรงใช้ในทางคณะกรรมการราษฎร และสิ่งที่เป็นประกันเราอยู่ก็จำต้องผ่านทางคณะกรรมการราษฎร นั้น ดังที่ปรากฏในมาตรา ๕๗ ซึ่งมีว่า "...พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ท่านว่ากรรมการราษฎรคนใดคนหนึ่ง ต้องลงนามรับพระบรม

ราชโองการเป็นผู้รับผิดชอบ” ซึ่งแปลว่าต้องผ่านกรรมการลงนามรับรอง พระราชทัณฑ์โทษหรือพระบรมราชโองการนั้นๆ จึงจะสั่งการแผ่นดินได้ แต่ว่าถ้าจะใส่ลงไปก็ได้แต่เห็นว่ามันจำเป็น

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า การที่จะใส่นั้นจะขัดข้องเพราะเหตุว่าอำนาจอธิปไตยออกจากสภาผู้แทนราษฎร การที่คณะกรรมการราษฎรก็ดี พระเจ้าแผ่นดินก็ดี จะปฏิบัติภารกิจก็ต้องปฏิบัติการโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาตามเกณฑ์อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่ามันจำเป็น

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ในมาตรา ๖-๗-๘ นี้มีคำที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจผิดกัน ๓ อย่าง คือ มาตรา ๖ โดยคำแนะนำยินยอมของสภา มาตรา ๗ ทางคณะกรรมการราษฎร มาตรา ๘ ทางศาล ฯลฯ นั้น วิธีปฏิบัติการและตามกฎหมายที่เป็นอยู่บัดนี้ คือตามรัฐธรรมนูญ สภาเป็นผู้ร่างกฎหมายทั้งหลาย ถวายส่วนมาตรา ๗ คณะกรรมการราษฎรเป็นผู้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายขึ้นไปแล้วกระทำ ส่วนทางศาลพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทำอะไรในการตัดสินศาลพิจารณาพิพากษาไปเอง แต่เมื่อศาลลงโทษแล้ว pardon ที่หลังได้ สำหรับมาตรา ๗ นั้นวิธีปฏิบัติการเช่นเดียวกับมาตรา ๖ คือมาตรา ๖ สภาทำส่งทูลเกล้าฯถวาย ส่วนมาตรา ๗ คณะกรรมการราษฎรเป็นผู้ทำขึ้นทูลเกล้าฯถวายจึงเห็นว่าควรจะใช้คำแนะนำยินยอมให้เหมือนมาตรา ๖ ส่วนมาตรา ๘ คงไว้เช่นเดิมดีแล้ว เพราะกษัตริย์มิได้ทำอะไร ถ้าหากจะใช้คำ “ทาง” ทั้งมาตรา ๗ และ ๘ เหมือนจะทำให้เข้าใจว่าคณะกรรมการราษฎรทำเองโดยมิได้ทูลเกล้าฯ ถวายเสียก่อน

พระยาตรีวิสารวาจา กล่าวว่า ในมาตรา ๗ นี้ที่มีปัญหาถกกันนั้นก็กระทบถึงการใช้อำนาจที่จะใช้ในทางบริหารทางคณะกรรมการราษฎร ซึ่งเป็นวิธีเขียนและในรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ บางที่เขาไม่มีเลยสำหรับบทบัญญัตินั้นและที่เราเขียนเช่นนี้ก็เช่นกันหนึ่ง หากว่าจะเขียนอย่างที่เสนอไว้แล้วก็จะเป็นการมัดเป็นครั้งที่ ๒ ส่วนผลที่จะได้ก็เช่นเดียวกัน และในรัฐธรรมนูญในประเทศใดๆ ก็ไม่มีกล่าวไว้ว่าโดยความแนะนำและยินยอมของคณะกรรมการราษฎร และความผูกมัดเช่นนั้นก็มีข้อสำคัญอยู่ในมาตรา ๕๗ แล้ว

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ในเรื่องเช่นนี้ขอชักตัวอย่างในประเทศอังกฤษ ในการเขียนสั่งการใดๆ เขาเขียนว่า By Command of His Majesty the King แล้วเซ็นชื่อรับสนองพระบรมราชโองการมิได้ใช้ว่า By advice or consent of the Executive Committee

พระยาเทพวิฑูรฯ กล่าวว่า ในข้อเหล่านี้รู้สึกว่ามีใช้ที่เกี่ยวข้องแต่เฉพาะ sentiment เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับหลักการด้วย ซึ่งแปรได้ ๓ อย่าง คือในมาตรา ๖ ที่ว่าอำนาจนิติบัญญัตินั้นคือการทำกฎหมายออกกฎหมาย ส่วนมาตรา ๗ อำนาจบริหารก็คือปฏิบัติหรือทำตามกฎหมาย (Executive) มาตรา ๘ อำนาจตุลาการคือแปลกฎหมาย เพราะฉะนั้นในมาตรา ๖ จึงจำเป็นต้องใช้ว่า ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรเพราะเกี่ยวข้องในการออกกฎหมาย ส่วนการใช้ในทางบริหารนั้นทำให้เป็นไปในทางกฎหมาย มิใช่โดยคำแนะนำ แต่ความจริงนั้นเป็นการทำตามกฎหมายไม่ใช่ว่าทำ

อะไรตามใจชอบ เพราะฉะนั้นจึงเป็นหลักการและในมาตรา ๗,๘ ก็เป็นสิ่งที่คล้อยตามหลักสำคัญที่บัญญัติไว้

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า ตามอภิปรายของนายดิเรกนั้นก็น่าฟังและก็เป็นความจริง เพราะคณะกรรมการราษฎรเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน ในรัฐธรรมนูญของเดนมาร์กมาตรา ๒ ว่า “อำนาจนิติบัญญัตินั้นกษัตริย์ทรงใช้โดยความยินยอมพร้อมใจของปาลิเมนต์ ส่วนอำนาจบริหารอยู่ในพระเจ้าแผ่นดิน” และเมื่อพิจารณาดูรัฐธรรมนูญทุกๆ ประเทศแล้วเขาใช้ “ทาง” ทั้งนั้น และอันที่จริงพระเจ้าแผ่นดินเดนมาร์กนั้นก็ไม่ได้ทำอะไร แต่ก็ใส่ลงไว้เพื่อเกียรติยศและงดงาม ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมาตรา ๕ ก็พูดถึงอำนาจนิติบัญญัติว่า กษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของปาลิเมนต์ เพราะฉะนั้น มาตรานี้ได้พิจารณาเมื่อไม่มีเมืองอื่นมีก็จริง แต่ที่เรามีก็น่าไม่เกินความจำเป็น

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ตามที่ได้ฟังอภิปรายก็เข้าใจว่าการที่กษัตริย์ท่านจะใช้อำนาจทางบริหารในทางใดตามธรรมเนียมนั้นเป็นไปในทางปฏิบัติ แต่ที่จริงถ้าจะเชิดเกียรติยศแล้วดูก็จะไม่โทษท่าน เพราะทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะกรรมการราษฎร ซึ่งเท่ากับเป็นการเชิดท่านทีเดียว จึงขอถอนญัตติที่เสนอไว้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า สำหรับมาตรา ๗ รัฐธรรมนูญประเทศอื่นไม่มีเราจะตัดออกเสียมิได้หรือ เพราะเรามีมาตรา ๕๒ บัญญัติไว้ในทางอำนาจบริหาร และมาตรา ๕๗ สำหรับทางศาลอยู่แล้ว จะตัดออกเสียก็น่าจะได้

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า คำว่า “ทาง” ไม่ใช่คำเล็กน้อยเพราะเข้าใจคนละอย่าง จะให้เด่นชัดลงไปควรจะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งขอถือโอกาสแถลงว่าการร่างรัฐธรรมนูญนี้ผิดกว่าที่อื่นๆ เพราะการร่างกฎหมายตามที่เคยปฏิบัติหากเอาความชัดเป็นเกณฑ์ และร่างรัฐธรรมนูญนี้บางที่เกี่ยวกับ Sentiment ความจริงใจของเรา ดังที่ประธานอนุกรรมการได้อธิบาย คือมาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดพระราชอำนาจบริหารของพระเจ้าอยู่หัว และที่พระยานิติศาสตร์ว่าควรจะถอนความในมาตรานี้ออกเสีย นั้น เห็นว่าแม้ประเทศอื่นเขาจะไม่มีไว้ก็ตาม เมื่อเรามีขึ้นไว้ก็แสดงถึงความก้าวหน้าของเรา ส่วนที่จะแก้ไขนั้นถ้าเกี่ยวกับในทาง sentiment ไม่ต้องการให้ชอกช้ำ ที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ ว่า และที่สภาเห็นว่าไม่ชัดกับ fact ที่ต้องการแล้วก็จะสมควรเลือกเอา sentiment ไว้ก็ได้

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า การปกครองในรัฐธรรมนูญนั้นมีหลายอย่างในชั้นแรก เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้อยู่เหนือกฎหมายนั้น ทรงใช้อำนาจในทางบริหารบังคับบัญชาราชการแผ่นดินโดยพระราชอำนาจพระองค์เอง ครั้นต่อมามีรัฐธรรมนูญตั้งคนกลางสำหรับการติดต่อซึ่งบ้างก็เรียกว่า State Council แล้วมอบอำนาจให้แก่พระเจ้าแผ่นดินใช้ หากแต่ว่าผ่านทาง Council นี้ อันที่จริงอำนาจการบริหารนั้นอยู่กับพระเจ้าแผ่นดินโดยราษฎรอนุญาต แต่พระเจ้าแผ่นดินมีเครื่องมือคือใช้พวกเสนาบดีเจ้ากระทรวงเป็นเครื่องจักรเป็นชั้นๆ สำหรับติดต่อระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับราษฎร ส่วนอำนาจในทางนิติบัญญัตินั้นพระเจ้าแผ่นดินได้รับอำนาจทางสภา

สรกจันพงษ์ปกเกล้า

มอบให้ใช้ ซึ่งสมควรเรียกว่าด้วยความแนะนำและยินยอมจากสภา ส่วนในมาตรา ๗ ที่จะใช้ว่าด้วยความแนะนำและยินยอม คณะกรรมการราษฎรนั้นไม่สมควร ควรจะใช้แต่เฉพาะสภานี้เท่านั้น มีข้ออยู่ในคณะเสนาบดี (คณะกรรมการราษฎร)

หลวงเดชาติวงศ์ฯ กล่าวว่า ตามที่ได้อ่านดูในมาตรา ๗ นี้มีคำว่า อำนาจบริหาร หมายความว่า Execution อันจะหมายความว่าบริหารทางนิติบัญญัติ หรือบริหารราชการแผ่นดินขอให้สมาชิกดูความในมาตรา ๔๖ ซึ่งมีว่า พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะกรรมการราษฎรขึ้นคณะหนึ่งจึงหวังว่าจะไม่ล้มความข้อนี้ เพราะคณะกรรมการราษฎรนั้นสภาเป็นผู้ตั้งแต่ในมาตรา ๔๖ นั้น พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง และดูตามตัวหนังสือแล้วในมาตรา ๗ ท่านทรงใช้อำนาจในทางคณะกรรมการราษฎร และที่เข้าใจในปาลีเมนต์อังกฤษ party politics ซึ่งย่อมมี Majority และอาจจะเลือก Leader ของ Party นั้นขึ้นมาในที่นี้เรายังไม่มีฉะนั้นเมื่อความมีเช่นนี้จะลำบาก แต่มีอยู่อีกข้อหนึ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไว้ต Confidence

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า จะอ่านความแต่เฉพาะมาตรา ๖ กับ ๔๖ เท่านั้นไม่ได้ จะต้องอ่านมาตรา ๖-๔๑-๔๖-๕๐-๕๑ ประกอบกันทั้ง ๕ มาตรารวมกัน เมื่อเราได้อ่านรวมกันแล้วจะไม่มีทางใดที่น่าวิตกเลย

นายประยูร ภมรมนตรี กล่าวว่า ควรจะปิดอภิปรายลงมติดันให้เสร็จไปเสียที

พระยาวิรัชชพากย์ กล่าวว่า ลงมติดันได้แล้ว เพราะในข้อบังคับของมนตรีที่เราใช้อยู่ในข้อ ๖๐ มีว่า "เวลา

กล่าวอภิปรายกันอยู่นั้นถ้ากรรมการใดจะเสนอญัตติปิดอภิปราย มีความให้ประธานนำปัญหาออกลงมติโดยไม่ต้องกล่าวต่อไปอีกก็ได้ ญัตติเท่านี้เมื่อมีผู้รับรองแล้วประธานต้องนำออกให้ลงมติทันที” ซึ่งเวลานี้ก็ได้มีผู้เสนอและรับรองแล้ว เห็นควรจะทำกรทำการปิดอภิปรายลงมติได้

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า การที่จะปิดอภิปรายนั้นจะเพาะการพิจารณารัฐธรรมนูญนี้ใครจะขอให้แถลงกันจนที่สุด เพราะเป็นของสำคัญที่เกี่ยวข้องแก่การแผ่นดิน ราษฎร ๑๒ ล้านเศษ ย่อมหวังในความถาวรของธรรมนูญนี้ จะทำกันหละหลวมขอให้เสร็จไปที่ไม่สมควร เราสละเลือดเนื้อก็ยังทำได้ทำไมสละเวลาฟังต่อไปอีกจะไม่ได้ แม้ว่าจะต้องยึดไปจนคำคืนเหมือนตั้งรัฐสภาในต่างประเทศก็ควรทำ และความเห็นจะเพาะตัวเองแล้วอยากเปิดโอกาสให้อภิปรายให้เต็มที่ ต่อเมื่อใดหมดอภิปรายกันจริงๆ แล้วจึงค่อยปิดซึ่งเป็นทางที่ควรกระทำยิ่ง

นายจรูญ ณ บางช้าง กล่าวว่า เท่าที่มีอยู่ก็ดีแล้วชัดเจนดี และจำเป็นที่ต้องการอย่างนี้ด้วย และในการที่จะทำการใดๆ อันเกี่ยวข้องกับการบริหารนั้นก็ทำได้ทางเดียวคือทางคณะกรรมการราษฎร อีกประการหนึ่งในมาตรา ๔๖ ก็ว่าท่านตั้งคณะกรรมการราษฎร ถ้าว่าจะให้เป็นไปโดยความแนะนำและยินยอมแล้ว จะผิดหลักไป

นายจรูญ สืบแสง กล่าวว่า ที่เถียงกันอยู่ก็เฉพาะความในมาตรา ๗ ฉะนั้นจึงอยากให้ลงมติแปรความ ทาง ให้ชัด

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดจะอภิปรายอีกแล้วเห็นว่าตามที่ได้พิจารณากันมานั้น มีความสำคัญก็แต่ในมาตรา ๗ ส่วน ๖-๘ นั้นไม่มีปัญหาสำคัญ รอไว้พิจารณาภายหลัง เพราะความชัดเจนแล้ว จึงขอให้ลงคะแนนในมาตรา ๗ว่าจะยอมให้ใช้ได้หรือไม่ สมาชิกส่วนมากเห็นชอบตามที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอขอให้ตัดคำว่า “พระราช” ออก เป็นอันว่ามาตรา ๗ ใช้ได้

มาตรา ๖ หลวงแสงฯ เสนอขอแก้คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” เป็น “รัฐสภา”

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ไม่เห็นชอบตามที่หลวงแสงฯ ขอแก้ เพราะคำว่ารัฐสภานั้นเป็นความรวมแปลว่า ปาเลียมেন্ট สภาของอังกฤษมี ๒ สภา คือสภาขุนนางและสภาราษฎร รวมกันเรียกเป็นรัฐสภา อเมริกามี ๒ สภา เรียกว่าสภา senate และสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรวมเรียกกันว่า Congress แต่ว่าเรามีเพียงสภาเดียวเท่านั้น จึงเห็นว่าจะเรียกว่าสภาผู้แทนราษฎรนั้นเหมาะสมดีแล้ว

พระยาพหลพลพยุหเสนา กับ พระยาราชวังสัน รับรอง

หลวงเสนินิติศาสตร์ กล่าวว่า เดิมก็ไม่ตั้งใจที่จะแก้ หากแต่เห็นในคำแถลงการณ์ของประธานอนุกรรมการแถลงถึงข้อทักท้วงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” และ “กรมการราษฎร” เมื่อได้คิดแก้ ๒ คำนี้ จึงคิดแก้คำ “สภาผู้แทนราษฎร” ตามไปให้เข้ากัน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในคำแถลงการณ์นั้นคำว่า คณะกรรมการราษฎรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทักจริง ท่านว่าไม่ถูกแบบราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ส่วนคำว่า สภาผู้แทนราษฎรนั้นท่านทรงเห็นชอบด้วยว่าเหมาะแล้วแต่ลืมเขียนไว้แถลงการณ์

นายจรัญ ญ บางช้าง กล่าวว่า ตามที่ที่มีความเห็นพ้องกับ หลวงแสงฯ นั้น ก็เห็นว่าจะให้เกี่ยวกันไปในระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับคณะกรรมการราษฎร เพราะเมื่อเปลี่ยนชื่อคณะกรรมการราษฎรไปเป็นอื่นเสีย ก็จะแยกกันอยู่ และเกรงว่าจะกลายเป็นสองสภาขึ้น

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ที่เรียกนามว่า สภาผู้แทนราษฎรนั้นชอบแล้วไม่ควรแก้ เพราะเหตุว่าสมาชิกนั้นเป็นผู้แทนราษฎรเลือกตั้งมา เมื่อผู้ใดไม่ถือว่าเป็นผู้แทนราษฎรก็ไม่ควรเป็นสมาชิกแห่งสภาขึ้น

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๖ นี้ คำว่า "สภาผู้แทนราษฎร" หลวงแสงเสนอให้แก้เป็น "รัฐสภา" ที่ประชุมฯ เห็นชอบให้คงชื่อไว้ตามเดิมเป็นอันว่ามาตรา ๖ ไม่มีแก้ไขอย่างไรได้อีก นอกจากที่ประธานอนุกรรมการได้ขอตัดคำว่า "พระราช" ออก และคงอ่านว่า "พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร"

มาตรา ๘ สมาชิกส่วนมากเห็นชอบตามที่ขอตัดคำว่า "พระราช" ออก เป็นอันว่าที่ประชุมรับรองมาตรา ๘ นั้น

ที่ประชุมได้หยุดพักกลางวันเวลา ๑๒.๔๕ น. และกำหนดเข้าประชุมในตอนบ่าย เวลา ๑๔.๐๐ น.

สภากษัตริย์

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๖ / ๒๕๗๕

วันศุกร์ที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๗๕

(ตอนบ่าย)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มเปิดประชุมเวลา ๑๔.๑๐ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๖ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่าบัดนี้จะได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจากเวลาเช้าเป็นต้นไป และขอให้ถือว่าที่ประชุมนี้ได้เปลี่ยนภาวะเป็นอนุกรรมการเต็มสภาตั้งเวลาเช้า

มาตรา ๙ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรา ๙ นี้ อ่านว่า “การสืบราชสมบัติท่านว่าให้
เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร” ความข้อเท็จจริงเห็นจะไม่ต้องการความอธิบาย
อย่างไร เพราะตามตัวหนังสือชัดเจนอยู่แล้วว่า การสืบราชสันตติวงศ์เป็นดังที่กำหนดไว้กฎมณเฑียรบาลข้อสำคัญมีอย่าง
เดียวว่า การสืบสันตติวงศ์ให้เป็นไปโดยกฎข้อบังคับข้อใด
อย่างหนึ่งและพร้อมด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร
เท่านั้น เห็นจะพอแก้หลักการแล้ว

สรทงันพงษ์ปกเกล้า

พระอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่าผู้ที่ในหลวงเห็นชอบนั้น แต่ถ้าหากว่าสภานี้ไม่เห็นชอบด้วยจะเลือกคนใหม่ได้ไหม จะเลือกการพระราชวงศ์จักรีหรือเลือกใคร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่าขอให้พิจารณาตามกฎหมายที่เขียนบาล ท่านได้กำหนดไว้เป็นลำดับแล้วโดยปกติต้องเลือกตามกฎหมายที่เขียนบาล สภานี้ทุกคนคงกล่าวได้ด้วย ความมั่นใจว่า ทุกๆ คนไม่มีท่านผู้ใดที่ประสงค์จะเลือกวงศ์ผู้อื่นขึ้นเป็นกษัตริย์เป็นแน่แท้ ที่เขียนไว้เช่นนี้ก็มิตอนหนึ่งว่า พระมหากษัตริย์ทรงเลือกรัชทายาทได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงบทบัญญัติซึ่งร่างไว้ในกฎหมายที่เขียนบาล ตามที่ว่าในกฎหมายที่เขียนบาลเป็นลำดับ คือเลือกคนที่ ๑-๒-๓-๔ แต่ว่าอาจมีได้ เช่นคนที่ไม่สมควรเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เช่นนี้จึงต้องประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้ไม่ใช่เป็นของใหม่ ถ้าเรารับว่าจะเลือกพระเจ้าแผ่นดินสยามขึ้นครองราชย์สมบัติด้วยการอัญเชิญของประชาชนอย่างที่ว่า "อเนกนิกร สโมสรรสมมต" ซึ่งไม่ใช่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จเถลิงถวัลย์สมบัติโดยพระราชอำนาจที่มีมาจากสวรรค์เหมือนต่างประเทศในบางสมัยบางเมืองที่เขาถือ ประเพณีของเราไม่มีเช่นนั้น ประเพณีของเรามีว่า พระมหากษัตริย์เสด็จเถลิงถวัลย์สมบัติด้วยประชาชนอัญเชิญเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ ที่ว่าประกอบด้วยความเห็นชอบของผู้แทนสภานี้เป็นผู้แทนราษฎร ๑๑ ล้านเศษ

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่าเรื่องเช่นนี้ในรัฐธรรมนูญชั่วคราวมีมาตรา ๔ อ้างถึงนามกษัตริย์ที่ดำรงประเทศ ฉะนั้นการสืบสันตติวงศ์เป็นไปตามกฎหมายที่เขียนบาล

และเลือกในวงค์จักรี ในร่างใหม่ไม่กล่าวถึงพระนามในหลวง
ในที่นี้เลย ถ้าหมายความว่าไม่คัดค้าน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าในที่นี้เห็น
ว่าพอแล้ว

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า ในหมวดสภา
ผู้แทนราษฎรว่าผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่
อยากทราบความประสงค์ของท่านประธานอนุกรรมการว่า
พระมหากษัตริย์ต้องทรงปฏิญาณใหม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าผู้ที่
เป็นสมาชิกสภานี้ก่อนที่จะเข้ามารับหน้าที่ ต้องปฏิญาณและตาม
ประเพณีราชาภิเศกก็มีการปฏิญาณอยู่แล้ว

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่าควรบัญญัติไว้

พระยาราชวังสัน กล่าวว่าในประเทศเดินมารคถึงเป็น
รัชชทายาทก็ต้องปฏิญาณเหมือนกัน เพราะในโอกาสบางครั้ง
ต้องทำการเป็นผู้แทนพระเจ้าแผ่นดิน แต่ความคิดของเรานี้ก็
เพื่อวางระเบียบ ว่าสิ่งใดที่เป็นแบบธรรมเนียมอยู่แล้วเราไม่
อยากพูดมากนัก ตามความคิดเดิมในการร่างรัฐธรรมนูญนี้
ประสงค์ไม่ให้ยาวเกินไปสิ่งใดที่มีและพิจารณาแล้วเห็นว่า
เหมือนกัน ฉะนั้นจึงไม่บัญญัติไว้ เพราะความคิดเช่นนั้นเรา
วางไว้เห็นว่าไม่เป็นอะไร ทั้งเห็นความสะดวกกว่าบัญญัติเช่นนี้
จะดีกว่า

นายหงวน ทองประเสริฐ ตอบว่าความจริงเห็นด้วย
แต่ธรรมเนียมนั้นไม่ใช่บังคับ อีกประการหนึ่งสิ่งนี้เป็น
คราวแรกไม่เคยใช้มา

สรุภังษีพงษ์ปกเกล้า

พระยามนชาตุราช กล่าวว่า ประเทศอื่นๆ ที่จะผลัดเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินเขามีในรัฐธรรมนูญ

พระยาราชวังสัน ตอบว่า ในรัฐธรรมนูญบางฉบับได้บัญญัติเอาไว้ว่าจะปฏิญาณอย่างนั้น ของเราทราบว่าพระเจ้าแผ่นดินต้องทรงปฏิญาณต่อหน้าเทวดาทั้งหลายและพระพุทธรูป เป็นต้น เราอยากจะเวียนเสีย

นายหวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า ขอเรียนถามว่าควรจะแก้ไขอย่างไรหรือไม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าไม่เห็นจำเป็นเพราะไม่ทำให้ดีขึ้นหรือเลวลง มีอยู่แล้วจะไปล้างเสียทำไมถ้าแม้ว่าความข้อนี้ตัดความหรือเพิ่มสิทธิก็ควรอยู่ การที่บัญญัติไว้เช่นนี้เพื่อเขียนไว้หุรุถึงไม่เขียนก็รู้อยู่แล้ว

นายหวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า เพื่อความเข้าใจของราษฎรทั้งหลาย ให้ลงมติว่าจะสมควรหรือไม่

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอแถลงให้ที่ประชุมทราบเท่าที่นายหวน ทองประเสริฐ ได้ร้องให้เติมร่างว่าพระมหากษัตริย์ต้องทรงปฏิญาณนั้น การที่ไม่เขียนไว้ก็ดีก็ให้ถือว่าเวลาขึ้นเสวยราชย์ต้องทรงกระทำตามพระราชประเพณี การที่ไม่เขียนไว้ไม่ใช่เป็นการยกเว้นที่พระองค์จะไม่ต้องทรงปฏิญาณ ขอให้จดบันทึกข้อความสำคัญนี้ไว้ในรายงาน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าว เนื่องจากหลวงประดิษฐมนูธรรมได้กล่าวแล้ว ข้าพเจ้าขอแถลงว่าได้เคย

เฝ้าและทรงรับสั่งว่า พระองค์เองได้ทรงปฏิญาณเวลาเสวยราชสมบัติและเวลาขึ้นรับเป็นรัชชทายาทก็ต้องปฏิญาณชั้นหนึ่งก่อน ความข้อนี้เมื่อพระองค์เองทรงรับสั่งเช่นนี้ เพราะฉะนั้นรับรองได้อย่างที่หลวงประดิษฐ์มนูธรรมว่าเป็นพระราชประเพณีที่เดียว

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่า เป็นที่เข้าใจแล้วว่า พระเจ้าอยู่หัวต้องทรงปฏิญาณตามนี้ แต่นี้เป็นรัฐธรรมนูญสำคัญอย่างยิ่ง เท่าที่ได้จดบันทึกรายงานยังน้อยไป ถ้าอย่างไรให้มีไว้ในรัฐธรรมนูญจะดียิ่ง

หลวงประดิษฐ์มนูธรรม ตอบว่า สภาผู้แทนราษฎรต้องเห็นชอบในการอัญเชิญพระมหากษัตริย์ขึ้นเสวยราชย์หรือในการสมมติรัชชทายาทถ้าองค์ไม่ปฏิญาณเราคงไม่ลงมติให้

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่า องค์ต่อๆ ไปอาจไม่ปฏิญาณ

พระยาราชวังสัน ตอบว่า ตามหลักการในที่ประชุมต่างๆ ถ้ามีคำจดในรายงานแล้ว เขาถือเป็นหลักการเหมือนกัน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงให้สมาชิกลงมติมาตรา ๕ ว่า การสืบราชสมบัติท่านว่าให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือให้เติมคำว่า "จะต้องปฏิญาณ"

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้มีความเห็น ๒ ทาง คือ ทางหนึ่งเห็นว่า ควรคงตามร่างเดิม อีกทางหนึ่งว่า ควรเติมความให้ชัดยิ่งขึ้น

ที่ประชุมลงมติตามร่างเดิม ๔๘ คะแนน ที่เห็นว่าให้เพิ่มความให้ชัดขึ้นมี ๗ คะแนน เป็นอันตกลงว่าไม่ต้องเพิ่มความอีก

มาตรา ๑๐ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในมาตรา ๑๐ นี้อ่านว่า “**ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะขึ้น เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร** ถ้าหากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะทรงตั้งได้ไซ้ร ท่านให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันตั้งขึ้น ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรมิได้ตั้ง ให้คณะกรรมการราษฎรกระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว” ความตอนนี้อยู่เดิมคำ “**จะ**” ลงในบรรทัดที่ ๒ ระหว่างคำ “**เหตุหนึ่ง**” กับคำ “**ทรง**” อ่านว่า หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงฯ ลงมาตราบนี้บรรทัดที่ ๗ ซึ่ง อ่านว่า “**ราษฎรมิได้ตั้ง**” ให้เติม “**ใคร**” ลงข้างหลังอ่านว่า “**ราษฎรมิได้ตั้งใคร**” และเว้นวรรค แล้วเติมคำ “**ท่าน**” ลงข้างหน้าคำว่า “**ให้คณะกรรมการราษฎร**” อ่านว่า “**ท่านให้คณะกรรมการราษฎรฯลฯ**”

นายเนตร พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ในมาตรานี้ได้เสนอบัญญัติต่อประธานสภาฯ คือในบรรทัดที่ ๒ ขอให้เติมคำ “**ซึ่งจะ**” ลงในระหว่างคำ “**เหตุหนึ่ง**” กับคำ “**ทรง**” เพื่อให้ได้ความสนิทสนมชัดเจนและสละสลวยขึ้นอย่างเดียวกับความในประโยคที่ว่า “**จะไม่ประทับ**” เพราะการที่จะทรงตั้งบุคคลหนึ่ง

หรือหลายคนเป็นคณะขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น จะต้องทรงตั้งต่อเมื่อทรงรู้พระองค์ว่า “จะไม่ประทับในสยาม” หรือ “จะไม่ทรงบริหารพระราชภาระได้” หรือว่าเมื่อไม่ประทับ แล้วหรือไม่ทรงบริหารพระราชภาระแล้วจึงจะทรงตั้ง ย่อมเป็นไปไม่ได้พูดตามหลักภาษาแล้วควรจะต้องเพิ่มคำ “ซึ่งจะ” ตามที่ขอมา (อย่างเดียวกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ) หนึ่งในบรรทัดที่ ๖ ขอให้เติมสันธาน “แต่” ลงข้างหน้าคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” อ่านว่า “แต่ในระหว่าง ฯลฯ” เพื่อแยกความให้ขาดจากประโยคหน้า และให้ความกินกับประโยคที่ว่า “ให้คณะกรรมการราษฎรกระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว” เพราะความที่อยู่ข้างหน้า คำ “ในระหว่าง ฯลฯ” กับข้างหลังคำ “ในระหว่าง ฯลฯ” นั้น แยกกัน มิฉะนั้นอาจทำให้ผู้อ่านๆ เสียความไปได้

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เมื่อเติมคำ “จะ” ลงแล้วจะพอใจหรือยัง

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ ตอบว่า พอใจแล้ว และขอถอนญัตติที่ขอเติมคำ “ซึ่งจะ” นั้น

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า สำหรับคำ “แต่” ที่สมาชิกผู้หนึ่งได้เสนอขอเติมนั้นเกี่ยวกับหลักไวยากรณ์ ฉะนั้นจึงขอเชิญให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี อธิบายความข้อนี้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีกล่าวว่า แม้จะไม่เติมคำ “แต่” ลงความก็เหมือนกัน แต่เมื่อเติมคำ “แต่” นี้ลง แล้วความก็ชัดขึ้นซึ่งดีกว่าเติม

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้สมาชิกผู้หนึ่งเสนอขอให้เติมคำว่า “แต่” ลงในบรรทัดที่ ๖ ข้างหน้าคำ “**ในระหว่าง ฯลฯ**” นั้น ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมนี้ลงมติว่าจะควรเติมคำ “แต่” นี้ลงหรือไม่ ที่ประชุมลงมติว่าควรคงไว้ตามร่างเดิม ๘ คะแนน และที่ลงมติว่าควรเติม ๓๓ คะแนน เป็นอันว่าที่ประชุมได้ลงมติให้เติมคำ “แต่” ลงข้างหน้าคำ “**ในระหว่าง ฯลฯ**” ได้

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า ที่ว่าจะตั้งใครแทนนั้นหมายความว่าสภาจะตั้งใครแทนในหลวงนอกจากสมาชิกในสภาได้หรือไม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า บุคคลภายนอกก็ได้

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่าคำว่า “**ผู้ใด**” กับคำ “**ใคร**” นี้ถ้ามีความหมายเหมือนกันแล้ว ขอให้ใช้คำ “**ผู้ใด**” ดีกว่า

นายสงวน ตุลารักษ์ รับรอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้สมาชิกผู้หนึ่งเสนอขอให้แก้คำ “**ใคร**” ซึ่งประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอข้อแก้ไว้แล้วในบรรทัดที่ ๗ อ่านว่า “**ราษฎรยังมีได้ตั้งผู้ใด**” ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมนี้ลงมติว่าควรคำ “**ใคร**” เป็น “**ผู้ใด**” หรือไม่ ที่ประชุมลงมติว่าให้ใช้คำ “**ผู้ใด**” มี ๓๕ คะแนน แต่ที่ให้ใช้คำว่า “**ใคร**” มี ๓ คะแนน เป็นอันว่าที่ประชุมได้ลงมติให้แก้คำ “**ใคร**” ซึ่งประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอไว้เป็น “**ผู้ใด**” ได้

สภานิติบัญญัติ

ประธานสภาฯ กล่าวต่อไปว่า ตามร่างมาตรา ๓๐ ที่ได้แก้ไขมาแล้วนั้นหากไม่มีผู้ใดอภิปรายหรือคัดค้านอย่างใดแล้ว ขอให้ที่ประชุมนี้ลงมติรับรองร่างมาตรานี้ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน และที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างที่ได้แก้ไขแล้วถูกต้องทั้งหมด

มาตรา ๑๑ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรา ๑๑ อ่านว่า “พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปโดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง” ความในมาตรานี้ได้อธิบายโดยละเอียดในคำชี้แจงของข้าพเจ้า เรามีความหมายว่าราชอาณาจักรสยามของเราจะปกครองด้วยวิธีการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เช่นนี้แล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ย่อมจะเกี่ยวข้องในการเมืองไม่ได้บางเมืองที่มีสภา 2 สภา เขายกไว้ในสภานและโดยปกติไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเมืองเหมือนกัน เรามีสภาเดียว การเด็ดขาดอยู่ที่สภานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเราจะเป็นราชาธิปไตย ควรยกเจ้านายอยู่เหนือการเมือง ความนี้ได้กราบบังคมทูลและมีพระราชหัตถเลขาตอบมาดังที่เสนอร่างรัฐธรรมนูญนี้

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า ด้วยความเห็นในใจของข้าพเจ้าว่า เราก็คงเป็นคนไทยทำไมจะตัดสิทธิเจ้าซึ่งเป็นคนไทยด้วยกัน ดูไม่เหมาะและหมวดที่ ๒ มาตรา ๑๒ ยังบัญญัติว่าบุคคลย่อมเสมอภาคกัน ฉะนั้นทำไมจึงตัดสิทธิเจ้าเสีย เรากล้าหาญทำมาจนสำเร็จ ทำไมเราจึงกล่าวเช่นนั้น จะทำให้บุคคลแยกไปคนละทาง ๒ ทาง เพราะฉะนั้นช่วยระลึกข้อนี้แต่รู้สึกเหมือนกันว่า ที่พูดนี้ก็คงแพ้แต่เห็นเป็นข้อสำคัญสำหรับบ้านเมือง

ลพบุรีพรพภณ

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ที่บัญญัติไว้นี้ไม่ใช่จะเอาเจ้าเข้ามาและไม่ใช้กันด้วยความริศยาหรือเอาออกเสียเพราะไม่ใช่คนไทยนั้นห้ามได้ ด้วยความตั้งใจที่จะให้เจ้าคงเป็นเจ้าอยู่ ตั้งใจให้พระเจ้าแผ่นดินคงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และลูกหลานเป็นบรมวงศานุวงศ์ซึ่งเป็นความตั้งใจดีต่างหาก

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า ถ้าจะไม่บัญญัติไว้เช่นนั้นจะไม่เป็นเจ้าอย่างนั้นหรือ

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ท่านเป็นเจ้าแล้วจะให้หายไปไม่ได้ หนึ่งเพื่อจะให้ปฏิบัติตนต่อไปพร้อมด้วยความสุขสมบูรณ์ความมั่นคง ตั้งแต่เจ้าอยู่หัวลงมา

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า ถ้าเอามาบัญญัติไว้จะเป็นความมั่นคงหรือ พระบรมวงศานุวงศ์หรือแขกก็เป็นกันเอง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า การที่บัญญัติไว้เพื่อให้เป็นกันเองเสมอ ไม่มีโอกาสที่จะเป็นเขาเป็นเราได้ ถ้าจะเขียนตั้งสมาชิกผู้หนึ่งกล่าวแล้วมีโอกาสที่จะเป็นกันเขากันเราได้

นายมังกร สามเสน กล่าวว่า หม่อมเจ้าบางพระองค์มีความรู้ในการเมืองดี ไม่ถือเกียรติยศเป็นเจ้าก็มีมาก เพื่อจะให้โอกาสได้เข้าในวงการเมืองได้ ควรมีข้อยกเว้น ถ้าหม่อมเจ้าพระองค์ใดยอมสละฐานันดรศักดิ์เป็นสามัญชนแล้ว ควรให้เข้าในวงการเมืองได้ ถ้าประเทศใดมีคนหลายชั้น ความเจริญ

ก็ช้า ถ้ายังมีความเสมอภาค ประเทศก็เจริญเร็ว ส่วนเจ้าหญิงมีตัวอย่าง ย่อมสละสิทธิเดิมไปทำการสมรสได้ส่วนเจ้าผู้ชายจะสละสิทธิเข้าวงการเมืองจะไม่ได้หรือเห็นว่าควรให้โอกาสข้อนี้ เพราะฉะนั้นควรให้หม่อมเจ้าที่ย่อมสละฐานันดรศักดิ์เข้าในวงการเมืองได้ จะเป็นเกียรติยศยิ่งกว่าที่ย่อมให้สละฐานันดรศักดิ์ไปทำการสมรส

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า สำหรับเรื่องเจ้านั้นท่านควรระลึกถึงนักการเมืองขณะไปทำ Election Campaign ด้วยเมื่อต่างฝ่ายไปพูดอภิปรายกันเพื่อประสงค์เป็นผู้แทนย่อมมีการว่ากล่าวเสียดสีในที่ประชุมถ้าเจ้าท่านเข้ามาด้วยจะเป็นภัยหรือไม่ จะทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศของเจ้าหรือไม่ ส่วนการที่คิดว่าจะเป็นการกีดกันอย่างพระยาอุดมฯ แกล้งว่าควรให้เข้ามา แต่อีกฝ่ายหนึ่งคิดว่า ถ้าให้เข้ามาแล้วจะเดือดร้อน จะเกิดเป็นการไม่เรียบร้อยต่อพระบรมวงศานุวงศ์

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า ขอดตอบนายมังกรที่ยอมให้เจ้าลดฐานะและเข้ามาอยู่ในวงการเมืองได้ ข้อนี้ถ้ากำเนิดเป็นข้า จะปฏิเสธว่าไม่ใช่เจ้าไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าจะยอมให้ลดตัวเป็นคนชั้นต่ำโดยไม่ห้ามว่าไม่ควรให้ลดฐานะมาอยู่ในวงการเมืองแล้ว ย่อมให้โทษ เพราะฉะนั้นควรให้ท่านคงอยู่ในฐานะเดิม

นายมังกร สามเสน คัดค้านว่า การที่เสี้ยสละฐานันดรศักดิ์ไปทำการสมรสยังยอมได้ เจ้าชายที่ย่อมสละฐานันดรศักดิ์มาเกี่ยวข้องการเมืองไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่ากลับ

เป็นเกียรติยศยิ่งกว่าการสละฐานันดรเพื่อทำการสมรสซึ่งยอมให้ทำได้

พระยาวิชัยราชสุมนตร์ กล่าวว่า ตามที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า ไม่ได้รังเกียจเจ้าโดยอยากยกย่องขึ้นให้สูงนั้นสำหรับหม่อมราชวงศ์สืบสายจากหม่อมเจ้า จะเข้ามาเป็นผู้แทนอยู่ในสภาได้ไหม

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ตามมาตรา ๑๑ ไม่ห้าม

นายดิเรก ชัยนาม รับรองความเห็นของพระยามานวราชเสวี และกล่าวว่าท่านที่เป็นเจ้าชาย จะสละมาเป็นคนธรรมดา ก็ผิดธรรมดา เป็นโดยกำเนิดเราก็ต้องเรียกว่าเจ้า เพราะฉะนั้นจะกลับกลายเป็นไม่ได้ ส่วนเจ้าหญิงที่ไปแต่งงานเราก็มักจะยังเรียกว่าเจ้า

หลวงนฤเบศร์มานิต กล่าวว่า ระหว่างมาตรา ๑๑ กับ ๑๒ ได้นำเสนอญัตติอีกญัตติหนึ่ง คือ “ผู้ที่ได้รับพระราชทานแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง แต่ผู้ได้รับแต่งตั้งนี้อาจเวนคืนบรรดาศักดิ์เพื่อเกี่ยวข้องกับการเมืองได้”

ที่ให้อยู่เหนือการเมืองด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับเจ้า เพราะในระหว่างทำ Electoral Campaign ต่างฝ่ายต่างหาทาง Attack กัน พวกขุนนางนั้นพระมหากษัตริย์ทรงตั้งจะเสื่อมเสียถึงพระมหากษัตริย์ด้วย

ส่วนข้าราชการบรรดาศักดิ์ที่ประสงค์คงรับราชการประจำ ก็ต้องไม่เกี่ยวกับการเมือง ส่วนผู้ที่ได้รับพระราชทาน

เขียนำนาญอันมิได้เกี่ยวข้องกับการเมืองหาจำต้องเวนคืน
คืนไม่

พระยาราชวังสัน แกลงว่า ถ้าจะเติม ณ บัดนี้ก็จะมี
ระเบียบ

นายซิม วีระไวทยะ กล่าวว่ ได้เสนอญัตติต่อ
ประธานสภาฯ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้คือ “บุคคลทุกคนซึ่งมี
บรรดาศักดิ์ไม่ว่าชั้นใดโดยแต่งตั้งหรือประการใดก็ตาม ย่อม
อยู่เหนือการเมืองทั้งสิ้น แต่ชอบที่จะเวนคืนบรรดาศักดิ์ เพื่อ
เข้าสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรได้” ซึ่งเสนอให้เติม
ความเหล่านี้ลงข้างท้ายมาตรา ๑๑ เหตุผลขอเติมนี้ก็เพราะ
บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย บรรดาศักดิ์เป็นแต่เพียงแต่งตั้ง
ขึ้นไม่ทำให้เกิดเอกสิทธิ์ใดๆ จึงไม่ควรอนุญาตให้บุคคลผู้มี
บรรดาศักดิ์เกี่ยวข้องกับการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งสภาผู้แทน
ราษฎรก็เป็นสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง หาใช่สภาขุนนางไม่
ตามร่างรัฐธรรมนูญไม่ปรากฏว่ามีสภาขุนนาง จึงชอบที่จะยก
บุคคลที่มีบรรดาศักดิ์อยู่เหนือการเมืองเช่นเดียวกันกับเจ้า ถ้า
หากบุคคลใดชอบจะเกี่ยวข้องกับบ้านเมืองการบ้านเมือง
ก็ทำได้ในเมื่อเวนคืนบรรดาศักดิ์แล้ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้มี
บรรดาศักดิ์ได้รับความดูหมิ่นในเมื่อทำ Electoral
Campaign

พระยาราชวังสัน แกลงว่า ตามที่นายซิมเสนอนั้น
เป็นความคิดละปัญหา จึงขอเสนอให้พิจารณามาตรานี้ก่อน

พระยาวิชัยราชสุนทร วิจารณ์

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ตามที่กล่าวนั้นเป็นคนละเรื่อง และปัญหาที่กำลังอภิปรายกันอยู่ในเวลานี้ก็คือ เจ้าจะควรอยู่เหนือการเมืองหรือไม่

นายมานิต วสุวัต กล่าวว่าได้เสนอญัตติต่อประธานสภาเกี่ยวกับมาตรา ๑๑ นี้ คือ ขอเติมคำว่า “จาก” ลงระหว่างคำว่า “เหนือ” กับคำว่า “การเมือง” เป็น “ยอมดำรงอยู่ในฐานะเหนือจากการเมือง” ประโยคที่ว่า “ยอมดำรงอยู่ในฐานะเหนือจากการเมือง” เป็นประโยคกำกวมเข้าใจได้หลายทาง คนอาจเข้าใจว่ามีอำนาจเหนือการเมืองก็ได้ กับเติมคำว่า “จาก” ลงไปแล้ว จะเด่นขึ้น จริงอยู่ภาษาอังกฤษว่า “Above Politics” เป็นความหมายชัดเจนดี แต่ภาษาไทยเข้าใจได้ยาก ภาษาไทยไม่จำเป็นต้องแปลให้ตรงกับอังกฤษอย่าง Literally

ควรต้องแปลเอาความเข้าใจเป็นใหญ่ หนึ่งรัฐธรรมนูญของเราจะเอาภาษาอังกฤษเป็นหลักไม่ถูก ต้องเอาไทยเป็นหลัก คำแปลเดิมที่ว่า “เหนือการเมือง” นั้นที่จริงดีมาก ตรงกับภาษาอังกฤษและทำให้รู้สึกว่ายกย่องเจ้าดี ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงต้องการที่จะให้คงคำเดิมไว้ เป็นแต่เติมคำว่า “จาก” เสียอีกคำหนึ่งเท่านั้น

นายหงวน ทองประเสริฐ เสนอให้เปลี่ยนคำ “เหนือ” เป็นคำว่า “พ้น”

นายเนตร์พูนวิวัฒน์ กล่าวว่าได้เสนอญัตติต่อประธานสภาเกี่ยวกับมาตรา ๑๑ นี้ เหมือนกัน คือได้เสนอขอแปร “เหนือการเมือง” เป็น “นอกวงการเมือง” การที่ขอเสนอเช่นนี้ก็เพราะประสงค์จะแสดงคารวะต่อเจ้านาย และเพื่อ

ทำให้ทุกคนอ่านได้ชัดเจนที่ด้วยคนโดยมากอาจแปลคำ “เหนือการเมือง” เป็นว่า “เจ้านายมีอำนาจครอบงำการเมือง” หรืออาจทำให้เข้าใจเลยไปว่า “เจ้านายยังมีอำนาจเหนือกฎหมายของบ้านเมือง” ด้วยก็ได้ เพราะคำว่า “เหนือกฎหมาย” เคยชินหูชินใจกันแล้ว ที่แท้คำว่า “เหนือการเมือง” (Being above politics) ก็คือนอกวงการเมืองนั่นเอง แต่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีประสงค์อย่างเดียวกันที่จะแสดงการระต่อเจ้านายซึ่งปรากฏในคำแถลงของประธานอนุกรรมการแล้ว แต่คำว่า “นอกวงการเมือง” ก็ทำได้ขาดการการระเสียมิได้ ใช่แต่เท่านั้นยังได้ความดีถูกต้องและชัดเจนสมประสงค์ของผู้ร่างและตรงกับควมในร่างภาษาอังกฤษด้วย

พระยาวิชัยราชสุนทร์ แถลงว่า เมื่อได้ฟังสมาชิกหลายท่านได้อภิปรายกันมานาน แล้วรู้สึกว่ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือพระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ฯลฯ จะควรให้อยู่เหนือการเมืองหรือไม่

พระยानิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าโดยกำเนิดนั้น ไม่มีปัญหา แต่ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นจากราชฎรสามัญแล้วผู้นั้นลาจากเจ้า ปัญหาจึงมีว่าผู้ที่ได้รับแต่งตั้งและลาออกแล้วจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองอีกได้หรือไม่ และเห็นว่าถ้าลาออกแล้วเข้ามาได้ เพราะพวกเหล่านี้เป็นคนไทย ชาวต่างประเทศที่แปลงชาติเป็นคนไทยแล้ว ยังมีสิทธิที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ ฉะนั้นบุคคลประเภทนี้จึงควรอนุญาต

พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าวว่า ความประสงค์ของเราคือเพื่อจะเคารพเจ้า ถ้าคนนั้นไม่เป็นเจ้า ก็ไม่ตรงกับมาตรา

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า การลาออกจากตำแหน่งการเป็นเจ้าได้แต่การลาออกจากตำแหน่งการเป็นบิดาและบุตรไม่ได้

นายทงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า คำว่า “การเมือง” มีขีดชั้นกันแค่นี้ อาจเกิดมีปัญหาขึ้น พวกเจ้าที่มาเกี่ยวข้องแก่การเมืองนั้นเขาก็จะเถียงว่าตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ไม่ใช่การเมือง เพราะไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์อย่างไร อาจนำความยุ่งยากขึ้นภายหลัง ซึ่งควรจะกำหนดกฎเกณฑ์ไว้เสีย

พระยาศรีวิสารวาจา แกล้งว่า คำว่า “การเมือง” ในที่นี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “โพลิติก” ตำแหน่งเสนาบดีก็เป็นตำแหน่งที่เกี่ยวกับโพลิติก ส่วนบุคคลที่เป็นผู้แทนราษฎรก็ถือว่าเป็นส่วน ๑ ของการเมือง ฉะนั้นเจ้านายที่อยู่เหนือการเมืองจึงดำรงตำแหน่งนี้ไม่ได้ แต่ท่านอาจดำรงตำแหน่งอื่นซึ่งไม่เกี่ยวกับการเมืองได้ หนึ่งในนานาประเทศก็ให้เจ้านายอยู่เหนือการเมือง ความมุ่งหมายสำคัญสำหรับประเทศเราก็คือ เมื่อมีการปกครองแบบราชาธิปไตยอำนาจจำกัดแล้ว พระมหากษัตริย์ย่อมอยู่เหนือเป็นที่เคารพสักการะ และพระองค์ท่านเองก็ดำรงอยู่เหนือการเมือง เพราะฉะนั้นพระบรมวงศานุวงศ์ย่อมต้องดำรงฐานะเช่นนั้นด้วยกัน ถ้าเราให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ แต่ยอมให้พระบรมวงศานุวงศ์เกี่ยวข้องแก่การเมืองแล้ว ก็ต้องมีการโต้แย้งซึ่งกันและกัน ซึ่ง

อาจพลาดไปถึงพระองค์ท่านได้ซึ่งเป็นการขัดกันในตัวเอง พระบรมวงศานุวงศ์เมื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองแล้ว เวลาเข้าไปชิงตำแหน่งเพื่อเป็นผู้แทนราษฎร ตามปกตินานาชาติประเทศต้องทะเลาะกันมากต่างคนก็กลัวเสียดสีกัน ในการเช่นนี้เป็นธรรมดาอยู่เองเมื่อทะเลาะกันไปพุดกันไปก็รุนแรงขึ้นอาจพลาดไปถึงพระบรมวงศานุวงศ์ และในที่สุดก็คือพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง เหตุนี้แหละนานาชาติถือว่าเจ้านายต่างๆ ย่อมอยู่เหนือการเมือง บางประเทศ เช่น เดนมาร์ค นอร์เวย์ไม่เฉพาะเจ้านายอยู่เหนือการเมือง ห้ามเจ้านายรับราชการเสียด้วย จะอยู่ได้ก็แต่ตำแหน่งทหาร เราเห็นว่าเจ้านายของเรามีจำนวนมาก จึงใช้ประเพณีที่เป็นกลางๆ ยังมีประเทศเซอร์เวีย มีสภาฯ เดียว บทบัญญัตินั้นเองมี ๒ ประการ คือพระบรมวงศานุวงศ์จะเป็นผู้แทนราษฎรไม่ได้และพระบรมวงศานุวงศ์จะเป็นเสนาบดีไม่ได้แต่ส่วนราชการอื่นๆ เป็นได้เรามีความมุ่งหมายเช่นนั้น ฉะนั้นจึงให้ดำรงตำแหน่งราชการต่างๆ ได้ถ้าไม่เกี่ยวกับการเมือง ในนานาชาติตำแหน่งสำคัญในกระทรวงทบวงการซึ่งไม่ใช่ตำแหน่งเสนาบดีแล้ว ตำแหน่งปลัดทูลฉลองเป็นตำแหน่งประจำและสำคัญ ฉะนั้นจึงต้องการคนมีความรู้ชำนาญเพื่อเรียกมาปรึกษาหารือ เสนาบดีอยู่ได้ชั่วคราวปลัดทูลฉลองประจำอยู่ได้ตลอดเวลาเจ้านายมีโอกาสเต็มทีๆ จะสรวมตำแหน่งนี้ด้วยความมั่นคง อนึ่งตามร่างมาตรา ๑๑ นี้ พระเจ้าอยู่หัวทรงพอพระราชหฤทัย ส่วนคำว่า "เหนือการเมือง" นั้น เป็นคำที่เราอยากยกให้ท่านอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพทั้งเป็นถ้อยคำสุภาพ

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ทุกประเทศเขาไม่รับเจ้าเข้าสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนั้นถ้าไม่มีกฎหมายให้เจ้าลาออกจากเจ้าได้แล้วเจ้าชายก็ลาออกไม่ได้ ปัญหาที่ว่าเจ้าไม่เป็นเจ้าของไม่มี คำว่า “เหนือการเมือง” นั้นได้มีผู้ขอแก้ว่า “พ้น” หรือ “นอก” ข้าพเจ้าเห็นมีคำว่า “พ้นแล้วซึ่ง” เช่น “พระเจ้าพ้นแล้วซึ่งกิเลส” เป็นคำงานน่าจะนำมาใช้ในที่นี้ได้

พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าวว่า ข้อต้นขอให้ลงมติว่าจะควรเติมคำตามนายมังกร สามเสน ว่า “ถ้าหม่อมเจ้าได้ลาออกแล้วให้เข้าอยู่ในการเมืองได้” หรือว่าจะให้คงไว้ตามนี้ ส่วนข้อที่ให้แก้คำต่างๆ นั้นเอาไว้แก้กันตอนที่ ๒ ต่อไป

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้อความอื่นนอกจากมาตรา ๑๑ นั้นเป็นปัญหาที่จะว่ากันในภายหลัง ในชั้นนี้ควรพิจารณาแต่เฉพาะมาตรา ๑๑ ก่อนและปัญหาข้อต้นในมาตรา ๑๑ นี้ คือ จะให้เจ้าเข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ ขอให้ที่ประชุมโหวตเสียก่อนแล้วจึงพิจารณาถึงข้อแก้ถ้อยคำต่อไป สมาชิกทั้งหมดได้ลงมติไม่ให้เจ้าเข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองและคงถือตามร่างนี้

นายมานิต และนายเนตร์ ขอถอนญัตติที่ได้เสนอขอแปลคำ “เหนือ” เป็นว่า “พ้นแล้วซึ่ง” ตามพระยานิติศาสตร์ฯ พระสุธรรมวิจิฉัย กล่าวว่าใช้คำว่า “พ้นแล้วซึ่ง” ดูมันแดงโร่เกินไป

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงขอยืนยันคำว่า “เหนือ” นี้แปลว่าอยู่ปลาย เพราะพวกอนุกรรมการได้นึกกันมานานแล้วหลายวัน ไม่อยากให้แดงอยู่ กลัวจะไปสงสัย

แต่พระธรรมนิเทศฯ ให้แปลคำ “เหนือการเมือง” ว่า “พ้นแล้ว ซึ่งการเมือง” ในปทานุกรม ซึ่งกำลังปรึกษาแก้คำ “เหนือ” นี้เพราะและสุภาพทั้งแสดงอหยาศัยไมตรีดีด้วย

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ที่เสนอขอแปลคำ “เหนือ” เป็น “พ้นแล้วซึ่งการเมือง” นั้นขอถอนเมื่อจะคิดแก้ ปทานุกรมเช่นนี้

นายมานิต และนายเนตร์ ไม่คัดค้าน

ประธานสภาฯ กล่าวว่าปัญหาแก้เรื่องถ้อยคำในมาตรา ๑๑ นี้จะควรแก้หรือไม่ ที่ประชุมทั้งหมดได้ลงมติว่าไม่ควรแก้ และรับรองมาตรา ๑๑ นี้ให้ใช้ได้

หลวงนฤเบศร์ฯ กล่าวว่า ได้เสนอญัตติไว้ต่อประธานสภาฯ ซึ่งได้แถลงแล้วหนหนึ่งในตอนต้น

นายชิม กล่าวว่า ได้เสนอญัตติไว้ต่อประธานสภาฯ ซึ่งเกี่ยวกับมาตรา ๑๑ นี้ และได้แถลงให้ที่ประชุมทราบเมื่อตอนต้นหนหนึ่งแล้ว คือว่าสมาชิกผู้แทนราษฎรทุกคนก็ดี ผู้อื่นก็ดี ถ้าได้รับริบแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์ต้องเวนคืนซึ่งเดิมว่า “บุคคลทุกคนย่อมมีบรรดาศักดิ์ไม่ว่าชั้นใด โดยแต่งตั้งหรือประการใดก็ตาม ย่อมอยู่เหนือการเมืองทั้งสิ้น และชอบที่จะเวนคืนบรรดาศักดิ์ เพื่อเข้าสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรได้”

พระยาพหลพลพยุหเสนา กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้า ไม่ได้ถ้อยศักดิ์อะไร เราอยากเสมอกัน แต่ประเทศเราเป็นราชาธิปไตย เราย่อมเคารพและสักการะผู้มีเกียรติสูง เพราะ

ฉะนั้นที่เราขอเวนคืนตำแหน่งไม่ดีดูเป็นที่จงทอง พระเจ้าแผ่นดินจะทรงเห็นว่าผู้ นั้นเป็นผู้จงทอง ต่อไปเรื่องบรรดาศักดิ์จะค่อยหายไป ถ้าไม่ตั้งขึ้นใหม่ แต่เมื่อตั้งแล้ว บอกว่าจะไม่เอาดูน่าเกลียด ซ่อนข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย แต่ความเสมอภาคคงมีอยู่ในใจ แต่จะอย่างไรเมื่อพระราชทานบรรดาศักดิ์แล้วต้องรับด้วยความเคารพและสักการะ ที่จะมาโยนทิ้งเสีย หรือส่งคืน ดูน่าเกลียด

พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าวว่า การที่ข้าราชการทั้งหมดมีบรรดาศักดิ์เป็นประเพณีมาแต่โบราณ ประเพณีนี้มาจากผู้มีอำนาจสูงซึ่งพระราชทานบรรดาศักดิ์และเหรียญตราให้โดยความดีความชอบ เช่นข้าพเจ้าชื่อใหญ่มาแต่เดิมแล้วเปลี่ยนเป็นพระยาวิชัยฯ เวลานั้นก็รู้สึกว่ามี ความเสมอภาคทั้งบุคคลคนเดียวกัน เพราะฉะนั้นพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้แต่เดิมก็เป็นแต่เพียงคำจารึกว่าคนนั้นๆ ทำราชการมาโดยลำดับจนได้เหรียญตราให้โดยความดีความชอบ เช่น ข้าพเจ้าชื่อใหญ่มาตั้งแต่เดิมแล้วเปลี่ยนเป็นพระยาวิชัยฯ เวลานั้นก็รู้สึกว่ามี ความเสมอภาคทั้งเป็นบุคคลคนเดียวกัน เพราะฉะนั้นที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้แต่เดิมก็เป็นเพียงคำจารึกว่า คนนั้นๆ ทำราชการมาโดยลำดับจนได้เหรียญตรา หนึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่มีเฉพาะในเมืองไทย ที่เมืองนอกก็มี เช่นเป็นบารอนเคานต์ เอิล เป็นต้น เหรียญตราที่ได้ก็ยังปรากฏเป็นความดีความชอบ เพราะฉะนั้นเห็นว่าไม่สมควรที่สุดที่จะคืน จึงขอรับรองตามพระยาพหลพลพยุหเสนา

นายชิม วีระไวทยะ กล่าวว่า เพื่อเป็นการเคารพผู้มีบรรดาศักดิ์และพระเจ้าแผ่นดิน ฉะนั้นถ้าเราปล่อยให้ผู้มี

บรรดาคักดีไปทำ “**Electoral Campaign**” แล้วจะกะทบ
กระเทือนทำให้หม่อมองถึงพระเจ้าแผ่นดินจึงจะไม่เอาไว้
เพราะเห็นว่าขัดกันอยู่ ที่พูดส่งเสริมนี้เพราะเราต้องการเคารพ
ผู้มีบรรดาคักดี ไม่ได้ดูหมิ่นผู้มีบรรดาคักดี แต่ว่าการเวนคืน
นั้นมีเงื่อนไขเพราะขณะทำการเช่นนี้อาจได้รับดูหมิ่นหรือ
ติเตียนจากราษฎรให้ราษฎรดูถูกเป็นการกะทบกระเทือนแน่แท้
ถ้าเราเคารพแล้วไม่รักษาไว้ให้ดี จะเรียนว่าเคารพอย่างไร

นายจรรยา สิบแสง กล่าวว่่า ก่อนที่จะได้อภิปรายกันต่อ
ไป ขอร้องให้ท่านผู้มีบรรดาคักดีสูงขอให้ทำใจหนักแน่น เพราะ
ถ้าพูดรุนแรงจะเกิดความน้อยใจถึงจะลาออก จึงขอพูดกันไว้
ก่อน การประชุมในสภานี้ถือว่าทุกคนมีสิทธิที่จะพูดอะไรตาม
ความเห็นของตนการเมืองเป็นกีฬาอย่างหนึ่งซึ่งผู้อยู่ใน
การเมืองเป็นนักกีฬาการเมือง ทั้งผู้ชนะและผู้แพ้ย่อมต้องมีใจ
เป็นนักกีฬาเสมอ ในเรื่องนี้ถ้าฝ่ายที่มีบรรดาคักดีแพ้ไว้ขอให้
ถือว่าเป็นการแพ้อย่างนักกีฬา อย่าได้มีความเสียใจถึงต้องลา
ออกจากสมาชิกสภา เรื่องบรรดาคักดี นั้น ก่อนทำการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ พวกเราได้เคยพูดกันมาหลายหน
ข้อใหญ่ข้อหนึ่งในความประสงค์คือ จะทำลายลัทธิประเพณี
ต่างๆ ที่ แบ่งชั้นบุคคลทำให้เกิดแตกความสามัคคี
บรรดาคักดีเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแบ่งชนแบ่งพวกแล้วนำ
มาซึ่งความไม่กลมเกลียวกัน ผู้บรรดาคักดีไม่ได้มีบรรดาคักดี
มาแต่กำเนิด เกิดมาก็เป็นชนสามัญเรานี่เองแต่โดยความดี
ความชอบซึ่งทำให้เจ้านายหรือผู้ใหญ่เป็นที่พอใจในทางใดทาง
หนึ่งก็ตามจึงได้บรรดาคักดีเป็นบำเหน็จ ทำให้บางคนคิดว่า
เป็นการแบ่งชั้นของตนให้สูงกว่าคนธรรมดา ข้อนี้เป็นตัวอย่าง

ทำให้แตกร้าวระหว่างเพื่อนฝูงกันเป็นต้นว่า เพื่อนฝูงที่ชอบพอกันมาตั้งแต่เด็ก คนหนึ่งได้เป็นหลวง คนหนึ่งเป็นนายอยู่ เพื่อนคนหนึ่งเป็นนายไม่ทราบว่าเป็นหลวงเมื่อมาพบเพื่อนคนหนึ่งเป็นหลวงก็พูดจากันฉันทมิตร คนที่มีบรรดาศักดิ์เกิดความไม่พอใจและแสดงกิริยาเหยียดผู้หนึ่งจนถึงเพื่อนทั้ง ๒ ต้องแตกร้าวจากกัน

อีกประการหนึ่ง ท่านมีบรรดาศักดิ์ย่อมมีสิทธิพิเศษกว่าที่พูดเช่นนั้นไม่ใช่ถือว่าการได้บรรดาศักดิ์นั้นเป็นอนุบนเปรี้ยวสำหรับข้าพเจ้าข้าพเจ้าพูดเพื่อคนทั่วไปเท่านั้น ข้าพเจ้าเองถ้าแม้ว่ามีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาเดี่ยวนี้นินตียะเวนคิน ไม่ใช่จงหอง แต่อยากจะทำเพื่อความเสมอภาค และความสะดวกในการสมาคมเพื่อให้คนอื่นเห็นว่าเราไม่ต้องการมียศบรรดาศักดิ์ และบรรดาศักดิ์เป็นของไม่มีค่าสำหรับการที่ดำเนินการปกครองโดยทางديم็อคระซี (Democracy) จริงๆ

ประธานสภาฯ ถามนายจรรยา สืบแสง ว่าที่อภิปรายนี้เพื่อประสงค์อย่างไร นายจรรยา สืบแสงกล่าวไว้ให้เป็นที่เข้าใจกัน

พระยาวิชัยราชสุนทร กล่าวว่า จริงอยู่บรรดาศักดิ์แบ่งชั้นมนุษย์ในโลกคนมั่งมีเงินทอง คนต่ำช้า แต่ด้วยความเคารพ เราต้องนับถือถ้าเช่นนั้นเราจะไปไหว้พระทำไม ข้าพเจ้าคิดว่าไม่เกี่ยวข้อง เป็นการที่ในหลวงแต่งตั้ง ถ้าต่อไปสภาเห็นว่าบรรดาศักดิ์เป็นภัยแก่บ้านเมืองจะออกกฎหมายบรรดาศักดิ์ให้น้อยไปๆ ก็แล้วกัน มันก็เท่ากันนั่นเองเวลานี้รัฐบาลที่จะตั้งเขาจำเป็นต้องหาผู้คนที่มีความรู้ และหลักฐานชื่อเสียงดีดั่งมีประเพณีเดิมเต็มไปด้วยขุนนาง เช่นถ้ามีพระยาคนหนึ่งถูก

เลือกเข้าในสภา และท่านต้องเวนคืนบรรดาคักดิ์ บางที่ท่านก็จะไม่ยอมรับ จะทำให้เสียการเมืองของเราไปไม่น้อย

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า
 ทางกรของเราแม้สภานี้ต่อไปเราจะเสมอกัน คือที่หนึ่งจะเรียงตามตั้งอักษรไม่ใช่เอาขุนนางไว้ข้างหน้านายตุ้ย เราคิดเหมือนกันที่จะทำให้การเสมอกัน ไม่ได้ตั้งใจแบ่งสมาชิกเป็น ๒ คณะหรือต่างชั้นต่างพวกกันนั้นหาไม่ได้ถ้าแม่จะเติมความลงไปอย่างที่นายชิมว่าแล้ว เกรงว่าจะหาสมาชิกยาก

พระยาราชนังสี กล่าวว่า บ้านเมืองย่อมเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอประเพณีก็ดี เหตุการณ์ก็ดี ย่อมเปลี่ยนแปลง แต่ก่อนครั้งโบราณตำแหน่งที่สูงๆ อย่างเสนาบดี เขาเป็นถึงเจ้าพระยาเวลานี้ข้าพเจ้าก็ยังเห็นชื่อเป็นเจ้าพระยา คือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี เพราะธรรมเนียมเป็นไป เมื่อการปกครองแผ่นดินเป็นไปเช่นนี้ มีในพระธรรมนูญเช่นนี้ การมีเกียรติยศและบรรดาคักดิ์เห็นจะไม่กีดขวางอะไร

อีกประการหนึ่งไม่ใช่ท่านที่เป็นเจ้าพระยาที่นั่งอยู่นี้ชอบเมื่อไรเพราะตายไปก็เอาไปไม่ได้ และเวลาตายก็ต้องเสียเงินทองมาก เพื่อทำให้สมเกียรติยศ การเป็นเจ้าพระยาแต่ก่อนมั่งมีมากมีอำนาจต่างๆ เขียนตราขจรได้ เดียวนี้กลับต้องถูกคนมาเรียไรเสมอ

นายชิม วีระไวทยะ กล่าวว่า ความจริงไม่ได้ความหมายดั่งนั้นเพราะเหตุว่าถ้อยคำมาตรา ๑๑ ยกเจ้าขึ้น "เหนือการเมือง" เพราะฉะนั้นเพื่อความเคารพจึงเสนอญัตตินี้ขึ้นมา แต่ถ้ามีทางใดทางหนึ่งที่จะผ่อนผันได้ เช่นจัดที่นั่งเรียงตัว

อักษรศักดิ์ ถ้อยคำที่กล่าวมาอาจมีถ้อยคำแสง ข้าพเจ้าอยาก
 ได้คำรับรองนี้ สิ่งที่ข้าพเจ้าเคารพนั่นเอง ข้าพเจ้าหมายความว่า
 สถานที่โต้เถียงกัน สิ่งที่เคารพนั้นขอให้พักไว้ ขอความไว้วางใจ
 ข้อนี เรื่องเช่นนี้เคยปรารถนาครั้งก่อนเวลาร่างรัฐธรรมนูญ
 ฉบับชั่วคราว หลวงประดิษฐ์มนูธรรมเกรงว่าผู้ใหญ่กับผู้น้อย
 จะเข้าพวกกันไม่ได้และกล่าวว่าเวลาทำรัฐธรรมนูญถาวรจะ
 ชี้แจงให้ชาวขึ้น ฉะนั้นถ้าจะอธิบายเพื่อความเข้าใจเพียงชั่ว
 เวลา ๑๕ นาทีแล้วก็อาจจะทำให้การโต้เถียงลดน้อยลงได้ อนึ่ง
 ในเวลาโต้เถียงถ้ามีถ้อยคำใดที่พูดไปไม่น่าฟังและกระทบ
 กระเทือนบ้างขอได้โปรดให้อภัยด้วย

พระยาราชวังสัน แกลงว่า เรื่องนี้ขอให้นายชิม ถอน
 ญัตติเสียอย่าให้มีการลงมติ ความคิดเรื่องระเบียบการเรามี
 แล้ว แต่ที่นายชิมกล่าวว่าถ้อยคำพูดใดที่กล่าวโดยไม่น่าฟังและ
 กระทบกระเทือนไปบ้างนั้นขออภัยสำหรับข้าพเจ้าและท่าน
 ผู้ใหญ่ที่อยู่ในที่คงไม่ถึง

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า อันว่าบรรดาศักดิ์
 หลวง พระ พระยา เมื่อเทียบศักดิ์เจ้าแล้วก็เหมือนกัน พวกเรา
 ได้ยกเจ้าให้อยู่เหนือการเมือง ฉะนั้นถ้ามีผู้ถามว่าส่วนผู้มี
 บรรดาศักดิ์ทำไมจึงไม่ให้อยู่เหนือการเมืองบ้างเล่า เช่นนี้จะ
 ตอบอย่างไร

พระยาศรีวิสารวาจา แกลงว่า เมื่อมีผู้ถามเช่นนั้นเรา
 ควรตอบว่าการที่เจ้าอยู่เหนือการเมืองก็เพราะเป็นญาติของ
 กษัตริย์ อยู่ในฐานะเคารพ ส่วนข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์ไม่
 เป็นญาติของกษัตริย์ เหมือนเจ้า

หลวงประดิษฐมนูธรรมกล่าวว่า เรื่องนี้ขอแถลงว่า ผู้เริ่มก่อการทั้งหมดเห็นว่า การที่ทำให้เกิดต่างชั้นบรรดาศักดิ์ ในครั้งรัฐบาลเก่าจำได้ว่าเมื่ออยู่ที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเคยปรึกษาระหว่างเพื่อนฝูงว่าในขั้นต้นจะขอเวนคืนบรรดาศักดิ์ แต่เมื่อมาเสนอท่านประธานคณะกรรมการราษฎรท่านว่าอย่าทำเลยจะกระทบถึงพระมหากษัตริย์ที่พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ สู้ค่อยทำค่อยไปโดยไม่ตั้งบรรดาศักดิ์ใหม่ดีกว่า และเพราะความนิยมบรรดาศักดิ์ไม่พิเศษกว่าคนสามัญถือเสียว่าบรรดาศักดิ์เป็นคำนำนามชนิดหนึ่ง ต่อจากนั้นมาได้พยายามที่จะทำให้กิจการนี้สำเร็จท่านประธานคณะกรรมการราษฎรได้แนะนำว่าการทำเช่นนี้เป็นทางอ้อมไม่ใช่ทางที่ทำนั้นโดยวิธีตรงผลที่สุดก็ได้เสนออนุกรรมการอีก ท่านประธานอนุกรรมการรับรองว่าต่อไปจะเรียงนามโดยลำดับตามตัวอักษรและในหนังสือราชการห้าคำใช้เป็นกลางคำเดียว คือว่าบุคคลเสมอกันทางกฎหมาย ท่านก็รับรองพยายามจะทำสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปผลสุดท้าย ได้เสนอให้มีมาตรา ๑๒ ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นชัดว่าฐานันดรศักดิ์ใดๆ ไม่ทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า เรื่องบรรดาศักดิ์เราได้พูดกันมาก ข้าพเจ้าเองก็เป็นพระยามโนฯ มานานแล้วรู้สึกว่าเป็นเกียรติยศ แต่ว่าใครจะไม่รับเกียรติยศที่ประมุขแห่งชาติสมมติให้ นั่นสำหรับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ควรถือเป็นเหตุให้นึกว่าตัวดีกว่าผู้อื่น ต่างชั้นกว่าผู้อื่น ไม่ควรจะเป็นเช่นนั้น หลวงประดิษฐ์ฯ และคนอื่นๆ เคยพูดว่าเราเลิกเสียไม่ได้หรือ ได้ทำเวนคืนบรรดาศักดิ์คนอื่นจะได้เอาอย่างถ้าเราทำเช่นนั้นก็เป็นการกักขลัก ได้ไม่เท่าเสีย นอกจากบังเกิดความ

รู้สึก แล้วท่านจะหาว่ายิ่งก็ได้ อีกอยากหนึ่งเราต้องการความเสมอภาคในราชการ ในกฎหมาย ฯลฯ ฉะนั้นถ้าในเวลานี้สมมติว่า นายขามีความรู้ความสามารถที่สมควรเป็นเสนาบดีเราก็ขอให้ตั้งให้นายขานี้ขึ้นมาและนายคนนั้นจะได้เดินหน้าเจ้าพระยาเสนาบดีบางคนด้วย ในเรื่องชื่อเห็นว่าเป็นความคิดที่เล็กน้อยอยู่เราก็เสมอกันในกฎหมายเสมอเสมอในฐานะทั้งปวงก็หมดเรื่อง ใครเรียกชื่อใครว่าอะไรไม่ควรถือเป็นการสำคัญ สมาชิกที่มาประชุมนี้เรียกตามตัวอักษรอย่างประกาศผู้สอบไล่ได้ที่โรงเรียนกฎหมายแต่ก่อน ลำดับตัวอักษรต่อไปพระยาอะไรมีนามขึ้นต้นด้วยอักษรไหนก็อยู่ตามตัวอักษรอยู่ได้นายอะไรก็ได้ เราจะมาเป็นธุระทำความระคายใจผู้อื่นด้วยชื่อเรื่องเท่านั้น เวลานี้ยังไม่ควรทำอะไรที่สำคัญ ควรถือไปในทางสงบดีกว่าที่จะพะวงถึงความร้ายฉาน ความคิดเช่นนี้ชัดแจ้งแก่พวกเราหลายคนเข้าใจว่าเห็นด้วยจึงสงบมา ก่อนมานี้ก็พูดเวลาที่พูดนี้จึงไม่ได้เรียนให้ทราบ

พระยาวิชัยสุนทรี่ กล่าวว่า ขออย่าให้มีการโหวตเลย เพราะในที่นี้มีผู้มีบรรดาศักดิ์อยู่มาก ถ้าชนะก็ไม่งาม เวลานี้เป็นเวลาเริ่มต้น สมาชิกหลายคนก็เป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ ขอให้ระลึกรถึงความข้อนี้ส่วนความเคารพเป็นผู้ใหญ่ผู้น้อยคงมีอยู่เป็นธรรมดาของโลกเช่นลูกหลานจะเล่นเสมอกับพ่อจะตบหัวพ่อเล่นเป็นไปไม่ได้เป็นธรรมดาอยู่เอง

นาย จรูญ สืบแสง กล่าวว่า เจ้านายต่างๆ เราเคารพท่านโดยฐานที่เป็นเจ้า ๑ โคนเรารัก ๑ โดยท่านมีคุณความดี ๑ สำหรับราษฎรด้วยกัน ท่านผู้มีบรรดาศักดิ์ เราเคารพท่าน

เพราะมีอาวุโส ๑ คุณความดี ๑ และเรารักใคร่นับถือ ๑ สำหรับท่านผู้มีบรรดาศักดิ์เรานับถือด้วยความดีและรักใคร่ ไม่ได้นับถือด้วยเหตุที่เป็นขุนนาง พระ พระยา และ เจ้าพระยา การมีบรรดาศักดิ์ย่อมทำให้เกิดมีเอกสิทธิพิเศษในการเมือง เป็นต้นว่า มีนาย ก. ผู้หนึ่งอยากให้ได้เลือกเป็นผู้แทนและมีพระยา ข. ไปทำการให้เลือกด้วย ในส่วนมาก พระยา ข. จะต้องได้เลือก แม้นาย ก. จะมีความสามารถดีอย่างไรก็ตาม ราษฎรไม่มีความไว้วางใจ คิดว่าท่านผู้ที่เป็นพระยา ข. ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งนั้นดีกว่านาย ก. เสมอ แม้นาย ก. จะมีความสามารถดีอย่างไรก็ดี แต่พระเจ้าแผ่นดินไม่เคยทรงทราบ และ นาย ก. ไม่มีชื่อเสียงในหมู่ข้าราชการด้วยกันนาย ก. จะไม่มีทางได้รับเลือกเท่าพระยา ข. ขออ้างสภาผู้แทนราษฎรอย่างง่าย ๆ สมมติว่าในการตั้งสภาผู้แทนราษฎรนี้ ถ้าที่ประชุมจะเลือกนาย ก. เป็นประธาน จะต้องมียกข้อสงสัยว่า นาย ก. มาจากไหน มีความสามารถอย่างไรและอะไรต่ออะไรอีก แต่ถ้าตั้งพระยา ข. เป็นประธานจะไม่มีเสียงกล่าวอย่างไรเลยนี่แหละเป็นเรื่องแสดงว่าบรรดาศักดิ์เป็นเครื่องกีดขวางอย่างหนึ่งในการเมืองและทำให้เกิดมีความไม่เสมอภาคขึ้น

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่า ที่จริงไม่มีการแพ้ชนะเพราะไม่ได้ลงมติ เรื่องนี้ความเห็นดูลงรอยกันหมด ไม่เป็นเรื่องที่ควรโต้เถียงกันเลย และเพราะความเห็นลงรอยกันหมด ญัตติที่เสนอมาก็ควรถอนเสียตามที่ท่านสมาชิกพูดมาแล้วนั้นว่าการที่นับถือเคารพกันก็ด้วยวุฒิ จะเป็นวัยวุฒิหรือคุณวุฒิก็ตาม ไม่ใช่ว่านับถือกันด้วยฐานะันดรเพราะฉะนั้น

เป็นการเข้าใจกันดี การที่เราจะทำอะไรไปให้เป็นเรื่องร้อน มันจะเป็นการเสียมากกว่าได้เราไม่ต้องการทำในสิ่งที่เสียมากกว่าได้ เรามีทางแน่นอนที่จะค่อยๆ หมดไป ปล่อยให้ศูนย์ไปเอง เป็นทางคิดสุขุมดี ถ้าไม่มีทางศูนย์ไปนั้นแหละเราจึงคิดแก้ไข นี่เป็นเรื่องที่เรารู้แล้วในวงทางการว่า มันจะหมดไป ปล่อยให้มันหมดไปเอง มีแต่ได้เท่านั้น เป็นการสมควรแล้ว เราไม่ทำสิ่งที่เสียมากกว่าได้

นายชิม วีระไวทยะ กล่าวว่า เมื่อได้ทำความเข้าใจว่า ไม่ถือบรรดาศักดิ์และถือว่าเป็นคำนำนามชนิดหนึ่งแล้วก็พอใจ

นายชิม วีระไวทยะ และหลวงนฤเบศร์มานิตขอถอนญัตตินี้

ประธานสภา กล่าวว่า เมื่อสมาชิกผู้เสนอญัตติต่างได้ถอนแล้วปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยก็ไม่มีต่อไป และทั้งที่ประชุมได้ลงมติรับรองว่า มาตรา ๑๑ ตามที่ประธานอนุกรรมการเสนอมาใช้ได้โดยไม่มี การแก้ไขอย่างใด ฉะนั้นจึงเป็นอันยุติสำหรับ มาตรา ๑๑ บัดนี้ถึงเวลา ๑๖ นาฬิกาตรง ซึ่งทางคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอขอให้ มีเวลาสำหรับสมาชิกสักพัก ๑๐ นาที ไม่มีผู้ใดคัดค้านที่ประชุมหยุดพัก ๑๐ นาที

ครั้นเวลา ๑๖.๑๐ นาฬิกา ประธานสภาได้สั่งกระดิ่งเรียกสมาชิกให้เข้านั่งประชุมต่อไป

มาตรา ๑๒ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า บัดนี้ถึงหมวด ๒ ว่าด้วย "สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม" คือ มาตรา ๑๒ ซึ่งอ่านว่า "ภายในบังคับ

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย
ฐานะนครศักดิ์โดยกำเนิดก็ดีโดยแต่งตั้งก็ดีหรือโดยประการ
อื่นใดก็ดีไม่ทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างไรเลย”

มาตรานี้ขอแก้คำในตอนต้นขอให้เติมคำ “แห่ง” ลง
ระหว่างคำ “ภายในบังคับ” กับคำ “บทบัญญัติ” และฆ่าคำ
“แห่ง” ในบรรทัดเดียวกันออกเปลี่ยน “ใน” รวมความตามที่
แก้ไขใหม่อ่านว่า “ภายในบังคับแห่งบัญญัติในรัฐธรรมนูญ”
ส่วนสิทธิของชนชาวสยามตามมาตรานี้ได้พูดกันมาแล้วใน
มาตรา ๑๑ ฉะนั้นจึงไม่มีอะไรจะพูดอีก

นายเนตร พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ขอเติมคำว่า “ส่วน” ลง
ในบรรทัดที่ ๒ ลงท้ายหน้าคำ “ฐานะนคร”

หลวงชำนาญนิติเกษตร แกลงคัดค้านว่าไม่ควรเติม
ประธานอนุกรรมการกล่าวว่า ไม่อยากให้เติมเพราะ
ความชัดแล้ว

พระยาราชนางค์ กล่าวว่า ไม่ต้องเติมเพราะไม่ทำให้
ความเสียไป

นายเนตร พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ตามข้อที่ร่างมานี้ ถ้า
หากว่ามีการจำเป็นจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อความใน
รัฐธรรมนูญฉบับนี้ หรือที่จะต่อไป รู้สึกว่าข้อความไม่ชัดพอ
ฉะนั้นจึงขอให้ตัดคำ “แห่ง” อยู่หน้าคำ “รัฐธรรมนูญ” ออก

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แกลงว่าคำ
“แห่ง” นั้นได้ขอแก้เป็น “ใน” แล้วและเท่าที่เสนอตามที่แก้ไข
ใหม่นั้นความชัดและคลุมถึง

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นขอถอน

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ถ้าตัดคำว่า “นี้” ออกจะ
เสียความหรือไม่

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า ข้อความที่กล่าวนี้
ชัดเจนอยู่แล้วไม่ควรตัด

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่า คำว่า “นี้” เป็น
คำหมายความว่าชัดเจนดีอยู่แล้ว

นายทองหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า ให้เติมคำว่า
บรรดาศักดิ์ ลงไป

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ว่า ฐานันดรศักดิ์คลุม
ความถึง

นายหงวน ทองประเสริฐ แกลงว่าถ้าเช่นนั้นขอถอน
ความที่เสนอให้เติมคำว่า **“บรรดาศักดิ์”**

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๑๒ จะควรตัดคำว่า
“นี้” ออกหรือไม่ ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมนี้ลงมติ มี ๔ นาย
ที่เห็นว่าควรตัดคำว่า “นี้” ออก เห็นว่าไม่ควรตัดมีทั้งหมด
นอกจาก ๔ นายนั้น เป็นอันว่าไม่ควรตัดคำ “นี้” ออก
ประธานสภาฯ กล่าวว่าต่อไปว่า อนึ่งคำว่า “ส่วน” จะควรเติม
หน้าคำว่า “ฐานันดร” หรือไม่ ที่ประชุมเห็นว่าไม่ควรเติมว่า
“ส่วน” ประธานสภาฯ กล่าวต่อไปว่า บัดนี้อยากให้ที่ประชุมนี้
ลงมติรับรอง มาตรา ๑๒ ตามที่ได้แก้ไขแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน
ที่ประชุมได้ลงมติรับรองให้ใช้ร่างตามที่ประธานอนุกรรมการได้
เสนอแก้และที่ประชุมรับรองนั้น

สรุบทันทีพระปกเกล้า

มาตรา ๑๓ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่ามาตรา ๑๓ ความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใดๆ และย่อมมีเสรีภาพในอันที่จะปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน” ข้อความแจ่มแจ้งอยู่แล้ว ไม่ต้องอธิบาย แต่ขอแก้คำว่า “อันที่จะ” เป็น “การ”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ตามที่ประธานอนุกรรมการได้เสนอขอแก้ นั้น ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านจะได้ลงมติ ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างมาตรา ๑๓ ตามที่แก้ไขไว้แล้วนั้นว่าใช้ได้

มาตรา ๑๔ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า มาตรา ๑๔ ความว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในส่วนร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษา การประชุมโดยเปิดเผย การสมาคมหรือการอาชีพ เมื่อการนั้นๆ ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อบทกฎหมาย” ในมาตรานี้ขอให้เติมคำว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย” ลงข้างหน้าคำ “บุคคล” ในบรรทัดที่ ๑ และตัดคำว่า “ส่วน” ในบรรทัดที่ ๑ ออก เติมคำว่า “อบรม” ลงข้างหน้าคำ “การศึกษา” ในบรรทัดที่ ๒ ตัดคำ “หรือ” ออกแล้วทำวรรค กับตัดคำว่า “เมื่อการนั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อบทกฎหมาย” ในบรรทัดที่ ๓-๔ ออกจะนั้น ในมาตรา ๑๔ ซึ่งได้เสนอขอแก้ ซึ่งอ่านว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด

การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การสมาคม การอาชีพ” ความมุ่งหมายที่บัญญัติมาตราข้อนี้ขึ้นก็เพื่อจะให้ความอิสระภาพ คือบุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพที่จะทำอะไร ได้ถ้าไม่เป็นการขัดหรือผิดต่อกฎหมาย

พระยาราชวังสันกล่าวว่า เพื่อจะตัดความสงสัย คำว่าสมาคมตามปกติของมนุษย์เรียกว่าการสมาคม พุดจากันคบเป็นเพื่อนฝูงกัน ถ้าไม่ใส่คำว่า “ตั้งสมาคม” คนอื่นจะเห็นว่า จะขัดแก่การตั้งสมาคม อาจไปเที่ยว ไปกินเข้า เพื่อจะเน้นให้ชัด

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า สมาคมหมายความว่าถึงเสรีภาพที่ตั้งขึ้นด้วยใหม่

พระยาราชวังสันตอบว่า เดิมที่ร่างว่า “การสมาคม” เพื่อให้สั้นและกินความกว้างเป็นพวกเป็นหมู่ มีวัตถุประสงค์ที่จะทำอะไรๆ ไม่ใช่มีแต่การสมาคมเท่านั้น เพราะการสมาคมมีเป็นปกติอยู่แล้ว เราอยากจะเน้นลงไป

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า การตั้งสมาคมมีกฎหมายบังคับ จึงควรเน้นความหมายในเรื่องนี้ขึ้นให้ชัด

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นขอให้เติมคำ “ตั้ง” ลงระหว่างคำ “การ” กับคำ “สมาคม” อ่านว่า “การตั้งสมาคม”

ประธานอนุกรรมการรับรอง

พระยาวิชัยฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีใครอภิปรายต่อไปขอให้ลงมติ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ตามที่อนุกรรมการได้เสนอข้อแก้ันั้น ถ้าไม่มีใครคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบทั้งหมดให้รับรองว่า ร่างมาตรา ๑๔ ตามที่แก้ไขแล้วนั้นใช้ได้

มาตรา ๑๔ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า มาตรา ๑๔ อ่านว่า “...บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมายและมีหน้าที่ป้องกันประเทศช่วยเหลือราชการโดยการเสียภาษีและอื่นๆ ภายในเงื่อนไขและโดยอาการทำกฎหมายบัญญัติ” มาตรานี้ความชัดแล้วไม่ต้องอธิบาย

พระประพิณพนฺยฺหุรฺ กล่าวว่า คำว่า “บุคคลมีหน้าที่เคารพกฎหมายและหน้าที่ป้องกันประเทศ” เป็นการถูกต้องแล้ว คือบุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศและช่วยเหลือแผ่นดินหน้าที่เป็นกิริยาชนิดหนึ่งแต่ไม่มีหน้าที่ใช้กฎหมาย

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า หน้าที่นั้นหมายความว่า จะแจ้งอยู่แล้ว

พระประพิณพนฺยฺหุรฺ กล่าวว่า หน้าที่แปลว่า ความช่วยเหลือเพราะกฎหมายไม่ใช่ ต้องเชื่อ เป็นเรื่องที่ต้องประพฤติตาม ฉะนั้น คำว่า “เคารพ” ควรเปลี่ยน

พระเรียมวิรัชชพากย์ กล่าวว่า เห็นว่าไม่ควรเปลี่ยนเคารพเป็นทางใจ ทำไม่จะไม่ได้ เพราะฉะนั้น “เคารพ” ดีแล้ว เป็น moral obligation

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า คำว่า “หน้าที่” นั้นเป็นภาษากฎหมายไม่ต้องเปลี่ยน

หลวงชำนาญนิติเกษตร กล่าวว่า คำว่า “หน้าที่ตามกฎหมาย” นั้น หมายความว่า “**จำต้องทำ**”

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ตามที่พูดเพื่อจะให้เห็น มาตรา ๑๓-๑๔ ก็ได้กล่าวถึงเสรีภาพ จึงต้องมีหน้าที่ด้วยบุคคลต้องเคารพกฎหมาย เพื่อจะให้ความตรงกัน แต่ถ้อยคำต่างกัน

พระประพิณฯ กล่าวว่า ที่พูดมานี้แปลว่า อาการกิริยาที่ทำต่างกันจึงเห็นว่า ควรจะต่างกันด้วยถ้อยคำ เมื่อเข้าใจกัน เช่นนั้น คือเห็นว่ากิริยาอาการกระทำอย่างหนึ่ง มีหน้าที่ป้องกันอย่างหนึ่ง ไม่ต้องให้กล่าวว่า ฉะนั้นจึงขอให้ถอนญัตติที่ขอแปรคำ “**เคารพ**”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า รวมความว่ามาตรา ๑๕ นี้ไม่มีผู้ใดขอแก้ไขอีก ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรา ๑๕ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมเห็นชอบพร้อมกัน ลงมติว่ามาตรา ๑๕ นั้นใช้ได้

มาตรา ๑๖ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า บัดนี้ถึงหมวด ๓ ว่าด้วย “**สภาผู้แทนราษฎร**” มาตรา ๑๖ นี้ความว่า “**สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นมา**” ความในมาตรานี้ชัดแล้ว เห็นจะไม่ต้องมีคำอธิบาย อนึ่งขอให้ที่ประชุมนี้เข้าใจว่า ตามร่างมาตรานี้เราทำไว้ถาวร ไม่ใช่เฉพาะสมัยที่ ๒ ซึ่งจะได้กล่าวกันถึงรายละเอียดในตอนท้าย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อมืออภิปรายกันต่อไปจะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติว่าร่างมาตรา

๑๖ นี้ใช้ได้

มาตรา ๑๗ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
แถลงว่า มาตรา ๑๗ อ่านว่า “คุณสมบัติแห่งผู้เลือกตั้งหรือ
ผู้สมัครเลือกตั้ง และวิธีเลือกตั้งกับจำนวนสมาชิก ให้เป็นไป
ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”
ในข้อนี้อยากเสนอที่ประชุมว่าทำไมจึงได้บัญญัติดังนี้ เพราะ
รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ยั่งยืน มีการแก้น้อยที่สุดหรือไม่แก้
เลยก็เป็นของดียิ่ง แต่ลักษณะเลือกสมาชิก เลือกตั้งอย่างไร
และจำนวนสมาชิก กล่าวคือสมาชิกคนหนึ่ง จะแทนราษฎรกี่
หมื่นกี่แสนก็พัน เห็นว่าต้องเป็นไปตามกาลเทศะ จึงเอาไป
บัญญัติในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งทำแล้วและจะเสนอต่อจากรัฐธรรมนูญนี้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า มาตรา ๑๗ นี้ ถ้าไม่มีผู้ใด
คัดค้านอย่างใดจะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุม
ได้ลงมติรับรอง ร่างมาตรานั้นใช้ได้

มาตรา ๑๘ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
แถลงว่า มาตรา ๑๘ ความว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อยู่
ในตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะ
เหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามเวรให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้น
แทนให้เต็มที่ว่าง แต่สมาชิกที่เข้ามาแทนให้อยู่ในตำแหน่งได้
เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน” ก่อนอื่นขอแก้คำว่า
“เวร” เป็น “วาระ” ซึ่งหมายความว่าระยะเวลา

พระเรียนฯ กล่าวว่า ข้อนี้มีคนสงสัย ถามว่า ใครเป็น
ผู้เลือก

สภานิติบัญญัติ

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า สมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้นมา และมาตรา ๑๗ บอกว่าวิธีเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าดูถ้อยคำจะเพาะโดยไม่อ่าน ๒ มาตราข้างบน ก็ทำให้สงสัย ถ้าอ่านแล้วก็ไม่เห็นเหตุใดสงสัย บางทีที่ทำให้สงสัยนั้นอาจเป็นด้วยสงสัยว่ามาตรา ๑๘ นำมาใช้สมัยที่ ๒ ที่พูดถึงว่าสมาชิกมี ๒ ประเภท ประเภท ๑ และประเภท ๒ เป็น Nomination แต่ขอเสนอว่าความในหมวด ๓ เราไม่ได้พูดถึงเวลาที่ยังไม่เปลี่ยนสมัยมันเป็นหลักการทั่วไปยั่งยืน เพราะฉะนั้นการเลือกตั้งที่นี้ถ้าพูดถึงหลักการยั่งยืนก็ไม่มีข้อสงสัย ส่วนการเป็นไปจะเพาะการที่เรียกว่า Transitory period ดูไม่มีหนทางน่าสงสัย

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่า ความประสงค์ในที่นี้ก็คือ ถ้าสมาชิกผู้นั้นอยู่ในตำบลใด ก็ขอให้บุคคลในตำบลนั้นเลือกตั้งขึ้น ที่พูดนี้กล่าวไปถึง พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งซึ่งเป็นธรรมเนียมต่างประเทศ พูดสำหรับเพื่อความเข้าใจต่อไป

พระยานิติศาสตร์ ไพศาลย์ กล่าวว่า ตามที่พระเรียกฯ สงสัยซ้ำพเจ้าก็เคยสงสัยเหมือนกัน แต่เมื่ออ่านมาตรา ๑๗ แล้ว ก็หายสงสัย เพราะมาตรา ๑๗ กำหนดวิธีเลือกตั้งไว้แล้ว ฉะนั้นเห็นว่าไม่ควรถองแก้

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ตามที่อภิปรายว่า เมื่อสมาชิกว่างลงสมมติว่าว่างลง ๒ คน จะเลือกตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร จะทำอย่างไร

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า ทำตามกฎหมายนั้น

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า ถ้าขาดจังหวัดไหนก็เลือกจังหวัดนั้น

นายมังกร สามเสน กล่าวว่า ผู้ที่ออกแล้วยอมให้เลือกได้อีกหรือไม่

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า เพราะเหตุไม่ได้บอกไว้จึงเลือกได้

พระสุธรรมวิจิฉัย กล่าวว่า ตามที่สงสัย คือว่า สมาชิกผู้แทนราษฎรอยู่ได้คราวละ ๔ ปีนั้นสงสัยจะกินความถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ หรือไม่ หรือใช้บทเฉพาะกาล

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า จะให้อธิบายเมื่อพูดถึงบทเฉพาะกาล เวลานี้ไม่มี ๒ ประเภท การเลือกตั้งและวิธีเลือกตั้งอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ไม่ได้พูดถึงสมาชิกประเภทใดๆ มีแต่ประเภทของสมาชิกผู้แทนราษฎรเท่านั้น

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ถ้าสมมติว่าเป็นสมัยที่ ๓ บทนี้จะเข้าใจง่าย

พระยานิติศาสตร์ ฯ กล่าวว่า ตามที่พระสุธรรมกล่าวนั้นก็โดยเกรงว่า ๔ ปีจะกินถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ คือสงสัยว่า ๔ ปีกินความถึงประเภทที่ ๒ หรือไม่

หลวงประดิษฐ ฯ ตอบว่า ในตอนที่เราพูดล่องไปในสมัยที่ ๒ แล้วสมาชิกประเภทที่ ๒ จะอยู่มีกำหนดอย่างไรนั้น ถ้าจะขอแก้ไขรอไว้ถึงบทบัญญัติเฉพาะกาล อาจเป็นภายในเวลา ๒ ปี ๓ ปี หรือ ๑๐ ปีก็ได้ แต่มาตราที่เราพูดถึงสมัยที่เลิกบทเฉพาะกาลแล้ว

พระสุธรรมฯ กล่าวว่า ขอให้เติมคำว่า “ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา” ข้างหลังคำ “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

พระยาศรีวิสารวาจา ตอบว่า เห็นว่าไม่จำเป็น เพราะความหมายเช่นนั้นเป็นบทถาวรเราทำไว้เหมือนอย่างไม่มีสมัยที่ ๒

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ใครเห็นว่าควรเติมคำตามที่พระสุธรรมเสนอขอแปรญัตติบ้าง ที่ประชุมทั้งหมด นอกจากพระสุธรรมฯ ได้ลงมติรับรองว่าให้คงตามร่างเดิมที่ประธานอนุกรรมการฯ ได้เสนอและให้ใช้ได้

มาตรา ๑๙ ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่า มาตรา ๑๙ อ่านว่า “ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องปฏิญาณในที่ประชุมว่าจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญนี้” มาตรานี้ความชัดแล้ว ไม่จำเป็นต้องอธิบาย

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ขอเติมคำว่า “ชื่อสัตย์ต่อปวงชนชาวสยาม”

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ความในมาตรา ๒๐ ไม่พอหรือ

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ไม่ได้ปฏิญาณ

พระเรียบฯ ถามว่า เมื่อดูมาตรา ๒๐ แล้ว เห็นว่าจะต้องปฏิญาณไปคราวเดียวพร้อมกันหรือ

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า แบบปฏิญาณก็มีแล้ว

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ถ้ามีแบบปฏิญาณแล้ว ก็ขอถอน

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีใครคัดค้าน จะได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมทั้งหมดลงมติรับรองว่าร่างมาตรา ๑๙ นี้เป็นอันใช้ได้

มาตรา ๒๐ ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่ามาตรา ๒๐ อ่านว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวสยามมิใช่แทนแต่เฉพาะผู้ที่เลือกตั้งตนขึ้นมาจักต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นด้วยความสุจริตใจของตนโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมอบหมายใดๆของผู้ที่เลือกตั้งตน” อนึ่งขอแก้ความว่า “ด้วยความสุจริตใจของตนโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อมอบหมายใดๆ ของผู้ที่ตั้งตน” ให้แก้เป็น “ของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใดๆ”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปแล้ว จะได้ขอให้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างมาตรา ๒๐ ตามที่แก้ไขแล้ว

มาตรา ๒๑ ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่า มาตรา ๒๑ อ่านว่า สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามเวร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามี ความประพฤติในทางนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสภา มาตรา ๒๑ (๑) ก่อนอื่นขอแก้ร่างมาตรา ๒๑ (๑) เดิมซึ่งมีความว่า “ถึงคราวออกตามเวร” เป็น “ถึงคราวออกตามวาระหรือยุบสภา” และ มาตรา ๒๑ (๕) เดิมซึ่งมีความว่า “สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดยเห็นว่ามี ความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสภา” และให้เติมความว่า “มติในข้อนี้ต้องมีเสียงมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม” ประธานอนุกรรมการแถลงต่อไปว่า มาตรานี้มีสมาชิกหลายท่านได้เสนอญัตติขอแปร มา คือนายดิเรก ชัยนาม ได้เสนอขอให้เติมใน มาตรา ๒๑ ลงอีกข้อหนึ่ง เป็นข้อ ๖ ความว่า “เมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” ญัตตินี้คณะ อนุกรรมการได้ประชุมพิจารณากันเห็นแล้วว่า เพื่อให้ความชัดเจนขึ้นกว่าที่ร่างเดิมจึงควรเติม ความว่า “หรือยุบสภา” ลงต่อท้ายความในมาตรา ๒๑ ข้อ ๑ ดังที่ได้แก้กันแล้วประธานอนุกรรมการ ถามนายดิเรกว่า จะพอใจหรือไม่ตามที่แก้ขึ้น

นายดิเรก ชัยนาม ตอบว่า พอใจและรับรองตามที่ ประธานอนุกรรมการฯ แถลง และขอถอนญัตติที่เสนอไว้

ประธานอนุกรรมการฯ แถลงต่อไปว่า ยังมีสมาชิกอีก ผู้หนึ่งได้เสนอญัตติขอแปรมาตรา ๒๑ นี้ คือ พระยา

อนุমানราชชนซึ่งเสนอว่าตามมาตรา ๒๑ (๕) นั้น เห็นว่าถ้ามี สภามีสมาชิกมาประชุม ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดก็ ย่อมเป็นองค์ประชุมและเมื่อถือเอาเสียงลงคะแนนมีจำนวนไม่ น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนองค์ประชุม ก็ย่อมวินิจฉัยได้ ซึ่ง เท่ากับว่า มีจำนวนราว ๑ ใน ๖ ของสมาชิกทั้งหลายเท่านั้นก็ ย่อมวินิจฉัยได้ และขอแปรมาตรา ๒๑ (๕) ว่า “สภาผู้แทน ราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดยเห็นว่ามี ความ ประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อสภา แต่การลง มติวินิจฉัยข้อนี้ ให้ถือเอาเสียงลงคะแนนมีจำนวนไม่น้อยกว่า ครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด” ญัตติ นี้คณะอนุกรรมการได้พิจารณากันแล้วเห็นว่า การที่สภา วินิจฉัยให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งออกไปเพราะเห็นว่าจะนำมาซึ่ง ความเสื่อมเสียแก่สภา คำวินิจฉัยเช่นนั้น ควรได้รับความเห็น ชอบของสมาชิก ๑ ใน ๔ ความข้อนี้ทางอนุกรรมการฯ ได้ตกลงกันแล้ว ดังที่ได้เสนอขอเติมความลงในมาตรา ๒๑ (๕) ว่า “มติในข้อนี้ต้องมีเสียงข้างมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม” ซึ่งได้แก้กันแล้ว ประธาน อนุกรรมการฯ ถามพระยาอนุমানราชชนว่าจะพอใจหรือไม่ ตามที่แก้ันั้น

พระยาอนุমানราชชน ตอบว่า พอใจและรับรองตามที่ ท่านประธานอนุกรรมการฯ แถลง และขอถอนญัตติที่เสนอไว้

หลวงเดชาติวงศ์รวาวัดณ์ กล่าวว่า มีข้อสงสัยอยู่ข้อ หนึ่ง คือ ตามตัวอย่างในประเทศหนึ่ง มีสมาชิกสภาราษฎร ผู้หนึ่งซึ่งถูกที่ประชุมคัดออกจากสภาราษฎรแล้ว ภายหลัง

สมาชิกผู้นั้นกลับถูกเลือกมาได้อีกในสภานี้เราจะมีข้อไข
อย่างไรบ้าง

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า ข้อนี้ได้นึกถึงเหมือน
กันในขณะที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนี้ กล่าวคือ เมื่อ
สมาชิกต้องออกไปแล้วภายหลังมีการเลือกตั้งสมาชิกผู้นั้นใหม่
โดยผู้นั้นไปให้ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมาเป็นครั้งที่ ๒ แล้วกลับเข้า
มาเป็นครั้งที่ ๓ เรื่องนี้เราคิดแล้ว แต่เห็นว่าเป็นความอิสระ
ของราษฎร ถ้าแม้ว่าราษฎรเขาพอใจและเห็นว่าผู้นั้นเป็นคนดี
ถ้าเราไปจำกัดเข้าแล้วก็เป็นการขัดต่อเสรีภาพของราษฎรหมู่
หนึ่งซึ่งเห็นว่าควรยอมให้เขาที่จะกลับเข้ามาก็ได้

พระยาวิชัยฯ กล่าวว่า ถ้ามีสมาชิกอย่างนั้นบ้าง เมื่อ
ถูกออกไปแล้วเลือกเข้ามาอีกจะว่าอย่างไร

พระยาราชวังสัน ตอบว่า ต้องยอม

พระยานิติศาสตร์ฯ รับรองตามพระยาราชวังสันและ
กล่าวว่าเมื่อมาทำอะไรอีก เราก็ไล่ออกไปได้ เพราะเป็นการ
นิวเซนส์ แต่ถ้าอ่านรวมๆ ไปทั้งข้อก็พอเข้าใจได้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ กล่าวว่า ถ้าเกรงว่าจะเข้าใจ
ยากก็เว้นวรรคเสียก็แล้วกัน

พระยาราชวังสันแถลงว่าในที่นี้ไม่ต้องเว้นวรรคก็ได้
เพราะการที่วินิจฉัยให้ออก ต้องมีจำนวนสมาชิกอย่างน้อย ๒
ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม เมื่อมีคนหมู่มากเขาก็
รังเกียจก็ตัดออกเสียทีเดียว

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์เสนอข้อแก้คำว่า "อย่าง

น้อย” เป็น “ไม่ต่ำกว่า” คำใดคำหนึ่งก็ได้ เพราะความหมายเดียวกัน

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ แกลงคำว่า “ข้างมาก” เอาออกได้ แต่การที่จะใช้คำว่า “อย่างน้อย” เป็น “ไม่ต่ำกว่า” คำใดคำหนึ่งก็ได้ เพราะความหมายอย่างเดียวกัน

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่า ถ้ามีสมาชิกถูกออกและกลับมาตั้งกล่าวแล้ว คือได้รับเลือก ข้อนี้ข้าพเจ้าคิดว่า กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรต้องมีเพราะเรามีไว้ร่างบุคคลใดได้รับเลือกเป็นสมาชิก ต้องมีคุณสมบัติตั้งจำกัดไว้ ถ้าราษฎรเขาเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ครบตามจำกัด และเขาถือว่ามีเสรีภาพจะเลือกมาได้ตามชอบใจ เราจะมีสิทธิอะไรที่จะห้ามได้

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งจะพิจารณาต่อไป

นายจรรยา สืบแสง ถามว่า เราจะกันคนในประเภทข้อ ๕ นี้ ได้อย่างไร

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า จะเอาไว้เสนอเมื่อถึงกฎหมายว่าด้วยเรื่องผู้แทนซึ่งจะเสนอสภาภายหลัง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปแล้ว จะได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมทั้งหมดลงมติรับรองร่างมาตรา ๒๑ ตามที่แก้ไขนั้นแล้วว่าเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๒๒ ประธานอนุกรรมการฯ แกลงว่า มาตรา ๒๒ อ่านว่า “พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทน

ราษฎรเป็นประธานแห่งสภานายหนึ่งหรือหลายนายก็ได้ตาม
 ซึ่งสภาจะลงมติเลือก” มาตรการนี้ขอแก้ความในบรรทัดที่ ๒ ว่า
 “เป็นประธานแห่งสภานายหนึ่ง” เป็นว่า “เป็นประธานแห่ง
 สภาหนึ่งนาย” และเติมคำว่า “ได้” ลงระหว่างคำ “จะ” กับ
 “ลง” ในบรรทัดที่ ๓ อ่านว่า “ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือก”
 และแถลงต่อไปว่า ในมาตรการนี้ มีสมาชิกผู้หนึ่ง คือนายเนตร์
 พูนวิวัฒน์ ได้เสนอขอให้เติมคำ “ขึ้น” ลงท้ายคำ “ราษฎร”
 ในบรรทัดที่ ๒ อ่านว่า “ราษฎรขึ้นเป็นประธานแห่งสภาหนึ่ง
 นาย” ประธานอนุกรรมการฯ ได้ถามนายเนตร์ พูนวิวัฒน์ ว่า
 จะพอใจหรือไม่ตามที่แก้ นั้น

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ ตอบว่า พอใจและรับรองตาม
 ที่ประธานอนุกรรมการฯ แถลง และขอถอนญัตติที่เสนอไว้

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่า เมื่ออ่านความตอนท้าย
 มาตรการนี้ที่ว่า “จะได้ลงมติเลือก” และรู้สึกว่าการตอนท้ายนี้
 อาจจะไม่คลุมความถึงความตอนต้น ที่ว่า “เป็นประธานแห่ง
 สภาหนึ่งนาย”

ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่า ที่พระยานิติศาสตร์ฯ
 กล่าวว่า “ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือก” นั้น รวมถึงประธาน
 หนึ่งนายและรองประธานนายหนึ่งหรือหลายนาย

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ รับรองและอธิบายว่า ความ
 ตอนท้ายนี้คลุมถึง แต่ความประสงค์ของมาตรการนี้ ก็คือ
 ตัวประธานนายหนึ่ง และรองประธานจะเป็นคนเดียวหรือ
 หลายคนก็ได้ แต่สภาจะเป็นผู้เลือก และนำชื่อขึ้นทูลเกล้าฯ
 ถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง

อนึ่งความในมาตรานี้เมื่อพิจารณาตามหลักไวยากรณ์แล้วแบ่งได้เป็นประโยคประธานและอนุประโยค ประโยคประธานคือว่า “พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง” กิริยาของประโยคประธาน คือ “ทรงตั้ง” กรรมของประโยคประธานคือ “สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร” “เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย” “เป็นรองประธานนายหนึ่งหรือหลายนายก็ได้” เหล่านี้เป็นอนุประโยค ส่วนประโยคท้ายที่ว่า “ตามซึ่งสภาจะได้ลงมติเลือกนี้” ไปคุมกิริยา “ทรงตั้ง” ซึ่งเป็นประโยคประธานด้วย

พระยาอุดมฯ กล่าวว่า คำว่า “จะได้” ในความตอนท้ายมาตรานี้ความหมาย หมายถึงว่าได้แล้ว

ประธานอนุกรรมการฯ รับรองและเสนอให้ตัดคำ “จะ” ออก

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่า เพื่อกันความสงสัย ขอเสนอให้เติมความว่า “ตามมติของสภา” ลงข้างหลังคำว่า “ราษฎร” แล้วอ่านว่า “ฯลฯ” ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรตามมติของสภา” และตัดความตอนท้ายที่ว่า “ตามซึ่งสภาได้ลงมติเลือก” ออก

ประธานอนุกรรมการฯ รับรอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไป จะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างมาตรา ๒๒ ว่าใช้ได้

มาตรา ๒๓ ประธานอนุกรรมการฯ แกลงว่า
มาตรา ๒๓ นี้อ่านว่า “ประธานแห่งสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการ

ของสภาให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่กระทำการแทนประธานในเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” ข้อความมาตรานี้ชัดแล้ว ไม่มีอธิบาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านจะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมนี้ลงมติรับรองว่าใช้ได้

มาตรา ๒๔ ประธานอนุกรรมการฯ แกลงว่ามาตรา ๒๔ นี้ อ่านว่า “ในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานการประชุมชั่วคราวประชุมนั้น” อนึ่งขอตั้งคำถามว่า “ชั่วคราว” ออกเสีย และเติมคำว่า “ใน” ลงไปแทนข้อความมาตรานี้ชัดแล้ว ไม่มีอธิบาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันอีกจะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองร่างมาตรา ๒๔ ว่าใช้ได้

มาตรา ๒๕ ประธานอนุกรรมการฯ แกลงว่า มาตรา ๒๕ อ่านว่า “การประชุมทุกคราวต้องมีสมาชิมาประชุมหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้” ประธานอนุกรรมการฯ แกลงขอเติมคำว่า “ไม่ต่ำกว่า” ลงข้างหน้าคำ “หนึ่งในสาม” อ่านว่า “ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม” แล้วกล่าวว่า ตามมาตรานี้ มีข้อที่ควรเสนอต่อที่ประชุมคือ องค์ประชุม กล่าวคือ จำนวนเท่าไรจึงเป็นองค์ประชุมได้ควรดูตามแบบรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ เขาใช้ครั้งหนึ่งก็มี ๒ ใน ๓ ก็มี ๑ ใน ๓ ก็มีและที่น้อยที่สุดที่อังกฤษมีจำนวนสมาชิกประมาณ ๖๐๐ คน แต่มีจำนวนสมาชิมาเพียง ๔๐ คนก็เป็นองค์ประชุมได้และได้ใช้มาหลายร้อยปีแล้ว ไม่ปรากฏ

ว่าขัดข้องอะไร จึงเป็นปัญหาควรคิดว่า องค์กรประชุมของสมาชิก
เรามีสมาชิกเท่าไรจึงควร มีความคิด ๒ ทาง ทางหนึ่งเอาข้าง
มาก จึงเป็นองค์กรประชุมได้ การประชุมนั้น ถ้ามาไม่พร้อมกัน
ประชุมไม่ได้ก็จะลำบาก อย่างที่อังกฤษมีสมาชิก ๖๐๐ คน เอา
๔๐ คน ก็ดูน้อยเกินไป บางทีมีกิจการสำคัญประชุม ๒-๓ คน
ก็ใช้ได้แต่ที่ประชุมนี้จะเห็นว่าเท่าใดควร แต่อนุกรรมการเห็น
ว่า จำนวน หนึ่งในสาม นั้น ก็ควรแล้ว

พระยาวิชัยฯ ถามว่า สมาชิกของเราจะมีจำนวนเท่าใด
ที่มากที่สุด

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า เรากำหนดจังหวัดละ
คน จังหวัดที่มีจำนวนคนน้อยกว่าแสน เอา ๑ คน พลเมือง
ของเราน้อยสำหรับเมืองไทยจะน้อยไปมาก ที่กล่าวนี้
หมายความว่าเวลาต่อไปข้างหน้าเมื่อพัน ๑๐ ปีไปแล้ว

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่า แล้วแต่จำนวนพลเมือง
ต้องคอยเปลี่ยนแปลงตาม

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่า ควรเอา ๑ ใน ๓
เหมาะสมกว่า

พระยาราชาวังสันตอบว่า การประชุมนั้นมี ๓ เวลา
และการประชุมนั้นจะต้องมาทำกฎหมายต่างๆ และจะต้องมา
เตรียมการไว้ก่อนบางข้อ บางส่วนไม่ interest ก็ไม่เกี่ยวข้อง
ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องที่เขาอยากรู้ อยากเห็น เขาก็มากันเอง ถ้า
จำกัดแล้ว จะเดือดร้อน

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปจะ
ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมลงมติรับรองว่า
มาตรา ๒๕ ตามที่แก้ไขแล้วเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๒๖ ประธานอนุกรรมการ ฯ แถลงว่า
มาตรา ๒๖ อ่านว่า “การลงมติวินิจฉัยข้อปรักันนั้น ให้ถือ
เสียงเอาข้างมากเป็นประมาณเว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้
เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้” และกล่าวว่า เรื่องแก้ไข
รัฐธรรมนูญนั้น มีบทบัญญัติติอยู่ในมาตราชั้นท้ายซึ่งเป็นเรื่อง
พิเศษ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันอีก
จะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ในที่สุดที่ประชุมลงมติรับรอง
ร่างมาตรานี้ว่าให้ใช้ได้

มาตรา ๒๗ ประธานอนุกรรมการฯ แถลงว่า มาตรา
๒๗ อ่านว่า “สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลง
คะแนน”

ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่
ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด มาตรา
นี้ไม่จำเป็นต้องอธิบายเพราะความชัดแล้ว

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันอีกจะ
ได้ลงมติ ในที่สุดที่ประชุมได้ลงมติรับรองว่าร่างมาตรานี้ให้
ใช้ได้

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๕๐ นาฬิกา

สรกนงนพวงปกกนง

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๗/๒๕๗๕

วันเสาร์ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๗๕

(ตอนเช้า)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๒๕ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๖๓ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่าวันนี้จะได้พิจาราร่างรัฐธรรมนูญต่อจากเมื่อวานนี้ คือตั้งต้นจากมาตรา ๒๘ เป็นต้นไป และเพื่อความสะดวกขอให้เปลี่ยนภาวะเป็นชุมนุมอนุกรรมการเต็มสภาด้วย

มาตรา ๒๘ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ความในมาตรา ๒๘ นี้มีว่า “ในที่ประชุมแห่งสภาสมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดๆ ในทางแสดงข้อความหรือแสดงความเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ท่านว่าเป็นเอกสิทธิอันเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดๆ มิได้

เอกสิทธินี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และโฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภาและคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภาเชิญมาแสดงข้อความหรือออกความเห็นในที่ประชุม”

สภานิติบัญญัติ

ความในข้อนี้เพื่อจะให้เข้าใจกว้างขวางจะต้องอ่านถึง มาตรา ๑๔ ด้วย มาตรา ๑๔ นั้นเราบัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมี เสรีภาพบริบูรณ์ในส่วนร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน ฯลฯ ซึ่งโดยปกติประชาชนทั้งหลายก็มีอิสระภาพ อยู่แล้วในการพูด แต่ว่าพูดภายในบทบังคับแห่งกฎหมาย จะไปหมิ่นประมาทกล่าวร้ายรุกรานผู้ใดมิได้ แต่ไว้ในมาตรา ๒๘ นี้ สำหรับในการที่ใครมาพูดในที่ประชุมนี้ สมาชิกจะกล่าว ข้อความใดในทางแสดงความเห็นหรือออกเสียงในการลงมติ ก็ดี ย่อมมีเอกสิทธิเด็ดขาดทีเดียวในการที่จะกล่าว แม้ว่าจะ เป็นข้อความหมิ่นประมาทหรือที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็น ผิดก็ตาม ถ้าหากไปกล่าวข้างนอกแล้วก็มีผิดนั้น หากมากล่าว ในที่ประชุมนี้ก็มีเอกสิทธิที่จะกล่าวได้ ทั้งนี้จะเห็นว่าเป็นความ อิสระอย่างหนึ่งที่ทำให้แก่สมาชิกของสภา ซึ่งเป็นความประสงค์ จะได้ความคิดความเห็นอันแท้จริงในข้อความใดที่ ๆ ประชุม ปรัชญาพิจารณาอีกอย่างหนึ่งเพิ่งมานึกได้ว่า เด็กหรือผู้ใหญ่ใน ที่นี้ในการออกเสียง และความเห็นย่อมมีอิสระเท่ากันหมด เอกสิทธินี้เป็นเรื่องของสมาชิก ยิ่งกว่านั้นถ้ามีผู้ใดซึ่งเป็น ผู้ชำนาญหรือบุคคลใดมาแสดงความเห็นในสภานี้ก็ตาม บุคคลนั้นๆ ก็ย่อมมีเอกสิทธิที่จะกล่าวได้เหมือนกัน อีก ข้อหนึ่งคือความในวรรคที่ ๒ บรรทัดแรกที่ว่า เอกสิทธินี้ คุ่มครองไปถึงผู้พิมพ์และโฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่ง ของสภานั้น แปลว่า แม้สมาชิกหรือบุคคลใดที่สภาได้เชิญมา กล่าวความเห็นโดยอิสระและไม่มีผู้ใดจะนำไปฟ้องร้องยัง ศาลได้ก็จริงอยู่ แต่ถ้าหากว่าหนังสือพิมพ์นำไปลงเฉย ๆ นั้น หนังสือพิมพ์ก็ต้องอยู่ภายในบทบังคับแห่งกฎหมายว่าจะผิด

เพียงใด ถ้อยคำที่สมาชิกกล่าวหนังสือพิมพ์จะนำไปลงก็ผิดด้วยเหมือนกันเพราะมีบทกฎหมายบัญญัติไว้ เว้นไว้แต่สภาได้สั่งให้พิมพ์รายงานหรือถ้อยคำโดยตรง เช่นนั้นแล้วผู้พิมพ์ก็อยู่ในความคุ้มครองแห่งบทนี้ด้วยเหมือนกัน

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่า ตามที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงมานั้นทำให้เข้าใจว่าในที่นี้ทุกคนมีสิทธิที่จะพูดอะไรก็ได้โดยไม่ต้องเกรงใจ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่มีความเสมอภาค เมื่อผู้ใดมีความเห็นอย่างไรก็พูดไปตามความเห็นไม่เกรงใจว่าผู้ใหญ่จะโกรธหรือน้อยใจ เพราะว่าความเห็นที่พูดรุนแรงก็เพื่อให้ Convinced ในข้อเสนอ และในมาตรานี้ก็อนุญาตให้พูดได้โดยไม่มีความคิด แต่ถ้าพูดรุนแรงโดยเด็กกระทำบ้างบางครั้งผู้ใหญ่ไม่พอใจ ความจริงนั้นมีใช้แต่เป็นการพูดสนับสนุนเพื่อเอาชนะให้ได้ ความเห็นเมื่อกล่าวในที่ประชุมจะถือว่าเป็นการดำคงเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นขอให้เป็นที่เข้าใจเสียว่าถ้าเด็กก็ดีผู้ใหญ่ก็ดีพูดแล้วตามคำอธิบายของประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นการเสมอภาค ต้องฟังความเห็นที่ดีหรือไม่ ถ้าที่ประชุมลงความเห็นว่าเป็นไม่ดีก็เป็นอันต้องเงียบกันไปไม่มีการเสียใจภายหลัง

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า ขอแถลงในเรื่องหมิ่นประมาทที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกล่าวนั้นเพื่อทำความเข้าใจสำหรับคนภายนอก เพราะอาจจะคิดไปว่าเมื่อมาอยู่ในนี้แล้วก็หมิ่นประมาทคนภายนอกได้ ความจริงเชื่อว่าสมาชิกคงได้ไตร่ตรองในการที่จะใช้ถ้อยคำ ซึ่งจะไม่ให้หมิ่นประมาทบุคคลภายนอก เช่น เรามีการโต้เถียงถึงปัญหา

เราก็เชื่อเกียรติยศขอสมาชิกว่าจะว่าไม่หมิ่นประมาทใคร แต่ถ้าหากว่าถ้อยคำใดไม่สมควรประธานก็มีอำนาจที่จะตัดเตือนอย่างแบบปาร์เลียเมนต์ที่เคยกระทำมาในต่างประเทศ ความข้อนี้นี้เพื่อไม่ให้คนภายนอกเข้าใจผิดว่าเมื่อเรามาอยู่ในสภาแล้วเมื่อไม่ชอบใจใครก็นำมาถกโดยอาศัยเอกลิทธิ

พระยาราชวังสัน ว่าใครจะขอถือโอกาสกล่าวในที่นี้และต้องขอโทษเพราะบางที่จะออกไปนอกเหตุการณ์ ตามที่นายจรรยา สืบแสง กล่าวในการที่เรามาเป็นสมาชิกนั้นไม่มีเด็กมีผู้ใหญ่ บรรดาผู้ที่เข้ามาประชุมเป็นผู้ที่ราษฎรได้เลือกตั้งหรือเหตุการณ์ครั้งนี้บังคับเป็นพิเศษเป็นผู้มีอายุบรรลุนิติภาวะมีความรู้ มีวัยที่จะพิจารณาเหตุการณ์ได้ การที่กล่าวต้องกล่าวจากผู้ที่มีความรู้ไม่ใช่จากอายุ เพราะฉะนั้นในข้อที่นายจรรยา สืบแสง สงสัยก็พูดอย่างฐานที่ตัวเป็นเด็กเท่านั้นเองซึ่งขอสนับสนุนด้วยบ้าง ธรรมดาการที่จะทำการอะไรสำเร็จ ความสำคัญอยู่ในความแน่ใจในความเห็นของตัวซึ่งแสดงด้วยบริสุทธิ์ใจ บางคราวต้องย่ำคำและยกตัวอย่างประกอบ ซึ่งอาจจะมิได้บ้าง และไม่รู้ว่าการเช่นนั้นอาจจะไปพาดพิงความประพฤติของบุคคลก็อาจเป็นได้ และในการนี้ถ้าแม้ว่าประธานเห็นเป็นคำเสียดสีหรือพรูสวาทแล้วก็ห้ามเสียดก็ได้ หรือแม้ว่าจะเป็นกรนอกไปจากจุดก็เช่นเดียวกันคือประธานอาจจะขอให้งดออกความเห็นนั้นเสียได้

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่ ถ้าพูดถึงคนภายนอกแล้วขอเสนอว่าถ้าประเด็นสำคัญไม่เกี่ยวแก่บุคคล ก็ไม่ควรจะออกชื่อบุคคลใดๆ มาเป็นตัวอย่าง นอกจากจะมีการวินิจฉัยเรื่องบุคคลนั้นโดยฉะเพาะ

สภากงนิพรพภกภค

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า เรื่องคนภายนอก หรือบุคคลที่ ๓ ตามที่เข้าใจนั้นหมายความว่าไม่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นสำคัญที่พิจารณากัน ถ้าหากว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง ประเด็นสำคัญแล้ว แม้เราจะพูดถกกันที่สภานี้ก็เชื่อว่าได้ เช่น ถ้าหากว่าเสนาบดี หรือเจ้าพนักงานกระทรวงใดที่เราแต่งตั้งไป ทำเหลวไหล เราก็อาจจะนำเข้ามาพูดจว่ากล่าวกันในที่นี้ได้ อย่างเช่นในบางประเทศที่เคยได้ยินมาว่าบุคคลสำคัญชั้น เสนาบดีคนหนึ่งถูกหาว่าไปนั่งเล่นการพนัน เขาก็นำเรื่องนั้นมา ถามถึงในปาร์เลียมেন্টได้จึงเป็นว่าแม้เป็นการเกี่ยวข้องกับ ประเด็นแล้วหากจะเอานามของบุคคลมากล่าวก็เห็นได้ ทั้งนี้ ก็เพราะว่าเราไม่ต้องการที่จะให้ผู้ที่เราตั้งให้ไปทำการบริหาร ราชการแผ่นดินนั้นไปทำผิดกฎหมายหรือผิดมารยาทอันดั่งาม สมควรแก่ตำแหน่งข้าราชการ

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า ตามที่พระยา นิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวนั้นเป็นปัญหาอันเกี่ยวข้องกับประเด็น ซึ่งจะเอ่ยถึงชื่อบุคคลได้ตามที่ได้แถลงมาแล้ว แต่ว่าถ้าเรื่องใด มิใช่ประเด็นสำคัญแล้วควรพยายามที่สุดที่จะไม่เอ่ยชื่อให้เขา เสียหาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรานี้จะมีผู้แก้ไขอย่าง ใดบ้างเพราะที่ได้อภิปรายกันมานั้นก็เกี่ยวแต่จะเพาะเรื่องที่จะ ทำความเข้าใจกันเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดทักท้วงในข้อความ หากว่า ไม่ขัดข้องแล้วก็จะขอลงมติ ไม่มีสมาชิกผู้ใดแสดงความเห็น ทักท้วง ประธานสภาฯ จึงขอให้ที่ประชุมรับรองมาตรา ๒๘ ที่ประชุมเห็นชอบด้วย

มาตรา ๒๙ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แถลงว่า ในมาตรา ๒๙ นี้มีความว่า “ในปีหนึ่งท่านให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง การประชุมครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายในเวลาเก้าสิบวันนับแต่การเลือกตั้งเสร็จแล้ว การประชุมสามัญประจำปีต่อ ๆ ไปท่านให้สภากำหนด” ซึ่งเห็นไม่มีปัญหาจะอธิบายเพราะความชัดเจนอยู่แล้ว

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า การพิจารณามาตรานี้ ถึงแม้ว่าจะมีมติแต่ต้นว่าจะพิจารณาเป็นมาตราๆ ไปก็ดี แต่มาตรานี้มีความหมายเป็นพิเศษ เห็นควรจะรวมพิจารณามาตรา ๓๐ ไปในโอกาสเดียวกันเสียด้วย เพราะมีการกำหนดเวลา และการที่จะกระทำเช่นนี้แม้จะเป็นการละเมิดมติที่จริง แต่ก็ได้เคยกระทำไปแล้วในคราวพิจารณามาตรา ๖-๗-๘

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในการที่จะรวมพิจารณาดังว่านั้นไม่ขัดข้อง สำหรับมาตรา ๓๐ นั้นมีความว่า “สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ท่านว่ามีเวลากำหนดเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

อนึ่ง ในระหว่างเวลาเก้าสิบวันนั้น จะโปรดเกล้าฯ ให้ปิดประชุมก็ได้”

ประธานสภา กล่าวว่า บัดนี้เราจะได้พิจารณารวมกันไปที่เดียว ๒ มาตรา คือ มาตรา ๒๙ และ ๓๐ ดังนี้ใครจะมีความเห็นอย่างไรบ้าง

พระยาศรยุทธเสนีแสดงความเห็นว่า ในสองมาตรานี้ ขอบกัปรายรวมกันไปที่เดียวว่า ในการที่จะให้มีการประชุม เพียงสมัยเดียวและกำหนดเพียงเก้าสิบวันนั้น เห็นว่าน้อยไป ในหนึ่งปี เพราะเหตุว่าในมาตรา ๔๐ มีความสำคัญอยู่ว่า สมาชิกจะไปพูดเวลาอื่น และออกความเห็นไม่ได้ นอกจากจะ ใต้ถ้ามกรรมการราษฎรในเวลาประชุมเท่านั้น ถ้าหากว่ามี พระราชกำหนด หรือเรื่องอันควรพิจารณามากมาย เวลาที่ กำหนดไว้เพียง ๕๐ วันนั้นออกจะน้อยเต็มที เห็นว่าควรจะ เพิ่มขึ้นอีกสมัยหนึ่งหรือมากกว่าแล้วแต่สภาจะกำหนดใน มาตรา ๒๕ ส่วนมาตรา ๓๐ นั้นขอเปลี่ยน ๕๐ วันเป็น ๑๒๐ วัน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่่าที่เรา กำหนดเวลาดังมาตรา ๒๕ และ ๓๐ นั้น เรากำหนดตาม รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นเขากำหนดไว้ปีละครั้งสำหรับการประชุม สามัญ ถ้าหากจะมีพิเศษเขาก็เรียกประชุมวิสามัญ ซึ่งเรามีอยู่ อีกมาตราหนึ่งที่มีบัญญัติว่าให้มีการเรียกประชุมวิสามัญได้ และ มีอีกมาตราหนึ่งที่ว่าเมื่อการงานยังไม่เสร็จเราจะขยายเวลาออก ไปได้ แต่ในระหว่าง ๕๐ วันนี้พระมหากษัตริย์จะให้ปิดประชุม เสียก็ได้ เพราะถ้าหากว่าเราไม่มีงานทำจะเรียกประชุมแล้วมา นั่งดูตากันนั้นไม่ได้ประโยชน์อะไร จึงมีข้อไขว่ให้ปิดก็ได้ แต่ ถ้าหากว่างานยังไม่แล้วเราก็ขอให้พระมหากษัตริย์ขยายเวลา ออกไปได้เช่นเดียวกัน หรือหากว่าการเสร็จแล้วเมื่อมีงานใด พิเศษสักสำคัญก็เรียกประชุมวิสามัญได้ เพราะฉะนั้นเห็น ว่าที่กำหนดไว้นี้ไม่เป็นการจำกัดตายตัวประการใดเลย

พระยาศรยุทธเสนี กล่าวว่า ตามที่ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญชุดนั้นก็จริงอยู่ แต่ว่าการปิดและการขยายนั้นจะต้องทำเป็นพิธี หากว่าเรากำหนดไว้เสียเองก็จะเป็นการสะดวกและจะดีกว่าที่กำหนดเวลาไว้น้อยและก็ขยายกันได้ในที่ประชุม ไม่ต้องถึงพระเจ้าอยู่หัวมิฉะนั้นหากว่าโปรดเกล้าฯ ให้ขยายแล้วเราก็ต้องทำพิธี

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ที่เรากำหนดเวลา ๕๐ วันนั้น เราก็ได้คิดถึงเหตุการณ์ต่างๆ ในประเทศเรา เดิมคิดจะเอาในเทศกาลเข้าพรรษา ครั้นแล้วก็ได้มาคิดถึงฤดูกาลที่มีงานมากงานน้อย และในเวลา ๕๐ วันนี้เราได้คิดไว้ในเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม ซึ่งหมดงานในนาเป็นส่วนมาก หรือถึงราษฎรจะหว่านเข้าแล้วเตรียมการอะไรอันเป็นงานในนาก็คงจะเสร็จ เราจึงกำหนดเพียง ๕๐ วัน อีกประการหนึ่งพืชผลโดยมากมักจะมีอายุ ๕๐ วัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์พอจะไปได้ ในการที่จะทำการปิดหรือเปิดประชุมนั้นมีใช้เราทำตามใจชอบ เพราะเหตุว่าเป็นการบริหารที่เกี่ยวกับคนภายนอกด้วย สิทธิในการที่จะฟ้องร้องในโรงศาล ต้องกำหนดแน่นอนว่าวันวันนี้ซึ่งเป็น นิติกรรม (Legal act) คือเป็นกรรมในการบริหารเรื่องนี้อนุกรรมการได้พิจารณาและคิดโดยรอบคอบแล้ว

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า ในการที่จะกล่าวต่อไปนี้ อาศัยความเห็นของนักเขียนบางคนประกอบการพิจารณาของตนเองด้วย คือว่าสำหรับข้อความในมาตรา ๒๙-๓๐-๓๒ และ ๓๓ นั้นเป็นข้อความโยงถึงกัน ซึ่งถ้าเราแก้ไขมาตราหนึ่ง มาตราใดแล้วจะต้องแก้ไขมาตราอื่นด้วย ว่าตามหลักการ

คณะกรรมการราษฎรอยู่ในความควบคุมของสภา เพราะว่า
สภานั้นมีสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนของปวงชนชาวสยาม ก็เมื่อเรา
กำหนดให้มีประชุมเพียงสมัยเดียวดังในมาตรา ๒๘ และมี
กำหนดเพียง ๙๐ วันดังในมาตรา ๓๐ เห็นว่าไม่เป็นการเพียงพอ
ที่ว่าไม่มีเพียงพอนี้ก็เนื่องด้วยได้พิจารณาถึงเหตุการณ์ ถึง
แม้จะไม่มีตัวอย่างที่ดี และเท่าที่เราได้เปลี่ยนแปลงและประชุม
มาแล้วก็ดี เห็นว่ายังเป็นประเทศที่ยังใหม่ มีกิจการงานที่จะ
ต้องทำอีกเป็นอันมากและถึงแม้จะมีในมาตราอื่นว่าขยายเวลา
ไปได้ก็ดียังมีความเห็นตามที่พระยาศรยุทธเสนีว่าจะเป็นการ
เอิกเริก ยิ่งกว่านี้ในมาตรา ๓๒-๓๓ ถ้าอ่านดูตามอักษรแล้ว
การที่สมาชิกจะร้องขอให้มีการประชุมลอยๆ ดังในมาตรา ๓๓
นั่นคือ ขอให้ประธานนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขึ้นไป
ส่วนมาตรา ๓๒ ว่า พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมก็ย่อม
ได้ ซึ่งหมายความว่า จะเรียกประชุมหรือไม่เรียกก็ได้ นอกจากนี้
ยังมีมาตรา ๕๗ บังคับอยู่อีกว่า ในการที่พระมหากษัตริย์จะ
กระทำใดๆ กรรมการราษฎรต้องลงนามรับพระบรมราชโองการ
เมื่อเช่นนี้ ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเห็น
ชอบด้วยว่าควรมีประชุมวิสามัญ หากแต่ว่าคณะกรรมการ
ราษฎรไม่ลงนามเห็นด้วยก็ไม่ได้ผลตามกฎหมาย และการที่
คณะกรรมการราษฎรไม่กระทำเช่นนั้น ก็จะขัดกับสภาซึ่งเป็น
ผู้มีหน้าที่บังคับควบคุม (Control) เห็นว่ารัฐธรรมนูญนี้จะใช้
ให้ถาวร สมควรจะมีเครื่องผูกมัดคณะกรรมการราษฎรเพื่อให้
สมกับรัฐธรรมนูญจริงๆ และวิธีที่จะกระทำได้นั้นมีอยู่
๓ อย่าง คือ วิธีหนึ่งในมาตรา ๒๙ เราอาจจะเพิ่มว่า "ในปีหนึ่ง
ท่านให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง หรือมากกว่านั้นแล้วแต่

สภาจะกำหนด” ถ้าแก้เช่นนี้แล้วในมาตรา ๓๐ ก็ไม่จำเป็น ส่วนมาตรา ๓๒-๓๓ จะเอาไว้คงเดิมก็ได้ หรือว่าถ้าไม่แก้ มาตรา ๒๕ จะแก้มาตรา ๓๓ ก็ได้ว่า “เมื่อสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ เห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ จะร้องขอให้มีการประชุมสภา หรือพระเจ้าอยู่หัวก็ตาม จะต้องเรียกประชุม” ซึ่งในรัฐธรรมนูญชั่วคราวก็มีตั้งว่านี้และถ้าในมาตรา ๓๓ ในมาตรา ๒๕ ก็ไม่จำเป็น นอกจากนี้ก็มีทำได้ในมาตรา ๓๐ คือเพิ่มกำหนด ๕๐ วันเป็น ๑๘๐ วันหรือสุดแล้วแต่จะเหมาะ แต่ทว่าวิธีนี้ไม่สู้จะเหมาะ เพราะเหตุว่าในการที่จะประชุมระหว่าง ๕๐ วันนั้น เราควรจะให้ มี interval ไว้บ้าง

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่ ในเรื่องนี้อนุกรรมการได้พิจารณาโดยละเอียดแล้ว ถึงประโยชน์ของผู้ที่จะมาประชุมด้วย เราต้องคิดว่าผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกนั้น ไม่ใช่ช่างกินเงินเดือน แต่เป็นผู้ที่มีงานการส่วนตัว เช่น เป็นพ่อค้าหรือทนายความ เป็นต้น และมีใช้ว่าจะอยู่แต่ในกรุงเทพฯ เพราะเมื่อเราใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้วก็จะมีสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนมาจากหัวบ้านหัวเมืองไกลด้วย ซึ่งการไปมามากลำบาก เพื่อความสะดวกดังกล่าวแล้วเราจึงได้กำหนดเอาไว้ ๕๐ วัน ส่วนการที่จะเรียกประชุมวิสามัญนั้น หมายความว่ามิใช่การเล็กน้อย คือเพื่อปรึกษาการใหญ่โต เช่นมีสงครามหรือทำสัญญากู้เงินอันเป็นสัญญาผูกมัด หรือว่าสัญญาอื่นที่ผูกมัดให้กระทำ ส่วนสัญญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ให้รัฐบาลทำไปก่อนแล้วขอรับอนุมัติทีหลัง การประชุมวิสามัญจะใหญ่มาก เมื่อเช่นนี้แล้วจะต้องคิดถึงประโยชน์ของคนหมู่มากเพราะว่าผู้แทนนี้อาจจะมีถึง ๒๐๐-๓๐๐ คน เมื่อให้เขาเข้ามานานเกินไปก็จะเป็นการเดือดร้อน

สรกขณิพวงปกเกล้า

เพราะทุกคนมักจะหาประโยชน์ส่วนตัว เมื่อเข้ามาอยู่เช่นนี้แล้ว ประโยชน์อันพึงได้ก็จะเสียไป ทีนี้ว่าถึงการควบคุมในการที่จะ พิจารณากฎหมายหรือเหตุการณ์อันใดที่รัฐบาลได้กระทำไป ก็อาจจะตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่งสำหรับพิจารณาได้แล้วนำเสนอ อีกต่อหนึ่ง เพราะทุกๆ คนจะมามัวแต่นั่งอ่านกฎหมายนั้น อย่างว่าแต่ ๓ เดือนเลย แม้ ๓ ปีก็เชื่อว่าจะทำไปไม่ได้ และใน การที่จะตั้งกรรมการนี้ถ้ามีหลายปาร์ตีกี่เลือกเอาปาร์ตีไหนบ้าง นี่บ้างมารวมกันพิจารณาได้ ครึ่งถึงเวลาไว้ต้อาจจะมาเพียง ๔๐ คนนอกนั้นไม่มาก็ได้ เพราะต่างก็รู้อยู่แล้วว่าจะไว้ต้ออะไร นี่ เป็นเทคนิคของปาร์เลียเมนต์ และในระหว่างนั้นเองจะมีการ ไล่ถามอันเกี่ยวแก่ปัญหาต่างๆ ว่าทำไมสิ่งนั้นไม่ทำอย่างนี้ ทำไม่อย่างนี้ไม่ทำอย่างนั้นหรือว่าทำไมจึงทำอย่างนี้ ฯลฯ นอกจากนี้ก็ อาจจะไล่ถามถึงตัวบุคคลว่าทำไมเสนาบติคนนั้น นั้นเฉยๆ หรือว่าทำอย่างโน้นอย่างนี้ได้เหมือนกัน ซึ่งออกไป จากคณะกรรมการราษฎร เพราะฉะนั้นถ้าได้รวบรัดและผู้ที่มี ความรู้มาประชุมกันเช่นนี้ งานก็จะไม่ช้านัก และสิ่งที่ข้อยู่อีก อันหนึ่งก็คือ เรื่องการงบประมาณซึ่งจะได้อธิบายภายหลัง เช่นนี้จะเห็นว่าอนุกรรมการได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า สรุปลความที่พระยา ราชวังสัน กล่าวมาแล้ว เห็นว่าไม่น่าจะวิตกประการใด เพราะ เหตุว่า วิธีในการกระทำเช่นนี้เป็นแต่เพียงว่าเราสงวนอำนาจให้ กระทำได้ แต่ว่าเราจะใช้อำนาจนั้นโดยไม่ให้เดือดร้อนก็ได้ ใน มาตรา ๓๓ ที่ว่าถ้าสมาชิกมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ จะ เสนอให้เรียกประชุมนั้น ก็โดยแน่อนใจแล้วว่าด้วยความ จำเป็นและประโยชน์แห่งรัฐ ส่วนในมาตรา ๒๙ ก็ควรกำหนด

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

ให้มากกว่าสมัยหนึ่งเพื่อสภจะได้สงวนอำนาจนั้นไว้กำหนด โดยมีให้เป็นการเอิกเริก ฉะเพาะข้อที่ว่าจะเป็นการลำบากแก่สมาชิกด้วยเวลาและผลประโยชน์นั้นเห็นว่ามันไม่สำคัญเพราะว่ากิจการที่สภากระทำนั้นเพื่อชาติประเทศ และสมาชิกที่จะเข้ามา ก็ได้ปฏิญาณแล้วว่า จะยอมเสียสละและกระทำการโดยซื่อสัตย์สุจริต ฉะนั้นจะมัววิตกว่าเสียเวลา เสียเงินทองนั้นเห็นจะเป็นไปไม่ได้ อีกประการหนึ่งถ้าหากว่าสภจะวินิจฉัยกิจการอื่น นอกจากสมัยปกติแล้ว เราจะไม่ให้เงินเดือนก็ได้

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่าในการที่จะเลื่อนวันหรืออะไรนั้นไม่เป็นของสำคัญ แต่ก่อนที่จะวิตใครจะขอเสนอให้คิดถึงนิสัยคนด้วย เพราะถ้ากำหนดวันไว้นานอาจจะนึกว่าไม่เป็นไรเวลายังมีพอ และบางทีก็อาจจะไม่มีอะไรทำมานั่งเฉย ๆ ฉะนั้นจึงเห็นควรที่จะจำกัดวงเป็นการตอกตะปูไว้ เพื่อว่าเมื่อมีเวลาน้อยต่างคนก็ต่างจะขะมักเขม้นช่วยกันทำงานจริงๆ แต่ว่าเมื่อจำเป็นจริงแล้วจึงค่อยเลื่อนออกไป มิฉะนั้นจะเสียประโยชน์ของประเทศและประชาชนด้วย

พระยาศรยุทธเสนี กล่าวว่า ตามที่พระยาราชาวงษ์สันกล่าวถึงนิสัยคนนั้นก็ก็เป็นความจริง แต่ที่พูดกันนั้นพูดถึงว่า สภากับคณะกรรมการราษฎรทำงานกันกลมเกลียวเสมอ แต่ถ้ามีขัดกันบ้าง วันที่จะกำหนดไว้ ๕๐ นั้นไม่พอ ควรขยายให้กว้าง ส่วนการที่จะเปิดเปิดอย่างไรนั้นสภจะทำเองก็ได้ จึงขอให้สมาชิกระลึกถึงข้อนี้ไว้ด้วย

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่าขอรับรองความเห็นหลวงธำรงฯ ส่วนในข้อที่พระยาราชาวงษ์สันวิตกว่าสมาชิกหรือ

ประชาชนที่ได้รับเลือกตั้งขึ้นมา นั้นจะขาดประโยชน์และเสียเวลานั้น ในข้อนี้ตามธรรมดาในรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าประชุมสมัยหนึ่งนั้นแล้วแต่สภาจะกำหนด ที่จะให้เป็นการแน่นอนแล้วจะต้องมีข้อบังคับเลือกผู้แทนอีก ซึ่งผู้นั้นย่อมยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของชาติ และเมื่อมาในที่ประชุมแล้วจะมัวนึกถึงประโยชน์อะไรมิได้ จึงขอวิงวอนให้สมาชิกคิดถึงความข้อนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่าในการที่จะพูดต่อไปนี้ก็เนื่องจากรู้สึกว่ามีคดีและประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่มาสะกิดมิใช่ว่าอนุกรรมการของรัฐธรรมนูญจะมีความเห็นขัดกันมิได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมีอะไรมาสะกิดขึ้นใหม่ก็อยากจะพูด ความจริงเราก็ได้ตกลงกันและก็มีได้มีข้อขัดข้องคัดค้านอะไรในเรื่องสมัยประชุม และที่กำหนดไว้ ๕๐ วันนั้นก็ตกลงกันมา แต่ที่หลวงธำรงฯ ได้กล่าวขึ้นมา นั้นรู้สึกว่ามีประเด็นเกิดขึ้นใหม่จึงอยากจะขอพูดคือว่าที่หลวงธำรงฯ อยากจะขยายความในมาตรา ๒๔ ว่าให้มีประชุมสามัญสมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาจะกำหนดนั้น ข้อความนี้เห็นว่าสมควรจะแก้เหมือนกัน เพราะถ้ามีไว้เช่นนี้ก็กล่าวได้ว่ากฎหมายเรามีความลุ่มลุ่มไม่กระด้าง ส่วนการที่จะกำหนดนั้นถ้าเห็นว่าปีไหนมีงานน้อยจะกำหนดสมัยเดียว หรือถ้าปีไหนมีงานมากจะขยายออกเป็น ๒ สมัยก็ได้ส่วนระยะเวลาของสมัยหนึ่งๆ มีเวลา ๕๐ วันนั้นเห็นว่าพอเหมาะแล้วไม่ควรเปลี่ยนแปลง และขอสนับสนุนในข้อที่หลวงธำรงฯ เห็นว่าควรแก้มาตรา ๒๔ เป็นว่า "ในปีหนึ่งท่านให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาจะลงมติ"

พระยาศรีวิสารวาจา รับรองคำเสนอของหลวงประดิษฐฯ และกล่าวว่าเมื่อได้มาคิดเห็นว่าจะกำหนดให้อำนาจแก่สภาที่จะกำหนดเป็นสมัยเดียวหรือสอง นั้นควรอยู่แล้ว เพราะเราเพิ่งได้เริ่มต้นในทางปกครองโดยรัฐธรรมนูญ ควรกำหนดในทางที่กว้างไว้ ถ้าต่อไปสมัยเดียวไม่พอสภายขยายเป็นสองสมัยก็ได้ ด้วยประการ ดังกล่าวแล้วนี้ จึงขอสนับสนุนในการที่จะขยายสมัยประชุมสามัญให้เป็นหลายสมัยก็ได้

พระยาศรยุทธเสนี กล่าวว่าเพื่อรวบรับเวลาให้สั้น ถ้าหากว่าในมาตรา ๒๕ ขอแก้เป็นดังที่พระยาศรีวิลาศสนับสนุนนั้นแล้ว ก็ขอถอนญัตติเดิมที่เสนอไว้

นายจรรุณ ฌ บางช้าง กล่าวว่าข้าพเจ้าเองเป็นราษฎรแท้ มิได้รับราชการประจำ ในการที่พระยาราชาวังสันวิตกว่าเราเป็นราษฎรจะลำบากในการมาประชุมในเมื่อมีการประชุมมากครั้ง โดยว่าจะเสียประโยชน์และเวลาส่วนตัวนั้น เข้าใจว่าบรรดาผู้ที่ยอมเสียสละแล้วเพื่อความเจริญของชาติคงไม่รังเกียจเลย เป็นความจริงว่าในต่างประเทศโดยมากเขามีสมัยเดียวเพียง ๕๐ วัน ส่วนเรานั้นอาจจะผิดกับเขา เพราะว่าเพิ่งได้เปลี่ยนประเพณีใหม่คือเพิ่งเริ่มต้น เพราะฉะนั้นไม่ต้องสงสัยว่าจะต้องมีการงานท่ามาก ที่จะไปตามอย่างประเทศที่เขาทำเรียบร้อยมาแล้วไม่ได้ โดยที่เราเพิ่งเริ่มสร้างบ้านเมืองขึ้น เหตุฉะนั้นเราควรขยายเวลาให้มากกว่า ๕๐ วัน แล้วพักผ่อนเลื่อนไปสมัยอื่นเพื่อให้เวลาสมาชิกได้ท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ เพื่อทราบกิจการเป็นไปและมาปรึกษาหารือกัน จึงเห็นจะเพิ่มเวลาเป็น

๑๘๐ วันนั้นเหมาะและในการที่จะให้มีมากกว่าสมัยหนึ่งนั้นก็เห็นสมควร แต่ทั้งนี้สุดแท้แต่ประชุมจะพิจารณา

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ในข้อที่ว่าในปีหนึ่งจะให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งหรือหลายสมัยตามแต่สภาจะกำหนดนั้นสงสัย เพราะถ้าอ่านตามความในมาตรา ๓๐-๓๑-๓๒ และ ๓๓ นั้นแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็น Executive act จึงได้ใช้คำว่า “โปรดเกล้าฯ” ถ้าหากว่าจะแก้โดยยกอำนาจให้แก่สภา แล้วเกรงว่าจะขัดกับความในมาตรา ๓๐-๓๑-๓๒ และ ๓๓ ซึ่งการกำหนดนี้เป็นการบริหารซึ่งยกถวายให้แก่พระมหากษัตริย์ ฉะนั้นจึงสงสัยว่าปัญหาที่จะขยายเวลาประชุมให้มากกว่าสมัย ๑ เช่นนี้ควรยกให้แก่สภาหรือพระมหากษัตริย์ ผู้เป็น Chief Executive

พระยาศรีวิสารวจา กล่าวว่า ตามที่แก้ในมาตรา ๒๔ นั้นก็มีความหมายเพียงว่า สภาจะกำหนดว่าจะมีสมัยเดียวหรือหลายสมัยส่วนสมัยหนึ่งเราก็กำหนดไว้เป็น ๕๐ วัน ส่วนกำหนดเปิดนั้นสุดแล้วแต่กษัตริย์จะเรียก จึงเห็นว่าไม่ขัดกัน เพราะเป็นแต่เพียงว่าให้สภาวินิจฉัยว่าจะให้มีสมัยเดียวหรือสอง ส่วนการที่จะเรียกประชุมนั้นก็คำสั่งของกษัตริย์

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ในมาตรา ๓๐ มีว่าพระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้ หรือจะปิดสมัยประชุมก็ได้แต่ส่วนในมาตรา ๒๔ จะแก้ใหม่ว่าสภาเป็นผู้กำหนด ในเรื่องที่จะให้มีสมัยประชุมสมัยเดียวหรือให้มีมากกว่าสมัย ๑ ดังนี้ เห็นว่าตามหลักน่าจะขัดกัน จะปิดสมัยประชุมหรือขยายเวลาประชุมควรให้อำนาจแก่สภาหรือ

ถวายให้ในหลวงแต่ฝ่ายใดฝ่ายเดียว การจึงจะ uniform ลง
รูปกัน

พระยาราชนิกูล ตอบว่า ตามที่พระยานิติศาสตร์ฯ
กล่าวนั้นตามหลักเก่า วิธีที่จะตกลงขยายหรือไม่นั้นสภาตอบ
ตกลงกันอยู่เองแต่ในการใช้นั้นเป็นนิติกรรม จึงต้องเขียนว่า
พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ ส่วนการที่จะขยายหรือไม่นั้น
ถ้าเรารู้ว่ามีงานมากเราก็ขอขึ้นไป เห็นว่าไม่เป็นการขัดกัน ส่วน
ในข้อที่สมาชิกบางท่านกล่าวว่าบรรดาผู้ที่เข้ามาในที่นี้ยอม
ยอมเสียสละเวลาแล้วนั้นก็จริงอยู่ แต่ถ้าสมมติว่า นาย ก. เป็น
ทนายความรับว่าความไว้เงินตั้งหมื่นบาท หากว่าถูกเรียกเข้า
ประชุมในระหว่างว่าความเช่นนั้นแล้วจะรู้สึกอย่างไรและเชื่อ
แน่ว่าคงจะต้องเดือดร้อน อีกประการหนึ่งคนที่จะมาเป็น
สมาชิกโดยราษฎรเลือกตั้งนั้นก็ต้องเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงดี มิเช่น
นั้นราษฎรก็คงไม่เลือกตั้งมา และเขาต้องเห็นว่าเป็นคนจะ
ทำงานได้จริงรู้จักกฎหมายดี ฉะนั้นจึงได้เสนอไว้ให้คิด หากว่า
ถึงคราวจริงแล้วจะเดือดร้อน

นายทวง ทองประเสริฐ ถามว่า ในการที่พระมหากษัตริย์จะขยายเวลาออกเช่นว่านี้เป็นคำแนะนำของสภาหรือ
ของคณะกรรมการราษฎร

หลวงประดิษฐมนูธรรม ตอบว่า ตามวิธีการแล้วต้อง
เป็นคณะกรรมการราษฎร กล่าวคือในมาตรา ๕๗ มีว่าในเวลา
พระมหากษัตริย์ลงพระบรมนามาภิไธย ต้องมีกรรมการราษฎร
คนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ส่วนที่ว่าใครจะ
เห็นสมควรและแนะนำให้ขยายนั้นอาจจะเป็น

(๑) สภา เพราะว่าเห็นสมควรก็จะแจ้งไปยังคณะกรรมการราษฎรตามหน้าที่แห่งการบริหารเพื่อให้เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ หรือ (๒) ทางคณะกรรมการราษฎร กล่าวคือว่า เมื่อคณะกรรมการราษฎรมีราชการด่วนหรือเรื่องลับอันสมควรจะนำเข้าสู่สภา ทางคณะกรรมการราษฎรก็กราบบังคมทูลให้ขยายเวลาไปได้เหมือนกัน แล้วนำมาแจ้งให้สภาทราบซึ่งเป็นวิธีที่ทำได้ ๒ อย่าง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ถ้าแม่ที่ประชุมตกลงให้แก่มาตรา ๒๕ ตามที่พิจารณากันมาแล้วนั้น เห็นว่าความในตอนท้ายที่ว่า “การประชุมสามัญประจำปีต่อไป ท่านให้สภากำหนด” นั้นออกเสียงก็ได้ เพราะความข้างบนคงคลุมถึงแล้ว

นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่าในมาตรา ๓๐ นั้น บรรทัดแรกหลังคำว่าสมัยหนึ่ง มีสมาชิกได้ขอให้เติม “ๆ” ฉะนั้นขอให้แก้ไขด้วย

ที่ประชุมเห็นชอบด้วย

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ ถามว่า ถ้าหากว่าจะตัดข้อความดังที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญออกแล้ว ในปีต่อไป ใครจะเป็นผู้กำหนดประชุม

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตอบว่า สภา เพราะความในตอนทีขอแก้ไขแล้วนั้นนั้นคงจะกินถึง

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า เนื่องจากในมาตรานี้มีข้อทักท้วงกันมาก เพื่อให้งานรวบรัดขึ้น ขอให้สภาดการ

พิจารณาไว้สัก ๑๐ นาที เพื่อขอให้อนุกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้องจะแก้ไขได้มีโอกาสปรึกษากันแล้วค่อยพิจารณา

ประธานสภา อนุมัติ

หยุดพักเพื่ออนุกรรมการพิจารณา ๑๐ นาที

เมื่ออนุกรรมการพิจารณากันแล้ว ประธานสภาได้เรียกประชุม

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เมื่ออนุกรรมการและสมาชิกบางคนได้หารือกันแล้ว ในมาตรา ๒๕ นี้เป็นตกลงกันให้อ่านดังนี้

“ในปีหนึ่งท่านให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง หรือหลายสมัยแล้วแต่สภาจะกำหนด การประชุมครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายในเวลาเก้าสิบวัน นับแต่การเลือกตั้งเสร็จแล้ว วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ท่านให้สภากำหนด”

นายจรรยา ฦ บางช้าง เสนอว่า เนื่องจากเรามีการงานที่จะต้องทำอีกมาก ควรจะให้บันทึกไว้ในรายงานว่าภายใน ๔ ปีแรกนี้ขอให้เป็นที่ตกลงว่าจะมีการประชุมปีละ ๒ สมัย

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่าตามที่นายจรรยา ฦ บางช้าง เสนอนั้น เห็นว่าไม่ควรอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่าเราจะไปรู้เหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างไร ถ้าหากว่ามีเหตุการณ์ต้องเป็นไปอย่างอื่น ข้อความที่จดไว้ก็จะเป็นหมันไป

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า ต้องขอโทษที่จะกล่าวความต่อไปนี้คือว่าที่นายจรรยา ญ บางช้าง เสนอมานั้นเป็นปัญหา นอกประเด็น ไม่ควรรับพิจารณา หรือว่าเอาไว้พูดกันเวลาอื่น

นายจรรยา สืบแสง ถามว่า การกำหนดสมัยประชุมที่สองนั้นจะกำหนดไว้ก่อนหรือว่ากำหนดเมื่อจวนจะหมดสมัยที่หนึ่ง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า แล้วแต่สภา

ประธานสภาฯ กล่าวว่าเมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายอีกแล้ว ขอให้ที่ประชุมนี้ลงความเห็นว่าร่างในมาตรา ๒๙ ตามที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอขอแก้ไขมาใหม่ อีกทั้งมาตรา ๓๐ ที่ขอให้รวมพิจารณาด้วยกัน และที่ได้เติม "๑" ลงไปแล้วนั้นจะใช้ได้หรือยัง สมาชิกทั้งหมดมีความเห็นชอบว่าใช้ได้ เป็นอันว่าที่ประชุมสภารับรองความในมาตรา ๒๙ และ ๓๐ ดังที่พิจารณาแก้ไขกันมาแล้ว

มาตรา ๓๑ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอความในมาตรา ๓๑ ว่า "พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามสมัยประชุม และทรงเปิดและปิดประชุม

พิธีเปิดประชุมจะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาหรือจะโปรดเกล้าฯ ให้ประธานคณะกรรมการราษฎรกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้"

และกล่าวต่อไปว่าขอตัดคำว่า “และ” คำที่สองในบรรทัดที่ ๒ ออก อ่านว่า “และทรงเปิดปิดประชุม”

พระยาศรยุทธเสนี กล่าวว่า ความในบรรทัดที่ ๔ แห่งมาตรานี้คือคำว่า ประธานคณะกรรมการราษฎร นั้น ขอแก้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เพราะเป็นผู้อาวุโสกว่าสมาชิกทั้งหลาย

พระยาศรีวิสารวาจา กล่าวว่า การกระทำการเปิดประชุมนั้นเป็นส่วนหนึ่งแห่งอำนาจการบริหาร ถ้าพูดถึงอาวุโสแล้ว ตามระเบียบในประเทศอังกฤษ ประธานคณะเสนาบดี (เทียบประธานคณะกรรมการราษฎร) มาก่อน ส่วน Speaker (เทียบประธานสภาผู้แทนราษฎร) มาทีหลัง แท้จริงเป็นการบริหาร ซึ่งประธานสภาไม่มีหน้าที่ด้วย

พระยาศรยุทธเสนี กล่าวว่า ถ้าจะคิดถึงบุคคลที่สูงขึ้นไปกว่านี้สักหน่อยแล้ว ในบางสมัยบางรัชกาลมีรัชชทายาท ฉะนั้นก็น่าจะมีไว้ด้วยในมาตรานี้

พระยาศรีวิสารวาจา ตอบว่า ต้องเป็นรัชชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้ว

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า เจ้านายจะเชิญมานั้น ควรจำกัดเฉพาะในหลวงและรัชชทายาท

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ รับรอง และกล่าวว่า ในวรรค ๒ ให้เติมคำว่า “รัชชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้วหรือ” ลงข้างหลังคำ “โปรดเกล้าฯ ให้”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๓๑ ตามตกลงแก้ไขที่ใหม่เป็นดังนี้ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามสมัยประชุมและทรงเปิดปิดประชุม

พิธีเปิดประชุม จะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาหรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้วหรือประธานคณะกรรมการราษฎรกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้” ฉะนั้นถ้าสมาชิกไม่ทักท้วงอย่างไรก็ขอให้ลงมติ สมาชิกทั้งหมดลงมติเห็นชอบด้วย เป็นอันว่าที่ประชุมรับรองความในมาตรา ๓๑ ดังที่กล่าวแล้ว

มาตรา ๓๒ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอความตามมาตรา ๓๒ ว่า “เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรก็ย่อมได้” และขอตัดคำว่า “ยอม” ในบรรทัดท้ายออก

ประธานสภาฯ กล่าวว่าในมาตรานี้ก็ไม่มีอะไร ถ้าที่ประชุมเห็นชอบตามที่เสนอนั้นแล้วก็จะผ่านไปมาตราอื่น ไม่มีผู้ใดคัดค้านในที่สุด ที่ประชุมลงมติรับรองมาตรา ๓๒

มาตรา ๓๓ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในมาตรา ๓๓ นี้มีความว่า “เมื่อสมาชิกแห่งสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนทั้งหมดเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ มีสิทธิรวมกันทำคำร้องขอต่อประธานแห่งสภาให้นำความกราบบังคมทูล ขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรในกรณีเช่นนั้น ท่านให้ประธานแห่งสภานำความกราบ

บังคับมากขึ้นไป” และว่าก่อนอื่นขอตกเติมข้อความดังนี้ ในบรรทัดแรกหลังคำว่า “ราษฎร” เติมคำว่า “มี” บรรทัดที่ ๓ หลังคำว่า “รัฐ” เติมคำว่า “แล้ว” หน้าคำว่า “มีสิทธิ” เติมคำว่า “ยอม” บรรทัดที่ ๕ หลังคำว่าราษฎร เติมคำว่า “ได้” คำว่า “เช่นนั้น” แก้เป็น เช่นนี้ และคำ “กรณี” แก้เป็น “กรณี” และกล่าวต่อไปว่าถ้อยคำในมาตรานี้ เห็นจะมีอย่างที่หลวงธำรงฯสงสัย กล่าวคือเป็นบอกว่าให้สภานำความกราบบังคมทูลขึ้นใจ ท่านจะเรียกหรือไม่? ความในมาตรานี้ขอให้เป็นที่เข้าใจว่า เมื่อมีสมาชิกครบจำนวนดังที่กำหนดร้องขอต่อประธานในกราบบังคมทูลเพื่อเรียกประชุมวิสามัญแล้ว พระมหากษัตริย์ต้องทรงเรียกตามคำขอร้องนั้น

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่าขอให้สังเกตที่เราพูดกันมาแล้วในมาตราก่อนว่า ทำไมต้องให้ประธานสภา เรียกประชุมวิสามัญในเมื่อตามธรรมดาการนั้นต้องผ่านทางคณะกรรมการราษฎร ทั้งนี้ก็เพื่อว่าถ้าหากทางคณะกรรมการราษฎรเกิดโกลเลไม่ยอมนำความกราบบังคมทูล โดยเข้าใจว่าสภาจะเปิดประชุมเพื่อเรียกมาไต่ถาม ก็ให้ประธานสภา นำความกราบบังคมทูลให้ทรงสั่งเปิดประชุมได้ ดังในมาตรานี้จึงมีไว้ประกาศเช่นนั้น

หลวงเดชาติวงศ์ฯ กล่าวว่าในเรื่องนี้ก็เห็นใจ แต่ความในมาตรา ๕๗ มีว่ากิจการใดที่ในหลวงทรงสั่ง คณะกรรมการราษฎรจะต้องลงนามด้วยจึงจะใช้ได้ เมื่อเช่นนั้นการเรียกประชุมก็ตกเป็นหน้าที่กษัตริย์ผ่านทางคณะกรรมการราษฎรก็ได้ เพื่อกันความขัดข้องเห็นควรจะให้กษัตริย์ทรงสั่งผ่านทางสภาได้

ประธานอนุกรรมร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าวิธีการที่กระทำนี้มีห่วงเหนียวและคุมซึ่งกันและกันอย่างที่ว่าเมื่อประธานของสภานำความกราบบังคมทูลและทรงสั่งลงมาเมื่อคณะกรรมการราษฎรไม่ยอมลงนามจะไล่ออกเสียก็ได้

หลวงเดชาติวงศ์ฯ กล่าวว่าการไล่ออกหมายความว่า จะไว้ต Confidence เมื่อเช่นนั้นใครจะเป็นผู้เรียกประชุมและถ้าการกระทำเช่นนั้นเกิดเสียหายแก่รัฐ จะทำอย่างไร

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่าปัญหาเช่นนี้ได้เคยเห็นมีในประเทศหนึ่งซึ่งพระเจ้าแผ่นดินไล่คณะเสนาบดีออก แต่ตามปกติก็เป็นอย่างนั้น คือพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้มีอำนาจที่สภามอบให้ไว้ ที่นี้คณะกรรมการราษฎรก็คือหัวหน้าเสนาบดีซึ่งแต่งตั้งไปทำงานตามกระทรวงต่างๆ และการที่จะสั่งให้มีประชุมก็ต้องสั่งไปตามหลักกฎหมายคือด้วยนิติกรรม และตามหลักแล้วต้องสั่งมหาดไทย คือว่าประธานสภาฯ เรียกไม่ได้ เพราะฉะนั้นการที่จะแก้มาตรานี้ต้องให้เป็นรูปหนึ่งรูปใด

นายสงวน ตุลารักษ์ ถามว่า ในมาตรานี้ ถ้าหากว่า กษัตริย์ไม่ทรงเรียกประชุมจะมีโอกาสให้ประธานสภาฯ เรียกได้ไหม

หลวงเดชาติวงศ์ฯ กล่าวว่า เราไม่ต้องการจะให้ระส่ำระสายเห็นว่าควรจะหาทางใดทางหนึ่งซึ่งมิใช่เป็นไปในทางรัฐประหารอีก

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า เพื่อให้รัฐธรรมนูญ บังคับและรัดกุมควรแก้ไขเป็นว่า ท่านให้ประธานแห่งสภานำความกราบบังคมทูลรับสนองพระบรมราชโองการ

ลพรัตน์พงษ์ปกเกล้า

พระยาราชาวงษ์สัน ตอบว่าที่จะทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะ
 ประธานสภาฯ ไม่มีอำนาจที่จะทำการบริหารเห็นว่าจะต้องผ่าน
 ทางมหาดไทย ตัวอย่างในประเทศหนึ่งเจ้าแผ่นดินไล่คณะ
 เสนาบดีออก แล้วทรงเลือกตั้งบางคนสภานั้นเป็นคณะเสนาบดี
 เพื่อเรียกประชุม และเมื่อทำการประชุมแล้วคณะเสนาบดีนั้นก็
 ออกไป เพื่อมิให้ผิดหลักรัฐธรรมนูญ เห็นว่าจะเป็นวิธีแก้ได้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่าตามที่พระยาราชาวงษ์
 สันว่าจะโปรดเกล้าฯ ตั้งเสนาบดีขึ้นใหม่คณะหนึ่งนั้นเห็นว่า
 ตามรัฐธรรมนูญของเราทำไม่ได้ เพราะในมาตรา ๕๑ มีว่าคณะ
 กรรมการราษฎร (รวมทั้งเสนาบดี) ผู้ที่จะออกนั้นมี ๓ อย่าง
 คือ ตาย ลาออก สภาลงมติไม่ไว้วางใจ ไม่ใช่พระราชอำนาจซึ่ง
 ในหลวงจะทรงให้ออกได้ ดังนี้เมื่อคณะกรรมการราษฎรไม่เล่น
 ด้วยสภาจะให้ออกก็ไม่สำเร็จและการที่จะเรียกประชุมผ่านทาง
 มหาดไทยก็ไม่จำเป็น จึงเห็นว่าสภาเองจะมีหนังสือนัดไปเอง
 ก็ได้ไม่ต้องผ่านมหาดไทยเพราะไม่ใช่เรื่องการเลือกตั้งผู้แทน
 ราษฎรซึ่งต้องอาศัยกรรมการอำเภอและเจ้าเมืองดำเนินการ

พระประพิณฯ กล่าวว่าในมาตรา ๓๓ นี้ถ้าอ่านตามตัว
 อักษร ไม่ได้รับคำแปลแล้วจะไม่เข้าใจตั้งว่า เพราะเป็นแต่ว่า
ขอให้นำความกราบบังคมทูล ส่วนในมาตรา ๓๒ มีว่าพระเจ้า
 แผ่นดินเรียกประชุมได้ จึงอยากทำความเข้าใจไว้ เพราะการที่
 ว่าขอนั้นอาจจะให้ก็ได้ไม่ให้เกิด

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่าที่พระประพิณฯ ว่านั้น
 ไม่น่าจะเป็นปัญหา เพราะตัวบทมีบังคับว่า **มีสิทธิ** ซึ่งตามหลัก
 กฎหมายแล้วประธานสภาฯ หรือพระเจ้าแผ่นดินก็ต้องทำให้
 ปัญหา มีเพียงว่าใครจะเซ็นสั่งนัดประชุมสภาฯ

หลวงแสงฯ กล่าวว่าที่พูดกันมานี้แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง ในมาตรา ๓๓ มีแต่กล่าวว่าให้ประธานของสภา นำความกราบบังคมทูลขึ้นไป ใครจะเป็นผู้รับพระบรมราชโองการ ไม่ปรากฏ เป็นปัญหาว่าจะพระราชทานพระบรมราชโองการมา กับใคร อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านไม่โปรดเสียดลจะอย่างไร ฉะนั้นควรใส่ว่า ให้ประธานของสภา นำความกราบบังคมทูลรับสนองพระบรมราชโองการ เมื่อบัญญัติเช่นนี้เป็นการบังคับอยู่ในตัวว่าพระเจ้าอยู่หัวจะต้องพระราชทานมา กับประธานสภา แล้วตัดคำว่า ขึ้นไป ข้างท้ายออก

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ถ้าจะให้แก้แล้วควรจะต้องเติมอย่างนี้ คือเติมในบรรทัดสุดท้าย ชัดคำว่า **ขึ้นไป** ออกแล้วเติมเป็นว่า **กราบบังคมทูล และรับสนองพระบรมราชโองการ**

หลวงแสงนิติศาสตร์ รับรอง

นายจรูญ สิบแสง กล่าวว่าเพื่อให้เป็นการมัดให้แน่น ควรจะใส่ลงไปว่า ในหลวงจะต้องเซ็น

หลวงแสงฯ กล่าวว่า เท่าที่พูดให้เป็นที่เข้าใจเห็นจะพอแล้วเพราะถ้าท่านไม่กระทำจริงแล้วจะไปมัดอย่างไรก็ได้

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่า ตามหลักรัฐธรรมนูญแล้ว ที่เกี่ยวกับในหลวงย่อมไม่มี sanction เพราะจะไปฟ้องร้องยังโรงศาลไม่ได้ และแม้ว่าพระองค์ท่านไม่พอพระราชหฤทัย จะทรงทำให้แล้ว จะไปทำอะไรก็ไม่สำเร็จตามกฎหมาย แน่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในที่นี้ก็เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่า ประธานสภาฯ สิ่งเรียกประชุมคือรับพระบรมราชโองการ ที่จะไปใส่เช่นว่าแล้วจะรุ่มร่วมไป

นายจรูญ สืบแสง รับว่าเข้าใจ

นายบรรจง ศรีจรูญ เสนอว่า เพื่อให้ความเข้ากันกับมาตราอื่น คำว่า “ไม่น้อยกว่า” ขอแก้เป็น “ไม่ต่ำกว่า”

หลวงประดิษฐ รับริง

ประธานสภาฯ กล่าวว่ามาตรา ๓๓ ตามที่ได้ปรึกษากันมาแล้วเมื่อไม่มีผู้ใดติดใจทักท้วงอีกก็ขอให้ลงมติต่อไป ไม่มีผู้ใดคัดค้านสมาชิกทั้งหมดเห็นชอบ เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๓๓ ดังที่ได้แก้ไขมานั้น

มาตรา ๓๔-๓๕ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรา ๓๔ นี้มีความว่า “ในระหว่างสมัยประชุมผู้ใดจะฟ้องสมาชิกแห่งสภาในทางอาญา ท่านว่าศาลจะต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อนจึงพิจารณาได้ แต่การพิจารณาคดีนั้นต้องมีให้เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

อนึ่งการพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนที่มีคำอ้างว่าผู้ต้องหาว่าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ท่านว่าเป็นอันใช้ได้” และในมาตรานี้ วรรค ๒ คำว่า “ก่อนที่มี” นั้น ขอตัดคำว่า “ที่” ออก คงอ่านว่า ก่อนมี และคำว่า “ผู้ต้องหา ว่าเป็นสมาชิก” ตัดคำว่า “ว่า” ออก คงอ่านเป็นว่า “ผู้ต้องหาเป็นสมาชิก”

นายจรรยา สืบแสง ถามว่าถ้าเป็นในระหว่างสมัยประชุม
วิสามัญ สมาชิกจะถูกฟ้องไหม?

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าเราใส่ไว้
นี้ว่าสมัยประชุม ซึ่งเป็นสมัยประชุมสามัญหรือวิสามัญก็
สุดแต่การ และที่ใส่ไว้เช่นนั้นก็ปรารถนาว่า การประชุมสภา
เป็นการประชุมใหญ่ยิ่งของประเทศจึงต้องให้สมาชิกได้มาเข้า
ประชุมได้เพราะถึงคราวประชุมอาจจะมีการแก่งกับจับไป
คุมขังด้วยเหตุใดก็ได้ ฉะนั้นสมาชิกนั้นก็มาประชุมไม่ได้
เพื่อกันความต้งว่านี่ จึงกำหนดขอให้บรรเทาการที่จะพิจารณาไว้
ก่อนเพราะว่าประโยชน์และฐานะของสภาใหญ่ยิ่งกว่า แต่มิใช่ว่า
เมื่อสิ้นฐานะของสภา สมาชิกผู้นั้นจะหลุดพ้นความรับผิดชอบก็
หาไม่ ฉะนั้นเมื่อไปทำผิดอะไรไว้ตนก็ต้องรับผิดชอบตาม
กฎหมายบ้านเมือง และในที่นี้ขอรวมพูดถึงมาตรา ๓๕ ด้วย
เพราะเป็นข้อความเช่นเดียวกัน ในมาตรา ๓๕ มีความว่า “ใน
ระหว่างสมัยประชุมห้ามมิให้จับหรือหมายเรียกตัวสมาชิกไป
กักขังไว้แต่จับในขณะกระทำผิดแต่ต้องรีบรายงานไปยัง
ประธานแห่งสภา ประธานแห่งสภาอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้น
จากการกักขังได้” ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับที่ได้อธิบาย
มาแล้ว

นายสงวน ตุลารักษ์ ถามว่าในมาตรา ๓๕ นี้ให้อำนาจ
แต่เฉพาะประธานของสภาที่จะสั่งปล่อย แต่ถ้าหากว่าประธาน
ของสภาไม่อยู่ ความข้อนี้อาจหมายถึงด้วยหรือเปล่า และทั้ง
รองประธานก็ไม่มาด้วย

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในที่นี้
มิได้หมายถึงประธาน ที่ๆ ประชุมสภาจะตั้งแต่งตั้งขึ้นเฉพาะ
เวลาประชุมตั้งที่ถ้ามานั้น

นายจรรยา สืบแสง ถามว่าจะรายงานไปที่สภาหรือว่าที่
บ้าน ถ้ารายงานไปที่บ้านอาจจะไม่ทำให้สมาชิกทั่วกัน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในการ
ที่จะรายงานนั้นเมื่อประธานของสภาอยู่ที่ไหนก็ให้รายงานไป
ที่นั้น

ประธานสภาฯ กล่าวว่าเมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายอีกต่อไป
สำหรับมาตรา ๓๔ และ ๓๕ นี้แล้วก็จะให้ลงคะแนนต่อไป
ไม่มีผู้ใดคัดค้าน สมาชิกทั้งหมดเห็นชอบตามร่างที่ได้พิจารณา
เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๓๔ และ ๓๕
นั้นให้ใช้ได้

มาตรา ๓๖ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
กล่าวว่าในมาตรา ๓๖ นี้มีความว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่ง
พระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือก
ตั้งสมาชิกรใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภาเช่นนี้ ต้องมี
กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน” นั้น
บรรทัดที่ ๓ คำว่า “มีการ” ขอดัดออก ครั้นแล้วกล่าวว่า ความ
สำคัญในมาตรานี้คิดว่าอยู่คำที่ว่า “พระราชกฤษฎีกา” คือว่า
พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาได้ แต่ว่า
ในการยุบนี้จะต้องทำเป็นพระราชกฤษฎีกาและพระราช
กฤษฎีกานั้นก็ต้องนำผ่านคณะกรรมการราษฎร และการยุบ
สภานั้นก็มาจากคณะกรรมการราษฎรนั่นเอง

พระประทีปฯ กล่าวว่าที่จะพูดต่อไปนี้เพื่อถามความเข้าใจ เช่นว่ามีมาตราหนึ่งกล่าวว่า คณะกรรมการราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงเลือกเอาจากสมาชิกของสภาแล้วทรงตั้งขึ้น ทีนี้ว่าสังยุบก็สั่งด้วยความเห็นชอบ คณะกรรมการราษฎร สมมติว่าสมาชิกในสภาไม่มีขัดข้องในทางการก็เป็นการสะดวกดี แต่ถ้าเกิดเหตุซึ่งทางสภาเห็นว่า คณะกรรมการราษฎรยุบ ตั้งใจจะไว้ความไม่ไว้วางใจ ตั้งนี้ก็อาจเป็นไปได้ว่าทางหนึ่งสังยุบ อีกทางหนึ่งจะไว้ความไม่ไว้วางใจจะทำอย่างไรเมื่อเกิดกะทบกันดังนี้ จึงขอซ้อมความเข้าใจในข้อนี้

ประธานอนุกรรมการราษฎร กล่าวว่าความในข้อนี้เป็นข้อหนึ่งที่ฝรั่งเขาชมรัฐธรรมนูญของเรามาก คือว่า เครื่องมือของสภาที่จะประหารคณะกรรมการราษฎรก็คือไว้ความไม่ไว้วางใจ ส่วนเครื่องมือของคณะกรรมการราษฎรก็คืออำนาจในการที่จะสังยุบสภา คือว่าจะทำอะไรตามชอบใจไม่ได้ การที่สังยุบสภานั้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ภายใน ๙๐ วัน และในการที่ยุบแล้วนี้คณะกรรมการราษฎรก็จะไปทำอะไรตามใจไม่ได้ ส่วนสมาชิกผู้ที่อยู่ในสภาที่ถูกยุบนั้นแล้วก็จะพากันไปบอกพวกพ้องว่าตัวได้ถูกยุบมาก็พยายามหาหนทางเข้ามาทำการ against ซึ่งกันและกัน ฉะนั้นจึงให้มีการถ่วงคุมซึ่งกันและกันได้

ประธานสภาฯ กล่าวว่าในมาตรานี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขัดข้องแล้วก็จะขอให้ลงมติต่อไป ไม่มีผู้ใดคัดค้าน สมาชิกทั้งหมดลงมติเห็นชอบด้วยเป็นอันว่าสภาลงมติรับรองความในมาตรา ๓๖ ดังที่พิจารณามาแล้วให้ใช้ได้

มาตรา ๓๗ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในมาตรานี้มีความว่าบรรดาพระราชบัญญัติทั้งหลาย จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและ "ยินยอมของ สภาผู้แทนราษฎร" ในมาตรานี้มีสมาชิกคือพระสุธรรมฯ ได้ เสนอญัตติขึ้นมาว่า ควรจะมีบัญญัติเรื่องการ่างงบประมาณไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย อันที่จริงเรื่องที่จะบัญญัติลงไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ก็ ได้เคยคิดมาแล้วเหมือนกัน แต่เห็นว่า ได้มีพระราชบัญญัติอยู่แล้วฉบับหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่างบประมาณประจำปีนั้นให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ เมื่อเช่นนั้นแล้วการออกพระราชบัญญัติก็ต้องผ่านสภาอยู่เอง เพราะฉะนั้นรายได้รายจ่ายทั้งหลายประจำปีของรัฐบาลปีหนึ่งๆ จะต้องอยู่ในความรู้ ความเห็นและควบคุมของสภาอยู่แล้ว เพราะเป็นพระราชบัญญัติ จึงคิดว่าไม่ต้องใส่ลงไปก็ได้ แต่ว่าเมื่อได้รับคำเสนอขึ้นมาควรมีข้อความนี้จึงได้พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เห็นว่าจะใส่ลงไว้ก็ได้ ในรัฐธรรมนูญของบ้านอื่นเมืองอื่นเขาก็มีว่างบประมาณประจำปีให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ แต่หากว่าตกลงกันไม่ได้ในสภาจนผ่านประจำปีนั้นไปแล้ว ให้ใช้งบประมาณเก่าไปพลาง ความข้อนี้สำคัญอยู่เพราะว่างบประมาณประจำปีจะต้องทำให้เสร็จ ถ้าหากว่าถึงวันที่ ๓๑ มีนาคมก็ยังไม่เสร็จแล้วก็ต้องเอางบประมาณเก่าออกใช้อีก เพราะว่าราชการนั้นจะอยู่หนึ่งมิได้จะต้องเดินไปเสมอประดุจนาฬิกา และเสนาบดีคลังจะไปจ่ายเงินโดยไม่มีพระราชบัญญัติก็ต้องมีความผิด เมื่อเช่นนั้นอนุกรรมการจึงเห็นว่าตามที่สมาชิกเสนอมานั้นตกลงจะใส่ลงไว้ในมาตรา ๓๗ นี้เป็นวรรคที่ ๒ อ่านเป็นว่า "งบประมาณประจำปีแห่งรัฐนั้น ท่านว่าต้องตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ

ถ้าและพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ท่านให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง” คือหมายความว่ากำลังว่ากันอยู่นั้น

ประธานสภาฯ กล่าวว่าเมื่อไม่มีผู้ใดทักท้วงแล้วก็ขอถามความเห็นที่ประชุม ไม่มีผู้ใดคัดค้าน สมาชิกทั้งหมดมีความเห็นพ้องตามข้อความที่ได้เพิ่มขึ้นใหม่ทั้งความเก่าที่มีอยู่แล้ว เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติรับรองมาตรา ๓๗ ดังที่ได้พิจารณากันมาแล้วนั้น

มาตรา ๓๘ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรา ๓๘ นี้มีความว่า “เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นสำเร็จแล้ว ให้ประธานคณะกรรมการราษฎรนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ท่านให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ ซึ่งความในมาตรานี้ก็ชัดเจนอยู่แล้วเห็นจะไม่มีปัญหาอะไรพิเศษ”

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า ในบรรทัดแรกที่ว่า “เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้น” นั้น อันที่จริงสภามีได้เป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติ เป็นแต่ลงมติฉบับนั้น ควรจะเพิ่มความลงไปว่าสภาลงมติ

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า พระราชบัญญัติที่สภาพิจารณานั้นยังเป็นร่างอยู่ ต่อเมื่อได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วจึงจะเป็นตัวพระราชบัญญัติ

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ในรัฐธรรมนูญของเราไม่
บังคับว่าผู้ใดร่างในบางแห่งเขาบอกไว้ว่ามี ๓ ทาง คือพระเจ้า
แผ่นดิน รัฐบาลและสภาแต่ในที่นี้เห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้อง
กล่าว เพราะสภาอาจจะร่างก็ได้ ส่วนที่ว่าสภามีได้ร่างเลยนั้นก็
เห็นจะเป็นแต่ในขณะนี้ ส่วนเวลาต่อไปข้างหน้านี้อาจจะร่าง
พิจารณาเองก็ได้

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ตามนโยบายแห่งมาตรา
๓๘ นี้แปลว่า ในเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราช
บัญญัติแล้ว เมื่อประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ก็ให้เป็นอันใช้ได้
อยากจะเรียนถามว่า ตามที่เคยปฏิบัติมาในการประกาศใช้
พระราชบัญญัติเราละเลยเวลาที่ใช้เมื่อนั้นเมื่อนี้ ฉะนั้นใน
รัฐธรรมนูญนี้ก็อาจจะใส่ลงไว้เสียด้วย

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ตามที่
ว่านั้นเราจะบัญญัติลงไว้ในที่นี้ไม่ได้ เพราะกฎหมายทุกฉบับ
ได้ระบุว่าให้ใช้เมื่อนั้นเมื่อนี้อยู่ในตัวพระราชบัญญัติแล้ว ส่วน
รัฐธรรมนูญนี้เป็นแต่ว่าเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ใช้ได้
ส่วนกำหนดที่จะใช้บังคับนั้นอยู่ในตัวพระราชบัญญัติแล้ว
ประการหนึ่งพระราชบัญญัติบางอย่างเมื่อประกาศก็ใช้ได้ทันที
บางอย่างก็ ๓ เดือน ๖ เดือน หรือปีหนึ่งบ้าง เช่นประมวล
กฎหมายแพ่งฯ เป็นต้น จึงเห็นว่าจะให้บัญญัติไว้ในที่นี้ไม่ได้

ประธานของสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๓๘ นี้ถ้าไม่มี
ผู้ใดอภิปรายอีกก็จะได้ลงมติต่อไป จึงถามความเห็นที่ประชุม
ไม่มีผู้ใดคัดค้านสมาชิกส่วนมากเห็นชอบตามร่างที่เสนอ
เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๓๘ ว่าใช้ได้

มาตรา ๓๔ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในมาตรา ๓๔ นี้มีความว่า “ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังสภากายในหนึ่งเดือนนับแต่วันประธานคณะกรรมการราษฎรนำทูลเกล้าฯ ถวายก็ดีหรือมิได้พระราชทานคืนมายังสภากายหนึ่งเดือนนั้นก็ดี สภาจะต้องปรึกษากันใหม่และออกเสียงลงคะแนนลับโดยวิธีเรียกชื่อ ถ้าและสภาลงมติตามเดิม ไซ้ร้ท่านให้นำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ลงพระปรมาภิไธย พระราชทานลงมาภายในสิบห้าวัน ท่านให้ประกาศพระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับเป็นกฎหมายได้” ในมาตรานี้ขอเติมคำว่า “แล้ว” ต่อท้ายคำว่า “สิบห้าวัน” ในบรรทัดที่ ๘ แห่งมาตรานี้

พระยาอนุমানราชชน กล่าวว่าในมาตรานี้ได้เสนอญัตติข้อสงสัยไว้แต่บัดนี้ไม่ติดใจแล้ว ขอถอน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าอยากจะแสดงความหมายต่อที่ประชุมว่า ที่ได้มีมาตรานี้ ก็เพราะเหตุว่ารัฐธรรมนูญบ้านใดเมืองใดในโลกนี้เขามีข้อความทำนองนี้ทุกแห่ง และเหตุผลทำไมจึงมีข้อความดั่งนี้ก็ดั่งที่ได้เรียนไว้แล้วว่าหลักในรัฐธรรมนูญทุกแห่งความประสงค์อันยิ่งใหญ่ที่ว่าดีหรือไม่นั้น ก็อยู่ที่การถ่วง หน่วงเหนี่ยวซึ่งกันและกันในอำนาจต่างๆ ว่าพอเพียงหรือไม่ ถ้าแม้ว่าพอเพียงแล้วก็นับว่าดี และเหตุใดจึงต้องมีเช่นนั้นนั้นเข้าใจว่าจะทราบกันแล้ว ในเมืองอื่นที่เขามีสองสภา เช่นสภาล่าง สภานบนั้น วิธีดำเนินการก็ต้องจากล่างไปบนแล้วจึงถึงพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนของเรานั้นมีเพียงสภา

เดี๋ยวก็ยิ่งต้องการ เพื่อแสดงให้เห็นคนทั้งหลายเห็นในอันจะให้
 ความไว้นือเชื่อใจ แต่ว่ากิจการใดต่างฝ่ายต่างจะวิ่งไป
 โดดเดี่ยวนั้นไม่ได้ ฉะนั้นจึงต้องมีเครื่องจักรคอย หนุน
 หนุนกัน สำหรับการที่นำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าฯ
 ถวายนี้ถ้าพระองค์ท่านไม่เห็นด้วยก็จะระงับไว้ได้เดือนหนึ่ง
 แล้วเรามาตารักกันอีกครั้งหนึ่งในร่างตามที่ได้ถวายไป เมื่อเห็น
 ตามเดิมแล้วก็นำขึ้นทูลเกล้าฯถวายอีกทีหนึ่ง คราวนี้แม้
 พระองค์ท่านไม่ทรงเห็นด้วยก็จะระงับหนุนเหนียวไว้ได้ ๑๕
 วัน และถ้าไม่พระราชทานลงมาเราก็ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้
 เพราะฉะนั้นถ้าแม้ที่ประชุมรับว่าควรจะมีการหนุนเหนียวไว้
 และถ่วงซึ่งกันและกันแล้วก็พิจารณาต่อไปว่า การหนุนเหนียวไว้ซึ่ง
 มีอยู่เพื่อเพียงหรือไม่ซึ่งจะอยู่ในความวินิจฉัยแห่งที่ประชุม

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ ถามว่า ถ้าเกิดการด่วนจะทำ
 อย่างไร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในเรื่อง
 นั้นมีอีกมาตราหนึ่งอยู่ในเรื่องบริหารคือมาตรา ๕๒

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ กล่าวว่าในมาตรา ๕๒ นั้น
 เป็นบทที่ให้อำนาจแก่พระมหากษัตริย์ ที่นี้ถ้าหากว่าท่านไม่
 อนุมัติจะทำอย่างไร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าที่พูดมา
 นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวแก่เรื่อง emergency ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับ
 มาตรานี้

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า ที่หลวงอรรถสารฯ
ถามนั้นเข้าใจว่าถามว่า ถ้าแม้กฎหมายที่ด่วนซึ่งจำเป็นจะต้อง
ประกาศภายในไม่ถึงเดือนครึ่งเช่นนั้นแล้ว เราจะมีวิธีทำ
ประการใดบ้าง เพราะในที่นี้อย่างน้อยต้องเป็นเดือนครึ่ง ส่วน
ในมาตรา ๕๒ นั้นเป็นคนละเรื่องที่ว่าเมื่อมีเหตุฉุกเฉินในหลวง
ออกกฎหมายได้จะนั้น จึงอยากไขความให้แจ้ง

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าถ้าหาก
จะไปใส่ไว้แล้วห่วงเหนียวก็ไม่ได้เลย

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่าวิธีแก้มีได้ดังนี้ ใน
มาตรา ๕๒ เราให้อำนาจพระมหากษัตริย์ซึ่งในที่นี้คือกรรมการ
ราษฎรทำขึ้นไปในการที่จะออกบทกฎหมาย เมื่อเห็นสมควร
สำหรับที่หลวงธำรงฯ สงสัยนั้นคือว่าถ้าสมาชิกสภามีความ
ประสงค์จะให้มีกฎหมายเช่นนั้นแล้วก็ไปบอกแก่คณะ
กรรมการราษฎรขอให้ออก พระราชกำหนดตามความประสงค์
ถ้าคณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรก็จะออกให้ทันที แต่ถ้าไม่
เห็นสมควรคณะกรรมการราษฎรก็จะงดเสีย แต่การงดนี้
จะต้องมีเหตุผล เมื่อไม่มีเหตุผลก็เรียกประชุมสภา เรียกตัว
คณะกรรมการราษฎรมาสอบถามมูลเหตุได้ ถ้าเห็นว่าไม่
สมควรจะไว้ความไม่ไว้วางใจเสียก็ทำได้เป็นทางแก้ข้อขัดข้อง

ประธานสภาฯ กล่าวว่าตามร่างที่พิจารณามานี้ เมื่อ
ไม่มีใครใดจะอภิปรายต่อไปอีกแล้วขอให้ลงมติต่อไป ไม่มีผู้ใด
คัดค้าน สมาชิกทั้งหมดลงมติเห็นชอบตามร่างที่เสนอเป็น
อันว่าที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๓๔ ดังที่ปรึกษา
พิจารณามานั้น

หลวงประดิษฐมนูธรรม

เลิกประชุมเวลา ๑๓ นาฬิกาเพื่อพักรับประทานอาหาร
กลางวัน และกำหนดประชุมใหม่ในตอนบ่าย เวลา ๑๔ นาฬิกา

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๘/๒๕๖๕

วันเสาร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(ตอนบ่าย)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เปิดประชุมเวลา ๑๔.๐๕ นาฬิกา

มีสมาชิกมาประชุม ๖๑ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้จะได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่ค้างไว้ต่อไป และขอให้ถือว่าที่ประชุมนี้มีภาวะเป็นอนุกรรมการเต็มสภา

มาตรา ๔๐ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่าความเดิมมาตรานี้มีว่า

“มาตรา ๔๐ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมกิจการงานของรัฐในที่ประชุม สมาชิกทุกคนมีสิทธิได้ถามกรรมการราษฎรในข้อความใดๆอันเกี่ยวกับกิจการในหน้าที่ได้ แต่กรรมการย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าข้อความยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของประเทศ”

มาตรานี้ขอให้เปลี่ยนคำว่า “ประเทศ” ในวรรคสุดท้าย เป็น “รัฐ” เพราะเป็นศัพท์สำหรับใช้ตรงกับคำว่า

สภานิติบัญญัติ

สเทท (State) ความมุ่งหมายของสภานี้ มีสิทธิควบคุมการทำงานของคณะกรรมการราษฎรและมีสิทธิถามไถ่ซักไซ้ได้ แต่มีบางเรื่องที่เราเห็นว่าไม่ควรตอบ เพราะถ้าตอบไปแล้วทำให้ราชการเสียหาย ตัวอย่างเช่น ถามว่า กำลังทหารมีเท่าใด จะซื้ออาวุธเท่าใด เช่นนี้เชื่อว่าฝ่ายทหารไม่อยากจะตอบอย่างนี้เป็นต้น จึงมีบทสุดท้ายไว้ เมื่อเห็นว่าคำตอบนั้นเป็นผลร้ายแก่รัฐบาลจะเป็นเรื่องเงินหรือเรื่องพิเศษก็เหมือนกัน เป็นต้นว่า คิดอ่านจะขึ้นภาษีอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าว่าไปบอกให้รู้ล่วงหน้า ในท้องตลาดก็จะปั่นป่วนไป เป็นต้นว่าจะลดอัตราเงินบาท ก่อนที่จะทำอะไร ชาวอาจารย์ไปได้ ก็ทำให้เกิดเสียหายแก่รัฐบาลเหมือนกัน เรื่องเช่นนี้คณะกรรมการราษฎรทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าตอบไปเป็นการเสียหายแก่ประเทศ

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า เรื่องนี้ขอให้แก้ว่าถ้าสมาชิกตั้งแต่ ๒ นายขึ้นไป ร้องขอให้สมาชิกลงมติว่าจะเป็นการลับหรือไม่ แล้วขอให้ลงมติได้ เหตุที่เสนอญัตตินี้ไม่ใช่จะคิดว่า เมื่อคณะกรรมการราษฎรดำเนินไปไม่เป็นที่ถูกต้องหรือคณะกรรมการราษฎรเป็นปฏิปักษ์ต่อสภา โดยเหตุผลว่า สภามีอำนาจลงมติคัดกรรมการราษฎรออกได้ ที่เสนอนี้ เพราะอาจมีบางข้อซึ่งคณะกรรมการราษฎรได้บริหารเหตุการณ์ใดๆ ไป โดยสมาชิกอันมากไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร สมาชิกเห็นว่าไม่ควรเป็นเช่นนั้น อยากให้คณะกรรมการราษฎรแถลงว่ามีเหตุอะไรที่ทำเช่นนั้นเพื่อจะได้วินิจฉัยว่าที่ถูกเป็นอย่างไร อาจมีได้ที่จะแก้ไขข้อสงสัยคิดว่าควรทำเช่นนี้จึงเห็นว่าควรให้โอกาสที่จะให้สมาชิกลงมติกันว่าควรถือเป็นความลับหรือไม่ ถ้าฝ่ายมากถือว่า ไม่เป็นความลับคณะกรรมการราษฎรก็ควรชี้แจงให้

ลครกนพวงปกเกล้า

ทราบ ถ้าหากว่า ข้อความอันนั้นถือเป็นความลับแล้ว อาจขอไม่ให้คนอื่นเข้าในที่ประชุมก็ได้ ที่คิดตั้งนี้ ไม่ใช่ไม่ไว้วางใจคณะกรรมการราษฎรชุดนี้ หรือพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้คิดยังยืน เห็นว่าจะมีอะไรข้างหน้าก็รู้ไม่ได้ อยากให้มีข้อความเช่นนั้นไว้

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า สุตวิสัยที่จะทำได้ ไม่มีรัฐบาลใดในโลกนี้ที่ยอมให้สภาเค้นท้วงรัฐบาลให้ตอบจนได้ ในเมื่อตอบแล้วจะเป็นการเสียหายซึ่งเขารู้สึกความรับผิดชอบอยู่แก่เขา จะทำอย่างไรก็ต้องหลุดออกจากปาก และไม่มีตัวอย่างประเทศใดในโลกนี้ที่ยอมให้ทำเช่นนั้นได้ เป็นการสุตวิสัยของเสนาบดีที่จะบริหารราชการได้ ในเมื่อตอบคำถามของผู้แทนราษฎรทุกข้อไป ถึงแม้ว่าจะเสียหายอย่างไรก็ต้องตอบ

พระประพิณฯ กล่าวว่า ในเรื่องนี้มีอยู่ว่าในเวลาประชุมคำว่า “เวลาประชุม” บางครั้งไม่ใช่สมัยประชุม เช่น ผู้แทนราษฎรยังอยู่เชียงใหม่หรือพิษณุโลก หรือในที่ต่างๆ ก็มีว่าเมื่อนั้นมณฑลนั้น มีราษฎรมาไต่ถามอยากรู้กิจการของคณะกรรมการราษฎรว่ามีความประสงค์อะไรแค่ไหน ที่นี้จะเกิดหนักอกผู้แทนจะตอบราษฎรไปอย่างไรก็ได้ หรือว่าเป็นความลับแล้วจะตอบไม่ได้ ทางดีให้เขามีโอกาสมาไต่ถามได้ เว้นแต่จะตอบหรือไม่ แต่เป็นการยากนั้นแหละจะทำให้ผู้แทนพอใจ แต่ขอผิดผ่อนรอไปจนมาประชุมหรือตอบไปเพื่อให้ราษฎรหมดหวัง ถ้ามิฉะนั้นเมื่อราษฎรมาถาม เราตอบว่าต้องรอไปก่อน ผู้แทนก็จะแก้ตัวได้ว่าเมื่อเขาไม่ตอบฉันก็ 모르เรื่องอะไร

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า ที่พูดนั้นเห็นลำบากใจ ทุกอย่างที่ราษฎรจะมาสอบถาม แต่เรื่องกิจการของรัฐสภา โดยมากเกี่ยวกับด้วยกฎหมายคิดดำเนินการปรึกษาหารือ ก็ต้องมาปรึกษาในที่ประชุมเสียก่อน ส่วนราษฎรผู้แต่งตั้งมาสอบถาม ก็มีหน้าที่ถามเจ้าหน้าที่ลำดับชั้น ที่จะถามถึงโครงการระเบียบแบบแผน ให้มาถามในที่ประชุมดีกว่า มิฉะนั้นคณะกรรมการราษฎรต้องตั้งออฟฟิศรับฎีกานี้ กรรมการราษฎรจะทำเฉพาะงานสำคัญของสภา เกี่ยวกับกฎหมาย โครงการต่างๆ งบประมาณ

พระประพิณฯ กล่าวว่า ที่ว่ามาก็เห็นใจ แต่มีบางข้อที่ยกเว้นเช่นพระเจ้าแผ่นดินและคณะกรรมการราษฎร ถ้าพร้อมใจกันก็ออกกฎหมายได้ชั่วคราว เมื่อเป็นการเช่นนั้นแล้ว สมาชิกจะไปรู้ความหมายได้อย่างไร ราษฎรเชียงใหม่มาถามว่า ที่ออกมามีความประสงค์อะไร สมาชิกเองไปอยู่เชียงใหม่ก็ 모르เรื่อง จะถามก็ไม่มีโอกาส แต่ว่าเมื่อประชุมจึงถามได้เป็นสิทธิของคณะกรรมการราษฎรอาจตอบได้ ว่าเรื่องชนิดนี้มาถามในที่ประชุมไม่ได้ สักนั้นไม่มีเหตุที่จะถาม สมาชิกจะมีอย่างมาก ๒๐๐ คน เฉพาะในกรุงเทพฯ ตามหัวเมืองคงไม่มีอะไรมากมายนัก

หลวงประดิษฐมนูธรรม ตอบว่า ตามมาตรานี้ประสงค์จะพูดถึง Interpellation หรือกระทู้ถาม อย่างพระประพิณฯ ได้รับคำร้องจากราษฎรไปก็ถามได้ นอกประชุมก็ไม่เป็นการห้าม เรื่อง Interpellation หรือกระทู้ถามต่างกับการถามกันธรรมดา การตั้งกระทู้โต้ถามในที่นี้เมื่อเสร็จแล้วอาจมีมติความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจจึงควรถามกันในที่ประชุม

สภากันพระปกเกล้า

พระประพิณฯ กล่าวว่า บัดนี้เข้าใจแล้วว่าเป็นเรื่องตั้ง
กระทู้ถามไม่กินความถึงการถามกันตามธรรมดา

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ที่หลวงแสงนิติศาสตร์ ได้
เสนอญัตติไว้นั้น จะตั้งใจว่าต่อไปหรือไม่ จะต้องการให้ลงมติ
หรือไม่

หลวงแสงนิติศาสตร์ ตอบว่า ไม่ต้องลงมติก็ได้ ที่
เสนอนั้นอยากรู้ว่า จะมีทางอย่างไรที่จะกำหนดไม่ให้ตายตัว
เช่นนี้ เมื่อประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่าไม่มีหนทางอะไรก็ไม่
ขัดข้องอะไร

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่า ปัญหาที่ถกเถียง
กันในมาตรานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เป็นปัญหาสำคัญ เพราะเมื่อ
เป็นที่เข้าใจทั่วไปแล้วว่าการปรึกษาของเราจะเป็นการเปิดเผย
หนังสือพิมพ์จะลงเกรียวกราวไปหมดทั่วประเทศสยาม แล้ว
เราก็ออมจะเข้าใจได้ว่า ถ้าหากว่ามีอะไรที่ความเกรียวกราวเช่น
นั้น เมื่อทราบกันเข้าแล้ว จะเป็นความเสียหายแก่ราชการ คือ
ประเทศ ข้อความเช่นนั้นเราต้องสงวนไว้ก่อนไม่เปิดเผย ด้วย
ความมุ่งหมายเช่นนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่ามีบทบัญญัติมาตรานี้
ไม่ใช่สงวนเป็นความลับได้ ไม่ใช่เช่นนั้น สิ่งใดจำเป็นก็ต้องเก็บ
ไว้เป็นความลับก่อน อย่าให้หนังสือพิมพ์ลงเกรียวกราว คือ
ความเข้าใจผิดต้องสงวนไว้ก่อน วิธีสงวนไม่ใช่กำชับว่าอย่าพูด
ในที่ประชุมหรือนอกที่ประชุม ถ้าหากเป็นวิธีเปิดเผย พวก
หนังสือพิมพ์มาฟังได้แล้ว ก็บอกได้ เช่นนี้แล้วราษฎรทั้งหลาย
รู้ได้ดีว่าความเป็นไปในที่นี้อย่างไร รัฐประศาสน์นโยบายราชการ
จะดำเนินไปทางไหนอย่างไรโดยทราบจากหนังสือพิมพ์ แทนที่

จะถามจากผู้แทนของตัวเอง เขาก็ทราบจากหนังสือพิมพ์ก่อนพบ
ผู้แทนของเขา นี่เป็นวิธีการของสมัยที่มีหนังสือพิมพ์แพร่หลาย
ถ้าหากว่าเราไม่ตอบให้แพร่หลายไปเช่นนั้นได้ จะเป็นไรไป เรา
รักษาความลับได้ก็ปฏิบัติได้ เพราะฉะนั้นไม่มีความจำเป็น
อะไรที่เราจะต้องแก้ไข เรานึกถึงเรื่องเกรียวกราว เราทุกคน
ต้องสงวนเป็นความลับเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าการ
ตอบคำถามว่าข้อใดควรตอบคำถามได้หรือไม่ ที่หลวงแสงฯ
ขอร้องนั้นเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเขียนไว้ในที่นี้

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า ที่ว่าประชุมต่อไปจะเปิด
เผย ข้าพเจ้าเข้าใจแล้ว มาตรานี้บอกต่อไปว่า จะประชุมลับก็
ย่อมมีได้

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ กล่าวว่า ที่จะประชุมลับนั้น
ต้องเป็นครั้งคราว

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ตามความวิตกของ
หลวงแสงฯ อ่างเหตุว่า ความปลอดภัยบ้าง ไม่ควรเปิดเผยบ้าง
เรามีข้อไขข้อจริงอยู่ตามกฎหมายต่างๆ จะเห็นว่ามอบอำนาจ
ให้เสนาบดีผู้นั้นผู้นี้แล้วแต่จะเห็นสมควร มีสิ่งที่ต้องบังคับว่า
ต้องทำเช่นนั้นเช่นนี้ คณะกรรมการราษฎร เห็นว่าสิ่งที่ถามนั้น
ไม่ควรเปิดเผย แต่สภาเราเห็นควรเปิดเผย มีมาตรา ๖๒
กำกับอยู่ เพราะฉะนั้นการเห็นสมควรหรือไม่ อยู่ที่สภา ถ้าที่
ประชุมนี้เห็นควรเปิดเผยแล้ว และผู้นั้นยังไม่ยอมเปิดเผย
ก็ควรออกจากคณะกรรมการ มีไว้เช่นนั้นเราไม่แก้ จะดีกว่า

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ กล่าวว่่า ข้าพเจ้านี้กว่าพวกเรา
เข้าใจหมดแล้วขอให้ลงมติ

ประธานสภาฯ กล่าวว่่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปจะ
ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมทั้งหมดลงมติรับร่างมาตรา
๔๐ นี้ว่่าให้ใช้ได้

มาตรา ๔๑ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่่า ความ
เดิมแห่งมาตรานี้มีดังนี้

“มาตรา ๔๑ สภาย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความ
ไว้ใจในกรรมการราษฎรรายตัวหรือทั้งคณะ

การเสนอญัตติความไว้วางใจนั้น ท่านมิให้ลงมติใน
วันเดียวกันกับวันที่ปรึกษาญัตตินั้น”

และกล่าวต่อไปอีกว่่า มีคำ ๒ คำที่ควรอธิบาย คือว่่า
“มติความไว้ใจ” เป็นที่เข้าใจว่่าความไม่ไว้ใจ เพราะแปลมาจาก
คำว่่า “ไว้ออฟคอนฟิเดนซ์” การที่รอไว้ให้ลงมติวันหลังไม่ใช่
วันเดียวกับวันเสนอญัตติ ก็เพราะเหตุว่่าเวลาเสนอญัตติ
มีการโต้แย้งอย่างหน้าดำหน้าแดง ควรทิ้งระยะเวลาให้ซึ่ง
น้ำหนักให้ถ่วง แล้วเมื่อสภาไม่ไว้วางใจก็ลงมติในวันต่อไป
กรรมการราษฎรต้องออกหมดทั้งคณะ เพราะฉะนั้นก่อนตกลง
ใจ จึงมีว่่าให้เวลาตรีกตรองสัก ๑ คืน และวาระที่ ๒ เกินไป
น้อยหนึ่ง คือให้ตัดคำว่่า “การเสนอ” ออก

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ กล่าวว่่า คำว่่า “ญัตติ” นั้น
ตอนสุดท้ายขอให้ตัดออก เพราะได้ความพอแล้ว

ประธานอนุกรรมการฯ รับรอง

สภานิติบัญญัติ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ถ้าไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไป จะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติเห็นชอบพร้อมกันว่ามาตรานี้ใช้ได้ตามที่แก้แล้ว

มาตรา ๔๒ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ความเดิมในมาตรานี้มีดังนี้

“มาตรา ๔๒ การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นการเปิดเผย ตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภา แต่การประชุมลับก็ย่อมมีได้ เมื่อคณะกรรมการราษฎรร้องขอหรือสมาชิกอื่นรวมกันไม่ต่ำกว่าห้าสิบคนร้องขอ”

และกล่าวต่อไปว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรนั้นเปิดเผยตามลักษณะข้อบังคับของสถานที่จะกำหนดลงไว้ ไม่ใช่ว่ามีใครเดินมาแล้วและนั่งฟังดูเล่นได้ เราต้องมีจำกัดผู้คนที่เข้ามาเหมือนกัน รายละเอียดเหล่านี้ จะเสนอที่ประชุมเมื่อเราทำข้อบังคับระเบียบแบบแผนของสภาเสร็จแล้ว

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไป จะได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่ามาตรานี้ใช้ได้ตามร่างนั้น

มาตรา ๔๓ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่าความในมาตรา ๔๓ เดิมมีดังนี้

“มาตรา ๔๓ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการธิการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกก็ตาม เป็นคณะกรรมการ

วิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใด
อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการ
ที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใดๆ มาชี้แจงแสดงความ
เห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้น

เอกสิทธิของสภาดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘ แห่ง
รัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าคุ้มครองถึงบุคคลผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตาม
บัญญัติแห่งบทมาตรานี้ด้วย”

และกล่าวต่อไปว่า ขอตัดคำว่า “ของสภาดัง” ออก
เปลี่ยนเป็น “ที่” และคำว่า “แห่งรัฐธรรมนูญนี้” เปลี่ยนเป็น
“นั้น” และตัดคำว่า “บุคคล ซึ่ง กระทำหน้าที่” ให้ตัดคำว่า
“ซึ่ง” ออกซึ่งอยู่ในวรรค ๒ ทั้งหมด หนึ่งในบรรทัดที่ ๔ คำว่า
“ข้อความใดอันอยู่ในวงงาน” ให้เติม “ใด” อีกคำหนึ่ง เป็นว่า
“ข้อความใดๆ อันอยู่ในวงงาน ฯลฯ” แล้วแถลงต่อไปว่า คำว่า
“กรรมการ” ก็คืออนุกรรมการนั่นเอง อนุกรรมการแปลว่า
กรรมการน้อยจากกรรมการนั่นเอง แต่สภานี้ไม่ได้เรียกตัวว่า
กรรมการ ฉะนั้นถ้าจะเรียกว่า อนุกรรมการ ไม่รู้น้อยไป
จากใคร

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปจะ
ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรา
๔๓ นี้ใช้ได้

มาตรา ๔๔ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่าความใน
มาตรา ๔๔ เดิมมีดังนี้

“มาตรา ๔๔ การประชุมคณะกรรมาธิการตั้ง
บทบัญญัติในมาตรา ๔๓ นั้น ท่านว่าต้องมีกรรมาธิการมา
ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนกรรมาธิการจึงให้ถือว่าเป็นองค์
ประชุมได้”

และกล่าวต่อไปว่า ในบรรทัดที่ ๓ ให้ตัดคำว่า “ตั้ง”
ออกเปลี่ยนเป็น “ตาม” และในบรรทัดที่ ๓ ให้ตัดคำว่า
“กรรมาธิการ” ออก และให้ตัดคำว่า “ให้ถือว่า” ออก

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปจะ
ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรา
๔๔ นี้ใช้ได้

มาตรา ๔๕ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่าความใน
มาตรา ๔๕ เดิมมีดังนี้

“มาตรา ๔๕ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจวางระเบียบ
การประชุมและการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

และกล่าวต่อไปว่ามาตรานี้ความชัดและสมควรแล้ว
ไม่จำเป็นต้องอธิบาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปจะ
ได้ลงมติ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรา
๔๕ นี้ใช้ได้

หมวดที่ ๔ มาตรา ๔๖ ประธานอนุกรรมการฯ แถลง
ต่อที่ประชุมว่า เมื่อวันก่อนได้ลงมติว่าคำในมาตรานี้
จะพิจารณาที่หลังบัดนี้เรามาถึงแล้วอยากเสนอให้ปรึกษาใน

ขณะนี้ เหตุที่เสนอนี้มีความในใจอยู่อย่างหนึ่งว่า รัฐธรรมนูญนี้ เวลาพระราชทานจะให้ออกใช้นั้น จะต้องการเขียนลงในสมุดไทย เมื่อประชุมแล้วเท่าใดก็ส่งไป บัดนี้ยังลงมือเขียนไม่ได้ เพราะติดขัดในถ้อยคำเหล่านี้ เพราะฉะนั้นขอให้ที่ประชุม ปรีกษาคำใช้เหล่านี้ให้ตกลงเสร็จไปทีเดียวคือคำ ๓ คำนี้ ๑. กรรมการราษฎร ๒. คณะกรรมการราษฎร ๓. ประธานคณะกรรมการราษฎร

พระยาศรยุทธเสนี กล่าวว่า การพิจารณาคำ ๓ คำที่เสนอไว้นี้ ขอมอบความไว้วางใจให้เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เป็นผู้คิดก่อนว่าจะเอาอะไร

เลขาธิการสภาฯ อ่านรายนามผู้เสนอญัตติที่เกี่ยวกับคำเหล่านี้คือ พระยาพหลฯ นายประยูรฯ หลวงเดชสทกรณ นายสงวน ตุลารักษ์ ขอให้ใช้คำว่า รัฐมนตรี แทน กรรมการราษฎร นายชม วีระไวทยะ ขอให้คงใช้คำว่า กรรมการราษฎร ไว้ เลิกใช้คำว่าเสนาบดีกันเสียที่ นายเนตร์ พูนวิวัฒน์ ขอให้ใช้คำว่า อนุสภาผู้แทนราษฎร แทนคำว่า คณะกรรมการราษฎร

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เพื่อความสะดวกต่อการประชุม จึงขอหยุดพัก ๑๐ นาที เพื่อให้ท่านเหล่านี้ได้ปรึกษากันว่าควรใช้คำใดเมื่อพัก ๑๐ นาทีแล้ว ประธานสภาฯ ได้เรียกประชุมต่อ

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ กล่าวว่า เรามีสภาและมีกรรมการในสภาราษฎร ในสภานี้มีกรรมการชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการราษฎร ถ้าสภานี้เรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการแห่งสภานี้ก็คือ กรรมการผู้แทนราษฎรนั่นเอง

ถ้าหากว่าจะเรียกกันว่า รัฐมนตรีสภา ก็ควรเรียกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอย่างอื่น มิฉะนั้นกรรมการเรียกเป็นศัพท์ไม่เข้าชุดกัน ถ้าหากว่าคำว่าสภายังคงใช้ว่าสภาผู้แทนราษฎร เรียกกรรมการว่า กรรมการผู้แทนราษฎร ก็เข้าชุด และเข้าใจง่าย และหัวหน้าก็คือประธานกรรมการผู้แทนราษฎร สมาชิกแห่งกรรมการ ก็เรียกว่าสมาชิกกรรมการผู้แทนราษฎร ข้าพเจ้าเห็นว่า ชื่อกรรมการควรจะเข้าชุดไปด้วยกันกับชุดสภา

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ตามหลักคณะกรรมการราษฎรเป็นฝ่ายบริหาร ไม่ใช่กรรมการของสภาผู้แทนราษฎร

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า สมาชิกทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอโอกาสอธิบายความเข้าใจ แต่ขอออกตัวว่าเพื่อเป็นความรู้เท่านั้น เท่าที่จะเข้าใจ ไม่ได้เป็นหลักฐานที่จะยืนยัน ที่ว่าด้วยหลักของต่างประเทศที่ อังกฤษเรียกว่า “แคบพิเนท” หมายความว่า เดิมมีคณะกรรมการเมืองที่มีเสียงข้างมากอยู่ในปาร์เลียเมนต์ ตั้งเป็นผู้แทนของตัวขึ้นไป เป็นคณะปฏิบัติราชการในรัฐบาลอังกฤษ ถ้าเราจะใช้คำนั้น อย่างที่ประเทศนอร์เวย์ ใช้คำว่า “สเตทเคานเซิล” ที่ยะวา ใช้ว่ามนตรี ที่มลายูใช้ว่า เมนตรี เพราะฉะนั้นเห็นว่า ใช้มนตรีได้ เพราะฉะนั้น จึงได้สนับสนุนรัฐมนตรีสภา ที่อื่นเขาใช้อย่างนี้ ข้าพเจ้ารับรอง ในอินเดียก็ใช้เช่นเดียวกัน

พระยาอนุมานฯ รับรองว่าใช้ได้ตรงกับภาษาสันสกฤต

หลวงประดิษฐฯ กล่าวว่า คำนี้ในที่ประชุมอนุกรรมการ ข้าพเจ้าได้ขอไว้ ไม่ให้วินิจฉัยคำนี้ เพื่อขอให้นำเสนอสภา ประสงค์ของข้าพเจ้า อยากให้ภาษาธรรมดาให้คน

อื่นเข้าใจง่าย คำว่า กรรมการราษฎร หมายความว่า บุคคล
กลุ่มหนึ่ง ที่เรามอบหมายมาให้ทำหน้าที่บริหาร เป็นกรรมการ
ของราษฎร แต่ที่ประธานอนุกรรมการฯ ท่านว่า พระเจ้าอยู่หัว
ทรงทัก และมีผู้เข้าใจว่า ข้าพเจ้าจะนำลัทธิบางประเทศมา
เผยแพร่ ข้าพเจ้าของดไม่...ความเห็น สนับสนุนทางใด แต่
เฉพาะคำว่า **“รัฐมนตรี”** ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรใช้ เพราะมนตรี
เป็นแต่เพียงที่ปรึกษาแผ่นดินไม่หมายความถึงผู้บริหาร อีก
อย่างหนึ่ง ถ้าเราจะใช้คำนี้เราต้องแก้ พระราชบัญญัติรัฐมนตรี
จึงอยากให้สมาชิกคิดดู

พระยานิติศาสตร์ กล่าวว่า คำนี้ข้าพเจ้าเคยออกความ
เห็นว่าควรเรียกเสนาบดี เพราะเมืองไทยแต่ไหนแต่ไรมา ผู้เป็น
หัวหน้าบริหารราชการแผ่นดิน เรียกว่า **“เสนาบดี”** จริงอยู่ผู้ที่
อยู่ในคณะมี ๑๕ คน เพราะฉะนั้นจะไปบรรจุตำแหน่งเสนาบดี
ทุกกระทรวงไม่ได้เพราะเราไม่มีถึง ๑๐ กระทรวง แต่ใน
บางประเทศ เช่น ที่อังกฤษเรียกว่าเสนาบดี ประจำตำแหน่งก็มี
และนอกตำแหน่งก็มี มีอาเตอร์เนเยนเนอรัลและออดิเตอร์-
เยนเนอรัลเป็นต้นซึ่งไม่ใช่เสนาบดี เทียบชั้นอธิบดีคือ อธิบดี
อัยการและอธิบดีกรมตำรวจเป็นต้น จริงอยู่ศัพท์ที่ว่าเสนาบดี
นั้นคำ เสนา แปลว่า ทหาร แต่ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงทหารเป็น
ผู้เป็นใหญ่ในการบริหารราชการทั่วไป แต่คำเสนาบดีนี้ได้ใช้กัน
มาจนชินเข้าใจว่าหัวหน้าทบวงการทั้งปวง จึงสมควรจะรับมา
ใช้ได้โดยไม่มีใครเข้าใจผิดไปอย่างอื่น ส่วนคำรัฐมนตรีนั้น
ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเพราะ ๑. เราจะนำเอามาใช้ในทางที่ไม่ถูก
เพราะเดิมใช้หมายถึงผู้ทำกฎหมายไม่ใช่ผู้บริหารราชการ
๒. เราเคยใช้คำเสนาบดีเป็นหัวหน้าทบวงมาจนเจนแล้ว ควร

ใช้ศัพท์เสนาบดีต่อไป ที่อังกฤษก็เรียกเสนาบดีเช่นนี้ ส่วนทาง
คอนติเนนต์ไม่ทราบว่าจะใช้คำอะไร เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าไม่มี
คำอื่นดีกว่าเสนาบดี

นายประยูร กล่าวว่า ตามความเห็นขอให้เปลี่ยนว่า
คณะเสนาบดีและตามความเห็นหลวงประดิษฐ ที่ใช้คณะ
กรรมการราษฎรต่างๆ นั้น ถ้าจะมีใช้กันน้อยเหลือเกิน โดย
มากคำว่า กรรมการใช้กันในบริษัทไม่ได้ใช้ในทางการของบ้าน
เมืองโดยตรง เปลี่ยนคำเป็น คณะเสนาบดี ถ้ามีเสนาบดีตั้ง
๒๐ คน อาจทำให้พลเมืองตกใจเพราะฉะนั้นขอสนับสนุน
เสนาบดีกลาโหมให้ใช้ว่า **“รัฐมนตรี”**

นายมังกร กล่าวว่า เรื่องชื่อของกรรมการ ที่กล่าวและ
คัดค้านเช่นนี้ คำว่า **“คณะกรรมการราษฎร”** ได้ใช้มาทั่ว
พระราชอาณาจักรเข้าใจแล้ว เรียกชื่อตรงๆ ไม่ควรเปลี่ยน ถ้า
ใช้คำว่ารัฐมนตรีทำให้ราษฎรเข้าใจผิดว่าพากันหนีจากราษฎร
ไปเสีย

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า ตามที่นายมังกรว่า
เดี๋ยวนี้ราษฎรหมู่มากรู้เห็นได้ว่า เป็นคณะกรรมการราษฎร
แน่นอนนั่นค้ำว่าราษฎรหมู่มากรู้เห็นจะไม่ใคร่เข้าใจ ส่วนคนที่
เข้าใจจริงๆ อยู่ในวงการใกล้ชิด เวลานี้ เป็นโอกาสที่จะ
เปลี่ยนแปลงได้ จะเอาหนึ่งคำใดก็ได้ เคยมีคำของเราใช้คำว่า
“รัฐมนตรี” หรือรัฐบดี...แต่ขอเสนอว่า รัฐมนตรีค้ำกับปากแล้ว

หลวงประดิษฐ กล่าวว่า ที่ว่าค้ำกับปากนั้น เพียง ๔...
เท่านั้น ในสมัยที่รัฐมนตรีสภามีใหม่ๆ ต่อมารัฐมนตรีสภา...
ทำอะไรเลย เพราะฉะนั้นรู้สึกว่ เมื่อเอ่ยถึงรัฐมนตรีสภาจะ

ชนระลึกถึงรัฐมนตรีสภาที่เคยไม่ได้ทำอะไรกัน ที่พูดนี้ไม่ใช่ ยืนยัน คำว่า กรรมการราษฎร ถูกต้อง หมายถึง คณะบริหาร ที่พูดนี้เพื่อขอให้สมาชิกซึ่งนำหน้าให้ตี

นายประยูร ภมรมนตรี กล่าวว่า คำว่ารัฐมนตรีฟัง ไพเราะ ถ้าใช้คำว่าคณะกรรมการราษฎร ฟังดูเป็นโซเวียตฟัง ไม่สนิท คณะนี้จะเรียกชื่อเสียใหม่ว่าคณะบริหารรัฐการ คน ธรรมดาที่เข้าใจ

หลวงโกวิทฯ แกลงตอบนายประยูร ภมรมนตรี ที่ว่า...กลายเป็นรัฐบาลโซเวียตโดยถามว่ารัฐธรรมนูญนี้เป็น โซเวียต หรือเพราะคำพูดไม่สำคัญอะไร เอาแต่สะดวก การ เป็นโซเวียตหรือไม่ แล้วแต่บัญญัติ รัฐธรรมนูญนี้ต่างหาก ถ้าเห็นว่ามีบัญญัติเป็นโซเวียต ข้อไหนก็เสนอแก้ไข

หลวงธำรงฯ กล่าวว่า การที่เราโต้เถียงกันไป กินเวลา นานมาก เมื่อสรุปรวมความมีสองทาง คือคำว่า คณะ กรรมการราษฎรนั้น และคำนี้พระเจ้าอยู่หัวทรงทักแล้ว อย่างไรก็ดีคำนี้น่าเปลี่ยน แต่มีคำรัฐมนตรีรู้สึกมีเหตุผล ๓-๔ ประการ เป็นเหตุผลซึ่งที่ประชุมควรฟัง นอกจากนี้ เราไม่ควรเอาคำนี้มาใช้ เพราะรัฐมนตรียังไม่ได้ยกเลิก เรามาทำ กฎหมายให้เลิกรัฐมนตรี เราทำงานที่ใหญ่มากเกินไป เราหา คำอื่นที่เหมาะสม และได้ความพอดีกว่า ส่วนจะให้หาคำใดมาใช้ ข้าพเจ้าไม่มีความรู้พอ

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่า รู้สึกเป็นการลำบากในการที่ จะใช้คำหนึ่งคำใด สำหรับความคิดข้าพเจ้าเองไม่ขัดข้อง เพื่อ จะใช้คำให้เรียบร้อยไป ขอเสนอว่า คำนี้รอเอาไว้พูดกันพรุ่งนี้

ให้ได้พิจารณากันให้ละเอียด

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ถึงเวลา ๑๕ นาฬิกา ๔๐ นาที แล้ว ซึ่งพวกเราได้นั่งพิจารณากันมานาน ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมนี้หยุดพัก ๑๐ นาที

ครั้นถึงเวลา ๑๕.๕๐ นาฬิกา ประธานสภาฯ ได้เรียกประชุมต่อ

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา ๔๖ ความเต็มมีดังนี้

“มาตรา ๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะกรรมการราษฎรขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยประธานนายหนึ่ง และกรรมการอื่นอย่างน้อยสิบสี่นาย อย่างมากยี่สิบสี่นาย มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

การตั้งคณะกรรมการราษฎร ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลงนามรับพระบรมราชโองการ ”

ขอแก้ไขใหม่ให้อ่านได้ความดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะกรรมการราษฎรขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยประธานนายหนึ่ง และกรรมการอีกอย่างน้อยสิบสี่นาย อย่างมากยี่สิบสี่นาย

การตั้งประธานคณะกรรมการราษฎร ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ให้คณะกรรมการราษฎรมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน”

หลวงชำนาญฯ กล่าวว่า การตั้งประธานกรรมการกิติ หรือคณะกรรมการราษฎรกิติ ใครเป็นผู้ลงมติเลือก

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า การตั้งคณะกรรมการฯ หรือตั้งประธานคณะกรรมการ ถ้าพูดถึงการตั้งแล้ว พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง การเลือกก็พระมหากษัตริย์ทรงเลือก แต่วิธีการท่านจะไปเลือกคนอื่นที่สภาไม่ได้ประสงค์ ไม่ได้ให้ความไว้วางใจนั้น เลือกไม่ได้เพราะมีมาตรา ๕๐ บัญญัติไว้ เพราะฉะนั้นถ้าท่านไปเลือก หรือตั้งบุคคลที่สภาไม่ประสงค์ เมื่อมาถึงสภาก็วิตกว่า ไม่ไว้วางใจและมาตรา ๕๑ บอกว่าต้องลาออกด้วย

หลวงชำนาญฯ กล่าวว่า จะใช้วิธีมาตรา ๓๓ ไม่ได้หรือ

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ได้ แต่ต่างกับต่างประเทศที่เขามีรัฐธรรมนูญ วิธีการที่ควรเป็นนั้นเมื่อคณะกรรมการราษฎรว่างลง พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งถามประธานสภาฯ ว่าจะแนะนำใคร ประธานสภาก็สืบดูว่า ใครเป็นผู้มีพวกมากในสภาฯ ก็ทูลท่านว่า สมมติว่ามีนาย ก. คนหนึ่งแล้ว พระมหากษัตริย์ท่านทรงเรียกนาย ก. ไปรับสั่งว่า พระองค์ท่านจะตั้งให้เป็นที่ประธานคณะกรรมการราษฎร นาย ก. ต้องทูลผิดไปพบกับพวกพ้องก่อน เพื่อจะได้ปรึกษาว่า จะควรรับหรือไม่ ถ้ารับจะให้ใครเป็นเสนาบดีกระทรวงไหน และถ้ารับแล้ว สมาชิกจะวิตความไว้วางใจให้ไหม ถ้าสมาชิกรับว่า ถ้าคนนั้นเป็นเสนาบดีที่นั่น มีโครงการเช่นนั้นจะวิตไว้วางใจ แล้ว นาย ก. จึงไปกราบทูลว่า รับได้ พระมหากษัตริย์ท่านก็ทรงตั้ง นาย ก. ก็มาสภานี้ เป็นทางราชการแล้วแถลงว่า เดียวนี้ได้รับ

ตั้งเป็นคณะกรรมการราษฎรแล้ว คนนั้นเป็นเสนาบดีกระทรวง
นั้น ขอให้สภานี้ไว้ตให้ความไว้วางใจ เมื่อสภาไว้ตความไว้วางใจ
นาย ก. ก็ได้รับตำแหน่งต่อไป แต่ถ้าพระมหากษัตริย์
ตั้งคนอื่นผิด คือคนที่สภาไม่ไว้ตความไว้วางใจแล้ว เมื่อผู้ที่พระ
มหากษัตริย์ตั้งมาแถลงต่อสภา สภาก็ไม่ไว้ตความไว้วางใจ ผู้นั้นก็
ก็ได้รับตำแหน่งไม่ได้ ต้องลาออกตามมาตรา ๕๑ ฉะนั้นหลัก
การนั้น ให้พระมหากษัตริย์ทรงตั้ง แต่ความสำเร็จอยู่ที่สภานี้

หลวงเดชาติวังค์ฯ กล่าวว่า ถ้าคณะกรรมการประกอบ
ทั้งประธาน คณะกรรมการต้องรวมทั้งหมด ๑๕ คนเป็นอย่าง
น้อย หรือ ๒๕ คนเป็นอย่างมาก มีหน้าที่บริหารราชการ
แผ่นดิน อยากทราบว่าเจ้ามีสิทธิเข้ามาอยู่ในตำแหน่งนี้ได้ไหม

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า มีอยู่ในมาตรา ๔๗ แล้ว

นายจรรยา สืบแสง ถามว่า ถ้าจะตั้งคณะกรรมการ
ราษฎร โดยวิธีสภาเลือก ๒-๓ คน ไปให้นายหลวงทรงวินิจฉัย
จะเป็นการขัดต่อหลักการหรือไม่

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ไม่ได้ผลอย่างไรแปลก
ไปเพราะพระมหากษัตริย์ท่านจะทรงเลือกผิดตัวไม่ได้ โดย
ปกติต้องถามประธานสภาฯ ดูให้แน่นอน มีรัฐธรรมนูญหลาย
ประเทศไม่มีเหมือนอย่างที่เราเสนอขึ้นมา แปลว่า วิธีนี้ท่านเลือก
ก่อน เราไว้ตที่หลัง ตกลงสภาไว้ตอยู่นั่นเอง

นายหงวน ทองประเสริฐ กล่าวว่า การไว้ตไม่ไว้วางใจ
ที่หลังเกรงจะกะทบกระเทือนถึงในหลวง เป็นที่เสียพระบรม
เดชาภาพควรไว้ตกันไปก่อน

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ทำอย่างที่ว่านี้ยังไม่ถูกใหญ่ทีเดียว เสนาบดีกระทรวงกลาโหมเคยอธิบายให้ฟัง เพราะเสนาบดีเป็นเจ้าหน้าที่ทางบริหาร เป็นเครื่องมือของในหลวง แต่ถ้ามีรัฐธรรมนูญนี้ก็จำกัดความเด็ดขาดอยู่ในสภา จึงมีวิธีบัญญัติไว้ทางนั้นทางนี้ เราบัญญัติมาตรา ๕๐-๕๑ ที่จะผิตัวไปจากเราประสงค์ไม่ได้ แต่ถ้าท่านต้องระวังว่า ไม่เอาคนที่เราไม่ประสงค์ท่านก็เสียเหมือนกัน เพราะฉะนั้นตามวิธีการ ต้องตั้งผู้มีเสียงข้างมากในสภา เพราะไปตั้งผู้อื่นไม่ได้ ตั้งเขาก็ต้องออก ทำงานการอะไรไม่ได้เลย

พระเรียมฯ แกลงว่าขอสนับสนุนประธานอนุกรรมการฯ ที่เห็นว่ามาตรานี้ใช้ได้ดี ข้าพเจ้าเห็นที่ต่างประเทศจะเป็นที่อังกฤษหรือฝรั่งเศสก็ตีการดำเนินไปตามรูปนี้ นี่เป็นแต่ตัวหนังสือ พระมหากษัตริย์ตั้ง มีอยู่ตอนเดียวที่ยุ่งยาก เมื่อขณะการเมืองปั่นป่วน เช่นผู้ที่จจะรับหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการราษฎรใหม่หาพรรคพวกไม่ได้ แต่ขอไปทีหนึ่ง และทำไปบางที่ต้องเปลี่ยนการเปลี่ยนคณะเสนาบดี ไม่แปลกอะไรจำได้ว่าเมื่อปี ๑๙๑๒ ที่ประเทศฝรั่งเศสในอาทิตย์เดียว เปลี่ยนคณะเสนาบดีถึง ๔ ครั้ง เนื่องจากความปั่นป่วนจึงมีบทบัญญัติว่า พระเจ้าแผ่นดินอาจยุบสภาได้ เพราะว่าข้อหาหรือนั้นตกลงยาก อีกประการหนึ่ง ซินปละลายไว้การงานต่างๆ ก็ไม่สำเร็จ เพื่อจะให้ความระงับต่อกันได้ จึงให้เลิกไปเสียทีหนึ่งเท่าที่เห็นเขาทำมาให้ผลดี คงไม่ให้ผลร้ายแก่ประเทศเรา

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่าเรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าล้ามากเหมือนกันเมืองไทยเวลานี้เราไม่มีหลายปาร์ตีเหมือน

อย่างประเทศอื่น เช่นที่ในอังกฤษพอเลือกตั้งผู้แทนเสร็จ ก็รู้ได้ทันทีว่าใครมีคะแนนเสียงไว้มากในสภา ซึ่งสมมติว่าถ้าพวกลิปเบอรัลมีจำนวนมากในหลวงก็ทรงเรียกหัวหน้าพวกลิปเบอรัลนั้นมาทรงถามว่าจะรับเป็นพรรคเสนาบดีจัดการปกครองประเทศได้หรือไม่ เขาก็ไปปรึกษาหารือพวกพ้องตกลงมารับตามพระบรมราชโองการ สำหรับในเมืองไทยเวลานี้ก็เห็นมีสมาคมการเมืองอยู่แห่งเดียวคือสมาคมคณะราษฎรซึ่งยากจะทราบได้ว่าใครจะเป็นผู้มีคะแนนเสียงไว้มากในสภา เพราะถ้าไม่มีผู้สนับสนุนพอ ก็ไม่ได้รับความไว้วางใจเมื่อมาถึงสภา จึงเป็นการยากยิ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะเป็นทางดีอยู่บ้าง ถ้าแก้มาตรานี้ให้ประชาชนสภาฯ ลงนามรับผิดชอบในพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานคณะกรรมการราษฎร จะได้ให้ประชาชนสภาฯ ระวางแนะนำในหลวงเมื่อโปรดเกล้าฯ เรียกไปถามถึงตัวบุคคลว่าใครมีผู้สนับสนุนมากสมควรเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรได้ เป็นการช่วยเหลือพระราชดำริในการเลือกนี้ เพราะในหลวงอาจไม่ทรงทราบโดยพระองค์เองว่าใครมีคะแนนเสียงไว้มากพอ

พระยาศรวิศาลวาจา กล่าวว่า การตั้งประธานคณะกรรมการราษฎรได้อธิบายแล้วว่า จะตั้งได้ก็เพราะคนฝ่ายหมุ่มมากอยู่ในสภาตามธรรมดากำหนดให้ประธานคณะกรรมการราษฎรคนเก่าเป็นคนเซ็นแต่เรากลัวว่าถ้าคนเก่าแก่งไม่เซ็นหรือแก่งไม่อยู่เสีย ก็จะไม่มีการเซ็น และจะไม่มีคณะกรรมการราษฎรระวางนั้น จึงดำริให้ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลงนามไม่มีความหมายจะให้ประชาชนสภาฯ รับผิดชอบ สภาฯ นี้ไม่พอใจคณะนั้นก็ล้มไป ส่วนจะให้รับผิดชอบเอาไปไว้ในมาตรา ๕๗ แล้ว

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ถ้าไม่จำเป็นจะต้องให้รับผิดชอบแล้ว จะให้เซ็นทำไม ถ้าเกิดการเสียหายเพราะผู้ันั้นไม่มีเสียงโหวตพอให้เราโทษประธานสภา ได้จะดี

พระยาศรีวิศาลวาจา กล่าวว่า ไม่เห็นจะรับผิดชอบอะไรบางที่ประธานสภาฯ ของเราจะหนีไปเสียก่อน เพื่อให้ประธานแห่งสภาคงอยู่เสมอไปจะดีไม่เป็นการยุ่งยากที่ไปเที่ยวหาเขา ในประเทศอิตาลี กำหนดให้ประธานคนใหม่เป็นคนเซ็น ส่วนกรรมการราษฎรคนอื่น ประธานคณะกรรมการราษฎรเป็นคนเซ็น ที่พระยานิติศาสตร์ นี้ว่าการเซ็นนี้จะให้รับผิดชอบข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า ที่ว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงถามประธานของสภา แล้วมีพระบรมราชโองการมาที่เดียวเป็นทางราชการหรือท่านเรียกตัวไปถาม เป็นเรื่องหลังฉาก

นางสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ข้อโต้เถียงฝ่ายหนึ่งว่าการตั้งประธานคณะกรรมการราษฎรให้สภานี้โหวตไปก่อนนั้นสำหรับความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นไปตามมาตรา ๔๖ นี้ดีกว่า ให้ท่านเลือกมาก่อน เมื่อเราไม่พอใจเราก็ไม่เอาดีกว่าเราเลือกไปให้ ถ้าเราเลือกไปก่อนภายหลังเขามาทำไมถูกใจบังเกิดความเจ็บใจแก่เรามาก จะโหวตไม่โหวตก็ยากเพราะเราเลือกไปแล้ว

หลวงธำรงฯ กล่าวว่า ที่เสนอญัตตินี้ขึ้นมาขอข้อความเข้าใจว่า ๑. ตามคำอธิบายเมื่อตั้งแล้วก็ได้มีการโหวตความไว้ใจในสภาอีก ๒. วิธีนี้เป็นหลักการนานาประเทศเขากระทำกัน ข้าพเจ้าจึงเห็นว่ามาตรา ๔๖ ควรเป็นไปตามนี้ และขอร้องให้หลวงชำนาญฯ ที่เสนอญัตติถอนเสียด้วย

หลวงชำนาญฯ แกลงขอถอนและกล่าวว่าตามความ
เข้าใจที่อนุกรรมการอธิบายว่าวิธีการต้องเป็นที่กล่าวแล้ว จะตั้ง
ผิดไม่ได้

พระสุธรรมฯ แกลงว่าได้ยื่นญัตติเกี่ยวกับข้อนี้ไว้ขอ
ถอน

นายสงวน ตุลารักษ์ แกลงว่า คำว่า “**รัฐการ**” ควรใช้
แทน “**ราชการ**”

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า ถ้าเราเรียกรัฐการก็ผิด
โดยหลักการรัฐบาลยังเป็นของในหลวง เพราะฉะนั้นเราจึงต้อง
เรียกราชการ หนังสือทั่วไปใช้ His Majesty ete เสมอ
เพราะฉะนั้นควรเป็นราชการ หนึ่งอยากแกลงให้ทราบว่า ในที่นี้
เราไม่ได้เปลี่ยนรัฐบาล เปลี่ยนแต่ภายในรัฐบาลสยามเมื่อ
๑๐๐ ปีเป็นมาอย่างไรก็เป็นรัฐบาลสยามเสมอ เพราะฉะนั้นตัด
เสียซึ่งปัญหาที่ว่านานาประเทศรับเราเป็นรัฐบาลใหม่หรือเปล่า
เขารับเราคือเป็นรัฐบาลเก่านั่นเอง ส่วนที่เปลี่ยนแปลงกันนี้
ถือว่าเป็นการภายในและคิดว่า เป็นความดีสำหรับพวกเราที่ได้
ตัดเสียซึ่งความยุ่งยาก เป็นการทำให้เรา ๑. เราตัดเสียซึ่ง
ความยุ่งยาก ๒. เราไม่ได้เปลี่ยนรัฐบาล ๓. การเปลี่ยนแปลง
ของเราเป็นการภายในเท่านั้นเอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้ลงมติมาตรา ๔๖ ตามที่
ประธานคณะกรรมการอธิบาย และขอแก้

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าใช้ได้ตามที่
แก้ นอกจาก ๔ นาย

มาตรา ๔๗ ประธานอนุกรรมการ กล่าวว่า มาตรา ๔๗ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ประธานคณะกรรมการราษฎรนายหนึ่งและกรรมการราษฎรอีกสิบสี่ นายต้องเลือกจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้นจะเลือกจากผู้ที่เห็นว่ามีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่อาจดำรงตำแหน่งการเมืองได้”

และกล่าวว่าโดยปกติแล้ว ควรเลือกคนในสภาที่เป็นสมาชิกอย่างน้อย ๑๕ คน แต่คนภายนอกที่ไม่ได้อยู่ในสภาเป็นคนมีความรู้และชำนาญดีควรใช้ด้วย เราไม่อยากจะให้คนพวกนั้นนอนเล่นเฉยๆ หน่วยงานแผ่นดินให้เป็นที่ไปดีควรเรียกมาช่วย และเพราะเหตุตำแหน่งกรรมการราษฎรเป็นตำแหน่งการเมือง เราจึงต้องบัญญัติไว้ว่า ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองได้

พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวว่า ที่ว่าจำนวนอย่างน้อย ๑๕ อย่างมาก ๒๕ ตามที่เข้าใจเห็นจะเป็นว่าตามธรรมดาควรมีเพียง ๑๕ การตั้งกรรมการได้บอกแล้วว่า พระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ตั้งซึ่งเข้าใจว่าพระองค์คงเลือกแต่งตั้งแต่พวกที่เห็นว่าสภาจะเห็นชอบด้วย ถ้าหากคนที่สภาไม่พอที่จะเป็นหัวหน้าทบวงบริหารราชการแผ่นดินแล้วจึงจะทรงตั้งคนนอกสภาเพิ่มเติมเมื่อจำเป็น

พระยาอุดมฯ กล่าวว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในนี้ เวลาเป็นคณะกรรมการราษฎรต้องปฏิญาณหรือไม่

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ถ้าเขาไม่ปฏิบัติ เราก็คงไม่ไว้ใจให้

พระยามนชาติรามาฯ กล่าวว่า ผู้เลือกตามมาตรา ๓๖ คือใคร

ประธานอนุกรรมการฯ ตอบว่า ตามความจริง กรรมการนี้ผู้ที่เห็นประธานเขาเลือกมาโดยสมาชิกในสภาเห็นด้วย แล้วเขาทูลพระเจ้าอยู่หัวให้ตั้งคนนั้นคนนี้ แต่ตามวิธีการ และตามหลักการนั้นพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงตั้ง ผู้เลือกจริงคือสมาชิกในสภาไม่ใช่ประธาน

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปจะ ได้ลงมติไม่มีใครคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่า ร่างมาตรา ๔๗ เป็นอันใช้ได้

มาตรา ๔๘ ประธานสภาฯ กล่าวว่า ตามความใน มาตรา ๔๘ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“กรรมการราษฎรผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นย่อมมีสิทธิไปประชุมและแสดงความคิดเห็นในสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘ ท่านให้นำมาใช้ ด้วยโดยอนุโลม”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ถ้าไม่มีผู้ใดอภิปรายต่อไปจะ ได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรา ๔๘ นี้ให้ใช้ได้ตามที่แก้

มาตรา ๔๙ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ความใน
มาตรา ๔๙ เดิมมีดังนี้

“การตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการราษฎร
นั้นไม่ทำให้ผู้ได้รับตั้งจำต้องลาออกจากการเป็นสมาชิก”

และขอตัดคำว่า “การ” หน้าคำว่า “เป็นสมาชิก” ออก
และกล่าวต่อไปว่าที่บัญญัติมาตรานี้ไว้เพราะบางประเทศถ้า
สมาชิกได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการและเป็นเสนาบดี แล้ว
ต้องออกจากเป็นสมาชิกหรือต้องตั้งใหม่เพื่อจะกันความสงสัย
จึงใส่ความข้อนีไว้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไป
จะได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่าง
มาตรานี้ใช้ได้ตามที่แก้

ประธานสภาฯ กล่าวต่อไปว่า ถึงเวลา ๑๖.๕๕ นาฬิกา
แล้ว จึงขอให้ที่ประชุมพัก ๑๐ นาที

ครั้นถึงเวลา ๑๗.๐๕ นาฬิกา ประธานสภาฯ ได้เรียก
สมาชิกเข้านั่งประชุมต่อไป

มาตรา ๕๐ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา
๕๐ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะกรรมการราษฎร
จักต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

กรรมการราษฎรคนใดได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการ
กระทรวงทบวงกรมใด จักต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อ

สภาในทางรัฐธรรมนูญแต่กรรมการราษฎรทุกคนจะได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวงทบวงการใดหรือไม่ก็ตาม จักต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของรัฐบาล”

และกล่าวว่าขอแก้คำว่า “จักต้อง” ๓ แห่งคงไว้แต่ “ต้อง” ให้ตัด “จัก” ออก ในบรรทัดที่ ๒ คำว่า “ไว้วางใจ” ให้ตัดคำว่า “วาง” ออกเสีย ในบรรทัดที่ ๓ คำว่า “กรรมการราษฎรคนใด” ให้แก้เป็น “ราษฎรผู้” เปลี่ยนคำว่า “คนใด” เป็น “ผู้” ในบรรทัดที่ ๔ กับบรรทัดที่ ๖ คำว่า “กระทรวงทบวงการใด” ให้ตัดคำว่า “ใด” ออกเสีย และกล่าวว่าความประสงค์ของมาตรานี้ อยากให้เสนาบดีทั้งหลายมารวมอยู่ด้วยเป็นคณะ ทุกๆ คนจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน การใดที่ได้ออกไปจากกรรมการราษฎรกรรมการคนใด เสนาบดีคนใดจะว่าไม่รู้ไม่เห็นเสียงความรับผิดชอบไม่ได้ ซึ่งเป็นแบบที่นานาประเทศเขาทำกัน และเป็นความสะดวกแก่ราชการด้วย นโยบายของรัฐบาลเรื่องใดๆ ก็ตาม คณะกรรมการราษฎรจะต้องรับผิดชอบทีเดียว

ประธานสภาฯ กล่าวว่าเมื่อไม่มีอภิปรายกันต่อไปจะได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองว่าร่างมาตรานี้เป็นอันใช้ได้ตามที่แก้

มาตรา ๕๑ ประธานอนุกรรมการสภาฯ กล่าวว่า
มาตรา ๕๑ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“กรรมการราษฎรทั้งคณะจะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดซึ่งได้ให้ความไว้วางใจแก่คณะกรรมการ

ราษฎรในขณะที่เข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสองนี้
ท่านว่าคณะกรรมการราษฎรที่ออกนั้นจักต้องอยู่ในตำแหน่ง
เพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะกรรมการราษฎรที่ตั้งขึ้นใหม่
เข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ การเป็นกรรมการราษฎรจะสิ้นสุดลง
เฉพาะตัวโดย

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ

และกล่าวว่า ในบรรทัดที่ ๑ คำว่า “คณะจะต้อง” ให้
ตัด “จะ” ออก บรรทัดที่ ๓ คำว่า “ราษฎรชุดซึ่งได้ให้ความ
ให้ตัด “ซึ่งได้” ออกแล้วใช้คำ “ที่” แทน และในบรรทัด
เดียวกันนี้ คำว่า “ไว้วางใจ” ให้ตัดคำว่า “วาง” ออกเสีย ใน
บรรทัดที่ ๔ คำว่า “ท่านว่าคณะกรรมการ” ให้ตัดคำว่า
“คณะ” ออกเสียในบรรทัดที่ ๕ คำว่า “จักต้อง” ให้ตัดคำว่า
“จัก” ออกเสียในบรรทัดที่ ๖ ให้เติมคำว่า “จะ” ลงระหว่างคำ
ว่า “ขึ้นใหม่” กับ “เข้ารับหน้าที่” ในบรรทัดที่ ๗ คำว่า
“นอกจากนี้การเป็นกรรมการ” ให้แก้เป็น “นอกจากนี้ความ
เป็นกรรมการ” แล้วให้เติมว่า (๓) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา
๒๑ (๔) ไว้ถัดจากข้อ (๒) ส่วนข้อ (๓) เติมให้เปลี่ยนเป็นข้อ (๔)

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า คนที่ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองได้ควรมีบัญญัติไว้เช่นที่แรกเป็นได้เพราะอยู่ได้
การเมืองแล้ว ภายหลังอยู่เหนือการเมือง ต่อไปเรื่องเป็นไปไม่
ได้ ไม่ควรใส่ไว้เช่นนั้น

สรุปลงพิมพ์ปกหน้า

นายจรรยา สืบแสง กล่าวว่าในบรรทัดที่ ๖ วรรค ๑ ควรตัดคำ “จะ” ออก เติมคำว่า “แทน” เพราะถ้าใส่คำว่า “จะ” ดูความเด่นขึ้น

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า อยากบัญญัติความไว้เป็นกลางๆ ถ้าบัญญัติว่า “เข้ารับ” ความเด่นไปทางนั้น ถ้าเราไปรวมความไว้เช่นนี้กรรมการราษฎรตั้งขึ้นใหม่อาจตั้งคนเก่า แต่แรกเคยเขียนว่าดำเนินการไปจนกว่าคณะกรรมการราษฎรใหม่เข้ารับหน้าที่ ความชัดไปว่า ต้องเป็นกรรมการราษฎรใหม่เข้ารับหน้าที่ เพราะกรรมการราษฎรเก่าอาจได้รับตั้งอีกที่หนึ่งก็ได้ หนึ่งเรื่องการเมืองที่ว่าขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิก การเป็นกรรมการราษฎรไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิก ไม่เป็นสมาชิกก็เป็นกรรมการราษฎรได้ สมมติว่าในพวกกรรมการนี้มีสมาชิก ๑๕ คน ถ้าคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติเป็นสมาชิก คนนั้นก็เป็นผู้ไม่จำเป็นต้องตั้งกรรมการราษฎร ๑๕ นายจากสมาชิกใหม่

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า ผู้ที่ดำรงทางการเมืองไม่ได้เช่นกรรมการราษฎรคนหนึ่ง ศาลสั่งให้เป็นผู้ใดความสามารถ กรรมการราษฎรไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังเช่นสมาชิกดอกหรือ?

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่า เรื่องนี้ไม่ได้เกี่ยวกับสมาชิกทั้ง ๒ พวก ถ้าเห็นมีข้อบกพร่องอย่างไร เราก็ลงมติไม่ไว้ใจระหว่างนั้นก็เป็นที่ไปตามเรื่อง ถ้าถูกคัดออกหรือถูกฟ้องร้อง จะเรียกเอามาประชุมอีกไม่ได้ จะบังคับคน ๒-๓ คน ต้องเรียกคนมาประชุมตั้ง ๒๕๐ คน ลำบากเกินไป ควรไว้ใจให้ลาออกดีกว่า

พระยาประมวญฯ กล่าวว่า กรรมการราษฎรคนใดขาดคุณสมบัติ ประธานคณะกรรมการราษฎรคงไม่เลือกขึ้นมาที่เลือกขึ้นมา นั้นประธานคณะกรรมการราษฎรรับรองแล้ว

นายมานิต วสุวัต กล่าวว่า ขอเติมข้อ ๔ ว่า “กลายเป็นไร้ความสามารถ”

พระยานิติศาสตร์ กล่าวว่า เห็นว่าไม่จำเป็นต้องเติมข้อนี้ เพราะถ้าปรากฏว่ากรรมการราษฎรคนใดไร้ความสามารถแล้วประธานกรรมการราษฎรยังขึ้นเอาคนเช่นนี้ไว้ เราก็ควรวิตความไม่ไว้ใจให้ลาออก เพราะถ้าเกิดเอาคนที่ไม่สามารถไว้เป็นกรรมการอีกก็เห็นเหลวเติมทนจึงเห็นไม่จำเป็นต้องบัญญัติ

หลวงเดชาติวงศ์ฯ กล่าวว่า ถ้าคิดว่ามาตรา ๕๑ มีความอย่างเดียวกับมาตรา ๒๑ ข้อ ๔ แล้ว ตามที่ประธานกรรมการฯ เสนอมาว่ากรรมการราษฎรที่จะเลือกตั้งขึ้นมา นอกจาก ๑๕ นาย แล้วจะต้องเป็นผู้มีความสามารถแต่ว่าหลีกเลี่ยงไม่อยากทำการรับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร (election) เพราะฉะนั้นความข้อ ๔ นี้คงจะใช้ได้อย่างเดียวกัน

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดอภิปรายกันต่อไปจะได้ลงมติไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมลงมติรับรองร่างมาตรา ๕๑ ใช้ได้ตามที่แก้ไข

เลิกประชุมเวลา ๑๘.๕๐ นาฬิกา

สภานิติบัญญัติ

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๙/๒๔๗๕

วันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕

(ตอนเช้า)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๑๕ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๗ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้จะได้ปรึกษาต่อไปจากที่ได้พิจารณามาแล้วแต่วานนี้ และขอให้เปลี่ยนภาวะที่ประชุมเป็นอนุกรรมการเต็มสภาด้วย

มาตรา ๕๒ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า วันนี้เราจะได้ปรึกษาด้วยมาตรา ๕๒ ต่อไป ในมาตรานี้มีความว่า “ในโอกาสฉุกเฉินซึ่งจะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันท่วงที่มีได้ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้”

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ท่านให้นำพระราชกำหนดนั้นเสนอต่อสภาเพื่ออนุมัติ ถ้าสภาอนุมัติแล้วพระราชกำหนดนั้นเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติไซ้ พระราชกำหนดนั้นเป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติและไม่อนุมัติของสภาอันกล่าวนี้ ท่านว่าให้
 ทำเป็นพระราชบัญญัติ และได้กล่าวต่อไปว่าความประสงค์ของ
 มาตรานี้คือว่าในปีหนึ่งสภาไม่ได้ประชุมกันทุกวัน แต่ว่าใน
 ทางการบริหารราชการนั้นต้องเดินอยู่ทุกวัน จะเฉยมิได้ เมื่อมี
 เหตุจำเป็นขึ้นที่จะต้องออกกฎหมายบังคับเพื่อกิจการใดการ
 หนึ่งแล้ว แต่สภาไม่ได้ประชุมกันและกฎหมายจำเป็นต้องออก
 ก็จะทำให้ขัดกันขึ้นมา เพราะฉะนั้นจึงบัญญัติช่องทางไว้เพื่อ
 ความสะดวกในราชการ คือมีทางที่จะออกกฎหมายบังคับได้
 คำว่า “พระราชกำหนด” ในมาตรานี้ หมายความว่า กฎหมาย
 ที่ออกโดยกรรมการราษฎรกับพระมหากษัตริย์ที่ไม่ได้นำผ่าน
 สภาก่อน เพราะฉะนั้นจึงเปลี่ยนชื่อเสีย แต่ที่จริงนั้นการออก
 กฎหมายนั้นเป็นอำนาจเฉพาะเจาะจงของสภา หากว่าความ
 จำเป็นบังคับก็ต้องให้มีไปชั่วคราว ครั้นเมื่อสภาประชุมกันเข้า
 แล้วจะต้องเอาพระราชกำหนดนั้นมาเสนอ เพื่อสภาจะได้ตรวจ
 พิจารณาว่าควรจะอนุมัติหรือไม่ คือว่าจะเห็นสมควรหรือ
 อย่างไร ถ้าหากว่าเห็นชอบ พระราชกำหนดนั้นก็จะเป็นพระราช
 บัญญัติใช้บังคับได้ต่อไป ถ้าไม่เห็นด้วยก็เป็นอันตกไป ด้วย
 ความประสงค์อย่างนี้จึงบัญญัติมาตรานี้ไว้ และทั้งเป็นข้อที่
 รัฐธรรมนูญของนานาประเทศมีอยู่ด้วยเหมือนกัน

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ในการที่จะพูดต่อไปนี้ความ
 ประสงค์ก็เพื่อแก้ไขข้อความบางคำให้สละสลวยขึ้นเท่านั้น
 ฉะนั้นในมาตรา ๕๒ นี้ ขอแก้ไขเพิ่มความดังนี้ บรรทัดแรกคำ
 ว่า “ในโอกาสฉุกเฉิน” แก้เป็น “ในเหตุฉุกเฉิน” บรรทัดที่ ๒
 บรรทัดที่ ๓ คำว่า “พระราชกำหนดนั้นเป็น” แก้เป็น
 “พระราชกำหนดนั้นก็เป็น” บรรทัดที่ ๔ คำว่า “กำหนดนั้น

เป็น” ก็เป็น “กำหนดนั้นก็เป็น” และในวรรคสุดท้ายคำว่า “ของสภาอันกล่าวนี้” แก่คำว่า “อัน” เป็น “ที่” ให้อ่านว่า “ของสภาที่กล่าวนี้”

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าที่แก้นี้ ไม่ขัดข้อง

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า ตามความในวรรคที่ ๒ แห่งมาตรานี้ ตามความเข้าใจไม่มีข้อแสดงให้เห็นว่าในคราวประชุมต่อไปแล้วพระราชกำหนดซึ่งออกในเหตุฉุกเฉินจะต้องรีบนำเสนอต่อสภาดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญชั่วคราว มาตรา ๒๔ ฉะนั้น จึงมีความประสงค์ว่าควรเติมคำว่า “รีบ” ในที่นี้ ความประสงค์จะให้เติมเพราะเหตุว่าข้อความในตอนท้ายในวรรคนี้กล่าวว่า ถ้าแม้พระราชกำหนดนี้สภาไม่อนุมัติก็เป็นอันตกไปก็ดี ก็ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชบัญญัตินั้น ก็เมื่อเช่นนี้พระราชกำหนดก็มีหนทางที่จะตกไปได้ และถ้าแม้ตกไปเราปล่อยให้ล่องลอยไว้นาน จะทำให้เสียประโยชน์ของประชาชนได้

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า ตามที่หลวงธำรงฯ พูดนั้น อนุกรรมการก็ได้พิจารณาดูแล้วเหมือนกัน เห็นว่าไม่จำเป็น แต่ถ้าจะใส่ลงไปก็ไม่ขัดข้องอย่างไร เพราะบางประเทศในรัฐธรรมนูญของเขา เขาใส่ลงไป แน่แน่นอนว่าในการประชุมต่อไปต้องเอาพระราชกำหนดที่ออกไปแล้วมาเสนอก่อนทีเดียว ไม่ให้ทำอื่น แต่ในเรื่องนี้เราจะทำไว้ในระเบียบการหรือให้เป็นธรรมเนียมก็ได้ เพราะเหตุว่าการของเรายังไม่แน่นอนว่าจะอะไร เป็นอะไรอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเราจะตั้งกรรมการอย่างที่ได้

กล่าวมาแล้วสำหรับทำการพิเศษ หากว่าใส่ลงไว้เช่นนี้อาจจะติดขัดได้ เพราะบางทีอาจจะมึ่งงานอื่นของเราซึ่งด่วนกว่า พระราชกำหนดนั้นก็ได้อีก ถ้าจะเอาพระราชกำหนดนั้นมาเสนอ ก่อนก็จะไม่สะดวกจึงเห็นว่าทำอย่างที่ทำให้เป็นธรรมเนียมหรือไว้ในระเบียบก็จะไม่เปลี่ยนแปลงผลอย่างไร

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า คำว่า "รีบ" ในที่นี้ หมายความว่าในโอกาสที่สภาจะทำได้ ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นครั้งแรก แต่หมายความว่าในโอกาสแรกที่สภาจะทำได้จะต้องรีบนำมาเสนอ มิฉะนั้นจะทำให้เสียประโยชน์ของประชาชน

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่าตามที่หลวงธำรงฯ เสนอ อยากจะเสนอให้เติมคำว่า "รีบ" ลงไปนั้น ความจริงถ้าจะใส่ไว้ในระเบียบของสภาซึ่งเวลานี้ได้ตั้งอนุกรรมการย่อยไปทำอยู่แล้วจะเหมาะกว่า คือเวลาจะเปิดมีการประชุม ก็จะเป็นว่าจะต้องมีระเบียบวาระประชุมว่าสภาจะทำอะไรบ้าง ถ้าเห็นว่าสิ่งใดที่ด่วนกว่าพระราชกำหนดแล้วก็ต้องเอาออกมาปรึกษาพิจารณากันก่อน เมื่อเสร็จแล้วในวันต่อไปก็จะเอาพระราชกำหนดนั้นมาเสนอทันที แต่ว่าถ้าหากไม่มีอะไรที่ด่วนและสำคัญไปกว่าพระราชกำหนดนั้นแล้ว ก็จำเป็นอยู่เองที่จะต้องนำพระราชกำหนดมาเสนอสภาก่อนอื่น จึงเห็นว่าตามที่หลวงธำรงฯ เสนอนั้นจะแก้ด้วยให้ใส่ไว้ในระเบียบการของสภาจะเหมาะกว่า

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่าถ้าเช่นนั้นแล้วไม่ขัดข้อง และขอถอนญัตติ

ประธานสภาฯ กล่าวว่าในมาตรา ๕๒ นี้ได้มีแก้ไข ถ้อยคำบ้างและคงอ่านได้ความว่า “ในเหตุฉุกเฉินซึ่งจะเรียก ประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันท่วงที่มีได้ พระมหา-กษัตริย์ จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติ ก็ได้

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ท่านให้นำ พระราชกำหนดนั้นเสนอต่อสภาเพื่ออนุมัติ ถ้าสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็จะเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่ อนุมัติไซ้รู้พระราชกำหนดนั้นก็ป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่ กระทบถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติและไม่อนุมัติของสภาที่กล่าวนี้ ท่านว่าให้ทำ เป็นพระราชบัญญัติ” ฉะนั้นถ้าไม่มีผู้ใดทักท้วงก็ขอให้รับรอง ต่อไป

ที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๕๒ ดังกล่าวนั้น

มาตรา ๕๓ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า มาตรา ๕๓ มีความว่า “พระมหากษัตริย์ทรงประกาศ ใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการในพระราชบัญญัติ กฎอัยการศึกนั้น” ขอแก้คำว่า “นั้น” ซ้ำงท้ายออก

ประธานสภาฯ กล่าวว่าในมาตรานี้ก็เห็นจะไม่มีปัญหา ความขัดแล้ว ฉะนั้นถ้าไม่มีผู้ใดทักท้วงแล้ว ขอให้ลงมติ สมาชิกทั้งหมดมีความเห็นชอบตามร่างแห่งมาตรานี้ เป็นอันว่า ที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๕๓ ภายหลังที่ได้ตัดคำ ว่า “นั้น” ออก

มาตรา ๕๔ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
กล่าวว่าในมาตรา ๕๔ นี้มีความว่า “**พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่ง**
พระราชอำนาจ ในการประกาศสงครามทำหนังสือสัญญา
สันติภาพสงบศึกและทำหนังสือสัญญาอื่นๆ กับนานาประเทศ

การประกาศสงครามนั้น จะทำได้ก็แต่ไม่ขัดกับบท
บังคับแห่งกติกาสันนิบาตชาติ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์สยาม
หรือที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา
ไซ้รั ท่านว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร
ก่อน จึงจะเป็นอันใช้ได้

เจ้าพระยาวงศาอนุประพันธ์ เสนอว่า ในวรรคที่ ๒ แห่ง
มาตรานี้ซึ่งมีความว่า “**การประกาศสงครามนั้น จะทำได้ก็แต่**
ไม่ขัดกับกฏบังคับแห่งกติกาสันนิบาตชาติ” นั้นเห็นว่าไม่
จำเป็นที่จะอยู่ในรัฐธรรมนูญถาวร เพราะว่าเมื่อเราจะประกาศ
สงครามแก่ประเทศใดประเทศหนึ่ง ถ้าเราเป็นสมาชิกอยู่ใน
สันนิบาตชาติ เราก็ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของสันนิบาตชาติ
อยู่แล้ว

พระยาประเสริฐสงคราม กับ นายจรูญ ณ บางช้าง
รับรอง

หลวงแสงนิติศาสตร์ และ นายเนตร พูนวิวัฒน์
รับรองและกล่าวว่า ญัตตินี้ได้นำเสนอไว้แล้วเหมือนกัน
(ในการปรึกษาความในวรรคนี้ได้มีอภิปรายกันมากมาย แต่
สภาได้ลงมติไม่ให้บันทึกไว้ รายงานการประชุมสมาชิกแห่ง
สภาได้มีความเห็นแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง อย่างหนึ่งว่าควรให้

สภานิติบัญญัติ

คงวรรคนี้ไว้ อีกอย่างหนึ่งเห็นว่าควรตัดออกเสียทั้งหมด และ
 ภายหลังที่ได้โต้เถียงกันแล้ว นายเนตร พูนวิวัฒน์ว่า เท่าที่ได้
 พังคำชี้แจงแล้วพอใจ ถ้าเมื่อจะคงความไว้ด้วยเหตุผลที่กล่าว
 ในการโต้เถียงนั้นแล้ว ก็ควรจะแก้ไขถ้อยคำเสียบ้าง เช่นคำว่า
 “**บทบังคับ**” ควรจะแก้เป็นว่า “**หลักการ**”

นายประยูร ภมรมนตรี กล่าวว่า ถ้าจะแก้แล้วเห็นว่า
 ควรจะเป็นคำว่า “**บทบัญญัติ**” ดีกว่า “**หลักการ**”

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า แม้ว่าจะแก้แล้วควร
 จะเป็นดังนี้ “**การประกาศสงครามนั้น จะทรงทำต่อเมื่อไม่ขัด
 กับบทบัญญัติแห่งกติกาสันนิบาตชาติ**”

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในการ
 จะแก้ถ้อยคำนั้นไม่ขัดข้อง

ประธานสภาฯ จึงถามความเห็นของผู้ที่เสนอญัตติ
 และรับรองไว้ในวรรคนี้

นายจรรยา ฅ บางช้าง ขอให้ลงคะแนนลับ

หลวงเสนินิติศาสตร์ รับรอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ความสำคัญที่เป็นปัญหาอยู่ใน
 ที่นี้มีว่า นายจรรยา ฅ บางช้าง กับหลวงแสงฯ ประสงค์จะให้ตัด
 ความในวรรค ๒ นี้ออก ถ้าไม่เห็นด้วยก็ขอให้ที่ประชุมลง
 คะแนนลับ อีกข้อหนึ่งนั้นมีว่า จะขอแก้ถ้อยคำเท่านั้น ฉะนั้น
 ในชั้นแรกขอให้ที่ประชุมลงคะแนนลับก่อน ต่อเมื่อปรากฏว่า
 คะแนนข้างที่จะให้คงวรรคนี้ไว้มากจึงค่อยพิจารณาและลง
 คะแนนแก้ไขถ้อยคำอีกชั้นหนึ่ง ฉะนั้นถ้าผู้ใดเห็นว่าควรจะตัด

ความออกทั้งหมดแล้วขอให้จับคะแนนโหวตสีเขียว ถ้าเห็นว่าจะให้คงไว้แล้วขอให้จับคะแนนโหวตสีขาว ผลที่สุดเมื่อที่ประชุมลงมติมีสมาชิกลงคะแนนสีขาว ๔๔ สีเขียว ๑๔ เป็นอันว่าที่ประชุมให้คงความตามเดิมไว้

ส่วนการแก้ไขถ้อยคำนั้น สมาชิกส่วนมากเห็นชอบตามที่หลวงประดิษฐไพฑูริย์ เสนอ เป็นอันว่าความในวรรค ๒ แห่งมาตรา ๕๔ อ่านได้ดังนี้

“การประกาศสงครามนั้น จะทรงทำต่อเมื่อไม่ขัดกับบทบัญญัติแห่งกติกาสันนิบาตชาติ”

พระยาอุคตมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ถามว่า หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีที่เห็นว่าจะทำขึ้นใหม่ หรือจะแก้ไขของเก่า ประการใดจะต้องนำมาผ่านสภาหรือไม่ เพราะดูความในวรรค ๓ แห่งมาตรานี้แล้ว ไม่ทราบว่าจะได้ความเพียงนั้น

พระยาศรีวิสารวาท กล่าวว่ คำว่า “สัญญา” นั้น เราใช้โดยนัยกว้างๆ ไม่หมายจะเฉพาะว่าสัญญาอันใด เช่นรวมทั้งสัญญาที่เรียกว่า Treaty อนุสัญญา (Convention) ความตกลง (Agreement) หรือ (Arrangement) ซึ่งประเทศเราอาจทำความตกลงกับนานาประเทศด้วย ความตกลงในที่นี้อาจจะมีข้อความเกี่ยวเฉพาะการบริหารก็ได้ หรืออาจจะมีข้อความบัญญัติถึงอำนาจในทางนิติบัญญัติก็ได้ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของสภา ส่วนสัญญาที่มีลักษณะเป็นการบริหารนั้น เช่นอาจจะมีความตกลงระหว่างระเบียบระหว่างประเทศว่า ถ้าแม้เวลาเรือรบเข้ามาในประเทศจะให้มีการระเบียบการรับรองเพียงใด นี่ก็เรียกว่าสัญญาหรือในทางที่เกี่ยวกับเขตต์แดนซึ่งเป็นการ

ปกครอง เราก็อาจจะทำสัญญากับประเทศใกล้เคียงว่าปีหนึ่งจะมีประชุมตำรวจรวมกันเพื่อปราบปรามผู้ร้ายชายแดนเป็นต้น ซึ่งล้วนแต่มีลักษณะในทางบริหาร ส่วนสัญญาที่พาดพิงอำนาจนิติบัญญัติ สัญญาทางพระราชไมตรีนั้นเวลาทำถ้ามีบทบัญญัติที่พาดพิงถึงสิทธิและหน้าที่บุคคลอันอาจเกี่ยวกับการเงินด้วย โดยเหตุนี้สัญญานั้นก็กินความถึงลักษณะการบริหารและพาดพิงถึงนิติบัญญัติด้วย ถ้าจะวางบทบังคับลงไปไว้ว่าสัญญาจะมาเสนอต่อสภา ก็จะเป็นการขัดกันและจะปะปนหน้าที่บริหารและนิติบัญญัติ โดยเหตุนี้นานาประเทศจึงถือหลักสำคัญว่า สัญญาใดที่เกี่ยวกับนิติบัญญัติแล้วจะต้องได้รับความเห็นชอบของสภา เช่นกับว่าจะเปลี่ยนแปลงบทกฎหมายที่จะให้เป็นไปตามสัญญา ก็ต้องได้รับความยินยอมจากสภา แต่ว่าสิ่งใดที่เกี่ยวกับแผนกบริหารแล้วก็ยังเป็นของคณะกรรมการราษฎร โดยเหตุนี้ นานาประเทศจึงถือเป็นหลักสำคัญว่านิติบัญญัติแล้วจะต้องได้รับความเห็นชอบของสภา เพื่อกล่าวความสำคัญให้เด่นชัดขึ้นมักจะกล่าวว่า สัญญาใดมีบทบัญญัติเป็นภาระในทางการเงินแห่งประเทศหรือเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์ก็ให้เสนอแก่สภา บางประเทศก็มีลง และที่เราบัญญัติไว้ในนี้ ก็กินความถึงสัญญาทางพระราชไมตรีทุกฉบับ ที่จะเว้นก็เกี่ยวแต่เฉพาะการบริหาร อนึ่งการเจรจาสัญญานั้นเป็นหน้าที่การบริหารโดยแน่แท้ ถ้าแม้ว่าสภาจะเป็นผู้เจรจาสัญญาต่างๆ แล้วก็จะยุ่งยาก เพราะมีลักษณะดิลิเกตมาก มีข้อความความบางประเทศซึ่งจะเจรจากันและเกี่ยวข้องด้วยส่วนได้เสีย ฉะนั้นในรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ไม่มีบทบัญญัติที่จะให้สภาเจรจาสัญญา การเจรจาสัญญานั้นเป็นการบริหาร แต่ว่าสัญญา

นั้นจะต้องนำมาเสนอเพื่อความเห็นชอบของสภาก่อน และการที่นำมาเสนอสภานั้นมิใช่ว่าสภาจะพิจารณาถ้อยคำก็ไม่ แต่พิจารณาถึงหลักการในสัญญาว่าจะเอาหรือไม่ มิใช่พิจารณาเป็นมาตราๆไป เพราะฉะนั้นที่หลวงแสงฯ เสนอว่า สัญญาทุกประเทศจะต้องนำมาเสนอสภานั้นจะเป็นการขัดกับหลักปฏิบัติ

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า เรื่องทำสัญญานี้ ข้าพเจ้าได้โต้เถียงในอนุกรรมการแล้ว ชั้นแรกเห็นควรต้องเสนอสภาเพื่อสภาให้สัตยาบัน เพราะสัญญาเป็นเครื่องผูกพันระหว่างประเทศต่อประเทศ หาได้ผูกพันเอกชนไม่ คือเอกชนมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมายแห่งรัฐชาติปิตัยตน คือจะให้สัญญานั้นใช้ได้ถึงเอกชน จึงต้องเสนอสภาเพื่อออกพระราชบัญญัติให้สัตยาบัน แต่ท่านผู้ชำนาญกฎหมายอังกฤษว่า ในกฎหมายอังกฤษสัญญาไม่ต้องเสนอสภา และอ้างเหตุจำเป็นบางอย่างสำหรับประเทศสยาม ข้าพเจ้าจึงยอมตามและขอให้ร่างดังที่เสนอมานั้น เห็นว่าสมควรแล้วและอนุกรรมการได้พิจารณากันมากแล้ว

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า จริงอยู่สัญญาอาจจะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่น่าจะได้รับความติจากสภา แต่เห็นว่าสัญญาใดที่สำคัญแล้วควรจะต้องผ่านสภาตั้งความในวรรค ๓ ด้วย มิใช่แต่เฉพาะสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์ และสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเช่น สัญญาที่ทำให้เกิดหนี้หรือภาระเรื่องการคลัง นอกจากนี้ยังมีสัญญาที่เราจะเสียหายแก่ทางยุทธศาสตร์ เช่นในการที่จะอนุญาตให้คนอื่นสร้างทางรถไฟเข้ามาในพระราชอาณาเขตต์เป็นต้น เพื่อว่าสภาจะได้มีโอกาสตรวจตราดูให้แน่นอนและป้องกันเสียหายมิให้เกิดขึ้น

สรุปมติของสภา

จึงเห็นว่าควรต้องผ่านสภา

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า เท่าที่หลวงแสงฯ ชี้แจงถึงในเรื่องภาระติดพันในเรื่องการเงินนั้น ความจริง สัญญาที่เกี่ยวข้องแก่การเงินนั้น ไม่ใช่เป็นสัญญาระหว่างประเทศ อะไรเลย เช่นทางคลังจะต้องการกู้เงินเขา. เราก็ออกไปบอนด์ ทางโน้น แล้วต่อไปเราก็มาทำเป็นงบประมาณขึ้นและได้กล่าว แล้วว่างบประมาณนั้นจะต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ และในการที่กล่าวไว้เช่นนี้ก็คิดว่าคลุมถึงแล้ว กล่าวคือ สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับภาระ สิทธิและหน้าที่บุคคลอันจะต้องออกเป็นพระราชบัญญัติแล้วก็ต้องนำเสนอสภา

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ตามความในวรรคท้ายนี้ เห็นชอบแล้ว แต่อยากจะขอกล่าวว่า เท่าที่ได้สอบถามท่านผู้ที่มีความรู้ซึ่งได้กรุณาอธิบายว่าในเรื่องหนังสือสัญญานั้น ประเทศต่างๆ เขากันอยู่เป็นสามอย่าง คือ ๑) สัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับนานาประเทศต้องนำมาสู่สภาเพื่อวินิจฉัยทุกเรื่อง ๒) เลือกเอาฉบับที่เปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์หรือที่ต้องออกพระราชบัญญัติบังคับให้เป็นไปตามสัญญาเพื่อพลเมืองปฏิบัติ ตาม ๓) ไม่ต้องเสนอเลยให้เป็นหน้าที่ทางบริหารทำ ทั้งสามอย่างนี้เท่าที่ได้ยินเห็นว่า ประเภทที่บัญญัติว่าสัญญาทุกชนิด ต้องเสนอต่อสภานั้นงานเดินช้าลำบากที่สุด ส่วนที่หลวงแสงฯ กล่าวถึงการอนุญาตให้สร้างทางรถไฟนั้น เห็นว่าเรื่องเช่นนี้ควรจะต้องทำเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา เช่นพระราชกฤษฎีกาจัดซื้อที่ดินฯ เพื่อการอย่างหนึ่งที่เคยที่เคยทำอยู่ จึงเห็นว่าถ้อยคำที่อยู่ในรัฐธรรมนูญนั้นอยู่ในอำนาจสภาจะ

วินิจฉัยอยู่แล้ว

หลวงแสงฯ กล่าวว่า ตามที่หลวงประดิษฐฯ พุดนั้น
เข้าใจว่าโดยมากสัญญาเป็นเรื่องสำคัญแล้วจะต้องทำเป็น
พระราชบัญญัติ ฉะนั้นขอให้บันทึกไว้เพื่อความเข้าใจใน
รายงานการประชุมด้วย ซึ่งรวมความว่าสัญญาใดๆ ที่ทำให้เกิด
หนี้ภาระติดพันในการคลังเงินของประเทศ สัญญาที่เกี่ยวกับ
อาณาเขตต์ เช่นนี้จะทำเป็นพระราชบัญญัติ

หลวงประดิษฐ์มูธรรม กล่าวว่าใจความที่พุดก็เป็น
เช่นนั้นและยิ่งกว่านี้แล้ว ถ้าสิ่งใดสำคัญไม่ลับลมคมในอันจะ
ฟังได้ฟังเสียประโยชน์ของประเทศแล้ว คณะกรรมการราษฎร
ก็ควรจะนำมาแจ้งให้สภาเพื่ออนุมัติตามบทบัญญัตินี้

พระยาศรีวิสารวาจา กล่าวว่าในการที่จะบันทึกลงใน
รายงานตามที่หลวงแสงฯ กล่าวนั้นไม่ขัดข้อง

ประธานสภาฯ อนุมัติให้บันทึกลงในรายงานได้

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ กล่าวว่า เมื่อได้ฟัง
คำอธิบายแล้วก็หมดปัญหาสงสัย

ประธานกรรมการฯ กล่าวว่า ในมาตรา ๕๔ นี้ถ้าไม่มี
ผู้ใดอภิปรายต่อไปอีก ก็ขอให้ลงมติรับรองต่อไป สมาชิกส่วน
มากมีความเห็นชอบตามร่างที่ได้พิจารณา มาเป็นอันว่าที่
ประชุมรับรองมาตรา ๕๔ อันมีความตามที่แก้ไขใหม่ ดังนี้

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศสงคราม ทำหนังสือสันติภาพสงบศึก และทำหนังสือ

สภานิติบัญญัติ

สัญญาอื่นๆ กับนานาประเทศ

การประกาศสงครามนั้น จะทรงทำต่อเมื่อไม่ขัดกับบทบัญญัติกติกาสันนิบาตชาติ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์สยามหรือที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาไซ้ ท่านว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรก่อน จึงจะเป็นอันใช้ได้”

มาตรา ๕๕ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกล่าวว่า ในมาตรา ๕๕ นี้ มีความว่า

“พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในมาตรานี้ไม่มีปัญหาอะไร ความชัดแล้ว ถ้าไม่มีผู้ใดทักท้วงก็ขอให้ผ่านไป สมาชิกทั้งหมดลงมติเห็นชอบด้วย เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๕๕

มาตรา ๕๖ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกล่าวว่าในมาตรานี้มีความว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดกับกฎหมาย” และขอแก้คำว่า “กับกฎหมาย” ในท้ายมาตราเป็น “ต่อกฎหมาย” ในมาตรานี้ขออธิบายเพื่อความเข้าใจว่ากฎหมายใดที่เข้าสภาเรียกว่าพระราชบัญญัติ ส่วนคำว่าพระราชกฤษฎีกานั้นหมายความว่า เป็นกฎหมายในแผนกบริหารที่มีพระราชบัญญัติให้ทำอยู่แล้ว เช่น การประกาศใช้

สภานิติบัญญัติ

พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งสภาได้เคยพิจารณามาแล้ว
เป็นต้น กฎหมายเช่นนี้เรียกว่า Executive law ซึ่งควรจะ
ทำได้เพื่อความสะดวกในทางบริหาร เพราะลักษณะของงาน
เป็นไปในทางนั้น

นายจรรยา ฌ บางช้าง กล่าวว่า ตามบทนี้ คำว่าพระราช
กฤษฎีกา ทำไมจะจำกัดได้ว่าแค่นั้น จำเดิมสภาเป็นผู้มีอำนาจ
ออกกฎหมาย แล้วต่อมาพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้มีอำนาจออก
กฎหมายได้แต่ต้องมาเสนอสภา ครั้นในมาตรานี้ท่านทรงออก
พระราชกฤษฎีกา จะต้องมาเสนอสภาหรือเปล่า

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าในการที่
จะออกพระราชกฤษฎีกานี้มีบทบังคับอยู่แล้วว่าจะทำได้โดยไม่
ขัดต่อกฎหมาย

นายจรรยา ฌ บางช้าง ถามว่าจะแก้ความให้ชัดกว่านี้ไม่
ได้หรือ

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า เราจะทำคำขึ้นใหม่เพื่อใช้
สะดวกของแก่นั้นพระราชกฤษฎีกาก็คือกฎหมาย ต่อไปนี้จะ
ทำบัญญัติขึ้นใหม่ คือว่าพระราชกฤษฎีกานั้นทำในสิ่งที่มี
กฎหมายออกไว้แล้ว เช่น ประกาศต่างๆ ให้ใช้พระราชบัญญัติ

นายจรรยา ฌ บางช้าง กล่าวว่า ถ้าไม่มีสิ่งใดอธิบาย
แล้ว จะทำให้เข้าใจผิด

หลวงประดิษฐมนูธรรม แกล้งว่า ต่อไปจะเข้าใจผิด
ไม่ได้ ที่แล้วมาแต่ครั้งก่อนถ้อยคำเราใช้พันเผื่อ บางทีสิ่งที่
เกี่ยวกับนิติบัญญัติเรียกเป็นพระราชบัญญัติบ้าง พระราช

กฤษฎีกาบ้าง พระราชกำหนดบ้าง และประกาศบ้าง ฉะนั้นต่อไปเราจะเรียกสิ่งที่อยู่ในนิติบัญญัติว่า พระราชบัญญัติเท่านั้น ส่วนที่อยู่ในอำนาจทางบริหารเราจะเรียกเป็นพระราชกฤษฎีกา และที่ว่าอันใดจะอยู่ในอำนาจนิติบัญญัติหรือบริหารนั้นจะได้พิจารณาเป็นเรื่องๆไป จึงหวังว่าต่อไปปัญหาเช่นนี้คงจะไม่มีขึ้นได้

นายจรูญ ณ บางช้าง กล่าวว่า เมื่อได้ฟังคำอธิบายเช่นนี้เข้าใจว่า ต่อไปคณะกรรมการราษฎรจะได้พิมพ์คำชี้แจงอันเกี่ยวแก่พระราชกฤษฎีกานี้ขึ้นเพื่อกันความเข้าใจผิด

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อหมดอภิปรายแล้ว ก็ขอให้ลงมติรับรองมาตรา ๕๖ นี้ต่อไป สมาชิกทั้งหมดลงมติเห็นชอบด้วยเป็นอันว่าที่ประชุมสภาฯรับรองความในมาตรา ๕๖ ดังที่ได้พิจารณามาแล้ว

มาตรา ๕๗ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าเนื่องแต่เราได้แก้ความในมาตรา ๓๓ ฉะนั้นในมาตรานี้จึงขอแซกคำว่า “๓๓ และ” ลงข้างหน้าเลข ๔๖ กับเติมคำว่า “สนอง” ลงข้างหลังคำว่า “รับ” ในบรรทัดที่ ๓ เพราะความใน ๓ มาตรา นี้กินความถึงกัน และคงให้อ่านมาตรา ๕๗ ดังนี้

“ภายในบทบังคับแห่งมาตรา ๓๓ และ ๔๖ เป็นกฎหมายพระราชหัตถเลขาและพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ท่านว่ากรรมการราษฎรคนใดคนหนึ่งต้องลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเป็นผู้รับผิดชอบ”

พระยานิติศาสตร์ไพศาล กล่าวว่า มีความสงสัยที่ว่า กรรมการราษฎรคนใดคนหนึ่งต้องลงนาม เห็นในอังกฤษผู้ที่

เขื่อนั้นเรียกว่า **“Respon-sible Minister”** ซึ่งจะแปลเป็นไทยก็คงเป็นคำว่าเสนาบดีเจ้าหน้าที่ จึงมีความเห็นว่าเราควรจะวางหลักการที่จะเข็นชื่อรับสนองพระบรมราชโองการนั้นไว้ มิฉะนั้นสิ่งที่มาจากในหลวง กรรมการราษฎรคนใดๆ ก็เข็นได้ ที่ปรากฏอยู่เวลานี้ ก็เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร โดยมาก จะมีเสนาบดีกระทรวงต่างประเทศบ้างก็บางเวลา แต่ทางที่ควร เช่น พระบรมราชโองการเกี่ยวแก่การลงโทษ ตามคำพิพากษา ควรให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเข็น ขอพระมหากษัตริย์พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ที่ต้องคำพิพากษา ควรให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเข็น ส่วนที่จะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ จะให้ประธานกรรมการราษฎรเข็นก็สมควรอยู่ แต่เห็นว่าราชการแผนกใดแล้วเสนาบดีแผนกนั้นเข็นชื่อรับผิดชอบ มิฉะนั้นการจะก้าวก่ายกันมาก ทั้งนี้ก็เพราะเห็นว่าการงานอันเกี่ยวแก่นโยบายของประเทศนั้นประธานคณะกรรมการราษฎรทำอยู่มากแล้ว ควรจะให้โอกาสท่านทำงานที่สำคัญๆ โดยให้คนอื่นแบ่งเบาเข็น กำกับการธรรมดา Rontine works ไปบ้างก็จะตรงกับหลักการที่ปฏิบัติกันในต่างประเทศ

กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในคณะกรรมการราษฎรนั้นมีบทบัญญัติว่าต้องรับผิดชอบร่วมกัน ส่วนงานในหน้าที่นั้นของใครก็ต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว ส่วนงานที่เกี่ยวข้องแก่นโยบายก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ที่พระยานิติศาสตร์ฯ กล่าวนั้นก็ไม่ผิดหลักการ แต่ถ้าจะเอาใส่ไว้ในที่นี้ก็จะประเจิดประเจ้อ เห็นว่าควรให้เป็นไปในทาง practice จะดีกว่าและคงสะดวกดี และทั้งจะป้องกันการติดขัดในบางคราว สำหรับความรับผิดชอบร่วมกันในคณะกรรมการราษฎรนั้นมีอยู่แล้ว และไม่รู้สี่กวิตกอะไรเลย

สรกนินพรพภกณ

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ กล่าวว่า ตามที่ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่าปด้อยไว้ให้เป็นธรรมเนียมนั้น ตามรัฐธรรมนูญนี้ถ้าหากว่าเลือกกรรมการราษฎรผิดที่มีใจทุจริตเอาอำนาจที่เป็นกรรมการราษฎรไปใช้ในทางทุจริตแล้วจะเป็นผลร้ายต่อประเทศได้ ฉะนั้นควรจะมัดให้แน่น

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รับรอง และว่าขอสะกิดให้สมาชิกดูความในมาตรา ๗ แห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวด้วยว่า ในมาตรานั้นใช้ความว่า โดยได้รับความยินยอมของคณะกรรมการราษฎร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่าถ้าจะทำเช่นนั้นไม่สะดวกต่อวิธีการเลย ส่วนการที่จะเลือกคนผิดนั้นไม่ปฏิเสธ แต่ถ้าเราได้ตัดสินใจแล้วว่าความรับผิดชอบนั้นอยู่ในคณะ ถ้าใครผิดก็ต้องรับผิดชอบทั้งคณะ เพราะฉะนั้นที่จะไปลงไว้นั้นไม่เห็นควร ข้อสำคัญแห่งรัฐธรรมนูญนี้ก็คือว่า เราตั้งหน่วยขึ้นสำหรับรับผิดชอบในราชการแผ่นดิน ถ้าหากหน่วยนั้นมีจุดมีต่างก็ต้องเป็นจุดเป็นต่างทั้งคณะ ความสำคัญนั้นก็คือ การเลือกหน่วยไม่ผิด แต่ข้อนี้ก็ไม่มีเถียง เพราะอาจจะมิได้เหมือนกัน อีกประการหนึ่งเราก็ถือว่าร่วมชีวิตกันแล้วเมื่อจะมีผิดตั้งว่าก็จำเป็นจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ฉะนั้นจึงขอรับไว้ให้เป็นธรรมเนียม เพื่อว่าถึงคราวฉุกเฉินก็จะเปลี่ยนตัวกันทำได้ง่ายและสะดวกต่อวิธีปฏิบัติ

พระยาเทพวิฑูรย์ กล่าวว่า ตามหลักในเรื่องใครเซ็นนี้อาจจะเป็นไปได้อย่างที่ว่า แต่ในรัฐธรรมนูญตั้งจะเห็นในบางประเทศเช่นเบลเยียม เขียนว่าจะต้องเซ็นโดย a Minister ซึ่ง

หมายความว่าคนหนึ่งคนใด แม้ในอังกฤษก็เขียนว่า shall be countersigned by one of the Principal Secretaries ซึ่งเข้าใจว่ามีอยู่ ๔ คนและเซ็นแทนกันได้ แต่ถ้าจะเป็นต้องเป็นเสนาบดีคนนั้นคนนี้เซ็นแล้วถึงเวลาฉุกเฉินก็จะลำบากการงานก็จะขัดกันได้ จึงขอสนับสนุนว่าวิธีการที่จะให้เป็นธรรมเนียมโดยกรรมการราษฎรคนใดคนหนึ่งเซ็นตามร่างนี้ก็ดีแล้ว

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า เรื่องนี้ได้พูดกันเป็นที่เข้าใจในคณะอนุกรรมการฯ แล้วว่าการเซ็นนั้นผู้ใดจะเซ็นก็ได้ และต้องเข้าใจว่าการเซ็นนั้นก็ต้องเป็นไปโดยความยินยอมด้วยกันทั้งคณะ แต่ที่ไม่เขียนลงไว้อย่างในมาตรา ๗ แห่งรัฐธรรมนูญชั่วคราวก็เพราะเป็นที่เข้าใจอย่างทีกล่าวแล้วว่าที่จะไปบังคับเซ็นนั้นไม่ได้ ต้องพร้อมกันทั้งคณะเห็นชอบ ถ้าตกลงก็นำความกราบบังคมทูล เมื่อตกลงมาก็มีใครคนหนึ่งรับสนองพระบรมราชการตั้งที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ชี้แจงมาแล้วว่าทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน วิธีการนี้ขอให้บันทึกไว้ในรายงาน

หลวงธำรงฯ ว่าถ้าจะทำเช่นนั้นก็ไม่ขัดข้อง

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ ขอถอนญัตติ

นายแนบ พหลโยธิน ถามว่าในการที่เอามาตรา ๓๓ มาใส่ไว้ในมาตรา ๕๗ นี้ จะแปลว่า เมื่อประธานสภาลงชื่อแล้วจะมีกรรมการราษฎรลงชื่อกำกับอีกหรือไม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ไม่ต้อง

ประธานสภา กล่าวว่า ในมาตรานี้ ถ้าแม่ไม่มีผู้ใด
 ทักท้วงในคำที่ขอแก้และคำอื่นๆอีกแล้วก็ขอให้รับรองต่อไป
 สมาชิกทั้งหมดเห็นชอบด้วย เป็นอันว่าที่ประชุมรับรองความ
 ในมาตรา ๕๗ ดังที่ได้พิจารณามานั้น

มาตรา ๕๘-๕๙-๖๐ ประธานอนุกรรมการร่าง
 รัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ความใน ๓ มาตรานี้มีความหมายเช่น
 เดียวกัน เพราะฉะนั้นขอให้รวมพิจารณากันทีเดียว ความใน
 สามมาตรามีดังนี้

“มาตรา ๕๘ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่า
 เป็นอำนาจของศาลโดยจะเพาะซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมาย
 และในนามพระมหากษัตริย์”

“มาตรา ๕๙ บรรดาศาลทั้งหลาย จัดตั้งขึ้นได้แต่โดย
 พระราชบัญญัติ”

“มาตรา ๖๐ ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณา
 พิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย”

ครั้นแล้วกล่าวว่า ในการพิจารณาความ ๓ มาตรานี้
 ควรจะดูถึงมาตรา ๘ ด้วย เราตกลงกันไว้ว่าพระมหากษัตริย์
 ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล โดยเหตุที่ท่านเป็นประมุขและ
 ทรงใช้อำนาจอธิปไตยที่มาจากปวงชนชาวสยาม แต่อำนาจนั้น
 ทรงใช้ได้แต่ทางศาล จะทรงใช้ทางอื่นไม่ได้ ถ้าเช่นนั้นอาจจะ
 ฟังว่าท่านใช้ได้ แต่ความจริงนั้นถึงแม้ทางศาลท่านก็ทรงใช้ตาม
 พระทัยไม่ได้ ที่ว่าทรงใช้ในทางศาลนั้นก็ถือว่าการตัดสินนั้น
 ตัดสินในนามของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเรามีได้ใส่ลงไว้ว่า

การพิจารณาและพิพากษานั้น เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ แต่ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ทั้ง ๓ มาตรานี้ถ้าไม่มีทักท้วงด้วยความใดๆ แล้วก็ขอให้ลงมติรับรองต่อไป สมาชิกทั้งหมดพิจารณาเห็นชอบด้วย เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติรับรองความในมาตรา ๕๘-๕๙ และ ๖๐ ดังที่ได้ปรึกษามา

หยุดพักกลางวันเวลา ๑๓ นาฬิกา และนัดประชุมตอนบ่ายอีกเวลา ๑๔ นาฬิกา

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๐/๒๕๖๕

วันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(ตอนบ่าย)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เปิดประชุมเวลา ๑๔.๐๕ นาฬิกา

มีสมาชิกมาประชุม ๕๕ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้เราจะได้ปรึกษาต่อไปจาก
ที่ได้พิจารณามาแล้วแต่วานนี้ และขอให้เปลี่ยนภาวะที่ประชุม
เป็นชุมนุมอนุกรรมการเต็มสภา คือ หมวด ๖ บทสุดท้าย

มาตรา ๖๑ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา
๖๑ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อขัดแย้งกับ
รัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าบทบัญญัตินั้นๆ เป็นโมฆะ”

และกล่าวต่อไปว่า คำว่ากฎหมายใด ขอแก้เป็น
“กฎหมายใดๆ” และสุดท้ายคำว่า กับพระธรรมนูญแก้เป็น แก้
พระธรรมนูญนี้

หลวงแสงนิติศาสตร์ เสนอขอแก้คำว่า “บทสุดท้าย”
เป็นว่า “บทวิจารณ์และขอแก้ไข”

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า ที่จริงพระธรรมนูญของประเทศโดยมาก เขาใช้ความเช่นนี้ เข้าใจว่าเป็นบทสุดท้าย จะใช้ว่าบทวิจารณ์ไม่ถูกที่จริงบทสุดท้ายมีความว่า บทต่างๆ มารวมอยู่ตอนท้าย อยากให้กะทัดรัดเห็นควรให้คงไว้ตามเดิม

นายจรูญ ณ บางช้าง กล่าวว่า ได้เห็นพระธรรมนูญของญี่ปุ่นมีผู้แปลว่าบทบัญญัติเพิ่มเติม มีความเหมือนมาตรา ๖๒-๖๓ เรียกว่าบทบัญญัติเพิ่มเติม

พระยามานวราชเสวี ตามประมวลญี่ปุ่นหมวด ๗ ภาษาอังกฤษแปลไว้ว่า ข้อบังคับเพิ่มเติม แต่ระเบียบการของสยามใช้ว่า “บท” จึงใช้คำนี้ดูของญี่ปุ่นแล้วที่บอกว่าให้เป็นบทแก้ไข ในที่นี้ไม่ใช่มีความว่าด้วยข้อความที่ขัดแย้งในพระธรรมนูญนี้ด้วย เอาเอาไว้สุดท้ายนี้งามแล้ว เพราะฉะนั้นควรให้เป็นไปตามเดิม กฎหมายอื่นเขาก็เขียนกันเช่นนั้น

นายจรูญ ณ บางช้าง กล่าวว่า ในที่นี้ถ้าจะเติมวิจารณ์และแก้ไขจะได้ความดี

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า บทสุดท้ายเป็นบททั่วไป ถ้าจะเปลี่ยนให้เป็นอื่น เห็นว่าไม่ถูกหลักเหมือนกัน ถ้าจะแก้แล้วแก้ไขโดยยกเอาความไว้ข้างตอนต้นรัฐธรรมนูญดีกว่า

พระยามานวราชเสวี กล่าวว่า พระธรรมนูญนี้เป็นกฎหมาย ควรจะเป็นที่เคารพเอาหมวดนี้ไปดูไม่งามดูรุงรัง ถ้าเอาไว้ตอนท้ายสมควรอย่างยิ่ง

นายจรูญ สิบแสง เสนอขอให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีฯ พิจารณาเรื่องถ้อยคำ

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีฯ ตอบว่าให้ผู้ร่างพิจารณาดีกว่า ที่ประชุมตกลงให้คงไว้ตามร่างและลงมติรับรองว่า มาตรา ๖๑ ใช้ได้ตามที่แก้ไข

มาตรา ๖๒ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา ๖๒ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

และกล่าวว่าทางภาษาหนังสือขอให้เติมคำว่า เป็นผู้ลงในระหว่างคำว่า “ราษฎรทรงไว้ซึ่งสิทธิ” เป็น “ราษฎรผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิ”

ปัญหาเรื่องตีความรัฐธรรมนูญนี้ ในประเทศต่างๆ เขาให้สภาเป็นผู้มีสิทธิเด็ดขาด เว้นแต่อเมริกา

ที่ประชุมลงมติรับรอง ร่างมาตรา ๖๒ นี้ ใช้ได้ตามที่แก้ไข

มาตรา ๖๓ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา ๖๓ เดิมอ่านได้ความดังนี้ “รัฐธรรมนูญนี้ จะแก้ไขเพิ่มเติมได้ แต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

๑. บัญญัติขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจากคณะกรรมการราษฎรประการหนึ่ง หรืออีกประการหนึ่ง มาจากสมาชิก รวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด

๒. การปรึกษาลงมติ ท่านว่าให้ทำเป็นสองครั้ง

๓. การออกเสียงลงคะแนน ท่านให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่าสามในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด
๔. เมื่อสมาชิกได้ลงมติครั้งแรกตามความในข้อ ๓ แล้ว ท่านให้รอไว้หนึ่งเดือน เมื่อพ้นกำหนดแล้ว จึงให้ขึ้นเสนอสภา เพื่อลงมติอีกครั้งหนึ่ง เมื่อการออกमतลงเสียงครั้งนี้ได้เป็นไปตามที่กล่าวในข้อ ๓ นั้น ท่านจึงให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติมาตรา ๓๘, ๓๙”

และกล่าวต่อไปว่า พระธรรมนูญนี้ ถือว่าเป็นกฎหมายสำคัญเพราะฉะนั้นจึงบัญญัติไว้ว่า การจะแก้พระธรรมนูญนี้แล้วต้องมีพิธีต้องแก้ไขได้ยากๆ ลักหน้อย และไม่ใช่ว่าแก้ได้บ่อยๆ นัก เป็นธรรมเนียมทั่วไปทุกบ้านทุกเมืองการแก้พระธรรมนูญไม่ให้แก้ได้ง่ายๆ เหมือนกฎหมายธรรมดา เพราะฉะนั้น จึงวางกติกาไว้ด้วยความประสงค์จะให้แก้ยากที่สุด

พระสุธรรมวิจิตรน้อย กล่าวว่า มีคำว่า “น้อย” กับ “ต่ำ” ไม่รู้จะเอาคำไหน ต้องการให้แก้คำว่า “ไม่น้อย” เป็น “ไม่ต่ำ”

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ไม่ขัดข้อง

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า ในข้อ ๓ ที่ว่า ท่านให้ใช้วิธีเรียกชื่อในมาตรา ๓๙ วิธีคล้ายๆ กัน ใน ๒ อย่างนี้ เหมือนกันไหม

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า ไม่เหมือนกัน มาตรา ๓๔ เป็นเรื่องพระเจ้าอยู่หัวทรงทักลงมา ถ้าแม้ว่า วิีตลงคะแนน ก็ตัดเสียซึ่งความเกรงใจ แต่เรื่องเถียงกันเองในที่นี้ ไม่จำเป็นต้องวิีตลับในที่นี้

นายจรรยา สืบแสง ถามว่า ข้อ ๒ ว่าไม่จำเป็นต้องบัญญัติจะทำให้ความเสียไปอาจเข้าใจว่าวิีตหนหนึ่งแล้ว วิีตอีกหนหนึ่งในครั้งหนึ่งๆ

ประธานอนุกรรมการ เสนอขอแก้ไขใหม่ดังนี้

“มาตรา ๖๓ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมแต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

๑. ผู้ตัดติ ขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจากคณะกรรมการราษฎรทางหนึ่ง หรือมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรวมกันมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดอีกทางหนึ่ง
๒. เมื่อสมาชิกได้ลงมติครั้งหนึ่งแล้ว ท่านให้รอไว้หนึ่งเดือน เมื่อพ้นกำหนดแล้วให้นำขึ้นเสนอสภาเพื่อลงมติอีกครั้งหนึ่ง
๓. การออกเสียงลงคะแนน ท่านให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่าสามในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด

เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว ท่านจึงให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติมาตรา ๓๘, ๓๙”

ที่ประชุมลงมติรับรองเห็นชอบตามร่างที่แก้ไขใหม่นี้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้จะได้พิจารณาหมวด ๗
การใช้รัฐธรรมนูญและบทเฉพาะกาล

นายจรูญ สืบแสง กล่าวว่า มีญัตติของนายชิมเสนอ
ไว้ว่า ควรเลิกบทเฉพาะกาล

นายชิม วีระไวทยะ กล่าวว่า ตั้งแต่แรกใช้พระธรรมนูญ
ปกครองชั่วคราว มีสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น มีผู้เข้าใจผิดคิดว่า
คณะราษฎรจะแย่งอำนาจ ที่จริงคณะราษฎรไม่ได้ทำเช่นนั้น
ความจริงอยากปล่อยสิทธิให้ประชาชนชาวสยาม ขอเสนอให้ที่
ประชุมวินิจฉัยว่า สมควรแล้วหรือยังที่จะให้ราษฎรเลือก
ผู้แทนเองทั้งหมด ถ้าเป็นการสมควร ก็ยกเลิกบทเฉพาะกาล

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่า เมื่อมีผู้เสนอญัตติ
เช่นนี้ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้คณะราษฎรแสดงความบริสุทธิ์ใจ
ว่า การที่ให้สมาชิกผสมในสมัยที่ ๒ นั้น ไม่ใช่ประสงค์ที่จะ
หวังอำนาจ ความขื่อนี้มีผู้เข้าใจไปต่างๆสุดแต่จะกล่าวหาว่า
ประสงค์เป็นดิกเตเตอร์ (Dictator) บ้าง อะไรบ้าง ความจริง
ไม่ใช่เช่นนั้นเลย การที่เราจำเป็นต้องมีสมาชิกประเภท ๒ ไว้
กึ่งหนึ่ง ก็เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้แทนราษฎรในขณะที่ยังเริ่มมี
การปกครองแบบรัฐธรรมนูญ เราย่อมทราบอยู่แล้วยังมี
ราษฎรอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเพียงพอที่จะ
จัดการป้องกันผลประโยชน์ของตนเองได้บริบูรณ์ ถ้าขึ้นปล่อย
มือให้ราษฎรเลือกผู้แทนโดยลำพังเองในเวลาแล้ว ผลร้ายก็
จะตกอยู่แก่ราษฎรเอง เพราะผู้ที่จะสมัครไปเป็นผู้แทนราษฎร
อาจเป็นผู้มีกำลังในทางทรัพย์สิน ราษฎรเมื่อยังไม่ได้รับการศึกษา

สรกนนิพนธ์ปกเกล้า

ก็อาจหลงไปว่า ผู้นั้นประสงค์จะป้องกันผลประโยชน์ของ
ราษฎร แต่ผลสุดท้าย เขาอาจคิดถึงผลประโยชน์เฉพาะ
หมู่เหล่าของเขา หาได้คิดถึงราษฎรตลอดจนยากคนจนด้วยไม่
คณะราษฎรปฏิญาณได้ว่า ถ้าราษฎรมีการศึกษาเพียงพอแล้ว
ก็ยินดีที่จะปล่อยให้ราษฎรได้ปกครองตนเองโดยไม่จำเป็นต้อง
มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ฉะนั้นจึงได้วางเงื่อนไขไว้ว่า เมื่อใด
ราษฎรมีการศึกษาครบประมาณศึกษามากกว่ากึ่งจำนวนผู้มีสิทธิ
ออกเสียงแล้ว บทบัญญัติเฉพาะกาลนี้ก็จะเป็นอันเลิกทันทีและ
แม้ว่าจะยังไม่ถึงจำนวนนั้นก็ตาม แต่เมื่อถึงกำหนด ๑๐ ปีแล้ว
ซึ่งคณะราษฎรหวังว่า จะจัดบำรุงการศึกษาให้ได้เป็นจำนวน
มาก บทเฉพาะกาลนี้ก็ต่อเลิกเหมือนกัน ขอให้เข้าใจว่า
สมาชิกประเภทที่ ๒ เป็นเสมือนพีเลียงที่จะช่วยระคองการ
งานให้ดำเนินไปสมตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญ และ
เป็นผู้ป้องกันผลประโยชน์อันแท้จริงไม่เลือกว่าคนมั่งมีหรือ
คนจน อันเป็นจุดมุ่งหมายของคณะราษฎรซึ่งได้ทำการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนี้

นายชิม วีรไวทยะ ขอให้ไว้ตเพื่อแสดงความบริสุทธิ์
ของคณะราษฎรเพราะสมาชิกหลายท่านไม่ได้เริ่มก่อการด้วย
ก็มีมาก

ที่ประชุมตกลงว่าไม่ต้องไว้ต เพราะเข้าใจกันแล้วว่า
จำเป็นต้องมีพีเลียงไปก่อน พร้อมกันขอให้นายชิมถอนญัตติ
เพราะถ้าไว้ตชนะก็เท่ากับไว้ตให้ตนเอง

นายชิม วีรไวทยะ ขอลถอนญัตติ

มาตรา ๖๔ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา ๖๔ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป”

และกล่าวต่อไปว่า ขอเปลี่ยนคำว่า แห่ง ซึ่งอยู่หน้าคำว่า “หมวดนี้” มาไว้หน้าคำว่า “บทบัญญัติ” เมื่อแก้แล้วอ่านดังนี้

“มาตรา ๖๔ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติหมวดนี้ ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป”

ที่ประชุมลงมติรับรองว่า ใช้ได้ตามที่แก้

มาตรา ๖๕ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา ๖๕ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“เมื่อประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกสมาชิกเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ยังมีการศึกษายังไม่ถึงขั้นประกาศนียบัตรประถมศึกษาเกินกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด แต่อย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปีนับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นด้วยสมาชิก ๒ ประเภทมีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖, ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญนี้

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯให้ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติจะเพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญสยามพุทธศักราช ๒๔๗๕” และกล่าวต่อไปว่า ในบรรทัดที่ ๒ ต่อกับ ๓ คำว่า “ยังไม่มีการศึกษาถึงชั้นประกาศนียบัตรประถมศึกษาเกินกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด” ให้แก้เป็น “ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด”

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่าคำว่า “ประชาชน” ขอให้เปลี่ยนเป็น “ราษฎร” ทั้ง ๒ แห่ง คือในบรรทัดที่ ๑ กับ ๗

พระเจียมวิรัชชพากย์ กล่าวว่าในบรรทัดที่ ๘ ตอนสุดท้าย คำว่า “แห่งรัฐธรรมนูญนี้” ขอให้ตัดออก

ประธานอนุกรรมการฯ แกลงว่าถ้าเช่นนั้นขอแก้ดังนี้ ในบรรทัด ๑๑ กับ ๑๒ คำว่า “จะเพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕” ให้แก้เป็น “จะเพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อแก้ไขใหม่แล้ว อ่านได้ดังนี้

“มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด แต่อย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปีนับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕

สภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นด้วยสมาชิก ๒ ประเภทมี
จำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น
ตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖,๑๗

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์
โปรดเกล้าฯให้ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่าง
เวลาที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ที่ประชุมลงมติรับรองว่า มาตรา ๖๕ ใช้ได้ตามที่แก้ไข

มาตรา ๖๖ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา
๖๖ เดิม อ่านได้ความดังนี้

“ในระหว่างกำหนดเวลาดังกล่าวในมาตรา ๖๕
หากว่าจะมีการยุบสภาตามความในมาตรา ๓๖ ไซ้ร้ ท่านให้มี
การเลือกตั้งสมาชิกใหม่เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑”

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กล่าวว่า บรรทัดที่ ๒ คำว่า
“หากว่าจะมีการยุบ” ให้ตัดคำว่า “จะ” ออกเสีย คงอ่านว่า
“หากว่ามี การยุบ”

พระยาราชาวังสัน กล่าวว่า ในบรรทัดที่ ๑ คำว่า “เวลา
ดังกล่าว” ให้แก้เป็นว่า “เวลาที่กล่าว”

ประธานอนุกรรมการฯ รับรอง

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อแก้แล้วอ่านดังนี้ “มาตรา ๖๖ ในระหว่างกำหนดเวลาที่กล่าวในมาตรา ๖๕ หากว่ามีการยุบสภาตามความในมาตรา ๓๖ ใช่รึ ท่านให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่จะเพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑”

ตามร่างที่แก้ไขใหม่นี้ ที่ประชุมลงมติรับรองว่าใช้ได้

มาตรา ๖๗ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา ๖๗ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ภายในบทบังคับแห่งมาตรา ๒๑ ท่านว่าสมาชิกประเภท ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๕ แต่ท่านมิให้มีการประชุมดำเนินการของสภาในระหว่างที่สภาต้องยุบตามความในมาตรา ๓๖”

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ขอให้เติมคำว่า (๒) (๓) (๔) (๕) ลงในท้ายคำว่า “มาตรา ๒๑” เพื่อให้ข้อความสั้น ก่ากวมไม่กินถึงการยุบสภาและระยะเวลา ๔ ปีนั้น

ประธานอนุกรรมการฯ รับรอง

นายจรูญ ณ บางช้าง กล่าวว่า คำว่า ภายในบังคับแห่งมาตรา ๒๑ นั้น หลวงประดิษฐ์มนูธรรมเคยชี้แจงว่า หมายความว่า “นอกจากที่กล่าวในมาตรา ๒๑” ทำให้คนภายนอกไม่เข้าใจ ต้องเป็นพวกกฎหมายจึงเข้าใจ ขอให้แก้ไขให้ชัด

หลวงประดิษฐ์มนูธรรม ตอบว่า เรื่องนี้เกี่ยวแก่ความก้าวหน้าของภาษา คำนี้ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาช้านแล้ว ตรงกับ “Subject to” ในภาษาอังกฤษ เป็นการดีที่มี

ภาษาเพิ่มขึ้นอีก ไม่ควรให้ตกลงหรือถอยหลังเข้าคลอง ควร
ก้าวหน้าเรื่อยไป

ที่ประชุมลงมติรับรองว่า ร่างมาตรา ๖๗ ที่แก้ไขใหม่นี้
ใช้ได้

มาตรา ๖๘ ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า มาตรา
๖๘ เดิมอ่านได้ความดังนี้

“ในระหว่างเวลาดังแต่ใช้รัฐธรรมนูญนี้จนกว่าการ
เลือกตั้งสมาชิกเข้าในสภาเสร็จบริบูรณ์แล้วตามมาตรา ๖๕
ทำนองว่า สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกเจ็ดสิบคนซึ่งมี
อยู่แล้ว โดยพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน
สยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕”

พระยาราชวังสัน เสนอขอให้เปลี่ยนคำว่า “จนกว่าการ
เลือกตั้งสมาชิกเข้าในสภาเสร็จบริบูรณ์แล้วตามมาตรา ๖๕”
เป็น “จนกว่าสมาชิกตามมาตรา ๖๕ นั้นจะได้เข้ารับหน้าที่
แล้ว”

ประธานอนุกรรมการฯ รับรอง

เมื่อแก้ตามร่างใหม่นี้แล้ว ที่ประชุมลงมติรับรองว่าใช้
ได้ตามที่แก้ไข

เมื่อจบมาตรา ๖๘ แล้ว มีสมาชิกขอซ้อมความเข้าใจ
บางอย่างดังนี้

หลวงแสงนิติศาสตร์ ถามว่า

๑. งบประมาณแผ่นดินต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร
๒. การใดๆ อันจะก่อให้เกิดหนี้หรือภาระติดพันแต่การคลังของประเทศด้วยประการใดๆ นอกจากที่ระบุไว้ในงบประมาณแผ่นดิน ต้องกระทำโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร
๓. ยอดบัญชีรายรับจ่ายของประเทศ ต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร พร้อมด้วยรายงานการตรวจบัญชีของเจ้าหน้าที่ตรวจเงินแผ่นดินประจำปี

หลวงประดิษฐมนูธรรม ตอบว่า งบประมาณต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ มิฉะนั้นเรื่องนี้ผ่านสภาผู้แทนราษฎร และการกู้เงินของรัฐบาลต้องออกพระราชบัญญัติ **“หนี้และภาระการคลัง”** เป็นคำกว้าง ถ้าเกี่ยวกับงบประมาณก็เป็นพระราชบัญญัติอยู่แล้ว ส่วนในข้อ ๓ ยอดบัญชีรายรับจ่าย เมื่อเสร็จไปแล้ว จะเสนอสภาหรือไม่ เกี่ยวข้องแก่พระราชบัญญัติการเสนองบประมาณใหม่ ต้องแถลงงบประมาณเก่าให้ทราบ เรื่องเป็นไปในตัว ถ้าไม่แถลงก็ตั้งกระทู้ถามในสภา

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า รัฐธรรมนูญของเรา ไม่มีข้อความประกาศยกเลิกพระธรรมนูญชั่วคราว

ประธานอนุกรรมการ ตอบว่า มีอยู่ในคำปรารภ เป็นพระราชดำริ ไม่ได้บอกตรงๆ และมีข้อความคุ้มครองที่จะแสดงว่า พระธรรมนูญชั่วคราวนั้นระงับไปแล้ว

ประธานอนุกรรมการฯ กล่าวว่า บัดนี้เราปรึกษาครั้งที่ ๒ ของเรื่องรัฐธรรมนูญ ที่อนุกรรมการเสนอมานี้สำเร็จแล้วต่อไปจะต้องปรึกษาครั้งที่ ๓ แต่อนุกรรมการยังคิดว่า จะมีศัพท์หรือไวยากรณ์ที่เห็นว่าควรจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง วันพรุ่งนี้ขอเสนออีกครั้งหนึ่ง

เลิกประชุมเวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๑/๒๕๗๕

วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๗๕

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๖.๒๕ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๙ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้เราจะได้ตรวจร่างรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง และในการที่จะพิจารณาครั้งนี้เพื่อความสะดวกขอให้เปลี่ยนภาวะที่ประชุมเป็นอนุกรรมการเต็มสภาด้วย

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า วันนี้เป็นวันที่พวกเราจะได้ตกลงรับรองร่างรัฐธรรมนูญตามที่ได้ปรึกษาพิจารณาเสร็จแต่วานนี้ แต่ยังมีถ้อยคำที่สงสัยอยู่บ้างจึงขอเชิญพระธรรมนิเทศซึ่งเป็นปราชญ์ในทางภาษา ฉะนั้นถ้าไม่เป็นการขัดข้องแล้วขอให้ประชุมได้อนุญาตให้พระธรรมนิเทศเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อว่ามีข้อสงสัยถ้อยคำใดๆ ก็จะได้ซักถาม

ที่ประชุม อนุมัติให้พระธรรมนิเทศเข้าในที่ประชุมด้วย

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ในการที่จะเลือกคำแทนคณะกรรมการราษฎรนี้ เห็นว่าควรใช้คำให้เหมาะ

สภานิติบัญญัติ

พระยาพหลพลพยุหเสนา เสนอว่า ตามความสมัครแล้วอยากจะให้ใช้คำเก่า เพราะเป็นคำที่พูดง่ายดีและมีอยู่แล้ว ส่วนคำไหนที่พระราชทานลงมานั้น รู้สึกว่าเรียกยากอีกทั้งเป็นคำที่ไม่เคยได้ยินมา คือคำว่า รัฐมนตรีสภา

ประธานสภา ขอให้ที่ประชุมลงมติ มีผู้เห็นควรใช้คำ รัฐมนตรี ๒๘ เสียง ไม่ออกเสียง ๒๔ เสียง ควรใช้คำอื่น ๗ เสียง ตกลงใช้คำว่า รัฐมนตรี แทนคำ “กรรมการราษฎร”

พระยาพหลพลพยุหเสนา เสนอขอให้ออกพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติรัฐมนตรีฉบับเก่า

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เมื่อที่ประชุมตกลงใช้คำนี้แล้วก็จะได้รับทำมาเสนอได้โดยด่วน และเนื่องจากที่ตกลงขอใช้รัฐมนตรีสภาแทน “คณะกรรมการราษฎร” “รัฐมนตรี” แทน “กรรมการราษฎร” และ “ประธานคณะกรรมการราษฎร”

พระยาราชวังสัน กล่าวว่า ในที่นี้ขออนุญาตแปลคำ เพื่อเป็นกำหนดและความหมายต่อไป คำว่า “รัฐมนตรี” ตามตัวแปลว่าเป็นที่ปรึกษาของแผ่นดิน แต่พระธรรมนิเทศ บอกว่าคำนี้มีความหมายสูงขึ้นไปเป็นว่า “ข้าราชการผู้ใหญ่ในแผ่นดิน” ไม่ใช่แปลว่าที่ปรึกษาของแผ่นดินเฉยๆ

ที่ประชุมตกลงตามที่ประธานอนุกรรมการฯ เสนอ

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า บัดนี้จะได้พิจารณาแก้ไขถ้อยคำในร่างรัฐธรรมนูญทีละมาตราๆ ไป เพื่อให้คำสละสลวยยิ่งขึ้น เพราะที่เราได้พิจารณามาแล้วนั้น

ความยังไม่กลมเกลียวและที่จะแก้ทั้งนี้ก็แต่เฉพาะมาตราที่
จำเป็นเท่านั้น ส่วนมาตราไหนความดีแล้วก็จะได้เลยไปที่เดียว
คือ

มาตรา ๓ คำว่า “**สักการะ**” นั้นที่ถูกไม่มี “ะ” เพราะ
ฉะนั้นขอตัดออก และคงเป็นว่า “**สักการ**”

ที่ประชุมอนุมติให้ตัด “ะ” ออกได้

มาตรา ๔ คำว่า “**พุทธมามก**” เมื่อคราวประชุมที่แล้ว
มาได้ตกลงกันให้เอา “ะ” ออกเพราะเป็นภาษาบาลีถึงแม้
จะไม่มีสระอะก็คงอ่านว่า “**พุทธมามก**” เป็นสำเนียงเหมือนมี
สระอะต่อท้าย ครั้งมาบัดนี้ เราเห็นว่า ถ้าแม้เป็นเช่นนั้นแล้วก็
จะมีคนที่ไม่รู้อ่านผิดไป ซึ่งเราไม่ประสงค์จะให้เป็นอย่างนั้น จึง
ขอเติม “ะ” ไว้ตามเดิม

ที่ประชุมอนุมติให้เติมได้

มาตรา ๕ ตามร่างที่เสนอไว้แต่เดิมมีความ “**พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม**” แต่เมื่อมาในที่
ประชุมคราวก่อนได้ตกลงให้ตัดคำว่า “**สยาม**” ออก แต่
นักปราชญ์ทางภาษาว่าถ้าตัดคำว่าสยามออกเสียก็จะไม่สละ
สลวยดี

พระธรรมนิเทศ กล่าวว่า ในการที่เห็นสมควรจะให้
เติมคำว่าสยามลงไว้อีกนั้น ก็เนื่องจากน้ำหนักของเสียงไม่เท่า
กัน ถ้อยคำไม่สละสลวย คือคำว่า “**ดำ**” และ “**แห่ง**” มีเสียง
หนัก ส่วนคำว่า “**จอม**” กับ “**ทัพ**” มีเสียงเบา ถ้าจะให้ มีแต่จะ
เพาะ ๔ คำนี้ความก็จะกลืนกันไม่สนิท เพราะพอขึ้นต้น

“ตำแหน่ง” ก็เสียงหนัก ครั้นมาลงท้าย “จอมทัพ” เป็นเสียงเบา ความจริงไม่เสนาะ ฉะนั้นถ้าใส่คำว่า “สยาม” เข้ากันไว้ก็จะฟังสนิทดี

พระประพิณฯ กล่าวว่า ในการที่จะให้ลงไว้นั้นไม่ขัดข้อง

ที่ประชุมอนุมัติให้เติมคำว่า “สยาม” ต่อท้ายมาตรา ๕ ตามร่างเดิม

มาตรา ๖ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า คำว่าสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะให้ใช้คำอื่นหรืออย่างไร เพราะบัดนี้กลายเป็น ๒ สภาขึ้นแล้วรวมทั้งรัฐมนตรีสภาด้วย

พระยาราชาวงษ์ กล่าวว่า คำว่า “สมัชชา” เห็นเป็นคำที่เคยใช้มาแล้วในทางราชการ ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Assembly” ฉะนั้นสำหรับสภาผู้แทนราษฎรนี้จะเรียกว่า “สมัชชาผู้แทนราษฎร” (National Assembly) ก็เห็นจะเหมาะ

นายสงวน ตุลารักษ์ กล่าวว่า “สภาผู้แทนราษฎร” นี้อยากจะสงวนไว้ใช้ต่อไป เพราะเป็นคำที่รู้จักกันทั่วแล้ว หากจะเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นแล้วก็จะทำให้ราษฎรงงว่าเป็นอะไรก็ไม่ทราบ แต่ถ้าหากใช้คำว่าสมัชชาแล้วก็ควรจะเปลี่ยนเป็นทางสภารัฐมนตรีดีกว่า

หลวงแสงนิติศาสตร์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเองก็ไม่ใช่ผู้ที่มีความรู้ทางอักษรศาสตร์ แต่กระนั้นก็รู้สึกคำว่า “สมัชชา” เป็นคำใหม่เหลือเกิน ถ้าเปลี่ยน “สภาผู้แทนราษฎร” เป็น

คำอื่นแล้วก็จะไม่มีผู้ใดเข้าใจ อาจจะสงสัยว่าตั้งอะไรขึ้นใหม่ ตามความเข้าใจคำว่า “สภา” นั้นเป็นที่ชุมนุมคนมาก เช่น สภากาชาดสยามฯ เป็นต้น จึงเห็นควรคงคำเดิมไว้ แม้จะเปลี่ยนใช้คำสมัชชาก็ขอให้เปลี่ยนทางรัฐธรรมนูญตราดีกว่า

หลวงอรรถสารประสิทธิ์ กล่าวว่า หลวงแสงฯ เป็นผู้ที่ไม่มีภูมิรู้ในทางอักษรศาสตร์ เห็นว่าควรจะให้ท่านผู้เป็นปราชญ์ในทางนี้พิจารณาดีกว่าว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตอบว่า ถ้าคำว่า “สมัชชา” เป็นคำใหม่จะคงชื่อสภาไว้ทั้งสองอย่างก็เห็นไม่ลำบาก แต่เมื่อจะเปลี่ยนจริงๆ แล้วก็สุดแต่ที่ประชุม

หลวงแสงนิติศาสตร์ รับรองให้ลงชื่อไว้ทั้งสองสภา คือว่าไม่ต้องเปลี่ยนชื่อสภาผู้แทนราษฎร

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ร่างรัฐธรรมนูญนี้เมื่อได้อ่านดูตลอดแล้ว เห็นใช้คำ “สภาผู้แทนราษฎร” ล้วนๆ หลายแห่ง คือเรียกว่าสภาเฉยๆ ซึ่งบางทีจะทำให้เข้าใจผิดได้ เพราะมาบัดนี้เราเปลี่ยนชื่อคณะกรรมการราษฎรว่า รัฐมนตรีสภาเกิดมีชื่อเป็น ๒ สภาขึ้น ฉะนั้นจึงควรจะเปลี่ยนชื่อเรียกว่าสมัชชาก็เสียบ้าง ซึ่งคำนี้ทางราชการก็รับรองใช้กันมาแล้วและคำที่ว่าสั้นจะทำให้เข้าใจผิดก็เช่นในมาตรา ๖๖ และ ๖๗ เป็นต้น

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในมาตรานั้นได้กล่าวถึงเรื่องสภาผู้แทนราษฎรมาตั้งแต่มาตรา ๖๕ แล้ว ครั้นมาถึงมาตรา ๖๖ และ ๖๗ ความก็ต่อเนื่องกันมา เห็นว่าจะไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นสภาอื่นเป็นแน่

พระยาศรีวิสารวาท กล่าวว่ ในชั้นแรกก็ไม่ตั้งใจที่จะพูด หากแต่คำว่า “สมัชชา” นี้เป็นคำที่กระทรวงการต่างประเทศได้แปลใช้สำหรับคำว่า Assembly คือที่ประชุมใหญ่ของ League Of Nations (สันนิบาตชาติ) แต่ใจนั้นรักคำว่าสภา หากแต่มีความเห็นพ้องกับพระยานิติศาสตร์ว่ ในรัฐธรรมนูญนี้มีกล่าว คือว่า สภาเฉยๆ มาก จึงอยากจะให้ใช้คำว่า “สมัชชา”

หลวงโกวิทฯ กล่าวว่ ควรที่จะใช้คำเดิม คือ “สภาผู้แทนราษฎร”

พระเรียมวิรัชชพากย์ เสนอว่ เพื่อกันความเข้าใจผิดและตัดปัญหาเห็นว่าถ้าหากจะมีบทวิเคราะห์คำศัพท์สำหรับคำว่า คือสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็จะสะดวกดี

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่ กฎหมายนี้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต้องมีบทวิเคราะห์คำศัพท์

พระยาราชาวงษ์ กล่าวว่ เมื่อได้เสนอคำว่าสมัชชาขึ้นมานั้นก็เห็นว่าเป็นคำใหม่ หากจะคงใช้คำว่าสภาอยู่เช่นเดิมก็จะทำเข้าใจผิดได้บ้าง อีกทั้งคำสมัชชาก็เป็นคำที่เคยเห็นใช้มาแล้วในราชการ แต่เมื่อมีสมาชิก ไม่พอใจเป็นส่วนมากแล้วก็ขอถอนคำเสนอนั้น

ประธานสภาฯ จึงถามว่ พระยานิติศาสตร์นั้นก็ชอบให้ใช้คำว่า “สมัชชา” แต่บัดนี้ผู้เสนอขึ้นมาก็ได้ขอถอนไปแล้ว ยังจะติดใจอยู่หรืออย่างไร

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่ เมื่อผู้เสนอได้ถอนไปแล้ว เช่นนั้น ก็เป็นอันไม่ติดใจอีกต่อไป

สรทงนพวงปกเกล้า

มาตรา ๗ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
เสนอขอแก้ไขในบรรทัดที่ ๒ คือ คำว่า “คณะกรรมการราษฎร”
เป็น “รัฐมนตรีสภา”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๑๐ บรรทัดที่ ๓ หลังคำว่า “เป็นคณะขึ้น”
ให้วรรคแล้วเติมคำว่า “ให้” หน้าคำว่า “เป็นผู้สำเร็จ”

บรรทัดที่ ๖ คำว่า “แต่ในระหว่าง” ให้แก้ไขเป็น “และ
ในระหว่าง”

บรรทัดที่ ๗ คำว่า “คณะกรรมการราษฎร” เป็น
“รัฐมนตรีสภา”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๑๒ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “เอกสิทธิ” แก้เป็น
“เอกสิทธิ์”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๑๗ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “หรือ” แก้เป็น “และ”
บรรทัดที่ ๒ คำว่า “และวิธีเลือกตั้งกับจำนวน
สมาชิก” แก้เป็น “อีกทั้งวิธีเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๑๘ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “เต็มทีว่าง” แก้เป็นว่า
“เต็มตำแหน่งที่ว่างอยู่”

บรรทัดที่ ๔ หลังคำว่า “เข้ามาแทน” ให้เติมคำว่า
“นั้น” แล้ววรรค

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๒๐ บรรทัดที่ ๒ ให้ตัดคำว่า “จัก” ท้ายบรรทัดออก

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๒๑(๔) บรรทัดแรกให้ตัดคำว่า “บทบัญญัติแห่ง” ออก

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๒๒ ให้เว้นวรรคข้างหลังคำว่า “ของสภา” แล้วเติมคำว่า “ให้” หน้าคำว่า “เป็นประธาน”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๒๕ บรรทัดที่ ๑ หลังคำว่า “ทุกราช” ให้เว้นวรรค

ที่ประชุม อนุมัติ

มาตรา ๒๖-๒๗ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่าความในสองมาตรานี้อย่างเดียวกันไม่ควรจะทำเป็นสองมาตรา จึงขอให้รวมมาตรา ๒๗ เข้าไว้ในมาตรา ๒๖ โดยให้เป็นตอนที่ ๒ ฆ่าคำว่า “มาตรา ๒๗” ออก ส่วนตอนสองของมาตรา ๒๗ ซึ่งเริ่มต้นว่า “ถ้ามีจำนวนเสียง.....” นั้นให้รวมเข้าเป็นตอนเดียวกับตอนที่ ๑ (คือไม่ต้องย่อหน้า)

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๒๘ แก้เป็นมาตรา ๒๗

คำว่า “เอกสิทธิ” ในบรรทัดที่ ๒ และที่ ๕ แก้เป็น

“เอกสิทธิ์” และให้เติมคำว่า “ด้วย” ลงท้ายบรรทัดที่ ๗

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๒๙ แก้เป็นมาตรา ๒๘

คำว่า “แล้วแต่สภาจะลงมติ” ในความที่แก้ไขใหม่ แก้
เป็นว่า “แล้วแต่สภาจะกำหนด”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๓๐ แก้เป็นมาตรา ๒๙

มาตรา ๓๑ แก้เป็นมาตรา ๓๐

วรรคที่ ๒ บรรทัดที่ ๑ หลังคำว่า “ดำเนินมา” เติมว่า
“ทรงทำ” วรรคที่ ๒ บรรทัดที่ ๒ คำว่า “ประธานคณะ
กรรมการราษฎร” แก้เป็นว่า “นายกรัฐมนตรีสภา”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๓๒ แก้เป็นมาตรา ๓๑

มาตรา ๓๓ แก้เป็นมาตรา ๓๒

บรรทัดที่ ๑ ให้ตัดคำว่า “แห่ง” ออก

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๓๔ แก้เป็นมาตรา ๓๓

บรรทัดที่ ๓ คำว่า “แต่การพิจารณา” แก้เป็น “และ
การพิจารณา”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๓๕ แก้เป็นมาตรา ๓๔

บรรทัดที่ ๓ ให้เติมคำว่า “และ” ลงหน้าคำว่า
“ประธาน”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ได้

มาตรา ๓๖ แก้เป็นมาตรา ๓๕

มาตรา ๓๗ แก้เป็นมาตรา ๓๖

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เมื่อ
คราวประชุมครั้งก่อน เราได้ตกลงเพิ่มความลงในมาตรานี้
วรรคหนึ่ง ว่าด้วยเรื่องการทำงานงบประมาณแผ่นดิน มาบัดนี้ได้
พิจารณาเห็นว่าความหมายนั้นต่างกัน ไม่สมควรจะให้อยู่ใน
มาตราเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงขอให้แยกความในวรรค ๒
ออกเป็นอีกมาตราหนึ่งต่างหาก คือให้เป็นมาตรา ๓๗ ซึ่งมิ
ความตามที่ตกลงดังนี้

มาตรา ๓๗ งบประมาณประจำปีแห่งรัฐนั้น ท่านว่า
ต้องตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ และถ้าพระราชบัญญัติออก
ไม่ทันปีใหม่ท่านให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนไป
พลางและขอแก้คำว่า

“งบประมาณประจำปีแห่งรัฐนั้น” เป็นว่า “งบประมาณ
แผ่นดินประจำปี”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ได้

มาตรา ๓๘ บรรทัดที่ ๒ คำว่า “ประธานคณะ
กรรมการราษฎร” แก้เป็น “นายกรัฐมนตรีสภา”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ได้

สภานิติบัญญัติ

มาตรา ๓๙ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “ประธานคณะกรรมการราษฎร” แก้เป็น “นายกรัฐมนตรีสภา”

บรรทัดที่ ๗ คำว่า “มิได้ลงพระปรมาภิไธย” แก้เป็น “มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๐ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “กิจการงานของรัฐ” แก้เป็น “ราชการแผ่นดิน”

วรรคที่ ๒ คำว่า “ไต่ถามกรรมการราษฎร” แก้เป็นว่า “ตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี”

วรรคที่ ๒ บรรทัดที่ ๒ คำว่า “กิจการงาน” แก้เป็น “การงาน” และคำว่า “กรรมการ” แก้เป็น “รัฐมนตรี”

บรรทัดที่ ๔ คำว่า “ของประเทศ” แก้เป็น “ของแผ่นดิน”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๑ บรรทัดที่ ๒ คำว่า “กรรมการราษฎร” แก้เป็น “รัฐมนตรี”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๒ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “คณะกรรมการราษฎร” แก้เป็น “รัฐมนตรีสภา”

บรรทัดที่ ๔ หลังคำว่า “สมาชิก” เติมคำว่า “สภาผู้แทนราษฎร” แล้วตัดคำว่า “อื่น” ออก

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๓ บรรทัดที่ ๒ คำว่า “เอกสิทธิ์” แก้เป็น “เอกสิทธิ์” และเลข “๒๘” แก้เป็น “๒๗”

บรรทัดที่ ๒ ให้ตัดคำว่า “บทบัญญัติแห่ง” ออก
ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๔ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “ตั้งบทบัญญัติใน”
แก้เป็น “ตาม”

บรรทัดที่ ๒ คำว่า “ไม่น้อยกว่า” แก้เป็น “ไม่ต่ำกว่า”
ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๕ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “วางระเบียบ” แก้เป็น
“ตั้งข้อบังคับ”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

หมวด ๔ คำว่า “คณะกรรมการราษฎร” ให้ตัดคำว่า
“หมวด ๔” แก้เป็น “รัฐมนตรี”

มาตรา ๔๖ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “คณะกรรมการ
ราษฎร” แก้เป็น “รัฐมนตรีสภา”

บรรทัดที่ ๒ คำว่า “ขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยประธาน
นายหนึ่งและกรรมการอีกอย่าง” นั้น แก้เป็น “ขึ้นสภาหนึ่ง
ประกอบด้วยนายคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกอย่าง”

วรรคที่ ๒ คำว่า “การตั้งประธานคณะกรรมการ
ราษฎร ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลง” แก้เป็นว่า “ในการตั้งนายก
รัฐมนตรี ประธานแห่งสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลง” และขอให้
แก้คำว่า “คณะกรรมการราษฎร” เป็น “รัฐมนตรีสภา”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๗ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “ประธานคณะกรรมการราษฎรคนหนึ่ง” แก้เป็น “นายกรัฐมนตรีสภา”

บรรทัด ๒ คำว่า “กรรมการราษฎร” แก้เป็น “รัฐมนตรี”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๘ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “กรรมการราษฎรผู้ซึ่งมิได้” แก้เป็น “รัฐมนตรีผู้มิได้”

วรรคที่ ๒ แก้คำว่า “เอกสิทธิ” และ “๒๘” เป็น “เอกสิทธิ์” กับ “๒๗”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๔๙ คำว่า “กรรมการราษฎร” แก้เป็น “รัฐมนตรี” คำว่า “ออกจากการเป็นสมาชิก” แก้เป็น “ออกจากสมาชิกภาพ”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๕๐ คำว่า “คณะกรรมการราษฎร” บรรทัดที่ ๑ แก้เป็น “รัฐมนตรีสภา”

วรรคที่ ๒ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “กรรมการราษฎร” แก้เป็น “รัฐมนตรี”

วรรคที่ ๒ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “แต่กรรมการราษฎร” แก้เป็น “และรัฐมนตรี”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๕๑ พระเจียมวิรัชชพากย์ กล่าวว่า ในการที่จะพูดนี้มีใช้ว่าจะขัดก็ห้ามมิได้และอันที่จริงก็ไม่อยากจะพูดหากแต่ว่าฟังๆ ไป ตามที่ได้แก้มาแล้วให้รู้สึกว่าจะมีเป็นสองสภาขึ้น ซึ่งความประสงค์ก็ไม่อยากให้เป็นเช่นนี้ จึงขอถือโอกาสกล่าวคำว่า **“รัฐมนตรีสภา”** นี้ถ้าหากว่าจะเปลี่ยนเป็น **“คณะรัฐมนตรี”** ได้ก็จะไม่มีปัญหาอันจะทำให้เข้าผิดได้ เพราะฉะนั้นขอเสนอต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณา แม้ว่าใช้ได้ก็จะให้ความสะดวก

นายมังกร สามเสน รับรองและกล่าวว่าความประสงค์ของเราจะให้ มีสภาเดียว จึงไม่ควรใช้คำสภาอีก ซึ่งอาจเป็นการเข้าใจไปว่ามีสองสภา

ที่ประชุม ลงมติเห็นชอบตามคำที่พระเจียมฯ เสนอเป็นอันว่า คำว่า **“คณะกรรมการราษฎร”** และคำว่า **“รัฐมนตรีสภา”** ที่ได้แก้กันมาแล้วเปลี่ยนเป็น **“คณะรัฐมนตรี”** และคำว่า **“นายกรัฐมนตรีสภา”** แก่เป็น **“นายกรัฐมนตรี”** ส่วนคำว่า **“รัฐมนตรี”** ที่แก้จากคำว่า **“กรรมการราษฎร”** นั้นคงเดิม

ส่วนข้อความใดที่เกี่ยวกับถ้อยคำที่ได้แก้ใหม่นี้ก็จะได้จัดการแก้ต่อไปและ ในมาตรา ๕๑ แก่ตามคำใหม่ดังนี้

บรรทัดที่ ๑ คำว่า **“กรรมการราษฎร”** แก่เป็น **“รัฐมนตรี”**

บรรทัดที่ ๓ คำว่า **“คณะกรรมการราษฎร”** แก่เป็น **“คณะรัฐมนตรี”**

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๕๔ บรรทัดที่ ๑ คำว่า “หรือที่จะ” แก้เป็น
“หรือจะ”

บรรทัดที่ ๒ ตัดคำว่า “จะ” สุดท้ายออก

บรรทัดที่ ๓ ตัดคำว่า “ก่อนจึงจะเป็นอันใช้ได้” ออก

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๕๗ เลข “๓๓” แก้เป็น “๓๒” บรรทัดที่ ๓
คำว่า “กรรมการราษฎรคนใดคนหนึ่ง” แก้เป็น “รัฐมนตรี
นายหนึ่ง”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๖๓ (๑) คำว่า “คณะกรรมการราษฎร
ประการหนึ่ง” แก้เป็น “คณะรัฐมนตรีทางหนึ่ง” บรรทัด
สุดท้าย (๑) ที่ว่า “อีกทางหนึ่ง” ตัดคำว่า “อีก” ออก

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๖๕ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “แต่อย่าง” แก้เป็น
“และอย่าง”

บรรทัดที่ ๕ คำว่า “กอบขึ้น” แก้เป็น “ประกอบ” ข้อ
๒ คำว่า “โปรดเกล้าฯ ให้” แก้เป็น “ทรง”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

มาตรา ๖๖ เลข “๓๖” แก้เป็น “๓๕”

มาตรา ๖๘ บรรทัดที่ ๓ คำว่า “คงประกอบด้วย” แก้เป็น
“คงประกอบด้วย” และตัดคำว่า “เจ็ดสิบคนออก”

ที่ประชุม อนุมัติให้แก้ไขได้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า ในมาตรา ๔๖
วรรค ๒ ที่ได้ตกลงให้เติมคำว่า “ผู้แทนราษฎร” ลงไปหลัง
คำว่า “ประธานแห่งสภา” นั้น บัดนี้ก็คงเหลืออยู่แต่สภาเดียว
เห็นไม่จำเป็นที่จะให้คงอยู่

ที่ประชุมเห็นชอบด้วย และอนุมัติให้ตัดคำว่า “ผู้แทน
ราษฎร” ออก

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ตาม
ที่เราได้แก้ไขพิจารณามานี้ยังไม่แล้วเสร็จ เพราะเหตุว่าใน
ตอนหลังได้ตกลงให้แก้ไขคำว่า “รัฐมนตรีสภา” เป็น “คณะ
รัฐมนตรี” และคำว่า “นายกรัฐมนตรีสภา” เป็น “นายกรัฐมนตรี” ซึ่งครั้งจะกลับไปแก้ไขอีกทีหนึ่งก็จะเสียเวลา จึง
ใคร่จะขอให้ที่ประชุมอนุมัติให้อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไป
จัดการแก้ไขเฉพาะคำที่กล่าวนั้นต่อไป

พระสุธรรมวิจิตร รับรองที่จะให้อนุกรรมการฯ รับ
ไปพิจารณาตั้งที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขอ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้การพิจารณาก็ได้เสร็จไป
ตอนหนึ่งแล้ว แต่ยังมีถ้อยคำที่จะต้องแก้ไขอีกบ้าง คือจะต้อง
ย่อนแก้คำที่ได้แก้มาแล้วเป็นอีกอย่างหนึ่ง คือในชั้นเติมได้แก้
คำว่า “คณะกรรมการราษฎร” เป็น “รัฐมนตรี” คำว่า
“ประธานคณะกรรมการราษฎร” แก้เป็น “นายกรัฐมนตรี

สภา” และคำว่า “กรรมการราษฎร” ก็เป็น “รัฐมนตรี” แต่
บัดนี้ได้มีข้อตกลงกันใหม่ให้แก่คำเหล่านี้อีก คือคำว่า

“รัฐมนตรีสภา” ก็เป็น “คณะรัฐมนตรี” และคำว่า
“นายกรัฐมนตรีสภา” ก็เป็น “นายกรัฐมนตรี” ฉะนั้น
ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จึงขอเลื่อนเวลาไป
จัดการแก้ไขถ้อยคำดังที่กล่าวมาแล้ว และนำมาเสนอในวันที่
๒๕ พฤศจิกายน เวลา ๑๖ นาฬิกาอีกครั้งหนึ่ง

เลิกประชุมเวลา ๑๙ นาฬิกา

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๒/๒๕๗๕

วันอังคารที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๗๕

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๖.๑๕ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๓ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า รายงานการประชุมของสภารั้งที่ ๓๑-๓๕ นั้น ได้วางให้อ่านตามระเบียบแล้ว เฉพาะครั้งที่ ๓๕ ซึ่งเป็นรายการประชุมตอนเช้าในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้น ก็ได้คัดสำเนาแจกสมาชิกทั่วกันแล้ว ถ้าหากไม่มีผู้ใดทักท้วงในถ้อยคำใดแล้ว ก็ขอให้ลงมติรับรองเป็นอันใช้ได้ต่อไป

หลวงแสงนิติศาสตร์ เสนอว่า ในรายงานประชุมครั้งที่ ๓๕ หน้า ๓ จากข้างท้าย ในตอนที่ว่า “หลวงแสงนิติศาสตร์กล่าวว่า เดิมก็ไม่ตั้งใจที่จะแก้... จนถึงคำว่า จึงคิดว่าควรแก้ไข” นั้น ขอตกคำว่า “ถึงคำ คณะกรรมการราษฎร และกรรมการราษฎร เมื่อได้คิดแก้ ๒ คำนี้ จึงคิดแก้คำ สภาผู้แทนราษฎรตามไปให้เข้าใจกัน” ลงต่อคำว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และตัดคำว่า จึงคิดว่าควรแก้ไขออก

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในหน้า... บรรทัดสุดท้าย คำว่า “พระอุปถัมภ์” ขอแก้เป็น “พระบรมราชูปถัมภ์”

สภานิติบัญญัติ

นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่าในรายงานครั้งที่ ๓๕ หน้า ๒๒ ตอนที่ “นายดิเรก ชัยนาม กล่าวว่า ไม่เห็นชอบตามที่ หลวงแสงฯ ขอแก่นั้น บรรทัดที่ ๔-๕ คำว่า เรียกว่า Congress และ Senate ซึ่งรวมเรียกเช่นเดียวกัน” นั้นขอแก้ เป็น “คือมีสภาผู้แทนราษฎร และ Senate ซึ่งรวมเรียกว่า Congress”

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ กล่าวว่า แต่ก่อนได้เคยทำ หน้าทีเลขาธิการประชุมกรรมการองคมนตรีสภา เมื่อเวลา เปลี่ยนภาวะที่ประชุมเป็นอนุกรรมการเต็มสภาแล้ว ก็จัดแต่ เพียงเป็นรายงานย่อเอาแต่ใจความที่ลงมติ แล้วมีโน้ต Shorthand แนบท้ายอีกทีหนึ่ง ซึ่งเป็นการสะดวกดี เพราะการ จัดด้วย Shorthand นั้นยืดยาวอาจจะคลาดเคลื่อนรุงรังได้ จึงเห็นว่าวิธีนี้ง่ายและสะดวกดี

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ตามความเข้าใจแล้วในข้อ บังคับขององคมนตรีที่สภาอนุโลมให้ใช้เวลานี้ ก็มีว่าเมื่อ เปลี่ยนภาวะที่ประชุมเป็นอนุกรรมการเต็มสภาแล้ว รายงาน นั้นก็จัดแต่ย่อๆ เป็นใจความที่ลงมติเท่านั้น แต่ว่าการ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนี้เข้าใจว่าสมาชิกต้องการให้จดถ้อยคำ โดยละเอียดเพื่อแสดงความสำคัญในการปรึกษาพิจารณา รัฐธรรมนูญถาวร ซึ่งเป็นไปในทางอัยยาศัย ครั้นจะทำการให้ เครื่องครัดก็จะไม่ต้องด้วยความประสงค์ของสมาชิกจึงได้ผ่อน ผันให้ ประการหนึ่งในรายงานการประชุมนี้ก็ได้อ่านแล้ว เห็น ว่าถ้อยคำใดไม่เป็นอันตรายก็ได้ปล่อยไป ฉะนั้นถ้าแม้ว่าไม่มี ผู้ใดทักท้วงแก้ไขอีกก็ขอให้ลงมติ สมาชิกทั้งหมดเห็นชอบด้วย

เป็นอันว่าที่ประชุมรับรองรายงานครั้งที่ ๓๒-๓๓-๓๔ และ ๓๕
ว่าใช้ได้

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า
เนื่องจากที่ประชุมสภาได้อนุมัติให้คณะอนุกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญไปแก้ถ้อยคำ “คณะกรรมการราษฎร” เป็น “คณะ
รัฐมนตรี” “ประธานคณะกรรมการราษฎร” เป็น “นายกรัฐมนตรี” และคำว่า “กรรมการราษฎร” เป็น “รัฐมนตรี” นั้น
บัดนี้ได้จัดทำเสร็จแล้ว จึงขอเสนอมาตราที่ได้แก้ไขเป็น
มาตราๆ ไปจนตลอด และเฉพาะมาตรา ๑๕ นั้นกล่าวว่า เมื่อ
ได้ไปอ่านดูอีก ๒ ครั้ง คิดว่าเพื่อให้ความแจ่มแจ้งขึ้น จึงขอ
เติมคำว่า “แห่งสภา” ในบรรทัดที่ ๒ หลังคำว่า “ในที่ประชุม”
และขอตัดคำว่า “มา” ในมาตรา ๑๖ ตอนท้ายออกอีก

อนึ่งอยากขอเสนอต่อที่ประชุมว่า ในรัฐธรรมนูญนี้
ณ บัดนี้ยังไม่มีคำนำ แต่ว่าเรื่องคำนำนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการ
ในกรมพระออลักษณ์ คือ พระสารประเสริฐร่าง เดิมว่าจะร่าง
เป็นรูปประกาศที่จะมาอ่านในเวลาประกาศพระราชทาน จึงได้
พระราชทานมาให้ข้าพเจ้าดู ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นถ้อยคำสำนวนดี
แต่ขาดความไปอีกอย่างหนึ่ง จึงได้นำไปกราบบังคมทูล
พระองค์ท่าน จึงรับสั่งให้ส่งไปให้ออลักษณ์แก้ไขเพิ่มเติมทำขึ้น
ใหม่ และเนื่องจากที่ได้อ่านมาแล้ว รู้สึกว่าดีสมกับจะเป็น
ความในรัฐธรรมนูญได้เป็นอย่างดี จึงได้กราบบังคมทูลหา
ริอว่า ถ้าแม้จะโปรดเกล้าฯ ให้เป็นคำนำของรัฐธรรมนูญนี้แล้วจะ
งดงามมากก็เป็นการชอบด้วยพระราชดำริ แต่บัดนี้ร่างที่กล่าว

นั้นยังทำไม่สำเร็จ ยังไปเติมถ้อยคำอีกนิดหน่อย หวังว่าจะเสร็จใน ๒๐ วันเป็นอย่างช้า ซึ่งจะได้นำมาเสนอเหมือนกัน และจะได้นัดประชุมต่อไป เพราะถ้าจะนัดเวลานี้ยังไม่แน่ ฉะนั้น ณ บัดนี้จึงขอให้ประธานสภาฯ ลงคะแนนรับรองรัฐธรรมนูญให้เป็นอันใช้ได้ก่อน

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเราได้ประชุมปรึกษาพิจารณากันมาหลายคราวนั้นได้สำเร็จลง ณ เวลานี้แล้ว จะมีอยู่อีกก็เป็นคำนำตั้งที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอว่าจะนำมาให้พิจารณาภายหลัง ฉะนั้นในโอกาสนี้ถ้าแม่ไม่ขัดข้องอย่างใดแล้ว จึงอยากจะขอให้ลงคะแนนรับรองรัฐธรรมนูญต่อไป สมาชิกทั้งหมดไม่มีใครขัดข้องและพร้อมใจกันลงมติเห็นชอบร่างที่ได้พิจารณามานั้นทุกประการ เป็นอันว่าสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับรองให้ใช้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายได้

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอว่า ในการที่เราได้ร่างและพิจารณารัฐธรรมนูญสำเร็จลงแล้วนี้ ได้มีโอกาสติดต่อกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้รับพระราชทานพระราชกระแสและพระบรมราโชบายในการร่างด้วยประการต่างๆ ฉะนั้นความสำเร็จแห่งรัฐธรรมนูญที่เป็นไปโดยเรียบร้อยดี เช่นนี้ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าฯ ซึ่งเราจะลืมเสียมิได้เป็นอันขาด

ในโอกาสที่ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้กล่าวแล้วสมาชิกทั้งหมดลุกขึ้นเปล่งเสียงถวายพระพรว่า “ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญ” และ “ไชโย” ตบมือด้วยความยินดี

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ในโอกาสนี้ขอกล่าวในนามที่เป็นประธานแห่งสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแสดงความพอใจแก่สมาชิกทั้งหลายที่ได้อุตสาหะพยายามร่วมมือกันโดยจริงจังมิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยมุ่งผลประโยชน์แห่งชาติเป็นที่ตั้งช่วยกันพิจารณาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจนเป็นที่สำเร็จลงในวันนี้ อนึ่ง ขอชักชวนท่านสมาชิกทั้งหลายลงมติขอใจคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่สภาได้แต่งตั้งให้ไปพิจารณาและร่างขึ้น มีพระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานอนุกรรมการพระยาเทพวิฑูร พระยาราชวังสัน พระยาศรีวิสารวาจา พระยามานวราชเสวี พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ พระยาปรีदानฤเบศร์ หลวงประดิษฐมนูธรรม และหลวงสิงหนาดโยธารักษ์ กรรมการรวม ๙ ท่าน ซึ่งได้ร่างแทนเรามาโดยเรียบร้อยดี โดยมีได้มีการแก้ไขอะไรมากกว่าถ้อยคำที่ได้ลงมติรับรอง และสมาชิกทั้งหมดได้พร้อมใจกันตบมือแสดงความยินดี

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า รู้สึกพอใจท่านประธานแห่งสภาและสมาชิกทั้งหลายมากที่พวกเรา ๙ คนได้รับเกียรติยศแต่งตั้งไปร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเราทุกคนก็ได้ทำตามสติปัญญาจะทำได้และที่สำเร็จลงได้นี้ก็ด้วยความช่วยเหลือ ซึ่งนอกจาก ๙ คนแล้ว ก็ได้รับความเอื้อเฟื้อจากผู้อื่นที่เชิญมาถามภาษาบางคราวด้วย เช่น เสนาบดีกระทรวงธรรมการ จนการร่างรัฐธรรมนูญได้สำเร็จลง และมีความยินดีเป็นอันมากยิ่งกว่าที่ได้คำชอบใจจากสมาชิกทั้งหลายอีก จึงขอแสดงความพอใจในบรรดาสมาชิกในที่นี้ด้วย

สมาชิกได้ตบมือด้วยความยินดี

ลพรัตน์พงษ์ปกเกล้า

พระยาศรีวิสารวาจา ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ตามที่ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับหน้าที่มา และในระหว่างที่เราได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนี้ ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยดี และเป็นที่น่าพอใจแก่สมาชิกทุกท่าน เพราะฉะนั้น ในการที่เราได้พิจารณาเสร็จลงแล้วนี้ ขอถือโอกาสชักชวนสมาชิกแห่งสภาลงมติขอบใจท่านและแสดงความไว้วางใจที่ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเคร่งครัดเป็นที่พอใจแก่เราทั้งหลายด้วย

ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วย และสมาชิกได้พร้อมกันตบมือด้วยความยินดี

พระยาราชาวงษ์สัน กล่าวว่า ในโอกาสนี้ขอชักชวนให้สมาชิกทั้งหลายแสดงความขอใจแก่รองประธาน หลวงคทกรรรมบดี เลขาธิการ ออนุกรรมการ นายปพาฬ บุญ-หลง ผู้ช่วยเลขาธิการฯ ตลอดจนทั้งเจ้าพนักงานอื่นๆ ที่ได้ร่วมมือกันปฏิบัติราชการนี้มา ด้วยความรอบคอบเป็นผลให้รัฐธรรมนูญนี้สำเร็จลงด้วยความสะดวกนั้นทุกคน

ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วย สมาชิกพร้อมกันตบมือแสดงความยินดี

นายวิเชียร สุวรรณทัต กล่าวว่า ขอชักชวนท่านสมาชิกทั้งหลายแสดงความขอใจผู้ที่ได้เป็นหัวหน้า ผู้ที่ได้ร่วมกันขอพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา

ที่ประชุม ลงมติเห็นชอบด้วยและสมาชิกพร้อมกันตบมือด้วยความยินดี

พระยาพหลพลพยุหเสนา กล่าวว่า ขอชักชวนท่านสมาชิกทั้งหลายให้ความพอใจแก่ผู้ที่ได้ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการเป็นที่สำเร็จเรียบร้อยตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายนด้วย

ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วย และสมาชิกได้ตบมือด้วยความยินดีทั่วกัน

นายจรรยา ณ บางช้าง ได้เสนอขอให้แสดงความชอบใจหลวงประดิษฐ์มนูธรรม ผู้เป็นตุจกระดุกสันหลังแห่งการงานทั้งหลายที่ดำเนินมาโดยเรียบร้อย

ที่ประชุมรับรอง และสมาชิกได้ตบมือแสดงความยินดีทั่วกัน

พระยาพหลพลพยุหเสนา กล่าวว่า พี่น้องทั้งหลาย ใน การที่ได้โต้เถียง ถ้ามีคำพูดกำกวมแก่ท่านในที่ประชุมบ้าง แต่ที่จริงในการพูดโต้เถียงกันนั้น มิได้มุ่งร้ายที่จะคิดโกรธท่านอย่างใดอย่างหนึ่งเลย แต่เป็นหน้าที่ที่ข้าพเจ้าจะรักษาความสามัคคีระหว่างหมู่ผู้ใหญ่ ผู้น้อย สามัคคีระหว่างเจ้านาย และพวกเราที่ได้มันประชุม เพราะฉะนั้นเป็นความจำเป็น ขอให้เห็นใจและอย่าได้โกรธแค้นกันเลย

สมาชิกทั้งหลายตบมือด้วยความยินดี

นายจรรยา สิบแสง กล่าวว่า ในการประชุมที่แล้วๆ มา ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวความเห็นของข้าพเจ้าอย่างรุนแรง ซึ่งอาจเป็นที่ขุ่นเคืองต่อผู้ใหญ่ ฉะนั้นแม้ไม่เป็นที่พอใจด้วยประการใดแล้วขอได้โปรดให้อภัย และเห็นความตั้งใจดีของข้าพเจ้าด้วย

สมาชิกตบมือด้วยความยินดีทั่วกัน

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า เนื่องจากเราใคร่จะให้พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกใช้ในเวลาใกล้ๆ กันกับรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นเราจะต้องรีบเร่งกันพิจารณาพระราชบัญญัตินั้นอีกทีหนึ่ง และขอให้มีการประชุมในวันเสาร์ที่ ๓ ธันวาคม เวลา ๑๐ นาฬิกา ส่วนร่างพระราชบัญญัตินั้นจะส่งให้สมาชิกได้อ่านอย่างช้า เย็นวันพฤหัสบดีที่ ๑๐ ธันวาคม ศกนี้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เนื่องจากที่ ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เสนอมานั้น เหตุนี้เราจะได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันเสาร์ที่ ๓ ธันวาคม เวลา ๑๐ นาฬิกา

เลิกประชุมเวลา ๑๗ นาฬิกา

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๓/๒๕๖๕ (วิสามัญ)

วันพฤหัสบดีที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๕

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๖.๒๐ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๖ นาย

ประธานสภา กล่าวว่า วันนี้คณะกรรมการราษฎรได้
เสนอญัตติขอให้พิจารณาซึ่งเป็นเรื่องด่วน ๓ เรื่อง คือ

๑. ร่างพระราชปรารภพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรสยาม
๒. ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติ
รัฐมนตรี
๓. ร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชกำหนดเครื่อง
แต่งตัวข้าราชการพลเรือนและเพิ่มเติมพระราช
กำหนดเครื่องแต่งกายผู้มีตำแหน่งเฝ้า
พุทธศักราช ๒๕๖๕

ซึ่งเราจะได้พิจารณาเรื่องร่างพระราชปรารภพระราชทาน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามก่อน

ประธานคณะกรรมการราษฎร กล่าวว่าร่าง
พระราชปรารภพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ข้าพเจ้าได้เคย

สภานิติบัญญัติ

เรียนต่อที่ประชุมครั้งหนึ่งแล้วว่า ในเมื่อเราทำรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าได้นำไปทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร ก็โปรดปรานเป็นที่พอพระราชหฤทัยมากถึงได้ทรงเตรียมการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ และโปรดเกล้าฯ ให้พระสารประเสริฐไปร่างประกาศนี้ ซึ่งแต่แรกทรงหวังที่จะให้อำลักษณ์อ่านในเวลาที่จะพระราชทาน เมื่อพระสารประเสริฐได้ร่างแล้วก็นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทอดพระเนตรแล้วก็พระราชทานมาให้คณะกรรมการราษฎร คณะกรรมการราษฎรพิจารณาเห็นว่า ถ้อยคำที่เขียนมานั้นถ้าจะใช้เป็นพระราชปรารภในรัฐธรรมนูญก็จะเหมาะสมงดงามดี จึงได้นำความกราบบังคมทูล ก็โปรดเกล้าฯ ว่าจะให้ เป็นพระราชปรารภในรัฐธรรมนูญได้ เมื่อเช่นนี้พระราชปรารภก็เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญหาเป็นประกาศไม่ จึงได้นำมาเสนอสภา ส่วนในการที่จะประกาศพระราชทานก็จะอ่านถ้อยคำนี้ แต่อ่านจากพระราชปรารภในรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นพระราชปรารภนี้จึงไม่ใช่คำประกาศ แต่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ จึงนำมาเสนอเพื่อความเห็นชอบของที่ประชุม และเมื่อที่ประชุมประสงค์จะให้อ่านเสนอก็ยินดี แต่ว่ามีภาษามครและสันสกฤตที่จะแปลให้ฟังไม่ได้

พระยาพลพลพยุหเสนา เสนอว่าเนื่องจากถ้อยคำบางคำในภาษามครและสันสกฤต ที่เราอ่านไม่เข้าใจว่าแปลว่าอะไร ฉะนั้นเห็นว่าควรเรียกผู้ชำนาญทางภาษา เช่น พระธรรมนิเทศทวยหาร มาแปลความให้ฟังจะดีกว่า

ประธานคณะกรรมการราษฎร กล่าวว่า ร่างพระราชปรารภฉบับนี้พระสารประเสริฐเป็นผู้ร่าง แต่เมื่อมีความประสงค์ที่จะให้ผู้ชำนาญแปลความแล้วก็ไม่ขัดข้อง

สรทงนิพพวปกภกษ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อเราไม่มีผู้ใดจะแปลได้แล้ว ก็ขอให้ระงับการพิจารณาร่างพระราชปรารภนี้ไว้ชั่วคราวก่อน เพื่อจะได้ไปเรียกผู้ชำนาญมาแล้วค่อยปรึกษากันใหม่ และต่อไปนี้เราจะได้พิจารณาด้วยร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการราษฎร กล่าวว่า เรื่องนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไรเป็นแต่เราได้เอาคำว่า “รัฐมนตรี” มาใช้ในรัฐธรรมนูญใหม่ ส่วนพระราชบัญญัติรัฐมนตรีเดิมนั้นก็คงเป็นกฎหมายอยู่แค่ชื่อเท่านั้น คณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมนั้นเสีย จึงเสนอสภามาตั้งที่เราจะพิจารณากันนี้

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติรัฐมนตรีนี้ ถ้าแม้ไม่มีผู้ใดคัดค้านอย่างใดแล้ว ก็จะได้ลงมติต่อไป ไม่มีใครคัดค้านประธานสภาจึงขอให้ลงคะแนน สมาชิกทั้งหมดมีความเห็นชอบตามร่าง เป็นอันว่าที่ประชุมอนุมัติให้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติรัฐมนตรีได้ตามความเห็นที่เสนอนั้น

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้จะได้พิจารณาต่อไปถึงร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวข้าราชการพลเรือนและเพิ่มเติมพระราชกำหนดเครื่องแต่งกายผู้มีตำแหน่งเผ่า พุทธศักราช ๒๕๓๕ ต่อไปนี้ได้มีการอภิปรายและพิจารณาปรึกษาข้อความในพระราชบัญญัตินั้น ผลสุดท้ายได้ตกลงกันให้เลื่อนการประชุมพระราชบัญญัตินี้ไปคราวหน้า

หลวงประดิษฐมนูธรรมเสนอว่า ตามที่ประชุมได้ตกลงให้เชิญผู้ชำนาญทางภาษามาแปลถ้อยคำในร่างพระราชปรารภพระราชทานรัฐธรรมนูญนั้น บัดนี้ได้มาแล้ว จึงขออนุญาตต่อที่ประชุมให้พระธรรมนิเทศฯ เข้าที่ประชุมเพื่อแปลถ้อยคำด้วย

ที่ประชุมอนุมัติให้พระธรรมนิเทศฯ ทวยหารเข้าที่ประชุม และขอให้อ่านและแปลคำในพระราชปรารภนั้นเสนอ

พระธรรมนิเทศฯ ทวยหารได้อ่านและแปลความเสนอมิถ้อยคำที่ที่ประชุมเห็นว่าไม่เหมาะสมและได้จัดการแก้ไขดังนี้

คำว่า “**อัครทายนมาส**” ซึ่งแปลว่าเดือนอ้ายนั้น ฟังไม่สนิทหูจึงได้ขอให้พระธรรมนิเทศฯ เปลี่ยนเป็นคำอื่นซึ่งแปลความได้อย่างเดียวกัน

พระธรรมนิเทศฯ กล่าวว่ คำว่า “**อัครทายนมาส**” เป็นคำสันสกฤต ซึ่งข้าพเจ้าเองก็ไม่ชำนาญหากแต่พอรู้บ้าง แต่ถ้าจะให้เปลี่ยนแล้วก็ใช้ภาษามคธว่า “**มิดสิรมาส**” ก็จะกลมกลืนกันได้ดี

พระยาอุดมฯ รับรองคำว่า “**มิดสิรมาส**” นี้ได้ยินเสมอสมควรใช้แทนกันได้ดี

ที่ประชุมลงมติรับรองให้แก้คำว่า “**อัครทายนมาส**” เป็น “**มิดสิรมาส**”

พระยาอุดมฯ กล่าวว่ ในหน้า ๒ บรรทัดที่ ๑๑ คำว่า “**ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระมหากฤษณา**” นั้น คำว่า “**มหา**” ดูตามรูปแล้วแปลว่าเป็นพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นคำสรรพนาม เห็นจะไม่จำเป็นที่จะต้องมี คำว่า “มหา” เพราะไม่เคยเห็นมีที่ไหน

ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วย เป็นอันให้ตัดคำว่า “มหา” ออก

พระยาพหลฯ เสนอว่า คำว่าพสกนิกรนั้นควรจะ เปลี่ยนเป็นคำใหม่ เพราะฟังดูไม่เข้ากับรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึง อำนาจอธิปไตยว่าเป็นอำนาจที่มาจากปวงชนทั้งหลาย

พระธรรมนิเทศฯ กล่าวว่า ถ้าจะเปลี่ยนแล้วก็ต้องหา คำให้ใกล้เคียงกันกับคำเดิม เช่น “ประชากร” ก็แปลได้ว่าเป็น ประชาชน และเข้ารูปอย่างที่ว่านั้นได้

ที่ประชุม เห็นชอบด้วยและตกลงให้แก้คำว่า “พสกนิกร” เป็น “ประชากร”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ การพิจารณาร่าง พระราชปรารภก็เสร็จลงแล้ว ตามที่คณะกรรมการราษฎรเสนอ ไว้ว่าจะนำพระราชปรารภนี้ลงไว้เป็นคำนำในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นจึงขอให้ที่ประชุมลงคะแนนว่า เห็นสมควรหรือไม่ สมาชิกทั้งหมดลงความเห็นพ้องกันว่า เป็นการสมควร เป็นอันว่าที่ ประชุมอนุมัติให้นำคำ พระราชปรารภพระราชทานรัฐธรรมนูญลงเป็นคำนำได้

หลวงประดิษฐฯ กล่าวว่า ตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้วว่า ในวันเสาร์ที่ ๓ จะประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเลือกตั้ง นั้น บัดนี้ร่างพระราชบัญญัติที่กล่าวนั้นได้ทำเสร็จแล้ว

ขอสมาชิกได้รับแจกไปด้วย และขอให้มาประชุมในวันเสาร์
เวลา ๑๐ นาฬิกา

เลิกประชุม เวลา ๑๙.๒๐ นาฬิกา

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๔/๒๕๓๕

วันเสาร์ที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ (ตอนเช้า)

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๒๐ นาฬิกา

สมาชิกมาประชุม ๕๒ นาย

ประธานสภาฯ กล่าวว่า วันนี้จะได้ปรึกษาพิจารณาถึงร่างพระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชกำหนดเครื่องแต่งกายข้าราชการพลเรือนและเพิ่มเติมพระราชกำหนดเครื่องแต่งกายผู้มีตำแหน่งเผ่า พุทธศักราช ๒๕๓๕ ซึ่งได้ค้างอยู่แต่วันก่อนกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕

หลวงประดิษฐมนูธรรม กล่าวว่าก่อนอื่นขอเสนอว่า ในวันนี้แล้วมาเราได้ปรึกษาดตกลงแล้วถึงร่างพระราชปรารภพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม และได้มีแก้ไขบางคำ คือ แก้คำว่า “อัครทายนมาส” เป็น “มิดสิรมาส” นั้น พระสารประเสริฐผู้ร่างได้มาขอแก้ไขใหม่ กล่าวว่า ถ้อยคำที่ร่างไว้แล้วนั้นเป็นภาษาสันสกฤต เมื่อจะแก้แล้วก็ควรจะแก้ไขให้เข้ารูปภาษาเดียวกัน เพราะคำที่ว่า “มิดสิรมาส” ที่แก้แล้วนั้นเป็นภาษามคธ จึงขอแก้ไขใหม่ว่า “มฤคสิรมาส” ฉะนั้นจึงขอเสนอต่อที่ประชุมว่า คำว่า “มิดสิรมาส” ที่แก้ไว้เมื่อวันก่อนนั้น

ขอแก้ไขใหม่เป็นว่า “มฤคศิรมาส” อีกอย่างหนึ่ง ในวันที่แล้วมามีความสงสัยในพระราชปรารภบางอย่าง กล่าวคือว่า เราไม่ได้บอกว่าประกาศวันที่เท่าใด ความจริงนั้นตั้งแต่คำว่า สุภัมสดุก็ได้บอกกันไว้แล้ว แต่เพื่อกันความสงสัยขอเสนอเดิมคำว่า “ประกาศ” หลังคำว่า “ประสิทธิประสาท” ในวรรคที่ ๓ และขอเดิมคำว่า “ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป” ท้ายวรรคนั้น วรรค ๓ ที่แก้ไขใหม่คงอ่านได้ความดังนี้

“จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ประสิทธิประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชาชนของพระองค์ ให้ดำรงอิสสรธิปไตยโดยบริบูรณ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป”

ประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ในร่างพระราชปรารภพระราชทานรัฐธรรมนูญที่เราได้พิจารณาตกลงไปแล้วนั้น มีแก้ไขเพิ่มเติมคำดั่งที่ได้ฟังมาแล้ว ฉะนั้น ถ้าไม่มีคัดค้านอย่างใดแล้วขอให้ที่ประชุมลงคะแนนรับรอง สมาชิกทั้งหมดมีความเห็นชอบตามที่แก้ไขใหม่ เป็นอันว่า ร่างพระราชปรารภคำนำรัฐธรรมนูญนั้นใช้ได้ตามที่แก้ไขใหม่

ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอว่า มาตรา ๔ แห่งรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ต้องเป็นพุทธมามกะ” นั้นนักปราชญ์ทางภาษาว่าควรเดิมคำว่า “ทรง” ระหว่างคำว่า “ต้อง” กับ “เป็น” จึงขอเสนอให้เดิมคำนั้นซึ่งความจริงเป็นราชาศัพท์ที่ไม่เปลี่ยนความอย่างไร

ที่ประชุมอนุมัติให้แก้ไขได้ตามที่ประธานอนุกรรมการเสนอ

ลงมติพร้อมปากกาศ

บทสรุป

แนวความคิดใหม่ด้านการปกครอง

แผ่นดินที่มีขึ้นใหม่

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕

โดยบทเฉพาะกาลนี้จะเห็นได้ว่า
ได้เปิดทางให้รัฐบาลในขณะนั้น
สามารถแต่งตั้งคณะบุคคลหรือบุคคล
ที่ทางผู้มีอำนาจในคณะรัฐบาล
ได้คัดเลือกแล้วให้มาเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ประเภทแต่งตั้ง

บทสรุป

แนวความคิดในด้าน การปกครองแผ่นดินที่มีขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๗๕

รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๗๕ นั้นได้เป็นที่รับรู้กันว่ามีที่มาจากความคิดในการจะสร้างประชาธิปไตยของคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๕ ดังนั้น แนวความคิดในรัฐธรรมนูญก็ย่อมได้มาจากแนวความคิดของคณะราษฎรหรือคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินไม่มากก็น้อย ด้วยเหตุนี้แนวความคิดของคณะราษฎร หรือคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินที่มีอยู่จึงน่าได้รับการพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประกาศของคณะราษฎรในวันยึดอำนาจ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๕

ปรากฏว่าในประกาศของคณะราษฎรนั้นมีหลักสำคัญๆอยู่ ๖ ประการ ดังเป็นที่รู้จักกันดีในภายหลังว่าหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร และมีบุคคลในกลุ่มของคณะราษฎรยังเอามากล่าวอ้างทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและในที่สาธารณะอื่นๆ อีก หลัก ๖ ประการของคณะราษฎรนั้นมีอยู่ดังต่อไปนี้

- “๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง การศาล ในทาง เศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
๓. ต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทาง เศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎร ทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ ปล່อยให้ราษฎรอดอยาก
๔. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวก เจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่)
๕. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๕ ประการ ดังกล่าว ข้างต้น
๖. จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ราษฎร”

จากหลักทั้ง ๖ ประการนี้มีเรื่องที่เขาไปเขียนเป็น บทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่สำคัญก็คือหลักเรื่องความเสมอภาคในข้อที่ ๔ และเสรีภาพ ในข้อที่ ๕ ดังจะดูได้ในหมวด ๒ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ว่า ด้วย สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม

“มาตรา ๑๒ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญนี้บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ฐานะนดรศักดิ์

โดยกำเนิดก็ดีโดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่ทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย”

จะเห็นได้ว่าในมาตรานี้ได้พูดถึง “ฐานันดรศักดิ์” เข้าไปด้วย และในเรื่องที่เกี่ยวกับฐานันดรศักดิ์จะปรากฏว่า ได้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ในมาตราก่อนหน้านี้นี้คือ มาตรา ๑๑ ที่ให้พระบรมวงศานุวงศ์อยู่เหนือการเมืองโดยกำหนดไว้ว่า

“พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปโดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง”^๖

ขณะที่ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระยามโนปกรณนิติธาดา ในฐานะประธานคณะกรรมการร่างฯ ได้เคยชี้แจงให้สภาผู้แทนได้ทราบว่า การที่บัญญัติความข้อนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้เคยกราบบังคมทูลพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ และพระองค์ได้ทรงเห็นชอบดังที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา ที่มีอ้างอยู่ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้^๗

^๖ รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เล่ม ๑. อ้างแล้ว หน้า ๒๓.

^๗ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑. อ้างแล้ว หน้า ๓๖๗-๓๖๘.

สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

ถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร

หนังสือที่ ๑๑๒/๑๓๐๘ ลงวันที่ ๑๑ เดือนนี้ว่าในการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม มีความข้อหนึ่งลงเลใจอยู่คือในเรื่องที่เกี่ยวข้องแก่พระบรมวงศานุวงศ์ควรจะดำรงอยู่ในฐานะอย่างไรในทางการเมือง กล่าวโดยหลักการพระบรมวงศานุวงศ์ย่อมดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพเหนือการที่จะพึงถูกติเตียน ไม่ควรแก่ตำแหน่งการเมือง ซึ่งเป็นการที่นำมาทั้งในทางพระเดชและพระคุณ ย่อมอยู่ในวงอันจะต้องถูกติเตียนถูกชม อีกเหตุหนึ่งจะนำมาซึ่งความขมขื่นในเวลาทำ electoral campaign อันเป็นเวลาต่างฝ่ายหาโอกาส attack ซึ่งกันและกัน พระยามโนฯ เห็นว่า เพื่อความสงบเรียบร้อย สัมครสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างเจ้านายกับราษฎร ควรถือเสียว่าพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ย่อมดำรงอยู่เหนือการเมืองทั้งหลาย ส่วนในทางที่เจ้านายจะช่วยทำนุบำรุงประเทศบ้านเมือง ก็ย่อมมีโอกาสบริบูรณ์ในทางตำแหน่งประจำและตำแหน่งอันเกี่ยวแก่วิชาชีพเป็นพิเศษอยู่แล้ว จึงหารือมานั้น ได้ทราบแล้ว ฉันเห็นด้วยตามความคิดของพระยามโนฯ ทุกประการ

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก พร.

ในเรื่องเสรีภาพนั้นบัญญัติไว้ใน ๒ มาตราที่สำคัญ คือ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ ดังนี้

“มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใดๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน”

มาตรานี้จะเสมือนการให้คำประกันแก่คนไทยทั่วไปไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด เพราะราชอาณาจักรไทยในเวลานั้นถึงจะมีชาวพุทธอยู่เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้ที่นับถือศาสนาอื่นๆ อยู่ด้วย และหลักการนี้ก็เป็นที่รับรองกันในประเทศที่มีการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งหลาย ประธานคณะอนุกรรมการคือ พระยามโนปกรณนิติธาดาได้แถลงในเรื่องนี้เอาไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการถือศาสนานั้นมีอยู่บริบูรณ์ดังบัญญัติในมาตรา ๑๓ เว้นแต่พระมหากษัตริย์เท่านั้นจักต้องเป็นพุทธมามกะและเป็นอัครศาสนูปถัมภก”^๕

ส่วนมาตรา ๑๔ นั้นเป็นเสรีภาพที่เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างสำคัญ เพราะระบอบถึงเสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคม จะแปลกก็คือไม่ได้พูดถึงเรื่อง “การพิมพ์” ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ก็อาจตีความได้เมื่อให้เสรีภาพในการเขียนและการโฆษณาไว้แล้ว การพิมพ์ก็คือเอาสิ่งที่เขียนไปโฆษณานั้นเอง เนื้อความในมาตรา ๑๔ มีดังนี้

^๕ เพิ่งอ้าง หน้า ๓๖๑-๓๖๒.

“มาตรา ๑๔ ภายในบังคับแห่งบทกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุม โดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ”

แต่แนวความคิดที่สำคัญนั้นน่าจะเป็นแนวความคิดประชาธิปไตยที่ให้อำนาจธิปไตยเป็นของประชาชน ความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองก็มาจากหลักนิติธรรมและเหตุผลดังที่ แมกซ์ เวเบอร์ นักคิดฝรั่งได้อธิบายเอาไว้* และความคิดเรื่องอำนาจธิปไตยเป็นของประชาชนก็ได้รับการบรรจุไว้อย่างเด่นชัดในมาตรา ๒ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้

“มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

ในหมวดที่ ๑ ที่ถัดมาจากบททั่วไป รัฐธรรมนูญได้ก็ได้อธิบายให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอย่างไรทั้งหมดนี้เขียนไว้ ๓ มาตรา เพื่อให้เห็นการใช้อำนาจ ๓ ทางคือ

“มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาลที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย”

* H.H Gerth and C. Wright Mills, tr. From Max Weber (New York: oxford University Press, 1972) หน้า ๗๘-๗๙.

รูปแบบการปกครองของไทยที่รัฐธรรมนูญกำหนดนั้น ถ้าพิจารณาโดยทั่วไปแล้วก็จะเห็นว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีตัวแทนและเป็นระบบรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎรที่ประกอบด้วย สมาชิกสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน สมาชิกสภาเหล่านี้จะดำรงอยู่ในตำแหน่งได้สมัยละ ๔ ปี^{๑๐} และถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย มิใช่ผู้แทนเฉพาะผู้ที่เลือกตั้งตนขึ้นมาเท่านั้น^{๑๑} ทั้งผู้แทนราษฎรก็มีเอกสิทธิ์เด็ดขาดที่จะกล่าวถ้อยคำใดๆ หรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนนอย่างไรในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องกล่าวหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้^{๑๒}

หน้าที่สำคัญของสภาผู้แทนราษฎรนั้นก็มียู่ ๒ ประการคือ ออกกฎหมายมาบังคับใช้ในประเทศกับควบคุมราชการแผ่นดิน

หน้าที่ประการแรกนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๖ ว่า

“บรรดาพระราชบัญญัติทั้งหลาย จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งหมายความว่า จะออกกฎหมายใดมาบังคับใช้ในแผ่นดินได้ เสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎรจะต้องให้ความเห็นชอบเสียก่อน หลังจากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปเพื่อประกาศใช้

^{๑๐} ดู มาตรา ๑๘.

^{๑๑} ดู มาตรา ๒๐.

^{๑๒} ดู มาตรา ๒๗.

หน้าที่ประการที่สองระบุไว้ในมาตรา ๔๐ ว่า

“สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมราชการแผ่นดิน

ในที่ประชุม สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใดๆ อันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้นๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์ของแผ่นดิน”

เมื่อพิจารณาจากความในมาตราข้างบนจะเห็นได้ว่าเป็นการเปิดทางให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคอยสอดส่องดูแลการทำงานของรัฐบาล และในกรณีที่เห็นว่ารัฐมนตรีใดหรือคณะรัฐมนตรีทำไม่ถูกต้องก็ลงมติไม่ไว้วางใจได้ทั้งกรณีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ ดังความในมาตรา ๔๑ ที่ว่า

“สภาย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความไว้วางใจในรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ”

สำหรับอำนาจบริหารนั้นก็ให้มี คณะรัฐมนตรีที่ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหนึ่งนายกับรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสิบสี่นาย แต่อย่างมากที่สุดไม่เกินยี่สิบสี่นาย โดยให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน”^{๑๓} ทั้งนี้ได้ระบุไว้ชัดว่า นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกสิบสี่นายต้องเลือกจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร ส่วนที่เหลือนั้นจึงจะเลือกจากบุคคลข้างนอกสภาผู้แทนราษฎรได้^{๑๔}

^{๑๓} ดู มาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕.

^{๑๔} ดู มาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕.

ส่วนอำนาจตุลาการนั้นก็ให้มีความเป็นอิสระ โดยบัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีนั้นเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ^{๑๕} และ “ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย”^{๑๖} จะเห็นได้ว่าในเรื่องของศาลที่บัญญัติไว้ในหมวดที่ ๕ ของรัฐธรรมนูญนี้มีอยู่เพียง ๓ มาตราค่อนข้างจะสั้น มิได้ระบุที่มาของศาลและผู้พิพากษาไว้ให้ชัดเจน เพียงแต่ยืนยันถึงความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น การแต่งตั้ง การโยกย้าย และการปลดหรือลงโทษตลอดจนการเลื่อนตำแหน่งและการเลื่อนเงินเดือนของผู้พิพากษาก็มิได้ระบุไว้ให้ชัดว่าใครเป็นผู้ดูแล ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับหลังๆ จะระบุไว้ถึงการไม่ขึ้นต่อกระทรวงหรือฝ่ายบริหาร โดยให้คณะกรรมการตุลาการเป็นผู้ดูแล

แต่การมีสภาผู้แทนราษฎรในระยะแรกตามเวลาของบทเฉพาะกาลนั้นก็มิข้อยกเว้นระบุไว้ในมาตรา ๖๕ ที่เป็นบทเฉพาะกาลว่า

“เมื่อราษฎรมีสสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด และอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภทมีจำนวนเท่ากัน

^{๑๕} ดู มาตรา ๕๘ ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕.

^{๑๖} ดู มาตรา ๖๐ ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕.

- (๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น มาตามเงื่อนไขในบทบัญญัติ มาตรา ๑๖, ๑๗
- (๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ บทบัญญัติ เฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕^{๕๗}

โดยบทเฉพาะกาลนี้จะเห็นได้ว่าได้เปิดทางให้รัฐบาล ในขณะนั้นสามารถแต่งตั้งคณะบุคคลหรือบุคคลที่ทางผู้มี อำนาจในคณะรัฐบาลได้คัดเลือกแล้วให้มาเป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรประเภทแต่งตั้ง ฉะนั้นจึงถือได้ว่าเป็นสมาชิก สภานิติบัญญัติในทางฝ่ายรัฐบาล และระยะเวลาสิบปีเป็นอย่าง มากก็คือเงื่อนไขในเรื่องเวลาที่คณะผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยืนยันเอาไว้ในตัวแม่บทกฎหมายของประเทศว่า เมืองไทยจะมี การปกครองระบบรัฐสภาโดยมีรัฐธรรมนูญ รัฐสภาซึ่งมีสมาชิก ที่มาจากการเลือกตั้งจะเป็นผู้ตั้งรัฐบาลเข้าบริหารประเทศ และ นายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากการเลือกตั้งด้วย ทั้งนี้ผู้ร่าง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ระบุว่าการปกครองประเทศแบบนี้ “แสดง ลักษณะของการปกครองว่าเป็นราชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งปวงชนทั้ง หลายทรงใช้พระราชอำนาจแต่โดยบทบัญญัติ แห่ง รัฐธรรมนูญ”^{๕๗}

๑๕๖

^{๕๗} รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑. อ้างแล้ว หน้า ๓๖๗-๓๖๘.

สถาบันพระปกเกล้า

อาคารศูนย์สัมมนา ๓ ชั้น ๕ ในบริเวณสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)
ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๒-๕๒๗-๗๘๓๐-๙ โทรสาร ๐๒-๙๖๘-๙๑๔๔
<http://www.kpi.ac.th>

สพป. ๕๖-๒๖-๓๐๐๐.๐

อภินันทนาการจากสถาบันพระปกเกล้า
ห้ามจำหน่าย

เอกสารการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ISBN : ๙๗๘-๙๗๔-๔๔๙-๔๓๘-๒

9 789744 494382

ราคา ๔๐ บาท